

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Jog-és Államtudományi Kar

Doktori Iskola

**Bírósági végrehajtás és arányos szolidaritás: jogi és társadalometikai
kérdések**

Doktori értekezés

Dr. Sőréné dr. Batka Eszter

Témavezető:

Prof. Dr. habil Birher Nándor Máté

Dékán PPKE-BTK

Budapest

2023.

Tartalom

Bevezetés.....	1
Értekezés célja, témaválasztásom indoklása	3
Tézisek:	4
A tézisek kifejtése:	5
Az értekezés felépítése, alkalmazott módszerek.....	8
I. A bírósági végrehajtásról általában	11
II. A bírósági végrehajtás kialakulásának főbb állomásai, különös tekintettel az árverések utáni birtokba-adásokra, kilakoltatásokra az ókortól napjainkig.....	12
2.1. Végrehajtás az ókorban	13
2.2. Végrehajtás a középkorban	16
2.3. Végrehajtás az újkorban	23
2.4. A ma hatályos végrehajtási törvény fejlődésének folyamata a birtokba-adás vonatkozásában	29
III. Az elektronikus árverési rendszer kialakulása és jelentősége Magyarországon	32
3.1. A lakottan, illetve a beköltözhetően történő ingatlanok értékesítésének anomáliái.....	35
3.2. Az ingatlanok birtokba-adása, kilakoltatás szabályozása. Az árverést követő birtokba adás kérésének időpontjához fűződő jogértelmezési kérdések	39
IV. Nemzetközi kitekintés: a magyar modell összevetése a német és az osztrákmódszerrel; kilakoltatások és szociális háttér vonatkozásában.....	53
4.1.A bírósági végrehajtás fogalma, törvényi szabályozás, személyi feltételek	53
4.2. A végrehajtási eljárás folyamata, főbb lépései.....	56
4.3.Ingatlan árverés útján történő kényszerértékesítése:.....	59
4.4 Kilakoltatások	63
V. A szolidaritás fogalma, fajtái, jelentősége	69
5.1. Miért van szükség a szolidaritásra?	74
5.2. A szociológia és a végrehajtás kapcsolata	76
5.3. Társadalmi normák	77
5.4. Erkölc, etika	80
5.5 Etikus végrehajtás.....	94
5.5.1.A végrehajtási kifogás és panasz elhatárolása, avagy van-e a végrehajtnak autonómiája	97
5.5.2. Az etikus végrehajtás lehetősége az eljárás során	104
VI. A négy európai szociális modell ismertetése az állami szerepvállalás tekintetében; Mit is értünk jóléti rendszer alatt?	111
6.1. Kontinentális, avagy német - francia modell.....	115
6.2.Angolszász, liberális modell	116

6.3.	Mediterrán, déli modell	116
6.4.	Skandináv, északi modell	117
6.5.	Magyarország	118
VII.	Gyakorlati következtetések a szolidaritás végrehajtási eljárásokban való megjelenésére .	121
7.1.	Szolidaritás az adósok vonatkozásában	122
7.1.1.	Veszélyhelyzeti intézkedések a végrehajtási eljárások során, külföldi kitekintéssel	132
7.2.	Szolidaritás a végrehajtást kérő vonatkozásában	137
7.2.1.	Az Adóhatóság eljárása a végrehajtások terén	139
7.2.2.	A Tanács 2010/24 EU Irányelve az adókból, vámokból, illetékekből és egyéb intézkedésekből eredő követelések behajtására irányuló kölcsönös segítségnyújtásról	141
7.2.3.	A büntetőjog szerepe, rendeltetése	145
7.2.4.	A végrehajtó, mint hivatalos személy az eljárásban	146
7.2.5.	A bírósági végrehajtás akadályozása	148
7.2.6.	A végrehajtó és a rendőrség kapcsolata – rendőri közreműködés a végrehajtási eljárásban, azaz a bírósági végrehajtás akadályozása, mint büntetőjogi kategória	150
7.2.7.	Zártörés	154
7.2.8.	„Szerződések Tára”	158
VIII.	A koreloszlás évenkénti alakulása a végrehajtói ügyviteli rendszerből nyert adatokkal alátámasztva	161
IX.	A végrehajtás szociális hálózattal való összekapcsolása	168
9.1.	A szociális hálózat kialakulása	169
9.2.	Növekvő tendencia az eljárások terén	172
9.3.	A szegények szolgálata az egyházban – Karitás	175
9.4.	A Máltai Szeretetszolgálat – „Tuitio fidei et obsequium pauperum.” („A hit védelme és a szegények szolgálata.”)	177
9.5.	Az Önkormányzatok	178
X.	Koncepció egy szolidaritáson alapuló szociális alap kiépítéséhez	180
10.1.	Adós	183
10.2.	Végrehajtást Kérő	183
10.3.	Munkabér letiltás közhiteles nyilvántartás fejlesztésével	184
10.4.	Árverési regisztráció	184
10.5.	Kifogás díja	185
10.6.	Nemzeti Adó-és Vámhivatal	186
10.7.	Önkormányzatok a Keresztény Karitással, illetve a Máltai Szeretetszolgálat tal együttműködve	186
10.8.	Karnak járó költségátalány	187
10.9.	Végrehajtó	187

10.10. Szerződések tárának létrehozása.....	187
XI. Következtetések, javaslatok:	189
XII. Összefoglalás	192
Rövidítések jegyzéke	197
Irodalomjegyzék:.....	199
Linkjegyzék:.....	212
Bírósági, Alkotmánybírósági határozatok, bírósági végzések	219
Publikációk jegyzéke:	220
Mellékletek.....	222

*„Az teszi széppé a sivatagot,
hogyan valahol egy kutat rejt.”*
(Saint - Exupery)

Bevezetés

A bírósági végrehajtó sosem volt és vélhetően sosem lesz népszerű figura Magyarországon, gyaníthatóan persze ezzel országunk nem egyedi. A létbizonytalanságba került emberek régen is és most is retteghettek tőle, olyannyira, hogy valóságos negatív irodalmi hőssé vált. A bohémek és művészek egykor gúnnyal illették, mint Karinthy, a „nevető bölcs”, ahogy pályatársai nevezték. Róla például feljegyezték, hogy éppen törzshelyén, a Hadik kávéházban biliárdozott, amikor egyszer csak megjelent valamelyik rendszeresen nyakára járó végrehajtó, hogy a foglalást elvégezze, miután otthon nem találta.¹ Karinthy, mikor meglátta így sóhajtott fel: „Foglaljon helyet, kedves barátom, úgy látom már, fiam, maga tőlem fog nyugdíjba menni...”

Ábrányi Emil egyfelvonásos vígjátékot is írt: A végrehajtó címmel, amelynek 1886. február 15-ei premierje² – aligha mondhatni, hogy véletlenül - néhány évvel azután történt, hogy az Országgyűlés elfogadta az 1881. évi LX. törvénycikket a bírósági végrehajtásról. A színdarabban azonban éppenséggel a végrehajtó menti meg a szegény özvegyet a gonosz hitelezőtől, aki a végrehajtás elengedése fejében annak nevelt lányát követeli magának nőül. Bár az is igaz, hogy annak a végrehajtónak ez lesz az utolsó ügye, mivel egyszermind fel is hagy a mesterségével.³

A végrehajtó szerepel nem egy magyar népdalban is. Például így: „Egzekválni jön a bíró, / utána a végrehajtó /, elviteti az ágyunkat /, utolsó véka búzáinkat.”⁴

¹Szoták Attila: Karinthy és a végrehajtó, https://tozsdemamor.blog.hu/2011/10/11/karinthy_es_a_vegrehajto?layout=5 letöltve:2022. 05. 23.

²https://mandadb.hu/dokumentum/583734/brnyi_Emil_A_vegrehajto_16332.pdf letöltve: 2022. 05. 23.

³ Dr. Trócsányi László beszéde, https://www.parlament.hu/naplo40/085/n085_0002.htmlletöltve: 2022. 05. 21.

⁴<https://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/117905/nepdal/igyuk-a-bort-jo-vastagon-zeneszoveg.html>. letöltve: 2022. 04. 20.

A római korban a fizetésektelen adós testére menő végrehajtás kétségtelenül a kor szigorát és az adós gyengébb pozícióját mutatja,⁵azonban már akkor törvények védték az adóst a hitelezőkel szemben, érezvén azt, hogy egy bizonyos egyensúly tartása elengedhetetlen.

A teljesítés helyetti adás (datio in solutum)⁶ a felek kölcsönös akaratával már igen korán megjelent az ókori Rómában – azaz a feleknek nyitva állt a lehetőség a kötelem tárgyának a megváltoztatására, ha az adós az eredetileg kikötött szolgáltatást nem tudta felajánlani teljesítésre⁷ (in solutum dare és accipere, pro debito accipere).

Ám bármennyire nem örvendenek és soha nem is örvendtek - mint az előzőekben felsorolt kitekintésből is tisztán kivehető - a végrehajtók nagy népszerűségnek, mondhatni nevezhetnének őket a jog „fekete bárányainak”.⁸ Szükség van rájuk, tekintve, hogy az egyedüli lehetséges „alternatíva ennek a funkciónak a reprivatizációja lenne, pénzbehajtás, önbíráskodás.”⁹ A jogalkotó, illetve a jogalkalmazó feladata tehát egyaránt az, hogy a végrehajtást a lehető legemberibbé, ugyanakkor ezzel látszólag ellentmondásosan a leghatékonyabbá és a jogállami követelményeknek a legmegfelelőbbé tegye. Mint ahogyan a büntetőjogi szabadságvesztés és a szabadságkorlátozás a társadalom, az egyén és az állam védelme érdekében nem nélkülözhető, hiszen az igazságszolgáltatás nem humanitárius kérdés, hanem a büntetőrendszer sikere függ tőle, úgy a végrehajtás sem nélkülözhet bizonyos fajta szankciókat, annak érdekében, hogy a jogkövető magatartást kikényszerítsük.¹⁰

Vajon törvényszerűnek kell lennie, hogy a jövőben is ez a negatív tendencia folytatódik tovább a végrehajtó és eljárása tekintetében, vagy van lehetőség a végrehajtói szakma „fehérítésére”?

⁵Jakab Éva: Gondolatok Pólay Elemér korai tanulmányaihoz: a nemzeti szocializmus és a római jog. Juridpol Fórum, 143.o. http://acta.bibl.u-szeged.hu/70790/1/juridpol_forum_010_002_125-145.pdf, (2022. május 25.)

⁶ Pólay Elemér: Datio in solutum. Miskolc, 1938. 51. p.

⁷ Pólay Elemér: A kamat a római jogban. Miskolc, 1943., 112. o.

⁸https://nepszava.hu/1014425_a-jog-fekete-baranya letöltve: 2021. 04. 17.

⁹https://www.parlament.hu/naplo40/085/n085_0002.htm letöltve: 2022. 05. 23.

¹⁰Vókó György: Magyar büntetés – végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2009., 13. o.

Értekezés célja, témaválasztásom indoklása

Témaválasztásom elsődlegesen a munkámból ered, mivel a bírósági végrehajtásban dolgozom. Számos negatív személyes tapasztalat ihlette a témát, amely alapja volt annak, hogy felvázoljak, egy olyan lehetséges rendszert, ami Magyarországon, sőt talán a világon is egyedülálló volna. Általános vélekedésként talán le is szögezhető, hogy a végrehajtó, a szükséges rossz, a „minden baj” okozója, mivel a végrehajtást kérő túl későn, költséges és hosszadalmas eljárás révén jut a jogszerű követeléséhez, míg az adós alaptalannak és jogszerűtlennek vélt követelés és eljárás eredményeként, túl korán kénytelen a tartozását akarata ellenére teljesíteni. Manapság másról sem lehet olvasni, mint a korrupcióról, mely beférkőzött a végrehajtói társadalomba is, mely hallatán az emberek többsége sajnálatos módon, de általánosít és megbélyegez. Úgy vélem, kell valamit tenni, ami alapján az emberek igazságszolgáltatásba vetett hite újra megerősödhet, és beláthatják, hogy az indokolatlanok az aránytalan kedvezmények, az eljárások elhúzásának célzata nem lehet célra vezető eredmény sem az adósok sem a jogalkotó számára. Dolgozatomban a megoldásokra, a kompromisszumokra, az arányosságra keresem a választ, tekintve, hogy az arányosság tiszteletben tartása az elsődleges szempont, melyet a jogalkotónak figyelembe kell vennie¹¹. Javaslatokat teszek egy olyan rendszer alapjainak lefektetésére, mely mind az adósok, mind a végrehajtást kérők érdekeit szolgálhatja. A dolgozatnak azonban nem célja, hogy a végrehajtási eljárás teljes menetét bemutassa, és a lehetséges, a dolgozat során felvázolt rendszert részletekbe menő módon kidolgozza. A dolgozat különös hangsúlyt fektet a kilakoltatáson átesett, reménytelen helyzetben levő adósok megsegítésére. A kutatás a kilakoltatások utáni esetleges lakhatási problémákra próbál lehetséges, komplex megoldásokat találni. A dolgozat történeti részében a végrehajtási eljárás bemutatásának teljessége igénye nélkül, kizárólag arra fektettem a hangsúlyt, hogyan, és mikor jelent meg a kilakoltatás, mint fogalom és annak gyakorlati megvalósítása az irányadó jogszabályokban. A dolgozat sarkalatos pontjának tekintem az emberek közötti megfelelő kommunikáció kialakítását, mely elengedhetetlen feltétele a tudatos gondolkodásnak. Ugyanakkor szükségesnek vélem a végrehajtás bizonyos részeinek átgondolását, esetleges kibővítését, korrekcióját. Úgy vélem, a jelenlegi jogszabályi helyzetben és a kialakult általános, a végrehajtási eljárásokat övező vélekedésben, elkanyarodtunk a végrehajtási eljárások céljától és a téves megítélés eredményeként, elrugaszkodva a valóságtól a szakmai

¹¹Xenophon Condiates - Alkeme Fotiadou: Szociális jogok az arányosság korában: A globális gazdasági válság és az alkotmányos jogviták, Oxford University Press, New York University School of Law, 2012., 671. o.

munka tisztelete és megbecsülése háttérbe szorulhatott. Mindez nem segíti a jogkövető magatartás fejlődését, az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megerősödését. Egy tisztességes, ám mégis gördülékeny, hatékony eljárás lefolytatásához, különösen fontosnak tartom az arányosságot, mely minden eljárásnál kulcsfontosságú szerepet kellene, hogy kapjon.

Tézisek:

Az kutatási tevékenység célja az alábbi megállapítások mentén került meghatározásra.

1. A bírósági végrehajtók – számos esetben a média negatív közvetítésének köszönhetően – napjainkban egyre rosszabb megítélésnek örvendenek.
2. A kommunikáció, a megfelelő, célzott tájékoztatás hiánya, netán hangulatkeltésből eredő dezinformáció ellenálláshoz vezet. Az eljárások elhúzódnak, az adósok – különösen a fiatalabb (20-30, 30-40 év) korosztály - száma évről-évre növekszik. Az eljárások egyoldalúan eltolódnak, az adósok megítélése privilegizált. A társadalom hangot adó jelentős része a végrehajtókra, mint a „helyzetüket előidéző” személyekre is tekint, és a hatékonyság és eredményesség társadalmi elvárását a profitorientációval keverik össze.
3. A bírósági végrehajtás folyamata nem értelmezhető egyoldalúan, megfelelő hatékonysággal akkor működik a rendszer, ha valamennyi, az eljáráshoz kötődő személy érdekeit szem előtt és az egyes érdekeket egyensúlyban tartjuk.
4. A megfelelő tájékoztatás, a rászoruló társadalom által történő segítése ugyanakkor elengedhetetlen feladatot ró a végrehajtókra. Úgy kell szakszerűnek, jogszerűnek és empátikusnak lenni, hogy közben törvényesnek, hatékonynak, eredményesnek is kell mutatkozni. Egy végrehajtási eljárás - amellet, hogy nyilvánvalóan a jogkövetés hiánya a végrehajtási eljárás eredője - a legtöbb esetben ellenállásba is ütközik, és az állami kényszer szükségszerűen érvényesül. A szükségszerű kényszer mentén alapvető fontosságúnak tartom, hogy, hasonlóan a Skandináv modellhez, a szociális juttatásokat, rászorultsági alapon kapják az emberek. Az embereket arra kellene ösztönözni, hogy jogkövető magatartást tanúsítsanak - és ennek egyik eszköze a bírósági végrehajtás - ne a segílyre várjanak, hanem találjanak maguknak munkát.

Tudatosítva bennük, hogy a rendszer akkor működik jól, ha a társadalom tagjai ebben aktívan közreműködnek.

A tézisek kifejtése:

A téma fő célkitűzése a bírósági végrehajtási eljárás és a Magyarországon működő szociális hálózat (mintegy szolidaritáson alapuló rendszer) összekapcsolása, tekintettel arra, hogy ennek kezdeményezésére a mai napig, mint azt már említettem, nem fordítottak különösebb figyelmet, irodalmi háttérrel alig rendelkeznek. A szociális hálózat bevonása a végrehajtásba sikeresen nem történt meg, holott rendkívül nagy jelentőséggel bírna a bajba jutott adósok részére, amikor a kilakoltatás küszöbén állnak.

Kutatásom során a szolidaritás és a bírósági végrehajtás kapcsolatát különböző nézőpontokból vizsgálom. A javaslatom egy új, lehetséges rendszer kialakítása, amely a végrehajtási eljárásokat egy ésszerűbb és vélhetően hatékonyabban működő szociális rendszerhez is kapcsolná. A rendszer kialakításával a közvetlenül és igazolhatóan nehéz helyzetbe került adósok segítése volna a cél, ami értelemszerűen a végrehajtást kérőkre is hatással lenne. Az eljárások lefolytatását segíthetné, ebből adódóan talán az adósokra is ösztönzőleg hatna. A köznapi szóhasználatban a szolidaritás kölcsönös kötelezettségvállalást, egymás megsegítésének készségét jelenti. Úgy gondolom, a kölcsönösségen van a hangsúly, vagyis egy olyan szolidaritásközösség kialakítása volna a cél, melyben ki-ki a saját teljesítőképessége alapján viseli a terheket, mint például a társadalombiztosítás. Az eljárások során alapvető fontosságúnak tartom a szolidaritás kérdését, azonban szem előtt kell tartani azt, hogy nem kizárólag az adósok, hanem a végrehajtást kérők érdekeit is figyelembe kell venni. Meglátásom alapján az adósok kellő visszhanghoz jutnak a média-, vagy az adósokat megsegítő különböző szervezetek- és állami intézkedések révén, miközben a végrehajtást kérőkről szó nem esik. Mintha az adós által betöltött pozíció önmagában feltétlen védelmet érdemelne és elítéljük azt, aki a követelésének igyekszik érvényt szerezni. Vélhetően mindez annak a kellemetlen, ám valószínűleg sokunk életében már megtapasztalt érzésnek is köszönhető, amikor nem annak van büntudata, aki tartozik, hanem annak, aki azt jogosan visszakéri.

Álláspontom szerint, nem helyénvaló kizárólag az egyik fél érdekét, a másik fél érdeke elé helyezni, azaz csak az egyik fél részére, egyoldalú kedvezményeket biztosítani. Ahogyan a végrehajtási eljárások során is alapelv az arányosság, illetve a fokozatosság, úgy a szolidaritás is arányosan kell, hogy megvalósuljon. Iványi Gábor metodista lelkész szavaival élve: „Ha nem adod azt a másoknak, amit hasonló helyzetben magadnak elvárnál, egy napon talán majd hiába reménykedsz a szolidaritásban.”¹²

Az arányosság elvét szem előtt tartva, teszek javaslatot egy olyan rendszer kialakítására, mely a behajtásokat hatékonyabbá, gyorsabbá tenné. Megjegyzem egy eljárás rövidebb időn belüli lefolytatása hosszú távon kötelezettek érdeke is volna, hiszen a kamatok növekedése ez által mérsékelhető. A javaslat, többek között, egy olyan online rendszer kialakításában tetten öltene, mely bizonyos díj ellenében – mind az ügyvédek, közjegyzők és magánszemélyek között – létrejött szerződések feltöltési kötelezettségét írta elő. Ebből adódóan ennek a rendszernek a szükségessége megértéséhez, elengedhetetlen a végrehajtási eljárásokra vonatkozó büntetőjogi kategóriák ismerete. A rendszer működtetési költsége a regisztrációs díjakból kivitelezhető volna, így az eljárások során számos esetben megvalósuló fedezetelvonás kontrollálhatóvá válna. Mindez az állam, az állam szereplőinek is érdeke, hiszen a gazdaság fehéritése sosem válhat elhanyagolt céllá. A bírósági végrehajtás büntetőjogi vetületében megjelenő fogalmak vezetnek tehát el minket a „Szerződések tára” szükségességének megértéséhez. Természetesen mind az alap, mind a „Szerződések tára” megalkotása hipotetikus, kidolgozásuk egy sokkal komplexebb feladatkör lenne, mely talán későbbi vizsgálat tárgyává tehető a közeljövőben. Itt kívánom megjegyezni, hogy kutatásomat nagymértékben hátráltatta az a tény is, hogy a megkeresni kívánt szervek nem mindegyikével sikerült egyeztetni. Célom a továbbiakban az érdeklődés felkeltése, a koncepció minél szélesebb körben történő elterjesztése. Alapvető fontosságú azonban az, hogy magát a folyamatot, mely a megalkotásukat ihlette, megismerjük, és a felvázolt gyakorlati, néha talán kissé személyes, de a megértéshez szükséges példákon keresztül, megértsük. Ismételten kiemelném, hogy a dolgozatban felvázolt rendszer egyelőre sematikus vázát képezheti egy jövőbeli, komplexen kidolgozott rendszernek, vagy legalábbis annak kiindulási alapjául szolgálhat. A megvalósulásához természetesen, a megfelelő szervekkel való egyeztetés továbbra is elengedhetetlen feltétel.

¹² Iványi Gábor: Hajléktalanok, Sík Kiadó Kft., Budapest, 1997.

Kutatásom során rá kívánok világítani arra is, hogy mely korosztály az, amelyik az eljárásokban a leginkább érintett. Egy keleti és egy nyugati végrehajtói iroda ügyeloszlásait hasonlítom össze évenként a korosztályok figyelembevételével, azon végrehajtói irodákét, melyekben évek óta aktívan tevékenykedem. A vizsgálat során a legfőbb cél az lett volna, hogy Vas megye és Békés megye vonatkozásában végezzek statisztikai kimutatást, azonban számos iroda a tudományos kutatási célt és az abból elérhető eredményeket felmérni nem tudta, adatokat nem, vagy csak részben szolgáltatott, ebből kifolyólag kizárólag a saját irodák adatait használtam fel. Nagyobb számú adattal vélhetően részletesebb kimutatás születethetett volna. A statisztikai adatokból azonban így is szembetűnő, hogy az évek előrehaladtával – mindkét iroda vonatkozásában – a fiatal korcsoportok aránya az érkezett ügyek számára kivetítve rohamosan növekszik. Ezt a tendenciát figyelve elmondható, hogy nem megfelelő az információáramlás, sem a média, sem a Kormányzat, sem a végrehajtói társadalom részéről. A pénzügyi oktatás ugyanis - különösen, ha az elmúlt két évtizedre visszatekintünk - világszerte egyre fontosabb eszközzé vált a pénzügyi befogadás kiteljesedésének, a fogyasztói jólét növekedésének, valamint a pénzügyi rendszerek stabilitása megerősítése érdekében. A legmarkánsabb a fejlődés e téren a 2007-2008-as pénzügyi válság óta tapasztalható.¹³ Napjainkban számos kormány és társadalmi szervezet foglalkozik komolyan a pénzügyi oktatás fejlesztésével, a fizetési nehézségek kezelésével, mely szükséges, de úgy vélem nem elégséges. A megfelelő pénzügyi oktatás keretében különös hangsúlyt kellene, hogy kapjon a végrehajtási eljárás, legfőképpen annak következményei. Fontos mindez azért, mert azok az emberek, akik ellen végrehajtás indult, amennyiben nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel, a következményeket nehezen mérik fel, azokra nincs rálátásuk. A felmerült gondok miatt számos esetben szoronganak, szomszédaik előtt mindezt szégyenként élik meg, a következményektől való félelem többnyire bénító stressz állapotba sodorja őket, mely tovább súlyosbíthatja az amúgy is nehéz helyzetüket.

A szociális biztonság igénye a történelem fejlődése során számos ponton megfogalmazódik. Jelen van a társadalombiztosítási rendszer során kialakított szolgáltatásoknál, a munkaerőpiaci politikák, a szociális segélyezés, a mikroszintű és területi alapon szervezett szociális ellátórendszer, a gyermekvédelem és a családtámogatási programok megalkotásában. Ez a relatív biztonságérzet azonban elveszik akkor, amikor egy adós egy végrehajtási eljárás

¹³Terták Elemér: Pénzügyi oktatás a világban, In: Gazdaság és pénzügy 9. évf. 1. sz., 2022. 2. o.

során elveszti az egyetlen lakóingatlanát, hiába biztosítja az állam részére az abszolút biztonságként is értelmezhető állapotot, mint valamiféle garantált minimumot. Dolgozatomban különös hangsúlyt kap az Egyház, mely napjainkban egyre nagyobb szerepet vállal az oktatásban és az arra rászorulóknak segítésében. Kitűzött céljaim között szerepel az Egyház, a Karitatív Szervezetek szerepének erősítése, mely az Önkormányzatokkal karöltve képes volna a megfelelő kommunikáció kialakítására, a bővebb tájékoztatásra, a lelki segítségnyújtásra. Mindemellett a szociális alapba befolyó összeg felhasználásával, a rászorulóknak számára a lakhatás biztosítására is.

Az értekezés felépítése, alkalmazott módszerek

Tekintve, hogy az értekezés számos egységből épül fel, így az alkalmazott módszerek is az egységek szerkezetéhez igazodnak, azaz a szerkezeti egységektől függően változnak, esetleg kombinálódnak.

A kutatás keretei között megvalósuló vizsgálat során, dogmatikai elemző, majd összehasonlító módszerrel általánosságban ismertetem a bírósági végrehajtást, majd a bírósági végrehajtás kialakulását az Ókortól egészen napjainkig.

A második fejezetben különös hangsúlyt kap a birtokba-adás folyamata, a kilakoltatás mozzanatának a megjelenése, a jogszabályi háttér fejlődésén keresztül. A vizsgálat kronologikus rendszert követ.

A harmadik fejezet a kapcsolódó irodalom elemzésével bemutatja az elektronikus árverési rendszer megjelenését, illetve ismerteti annak előzményét, az árverésekre jellemző alapvető fogalmi kérdések tisztázását, úgy, mint a lakottan és beköltözhetően történő értékesítés fogalmát. Foglalkozom az ingatlanok birtokba –adásával, a kilakoltatások hazai szabályozásával, illetve annak hiányosságaival, azokra esetlegesen megoldások javasolásával, a gyakorlati tapasztalatokra alapozva.

A negyedik fejezet nemzetközi kitekintés. Dogmatikai-leíró elemzéssel Ausztria, valamint Németország gyakorlatát hasonlítom össze a magyar eljárásokkal, különös hangsúlyt fektetve az eljárások, valamint a végrehajtási rendszerek különbségeire a kilakoltatások és a

szociális háttér vonatkozásában. Jórészt internetes hivatkozásokra támaszkodva, az adott országra jellemző jogszabályi rendelkezéseit tanulmányozom. E fejezetben kap helyet a német és az osztrák szabályozás magyar rendszerrel való összehasonlítása, mind a jogszabályi háttér, mind a személyi feltételek vonatkozásában. A leírás során körvonalazódik a német és osztrák rendszer hasonlósága, mely bizonyos vonatkozásban különbözőséget mutat a magyar regulációtól. Ebben a fejezetben is elsősorban az árverések és a kilakoltatások vizsgálatát, valamint a bíróság és a végrehajtók kapcsolatát helyeztem górcső alá. Az elemzés lényege abban is mutatkozik, hogy az eltérő szabályozás nem ad lehetőséget arra, hogy bizonyos mozzanatokat beépítsünk a hazai rendszerbe, ugyanakkor vannak olyan megelőző elemei egy osztrák, vagy német kilakoltatásnak, melyek átvétele megfontolandó lehetne az eljárások gördülékenyebb és empatikusabb lefolytatása céljából.

Az ötödik fejezetben vizsgálom a szolidaritás fogalmát, fajtáit, jelentőségét, azt, hogy miért is van egy végrehajtási eljárás során szükség szolidaritásra. Tanulmányozom a szociológia és a végrehajtás kapcsolatát, a társadalmi normákat, az etika, az erkölcs, az erkölcsi norma, mint fogalmak kialakulását, jelentését és a társadalmi változások hatására történő fejlődésük menetét. A szolidaritás fogalmának, rendszerének kialakulását, annak társadalomban való megjelenését. Többek között, hogy mely írott és íratlan etikai szabályok, erkölcsi normák hogyan alakultak ki, milyen szerepük van vagy lehetne, illetve, hogy a kialakult szabályoknak és normáknak hogyan kellene megjelenniük az emberek viselkedésében. A fejezet főként fogalmakat definiál, különböző szemléletek alapján, így elsősorban deskriptív módszert alkalmazok. A leíró módszer kiegészül egy dogmatikai elemzéssel is, hiszen arra keresem a választ, hogy létezhet-e társadalmi együttműködés, tanulható, tanítható-e az erkölcsös magatartás, és mindez hol, és hogyan jelenhet meg a végrehajtási eljárások területén.

A hatodik fejezetben a négy európai szociális modellt ismertetem az állami szerepvállalás tekintetében. Mivel főként fogalmakat definiálok, különböző szemléletek alapján, elsősorban tisztán deskriptív módszert alkalmazok. Fontosnak tartom, hogy a dolgozat egy részében kitérjek más államok szociális rendszerének ismertetésére. Gondolok itt a fejlett szociális rendszerrel működő Skandináv államokra. Meglátásom szerint, lehetne bizonyos dolgokat adaptálni a rendszerükből, a magyar rendszer továbbfejlesztéséhez is.

Az hetedik fejezetben a szolidaritás és a végrehajtás kapcsolatát vizsgálom. Ismertetem azokat a rendelkezéseket, melyek a végrehajtási eljárásokat szabályozva, különböző

kedvezményeket biztosítottak az adósoknak, megakasztva ezzel az eljárásokat. A kritikai elemzés új elemként jelenik meg az „arányos szolidaritás” fogalmát szem előtt tartva, mely szemlélet a dolgozat megírása során is végig nyomon követhető. Ügyelve arra, hogy az egyensúly fennmaradjon, mindkét fél számára fogalmazok meg javaslatokat, a célból, hogy a jogkövető magatartás még inkább kikényszerítővé váljon. A fejezet az adósok és végrehajtást kérők vonatkozásában külön – külön mutatja be azokat a végrehajtói intézkedéseket, melyek alkalmazásával az eljárás lefolytatása gördülékenyebbé vallhat.

A nyolcadik, kilencedik fejezet - a táblázatos elemzések során tapasztalt kvantitatív statisztikai módszerek alkalmazásával - rámutat arra, hogy a fiatalok egyre növekvő számmal vannak jelen a végrehajtási eljárásokban. A matematikai-statisztikai módszer a kimutatáshoz elengedhetetlen. A kutatáshoz felhasznált adatokat a bírósági végrehajtás során használatos egységes ügyviteli rendszer (EVÜR) segítségével készítettem, mely rendszer kiválóan alkalmas arra, hogy a kutatáshoz a lekért adatokból grafikonokat generáljak. A grafikonok adataiból – 1997 és 2022 közötti időszakra vonatkozóan, éves bontásban - nyomon követhető melyik az a korosztály, mely adósságba keveredett. Megállapítható továbbá az, hogy évről-évre ez az arány hogyan toódik egyre inkább a fiatal korosztály felé, mely úgy gondolom, hogy alapvető kommunikációs hiányból eredhet. A nagyszámú adatok elemzéséből – deduktív jelleggel – a felvázolt elméleti állításaimat igazolni tudom. A szakirodalom szerint a kvantitatív kutatások számszerű adatokkal alátámasztott eredményei sok területen alkalmasak a kutatási hipotézisek vizsgálatára. Bár gyakran csak a felszínen megjelenő információkat rögzítik, és nem adnak lehetőséget a problémák, a folyamatok, az emberi viselkedés mélyebb megértésére¹⁴, mégis úgy vélem, hogy a több mint tíz éves tapasztalat, illetve a kvantitatív adatokkal kapott eredmények összevetésével a konklúzió levonható. Kiemelendő továbbá az, hogy az ország keleti, illetve nyugati régiójában is lehetőségem nyílik mindezt a vizsgálat tárgyává tenni (Vas - megyei, illetve Békés - megyei körzet). Az adatok elemzése során kapott eredmény mintegy összehasonlítási alapot is teremthetnek az ország két pólusa vonatkozásában.

A tizedik fejezet az előző fejezet eredményeiből építkezik. Alapvetően a végrehajtási hálózat szociális rendszerrel való összekapcsolását célozza meg, lehetőséget teremtve ezzel egy szolidaritáson alapuló szociális rendszer létrehozásához. A fejezet sorra bemutatja azon

¹⁴Boncz Imre: Kutatásmódszertani alapismeretek, Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs, 2015. 25. o.

fórumokat, melyek aktív közreműködése – már kialakult rendszerek megreformálásával – a kapcsolat kiépítését lehetővé tennék. Hangsúlyozni kívánom, hogy ezek a rendszerek már léteznek, a szociális alap a megreformálásukkal minimális megváltoztatással, bizonyos anyagi források átcsoportosításával kialakítható volna. Javaslatot teszek továbbá egy új szisztéma esetleges bevezetésére is, mely alapvető célja gazdaság fehéritése volna. Nem utolsó sorban további finansziális segítséget is jelenthetne a szociális alapba. A szociális alap létrehozásának elsődleges célját abban látom, hogy azon társadalmi rétegeknek a megsegítéshez, mely réteget a koncepcióm megcéloz, már korántsem elégséges a kizárólagos „lelki” segítségnyújtás, hiszen olyan mély társadalmi problémával küszködnek, melyből pusztán tanácsadással már tudnak kikeveredni. Nem szabad ugyanakkor lebecsülni, a koncepció részeként is alkalmazni kívánt, önkormányzati, egyházi, valamint karitatív szervezeti támogatást sem. Az állandó bevételi forrás, álláspontom szerint, a megfelelő és biztonságos működés elengedhetetlen feltételét képezi.

I. A bírósági végrehajtásról általában

Magyarországon a bírósági végrehajtás olyan önálló, törvényileg szabályozott eljárás, – a nemperes eljárások keretében - amelyben állami vagy meghatározott szempontból azzal azonosnak minősülő szerv, elsősorban vagyoni kényszer alkalmazása révén juttatja érvényre az állam által a konkrét egyedi ügyben fennállónak elismert és kikényszeríthető alanyi jogot, vagy előzetesen biztosítja a konkrét egyedi ügyben történő elismerés vagy kikényszeríthetőség előtt védelemben részesített alanyi jog későbbi érvényre juttatását.¹⁵

A jogszabályok érvényre juttatását, az önkéntes jogkövetés hiányában, az állam kényszerítő ereje biztosítja. A jogi szankciók realizálása, egy sajátos jogintézmény, a végrehajtás útján történik.¹⁶ A cél tehát az igazságszolgáltatás működése, mely elsősorban a kötelezett vagyona ellen irányul.

Magyarországon a bírósági végrehajtást külön törvény, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban: Vht.) szabályozza. Azokra az eljárási kérdésekre pedig,

¹⁵KapaMátyás: A közjegyző szerepe a bírósági végrehajtásban. In Közjegyzők közlönye, 4. szám, 2010. 21. o.

¹⁶ Balogh Olga- B. Korek Ilona - Császtai Ferenc - Juhász Edit, A bírósági végrehajtás, HvgOrac Kiadó, Budapest, 2009. 15. o.

melyeket a Vht. nem szabályoz, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) rendelkezéseit kell alkalmazni.¹⁷

Bírósági végrehajtás útján kell tehát végrehajtani a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, továbbá az egyes okiratokon alapuló követeléseket.¹⁸A nemperes eljárási jelleg hangsúlyozása a miatt sem elhanyagolható, mivel vannak olyan államok, ahol a bírósági végrehajtást a peres eljárás részének tekintik, és annak szabályait a Polgári Perrendtartás kódexe tartalmazza¹⁹, úgy, mint például Románia vonatkozásában.

A végrehajtási eljárás alapvetően két szakaszra oszthatjuk. A végrehajtás elrendelésének folyamatára, majd a végrehajtás foganatosítására. Az első szakasz arra szolgál, hogy megállapítást nyerjen az a tény, hogy van-e helye a végrehajtásnak, avagy sem. A végrehajtás foganatosítása amennyiben az pénzkövetelésre folyik, a fokozatosság elve alapján először adós bankszámláján levő összegre, majd a munkabérére, azt követően ingó-, végső esetben az ingatlan vagyona folytatható le. A kényszerértékesítés az állam által fennállónak és kikényszeríthetőnek elismert követelések érvényesítésének végső módszere.²⁰Amennyiben a végrehajtási okirat alapján adós bármely vagyontárgya végrehajtás alá vonható, úgy Adós vagyontárgyának foglalás megvalósul, szükség esetén pedig értékesítésre kerülhet. A végrehajtás foganatosításának szakaszában a legtöbb feladat a bírósági végrehajtókra hárul.

II. A bírósági végrehajtás kialakulásának főbb állomásai, különös tekintettel az árverések utáni birtokba-adásokra, kilakoltatásokra az ókortól napjainkig

A végrehajtás intézménye régmúlta tekint vissza, azonban a „végrehajtás”, mint fogalom korábban másképp realizálódott, mind formáját, mind személyeit tekintve. Ebben a fejezetben a „végrehajtási eljárások” különböző formáit kíséreltem meg összegyűjteni a római jogból kiindulva, egészen az első olyan törvény megalkotásáig, melyben a birtokba-adás, mint fogalom először jelenik meg a törvényi megfogalmazásban, hasonlóan a mai végrehajtási törvényben

¹⁷ Vht. törvény 9. §.

¹⁸<https://birosag.hu/birosagi-vegrehajtas> letöltve: 2021. március 17.

¹⁹Udvarý Sándor: A bírósági végrehajtási eljárás; In Wopera Zsuzsa (szerk.): Polgári eljárásjog II. HvgOrac Kiadó, Budapest, 2013. 218. o.

²⁰Kapa Mátyás: A kényszerértékesítések jellemző sajátosságai, In: Polgári Szemle, 11. évfolyam, 1-3. szám, 2015. június, 223. o.

foglalt rendelkezésekhez. Kutatásaim fő témája ugyanis szorosan kapcsolódik ehhez a végrehajtási cselekményhez. Ebből adódóan fontosnak tartottam az ingó- és ingatlan vagyon kialakulásának folyamatát, a zálogjog különböző korszakokban való megjelenésének taglalását, továbbá a telekkönyv rendszerének ismertetését. Igyekeztem összefoglalni az egyes korszakokban megjelenő szabályozások-, törvénycikkek azon rendelkezéseit, melyek a mai végrehajtási törvény alapját képezhették. A fejezetben taglaltak célja, annak a rendkívül hosszú folyamatnak a bemutatása, mely a mai szabályozás alapjait teremtette meg, a kronologikus rendszerből azon jogalkotási folyamatokat kiemelve, melyek a mai szabályozás alapjait képezhették. További cél annak a szemléltetése, hogy a bírósági végrehajtás az idők folyamán, a társadalmi elvárásoknak megfelelően egy sokkal empatikusabb, szolidárisabb rendszerré vált, mely, kiindulva a római kor eseményeiből, aligha mondató el a kezdeti állapotra.

Az egyes korszakok bemutatása során a kilakoltatás megjelenésére, mint fogalomra koncentráltam, mely nem volt mindig jelen a szabályozásban, hiszen az ingatlant, mint fogalmat is másképpen definiálták a kezdetekben.

2.1. Végrehajtás az ókorban

A végrehajtás már a római korban is megjelent,²¹ ahol az általános végrehajtási eljárás a legis actio per manus iniectioem volt, azaz a civiljogi per általános végrehajtási eljárása, amely jogerős ítéletekre vonatkozott. Aki tartozását elismerte, vagy a tartozását ügyítélettel eldöntötték (a tartozás jogalapja már nem volt vitatható, továbbá a tartozás összege is pontosan meghatározásra került), annak legyen jogos 30 napja a teljesítésre,²² ezt követően a döntés azonnal végrehajthatóvá vált. A legis actio per manus iniectioem bizonyos kivételektől eltekintve tehát nem peres eljárás. Célja az volt, hogy a hitelező a már vitán felül álló jogos igényének érvényt szerezhessen. A XII táblás törvény értelmében – mely a római jog egyik legrégebbi jogforrásának volt tekinthető²³ - az adósnak harminc nap állt rendelkezésre a teljesítésre, vagy a hitelezővel való egyezség megkötésére, mely akár elengedés is lehetett. A manus iniectio-ra tehát csak akkor volt lehetőség, ha nemcsak a követelés jogalapja, hanem annak pontos összege sem volt vitatott. Ez az adós védelmét is szolgálta, mivel, így

²¹ XII. Táblás törvények

²² „Aeris confessi rebusque iureiudicatis XXX dies iusti sunt.” Zsuzsanna János, A tizenkét táblás törvény töredékei, kézirat, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995.

²³ Kecskés László: A polgári jog fejlődése a kontinentális Európa nagy jogrendszereiben. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2004. 49. o.

meghatározásra került, milyen összeg megfizetésével szabadulhatott vagy szabadíthatta meg más a manus iniectio nagyon szigorú, kegyetlen személyi következményeitől.

Amennyiben a jogalap nem volt vitatható, azonban az összeg még nem került meghatározásra, a végrehajtást kezdeményező, adóst a magistratus elé idézhette.

A hitelező, a magistratus elé idézéskor, az adóst ünnepélyes szavak kíséretében megragadta (manum inicere), mely esemény előtt a magistratus természetesen ellenőrizte, hogy a megragadás feltételei²⁴ adottak e. A szimulált fizikai erőszaknak az adós nem állhatott ellen, azaz nem lökhette le a hitelező kezét magáról (manum sibi depellere). Ezt csak egy harmadik személy, a vindex tehette meg, aki mintegy kezesként lépett fel. A vindexnek azonban a megállapított összeg kétszereséért kellett helyállnia (duplum), mintegy büntetésként, tekintettel arra, hogy egy nyilvánvaló követelést rosszhiszeműen vitatott (litis crescentia).

Ha az eljárásnak ebben a szakaszában nem lépett fel a vindex, és a magistratus a hitelező eljárását jogszerűnek ítélte, akkor megadta a hitelezőnek az addictiót, azaz az államhatalom képviselőjeként jóváhagyta, hogy a hitelező formálisan önhatalmat gyakoroljon, amivel megkezdődött a végrehajtás tényleges realizációja, a végrehajtás foganatosítási szakasza. A hitelező ekkor házába vitte az adóst, megkötözhette vagy bilincsbe verhette (a bilincs súlyának legalább tizenöt fontnak kellett lennie). A hitelező köteles volt az adóst élelmezni napi egy font kenyérrel, ha az nem tudta saját ellátását biztosítani. A hitelező, adóst 60 napig fogságban tarthatta, majd 3 egymást követő vásárnap a magistratus elé állíthatta, tartozását kikiálthatta, remélve azt, hogy valaki az Adós tartozását átvállalja. A magistratus szerepe ebben az eljárásban már nem a jogszolgáltatás, hanem inkább a hatósági felügyelet volt. Azonban, ha a harmadik vásárnap sem jelentkezett senki, aki a tartozást megváltotta-, vagy átvállalta volna, akkor a hitelezőnek joga volt az adóst megölni, vagy a Tiberisen túlra rabszolgának eladni, hogy az érte kapott összegből kielégítse követelését (több hitelező esetén testét fel is oszthatták egymás között).

²⁴ manum inicere: szimulált fizikai erőszak, melynek az adós nem állhatott ellent, nem lökhette le a hitelező kezét a válláról, azt csakis egy harmadik személy a vindex tehette meg.

Az archaikus kor kapcsán megállapítható, hogy abban kizárólag a személyi végrehajtásnak volt helye, a privilegizált követelések végrehajtásától eltekintve.²⁵ Az önálló vagyoni végrehajtás ebben a korszakban még nem kapott szerepet.²⁶

Hammurapi törvényei (Kr. e. 1728–1686) már egyértelműen rendelkeznek a végrehajtásról, azonban e törvények a szó mai értelemben nem tekinthetők törvényeknek, ezek inkább ítéletek voltak, melyek megalkotásával a király nem kötelező érvényű kódexet alkotott. Törvényeket alkotni az ókori Mezopotámiában a királynak nem volt hatalmában, akkoriban ugyanis úgy vélekedtek, hogy törvényeket kizárólag az Istenek alkothatnak.

A törvénykönyv XVI. része foglalkozott az „Adósjoggal”, ahol a követeléseket gabonában vagy pénzben állapították meg. A törvénykönyv alapján, ha valaki adósságba esett, minek folytán fiát, feleségét, vagy leányát pénzért eladta, avagy szolgaságba adta, a vevőjük, illetve uruk házában három évig dolgoztak; a negyedik esztendőben felszabadításuk volt eszközendő.²⁷ Érdekessége még, hogy a törvénykönyv külön fejezetben foglalkozik a házasság előtti adóssággal is.

A mai modern értelemben vett bírósági végrehajtás kialakulásának kezdetei azonban csak a XIX. század első felében jelentek meg, ezt megelőzően, egészen a Honfoglalástól kezdődően a magyar társadalom viszonyai között is feladata volt az államnak, illetve a modern értelemben vett államot megelőzően a legalább részben közhatalmi funkciót ellátó intézménynek, hogy gondoskodjék a jogviták eldöntéséről, és e döntéseknek érvényt szerezzen.²⁸ A végrehajtás alakulása - a Honfoglalástól kezdődően a különböző korszakokon át ugyan nyomon követhető, azonban ekkor még a maihoz hasonló birtokba-adásról, valamint árverésekről szó nem esett, legalábbis ilyen formában nem maradt fenn írásos anyag, tekintve, hogy sem az írásba foglalás, sem a birtokok nyilvántartása nem volt jellemző a korszakokra.

²⁵Nyilas C Ádám: A kezesség egyes kérdései a római jogban. In: Állam - és Jogtudomány, 51. szám, 2010. 358. o.

²⁶http://www.romaikor.hu/romai_jog_es_jogrendszer/a_romai_jog_vilaga/adalekok_a_birosagi_vegrehajtashoz_a_romai_jogban/cikk/a_civiljogi_perrend letöltve: 2020. 09. 26.

²⁷ Kmoskó Mihály: , Hammurabi törvényei Kolozsvár, 1911.

„38. §. Katona, halász és adófizető földjéből, kertjéből és házából, melyek hűbérehez tartoznak, feleségére és fiára a semmit rá nem írathat és adósságának fedezésére semmit el nem adhat; 39. §. 1 ellenben oly földet, kertet vagy házat, melyet megvásárolt s így szerzett meg: feleségére és fiára e írathat, és adósságának fedezésére eladhat”. 33. o.

²⁸Pataki János István doktori értekezés <https://ajk.kre.hu/images/doc6/DOKTORI/PhD_Ertekezes_Muhelyvitara_Pataki.pdf> letöltve: 2020.10. 24.

Mindez abból is adódik, hogy a legtöbb ókori jogrendszerben, az első jogi kompilációk még nagyrészt szokásjogi szabálygyűjteményeket jelentettek, esetlegesen kiegészítve az e szabályokat alkalmazó eseti bírói döntések ismertetésével. Tudatosan, egy arra felhatalmazott személy, szerv vagy testület akaratából létrehozott törvények, csak csekély mértékben jelentek meg bennük.²⁹

2.2. Végrehajtás a középkorban

Népünk ősi igazságszolgáltatásának szervezetéből kevés írásos emlék maradt fenn, általánosságban elmondható, hogy a visszaemlékezések, krónikatörténetek ezekben a részekben is ellentmondásosak.

A középkorra jellemző várszerkezet megalkotása előtt, a hadszervezés az egyes nemzetségek szerint történt. A vérrokonsági rendszerre épülő társadalom első fokú konfliktusfeloldó fóruma a nemzetség volt, mely önvédő, kultikus és gazdasági szerep mellett jogközösségnek is volt mondható. Megtorolta a közösség tagjait ért külső sérelmeket, eljárta a rendbontó tagjaival szemben.³⁰ A birtokfelosztás is a nemzetségek szerint ment végbe. A nemzetség az elfoglalt földet megszállotta, de az így szerzett birtokot nem osztotta fel az egyesek között, hanem a birtok egész nemzetség tulajdona maradt. Az ősiség alapján, vagyonuknak az a része mely az ősi vagyont képezte, az őseiktől örökölt jószág volt, eszmeileg közösnek számított akkor is, ha az ágak már megosztottak rajta. Ebből adódóan egyetlen családfő sem rendelkezhetett szabadon a saját részével, tehát annak nem tulajdonosa, kizárólag birtokosa volt. A vagyon tulajdonosa a nemzetség volt. A tulajdonjog tehát a mai értelemben csak az ingó vagyona állt fenn. Nagy Lajos 1351. évi dekrétuma az ősiséget törvényerőre emelte.³¹ Az ingatlan tulajdonosa nem bírt több joggal akkoriban, mint a mai értelemben vett

²⁹Tóth J. Zoltán: A halálbüntetés az ókori államok jogában, In: Acta Universitatis Szegediensis, 70. szám, 2007. Szeged, 3. o.

³⁰Stipta István: A magyar bírósági rendszer története, Multiplex Media – Debrecen U. P. Kiadó, Debrecen, 198. 13. o.

³¹1351. évi törvénycikk: „11. § Kivéve egyedül a kiváltságból kizárt, előbb érintett egy cikkelyt, - tudniillik ezt: „Hogy az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek jogukban és szabadságukban áll az egyházak, avagy tetszésük szerint mások részére, élők közt vagy halál esetére adakozni, hagyományt tenni, birtokaikat eladni vagy elidegeníteni.” Sőt ellenkezőleg, épenséggel ne legyen joguk ezt megtenni, hanem birtokaik jog és törvény szerént, tisztán és feltétlenül, minden ellenmondás nélkül, legközelebbi atyafiaikra és nemzetségeikre háromoljanak. 12. §Fentnevezett András király ur bullás kiváltságlevelét tartalma szerint megerősítvén, és azokat a szabadságokat a fenséges fejedelemszónynak Erzsébetnek, ugyanazon isteni kegyelemből Magyarország királynőjének, a mi legkedveltebb anyánknak kedves akaratával és báróinknak tanácsára

haszonélvező vagy birtokos.³²A föld nagy valószínűség szerint az egész törzs tulajdonát képezhette, amelyről a törzsi tanács és a törzsfő közösen rendelkezett.³³A közigazgatást és a bíraskodást a nemzetség feje, a törzsfő gyakorolta ezután."Ha ezért az ember tulajdonjogának megszerzésében és kezelésében az általános emberi érdekek által kötve van, úgy, amennyiben a természetjogi normákat nem tartja be, a társadalom által felelősségre vonható."³⁴Ez volt a jellemző a korabeli Magyarországra is. A birtokkal azonban a malom-, a halászati-, valamint a vadászati jogok már Szent István korában is össze voltak kötve.

Szent István államalkotó-munkájának folyamán, a vagyonjog s vele a közigazgatás képe is megváltozott. A király, királyi birtokoknak jelentette ki mindazon földeket, melyek valamely vár környékén feküdtek, vagy melyek a vár szolgálatára rendelt vitézek kezén voltak, s azok haszonélvezetét a várjobbágyoknak adományozta, eredetileg örökíthetetlen jelleggel. Azon kívül még számos birtok, hűtlenség, magszakadás s egyéb okok miatt elkobzás, vagy háramlás útján is a koronára szállott át. Így keletkeztek a királyi birtokok, melyekből a királyok az egyházakat s egyes hű embereiket jutalmazták. Magát a magántulajdon jellegét is megváltoztatta mindez, mert az ősfoglalású földek is adományföldekké lettek.³⁵ A birtok a család vagyoni javainak az összessége lett, továbbá a középkorban a birtok jelentette a nemesség fő jegyét, nem pedig a címer. A birtok meghatározott módon öröklődött, a család tagjai fel is oszthatták egymás között, azonban el is lehetett veszteni vagy zálogosítani. A feudális jogban azonban a zálogba adás azt jelentette, hogy az ingatlan birtokát és használatát – egy meghatározott összegért – a szerződésben kikötött időre, illetve a zálogos összeg kifizetésének idejére – átengedték a hitelezőnek (zálogbirtok). A zálogbirtokos tehát használati birtokossá vált. Tekintve, hogy a jobbágyok, földjeiknek csak birtokosai voltak, azokkal nem rendelkezhetek, így a zálogba adás intézménye kizárólag csak a nemesi birtokokat érinthette csupán. A zálog tehát adósság miatt lekötött jószág.³⁶A zálogbirtok és a mai értelemben vett zálogjog közötti hasonlóság

készséges királyi kegyelmünkből megújítván, megengedtük, hogy örökké ezeknek birtokában és élvezetében maradjanak.”

³² Ágoston Péter: A tulajdonjog alaptanai, Politzer Zsigmond és fia, Budapest, 1903. 48. o.

³³ Kelemen Roland: A XI.-XIII. század magyar-angol földtulajdonlás egyes intézményeinek összehasonlítása, Diskurzus, A Batthyány Lajos Szakkollégium Tudományos Folyóirata, 2. évfolyam 2012. különszám 2012. 5. o.

³⁴Horváth Sándor OP., Tulajdonjog Aquinói Szent Tamás Szerint, Jel Könyvkiadó, Budapest 2022. 113.o.

³⁵<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarország-varmegyei-es-varosai-1/nyitra-varmegye-FC87/nyitravarmegye-tortenete-irta-dedek-crescens-lajos-10E8E/iii-nyitravarmegye-legregibb-birtokviszonyai-10FA0/birtokviszonyok-10FA1/> letöltve: 2020. 10. 25.

³⁶Frank Ignác: A közigazság törvénye Magyarhonban (3/1) Bua, Magyar Királyi Egyetem 1845. (365)

abban mutatkozik meg mindössze, hogy a zálogot mindkét esetben valamilyen adósság miatt adták.³⁷A kikötött idő elteltével azonban a hitelezőnek az ingatlant a tulajdonosának vissza kellett szolgáltatnia, aki, ha kárt okozott az idő folyamán, a kárt megtéríteni volt köteles. Azt a hitelezőt, aki az ingatlant az erre irányuló bírói intés ellenére sem adta vissza, uzsorásnak tekintették, és súlyos büntetésre számíthatott.³⁸A zálogbirtokos azonban, a mai zálogjogjogosulttól eltérően, nem gyakorolhatta a mai értelemben vett kielégítési jogot, azaz zálogtárgy elidegenítéséből pénzhez nem juthatott.

A középkor folyamán tehát, a *ius communae* -ből származó szabályok továbbfejlesztésével alakult ki a zálogjogi rendszer. A *ius communae* fogalmába az egyházi jog (kamatszedést tiltó rendelkezések), valamint a hűbéri jog is beletartozott, mely kiemelt fontossággal kezelte az örökölt ingatlan megtartását a család kezén, hiszen a középkorban a földbirtok létalap volt. A magyar zálogjogi rendszer összefoglalása Werbőczy Tripartitumában található, mely későbbiek folyamán számos finomításon esett át.³⁹

A középkor idején, Luxemburgi Zsigmond (1387-1437), magyar király törvényeinek egyharmad része is már az igazságszolgáltatással foglalkozik. Az 1404., 1411. és az 1435. évi I. decretum kivételével mindegyik törvénye foglalkozik a bírászkodás kérdéseivel, az 1435. évi II. decretum pedig majdnem egészen (24 cikkelyéből 16) ennek van szentelve. Az 1411. évi törvénycikk, Pozsonyban, Szent Ferenc hitvalló ünnepén kelt, a kamaranyereség és dézsmák behajtása tárgyában kiadott decretum 6 cikkelyből áll. Záradékkal nem rendelkezik. A 6 cikkelyből adókra 4, dézsmákra 2 cikkely esik. A törvénycikk a király elé terjesztett panaszok következtében létrejött kamaranyereség (*lucrum camerae*) és a dézsma behajtásában hozatott.

Az 1435. évi törvénycikk, Pozsonyban, március 8-án, Gáthalóczi Mátyás, a pécsi egyház prépostja, főkancellár kezével kelt. Javarészből az igazságszolgáltatással foglalkozó II. decretum („decretum maius”) 24 cikkelyből áll. Záradékkal már ellátott. A bírságok behajtásáról 3 cikk is rendelkezik (3,7,16).

³⁷Bodzási Balázs: Zálogjog a feudális magyar jogban 146. o.<http://unipub.lib.unicorvinus.hu/2010/1/Bodzasi_Balazs_Zalogjog_a_fedalis_magyar_jogban_u.pdf> letöltve: 2020. 11. 01.

³⁸Bodzási Balázs Zálogjog a magyar feudális jogban < <https://hu-pdf.hu/d/3b94711/z%C3%A1logjog-a-feud%C3%A1lis-magyar-jogban> > letöltve: 2020. 11. 01.

³⁹ Bónis Péter: A magyar zálogjogi rendszer történeti elemei<<http://real.mtak.hu/64070/1/Pages%20from%20Stipta.pdf>> letöltve: 2020. 10. 25.

Magára a végrehajtási eljárásra és az eljárási cselekményeket végző szolgabírákra vonatkozó részletes szabályrendszert az 1435. évi II. törvénycikk jelenti, mely „a kellő, rendezett és egyenlő” igazságszolgáltatás létesítése érdekében kelt.⁴⁰

A 15. század végén már Magyarországon is nagy súllyal jelentkezett a központi hatalom igénye egy átfogó jogi rendezésre, a királyi akarat dominánssá tételére az érvényesülő és érvényesített jog keretei között. A jog irányításának állami kézbe vételére vonatkozó szándékot jelzi Hunyadi Mátyás 1486-ban kibocsátott híres törvénye, a Decretum Maius, amelyet az uralkodó ”örökérvényűnek” tekintett.⁴¹

Az 1486. évi törvénycikk (Decretum Maius) I. Mátyás király főképp magán és büntető-eljárásjogi szabályokat tartalmazó törvénykönyve volt. A törvénykönyv volt az első magyar kodifikációs kísérlet, ami nyomtatásban megjelent, s melynek alapvető célja a szokásjog helyett az írott jog megteremtése volt, azonban még itt sem beszélhetünk konkrétan a kilakoltatásokról, vagy a birtokok nyilvántartásáról. A birtokháramlás során az elzálogosítás azonban már ekkor is jelen volt.

Mátyás törvénycikkét követte az 1507. évi I. törvénycikk (A bírák ítéleteit karhatalommal is végrehajtás alá kell bocsátani). Célja az volt, hogy a bíraskodás és a bírói határozatok ne történjenek hiába, a felperes a per megnyerése után a keresett jogához hozzájusson. Az 1505. évi Szent Mihály arkangyal napján megtartott országgyűlésen határozták el, hogy valahányszor valamelyik ügyben végleges végrehajtásnak kell történnie, mely ügyben további perfolymat már nem lehetséges, a megkeresett királyi felség a hűtlenség vétkének kimondása után elrendeli, hogy a bírói úton megnyert fekvő jószágok és birtokjogok vagy pénzek, vagy egyéb dolgok, a felperes részére a fegyver, a kard a királyi hatalom segítségével visszaadandók és kiszolgáltatandók.

⁴²Akkoriban ugyanis a nem engedelmeskedőket a királyi hatalom segítségével, mintegy kényszerítő eszközzel bírták engedelmességre.

A királyi felség helyett eljárhatott a nádor, vagy eljárhattak az országbíró urak, az egész ország fő- vagy közönséges kapitánya, ha az ispánok és alispánok, vagy valamely vármegye csapatai nem bizonyultak elégségesnek. Akik a visszaiktatott fekvőjószágokat visszafoglalják, ugyanúgy a hűtlenség vétkébe esnek.⁴³

⁴⁰Szabó Ferenc: Társadalom művelődés Zsigmond törvényeiben. Körösvidék, Békéscsaba, 1927.

⁴¹Mezey Barna: Jogalkotás a 16-19. századi Magyarországon In: Rubicon, 7. évfolyam, 1-2. szám, 1996.

⁴²<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=50700001.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D6letolte>: 2020. 09. 25.

⁴³1507. évi. II. törvénycikk.

Ekkor még nem beszélhettünk külön ingó- és ingatlan végrehajtásról. A római jog középkori teoretikusai a dolgokat ingókra- és ingatlanokra osztották fel. Az ingókat az ingatlanoktól a szerint határolták el, hogy az ingók az állag sérelme nélkül elmozdíthatók. Tekintve, hogy a középkori Magyarországon a római jog hatása csekély mértékben mutatkozott meg, az ingatlanokat másképp definiálták, azaz az ingatlanok közé a minősített javakat sorolták. Ebből adódóan ingatlannak minősült többek között a ménes is, a lakóház azonban hosszú ideig ingónak. A legfontosabb ingatlan volt a termőföld, azaz a földtulajdon.⁴⁴

Kölcsön ebben a korban, a csekély pénzforgalomra való tekintettel, ritkán fordult elő. Az adóssági szerződést a zálogadás jelentette kezdetben. Akkoriban a dolog átadása jelképezte a szerződési szándékot. A középkor nem ismerte a jelzálogot. Az ingatlant „kézizálog” gyanánt adták át a hitelezőnek. Amennyiben az adós nem teljesített, úgy a hitelező a zálogot teljes mértékben magához vehette, függetlenül annak értékétől. A korszak végére jelent meg a zálog kötelelem megerősítésére szolgáló alakzata, azaz nemteljesítés esetén a zálog a követelés kielégítésére szolgált.⁴⁵

1514-ben Werbőczy Hármaskönyve (Tripartium) már külön foglalkozott az örökség-, a zálog-, a királyi adomány-, a hitbér- és a birtokjog kérdésével. Már taglalja a terhelt ingó és ingatlan vagyonok öröklését, a terhelt, elzálogosított vagyon visszaszerzésének lehetőségeit, azonban a nemesi birtokok adatainak rögzítéséről itt még nincs szó. Az elzálogosítás ugyan jelen van, de annak bejegyzése, feljegyzése nem történt meg, nem vezettek róla nyilvántartást. A birtokok határainak jelzésére csupán határjelek utaltak, de ezek sem kerültek regisztrálásra.⁴⁶ Az 59. cím 2. §-a alapján a tehervállalás háromféle lehet, oknélküli, okszerű és szükségszerű. Okszerű, ha valaki idegen kézen levő zálogos birtokot vált vissza, vagy hitbért, nászajándékot és leánynegyedét fizet ki, hogy a megmaradt örökség a terhek alól felszabaduljon. A tehervállalás azonban mit sem ér, ha a fiúknak és atyafiaknak a név szerinti megjelölése nem történik meg. Ilyenkor a tehervállalás megerőtlenítő, azaz mai fogalommal semmis. Sőt mi több, megjelenik már az elővásárlás joga is, amikor a 60. cím 1. §- a kitéltet tesz a birtokeladás kapcsán. „Minden birtokeladásnál és elzálogosításnál azokat a fiúkat vagy leányokat, vagy atyafiakat a kikre az eladásra vagy elzálogosításra szánt

⁴⁴ Mezey Barna: Magyar jogtörténet, Osiris Kiadó, Budapest, 4. átdogozott kiadás, 2007. 83. o.

⁴⁵ Uo. 84. o.

⁴⁶ Matúz György: Telekkönyvi rendszerünk kialakulása és működése: 1840-1973. In: Acta Universitas Szegediensis: acta iuridica et politica, 73. kötet, 2010. 514. o.

birtokjogok öröklése és háramlása néz (azért, hogy azt vagy azokat magukhoz vehessék) törvényesen meg kell kínálni. És ha ezek a törvényes megkínálásra és felszólításra a fekvő birtokot vagy az ilyen birtokjogokat igaz és közbecsűjök szerint való árban megtartani és magukhoz váltani akarnák, minden más vásárló és uzsorás előtt szabadon és teljes hatalommal magukhoz válthatják és megvehetik.” A vásárlásra nyitva álló határidőn túl azonban ezen kiváltságait elvesztik, az eladó a fekvő jószágokat szabadon elidegenítheti. A 2. §-ban foglalt rendelkezés alapján: „Ha pedig az eladó vagy elzálogosító az előbb mondott megkínálást elmulasztja és birtokjogait a mondott fiúknak vagy leányoknak vagy atyafiaknak tudta és beleegyezése nélkül valakinek elidegeníti vagy elzálogosítja és ezért valamelyik fia vagy leánya vagy atyafia az ilyen fekvő jószágok és birtokjogok vásárlóját, mint ellenfelét a királyi Curia elibe perbe hívja, akkor ez ügyet csak egy nyolczados törvényszak alatt be kell végezni és a felperes az előbb említett fekvő jószágokat és birtokjogokat, egyedül ezeknek közbecsűje szerint magához válthatja és az uzsorás vagy a vásárló bevalló levelében kitett bármekkora pénzösszeg ennek útját nem állhatja.”⁴⁷

A nemesi birtokokat, házakat, udvarokat a mezővárosokban, az elhagyott jobbágytelkeket, a földeket, erdőket, réteket, halastavakat, malmokat azonban előnyben részesítették, tekintve, hogy ezen területeket közbecsűjük értékén felül elzálogosítani nem volt mód anélkül, hogy az a fiúk, a lányok, az atyafiak, vagy a királyi jogokat ne sértse. Erre még akkor sem volt lehetőség, ha az elzálogosítást megelőzte a törvényes megkínálás. Az elzálogosított nemesi birtokokat tehát a bíró által megállapított becsértéken vissza lehetett szerezni. A Hármaskönyv általánosságban kimondta, hogy „a birtokjogokat közbecsűjökön túl nem lehet elzálogítani „Azt az egyet azonban vedd eszedbe, (a mint már fõntebb is röviden érintém) hogy bármely úr, mágnás, nemes és birtokos ember, akármilyen rendű, rangú, méltóságú vagy jelességű is legyen az, birtokjogait ezek közbecsűjének értékén túl, zálogcímen, semmi esetben le nem kötheti.”⁴⁸

A 68. cím 2. §-a már rendelkezik a birtokjogok erőszakos elfoglalásáról, mely szerint erőszakot erőszakkal lehet megtorolni, mely rendelkezés ugyan nem azt a célt szolgálta, de valójában az önkényes lakásfoglalókkal hozható párhuzamba a mai Vht. rendelkezései

⁴⁷Werbőczy István: Tripartium, Budapest, Téka, 1990. 165. o.

⁴⁸Tripartium 83. cikk 203-204. o.

alapján, tehát „a birtokától megfosztott, a foglalót egy év forgása alatt, ha teheti, ugyanolyan erőszakkal kidobhatja és kiűzheti.”⁴⁹

A XVII. században több törvény (1635. évi LXV. törvénycikk, 1638. évi XXVII. törvénycikk, 1681. évi XXXI. törvénycikk) is született, mely érintette a végrehajtási eljárást. Megalkotásuk során egyöntetűen az volt az igény és a cél, hogy a bírói ítéletek végrehajtása kikényszeríthető legyen, és egységes jogalkalmazás valósuljon meg.⁵⁰

Az 1635. évi törvénycikk jól tükrözi a kor problémáit. „A karok és rendek azt tapasztalták, hogy több bíróilag és törvényesen meghozott és kihirdetett ítéletet, nemcsak ellenkező parancsokkal, hanem magánhatalommal is megszoktak akadályozni, a melyekre nézve elhatározzák: hogy az ilyen parancsok meg magánosok akadékoskodásai, ellen nem állván, azokat minél előbb végrehajtsák, még pedig Horvát- és Szlavonországokban is.”⁵¹A törvénycikkben foglaltak alapján a kihirdetett ítéletek valóban nem érnek semmit azok végrehajtása nélkül, mely analógiát mutat az önálló bírósági végrehajtók mai hivatásával. Az 1638. évi XXVII. törvénycikk (a hatalmaskodásokról kelt cikkelyeknek kiterjesztése és további magyarázása) már külön beszél ingó- és ingatlan javakról.

A római jog középkori teoretikusai a dolgokat ingókra és ingatlanokra osztották fel. Az ingót a szerint határolták el az ingatlantól, hogy az elmozdítható-e az állag sérelme nélkül. Mivel Magyarországon a római jog hatása a középkorban csekély volt, az ingatlanokat más elvek szerint definiálták. Az ingatlanok közé a minősített értékű javakat sorolták, ebből adódóan a ménes is ingatlanok számított, ezzel szemben a lakóházat hosszabb ideig az ingók között tartották nyilván. Az ingatlanok közül a természeti gazdálkodás korában a legfontosabbnak a földtulajdont tekintették. A középkorban az ingó vagyon igen alárendelt szerepet játszott, jelentősége inkább csak, mint az ingatlan tartozékának volt. A háziállat volt a legfontosabb ingó, úgy, mint a ló, a szarvasmarha, amit az is bizonyít, hogy ekkoriban a marha szót az ingó vagyon jelölésére is használták.⁵²

⁴⁹ Tripartium 68. cikk 2. § 183. o.

⁵⁰Magyar Fanni: A bíróság művészete, avagy a végrehajtási eljárás felfüggesztésének esetei, különös tekintettel a méltányolható körülményekre, In: Miskolci Jogi Szemle 15. szám, 2020. 142. o.

⁵¹ 1635. évi LXV. törvénycikk A bíróilag és törvényesen meghozott ítéleteket végrehajtással fogatosítani kell, a melyet az ellenkező parancsok és a magán hatalom meg ne akadályozhassanak.

⁵² Mezey Barna: Magyar jogtörténet, Osiris Kiadó, Budapest, 2007. 83. o.

A földbirtok sui generis jogintézmény volt, s a hatalom, a társadalmi státus mértéke, mely egyenes arányban állt a birtokolt földterület nagyságával és az azon dolgozó népek számával. A hűbéri rendszer alapja a földbirtok, melynek nagysága, a rajta nyugvó kötelezettségek szabták meg az emberek középkori társadalomban elfoglalt helyét. Azon birtokosok, akik nem voltak kénytelenek dolgozni, alkották a nemesség osztályát. A nemesi birtokkal csak egyféle kötelezettség járt, a fegyveres szolgálat.

A feudális magyar jogban nem fejlődött ki a korlátlan egyéni tulajdon.⁵³ A dolgokat a rendelkezési jog alapján két csoportra, az ősi jószág (bona hereditario) és a szerzett jószágra (bona donationalia) osztották.⁵⁴

A feudális földtulajdon különbözik a későbbiek folyamán kialakult polgári földtulajdontól, melynek a legfontosabb alkotóelemei közé tartozik az átörökítés, az elidegenítés, a bármely formájú használat joga.⁵⁵ Marx a polgári földtulajdont olyan földtulajdonformaként határozza meg, mely „feltételezi bizonyos személyeknek azt a monopóliumát, hogy a földgolyó meghatározott része felett minden mást kirekesztve rendelkezzenek, s e területen kizárólag az ő magánakaratauk érvényesüljön”, azaz: „a földbirtokos azt teheti földjével, amit minden árutulajdonos a maga árujával”⁵⁶

2.3. Végrehajtás az újkorban

1681. évi XXXI. törvénycikkben (a bírósági végrehajtások háborgatói s meg nem engedői, s a bíróilag végrehajtás alá vett javak visszafoglalói ellen büntetést és eljárást rendelnek) már realizálódik a végrehajtási eljárások foganatosítása, azonban ebben az időszakban még továbbra is a nemesség érdekei kerülnek előtérbe, azaz inkább adósságbehajtásról, mint végrehajtásról beszélhetünk.

Az 1659. évi XXXI. törvénycikk (az adóssági keresetekben a költségek is megítélendők, a testi sértések megtérítése pedig a kártérítés módja szerint történjék) megfogalmazza, hogy

⁵³ Az 1848. évi XV. törvénycikk az ösiség eltörléséről az, amely megvalósítja ingatlan tekintetében is a korlátlan egyéni tulajdont

⁵⁴ Béli Gábor: Magyar jogtörténet: A tradicionális jog, Dialóg Kiadó, Budapest, - Pécs, 1999, 67.o.

⁵⁵ Varga János: A telektulajdon a feudalizmus utolsó századaiban, In: Történelmi Szemle, 7. évfolyam, 1964. 1. o.

⁵⁶ Marx: A Tőke III. köt. Budapest. 1951. 677—678. 1. o.

„Az adósságok fizetése s végrehajtása pedig, készpénz és birtokjogok nem létében, jövedelmező és könnyen pénzzé tehető ingóságokból történjék.”⁵⁷ Az 1659. évi XLIV. törvénycikk (kinevezik azokat a végrehajtókat, kik a törvényes ítéletek megháborított végrehajtását elintézik),⁵⁸ és az 1638. évi XXVII. törvénycikk (a hatalmaskodásokról kelt cikkelyeknek kiterjesztése és további magyarázása) megerősíti, megújítja az előzőleg megalkotott jogszabályokat.⁵⁹

Az ingatlan végrehajtás fejlődésének megismeréséhez elkerülhetetlen, hogy némi szót ejtsék az ingatlanok nyilvántartására vonatkozó rendszer, a telekkönyvi rendszer kialakulásáról, mely forradalmian átalakította a magyarországi ingatlanok nyilvántartását, egyben a mai közhiteles nyilvántartás megvalósulásának alapkövének tekinthető.

Az ingatlanok nyilvántartása terén áttörést jelentett a telekkönyv bevezetése. A telekkönyv, mint jogintézmény az ingatlan javak regisztrációs rendszere, mely az ingatlanhoz kapcsolódó jogokat- és terheket feltünteti. Az adatokat megőrzi, átvezeti a változásokat. Közhiteles, azaz mindenki számára hozzáférhető. A történelem folyamán számos birtok, illetve ingatlan nyilvántartási forma alakult ki, melyek nem voltak telekkönyvnek nevezhetők, mint például a jelzálogkönyvek, betáblázási könyvek, a kincstári ingatlanokkal kapcsolatos regiszterek, a portaösszeírások. Inkább úgy nevezhetőek ezek az összeírások, mint a telekkönyv előfutárjai.

Eleinte a felszínen levő épületeket nem vették nyilvántartásba, később azonban ez elengedhetetlenné vált. A mezőgazdasági rendeltetésű földek kezdetben azonban még nem minősültek telkeknek.⁶⁰ A régi rómaiak karókkal, táblákkal vagy oszlopokkal jelölték meg az elzálogosított földeket, melyekre az arra nehezülő terheket is felrótták.⁶¹ A szabad királyi városok megalakulása során a telekkönyvvel már találkozhatunk⁶²

⁵⁷1659. évi XXXI. törvénycikk az adóssági keresetekben a költségek is megítélendő, a testi sértések megtérítése pedig a kártérítés módja szerint történjék

⁵⁸<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=65900044.TV&targetdate=&printTitle=1659.+%C3%A9vi+XLIV.++%C3%B6rv%C3%A9ncikk&referer=1000evletoltve:2020.10.31>

⁵⁹<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=65900027.TV&targetdate=&printTitle=1659.+%C3%A9vi+XXVII.++%C3%B6rv%C3%A9ncikk&referer=1000evletoltve:2020.11.01>

⁶⁰ Matúz György: Telekkönyvi rendszerünk kialakulása és működése: 1840-1973. In: Acta Universitas Szegediensis: acta iuridica et politica, 73. kötet, 2010. 514. o.

⁶¹Herczegh Mihály: Telekkönyvi Rendtartás Magyarországon és Erdélyben. Budapest, 1894. 17. o.

⁶² Pozsony: telek-földkönyv: 1319-ből, majd 1439-ben újraszerkesztették, Sopron 1459-ben próbálkozott a rendszer kialakítására, azonban a folyamatos nyilvántartás csak 1480-ban kezdődött meg, de csak 1553-ig alkalmazták. Buda, Kassa, Eperjes, Nagyszombat is a nyomdokaiba lépett. 1723-ban III. Károly, majd 1728-

Az ingatlanokra vonatkozó telekkönyvet először 1379-ben Pozsonyban hozták létre, melyet azután 1439-ben újraszerkesztettek. Az újraszerkesztett változatban már megtalálhatók az ingatlanokra vonatkozó zálogjogi bejegyzések is.

Az országos jogban az 1723. évi CVII. törvénycikkkel jelent meg a betáblázás intézménye, mely az adóssági követelések betáblázásáról rendelkezett.⁶³ Ez a rendelkezés azonban még csak csőd esetében biztosított elsőbbséget a hitelezőnek. Nagy előny azonban az a rendelkezés, hogy a betáblázással terhelt ingatlan vevője a vételárat, illetve annak a kiegyenlítéshez szükséges részét, köteles volt a hitelező kielégítésére fordítani, különben felelős maradt vele szemben.⁶⁴ A betáblázás nyilvános volt, díjtalanul bele lehetett tekinteni, kivonatot kérni belőle. A bejegyzés törlése a kitáblázás volt. Fontos kitétel azonban az, hogy itt a követelések sorrendjét a betáblázás sorrendje határozta meg, azonban még itt is megmaradt a csőd során érvényesülő elsőbbség is.⁶⁵

1840. évi XXI. törvény állapított meg részletesebb szabályokat a betáblázásról. A törvénycikk megszüntette a generális jelzálogjog intézményét a nagyvárosokban, a megyékben azonban fenntartotta a betáblázást az egész megye területére. Ez a folyamat szükségessé tette, hogy a korábbi telekkönyvek – két év alatt - egyesítésre kerüljenek a betáblázási könyvekkel.

A telekkönyv bevezetésével az ingatlanok nyilvántartása lehetővé vált, az 1840-es évektől. Azonban a magyar jogfejlődés természetes folyamatának megszakadásával, a telekkönyv bevezetése, idegen jogrendszeren keresztül vált csak lehetővé. Az általános telekkönyvet Magyarországon 1855-ben vezették be, mint az első közhiteles nyilvántartási rendszert. A telekkönyv egy egész országra kiterjedő adattömeg, amely kötelezően tartja nyilván az egész vonatkozó földfelszínt - illetve annak részeleleit - és ebben minden olyan jellegzetesség szerepel, amely adott földrészlethez - annak sajátosságától függően - kapcsolódik. Lényeges

ban Mária Terézia is foglalkozott a betáblázási könyvek bevezetésével, majd II. József is, akinek munkásságát II. Lipót megsemmisítette <http://acta.bibl.u-szeged.hu/7462/1/juridpol_073_511-536.pdf>letöltve: 2020. 10. 25.

⁶³1723. évi CVII. törvénycikk a megyékben és városokban teljesítendő bejegyzésről vagy betáblázásról: „Ő legsz. felsége, más országainak és tartományainak hasonlatosságára, az összes, bárki részéről s bárhol kötetendő adósságoknak a bejegyzése és betáblázása jövőre azokban a megyékben s városokban történjék és mennél előbb megállandósuljon, a melyekben az említett adósoknak teher alá veendő javai fekszenek.”

⁶⁴Zalán Kornél: A régi magyar zálogbirtok és mai jogunk. Pécs, Dunántúl Rt. Egyetemi nyomdája, 1931.

⁶⁵Bodzási Balázs Zálogjog a magyar feudális jogban <http://unipub.lib.unicorvinus.hu/2010/1/Bodzasi_Balazs_Zalogjog_a_fedalis_magyar_jogban_u.pdf> letöltve: 2020. 11. 01.

kitétel, hogy a telekkönyvben levő bejegyzések, feljegyzések, törlések joghatás kiváltására is alkalmasak, intézkedések nélkül az abba bejegyzett jogok nem szűnnek meg, nem változnak. Fontos kritériuma volt az állami ellenőrizhetőség, a közhitelesség, melyben minden hitelező, adós, örökös, eladó... megbízhatott. A telekkönyv tehát az ingatlanjogok (főként az ingatlan-tulajdonjog) védelmének legerősebb, leghatékonyabb eszközeként jelent meg a gazdasági- és jogrendszerben,⁶⁶ egyben fontos szerepet töltött be a végrehajtási eljárásokban is.

Magyarországon 1881 óta külön törvény szabályozza a végrehajtási eljárást. Számos európai országban azonban a mai napig sincs külön, a végrehajtásra vonatkozó törvény, hanem a polgári perrendtartás vagy a polgári eljárásjogi kódex tartalmazza a végrehajtás legfontosabb szabályait.

A végrehajtási eljárást a 19. században még a polgári per részének tekintették. „A végrehajtás egészen a per körén kívül eső eljárás, amit azonban gyakran nem ismernek fel” – mutatott rá Magyary Géza, aki a végrehajtást és a csődeljárást, mint a „magánjogi jogosítványokat kényszer útján, vagyis az adós jogügyleti közreműködése nélkül érvényesítőket”, a peren kívüli eljárások közé sorolta. „Világos ebből, hogy a per a hitelező jogosítványának végrehajtását rendszerint megelőző eljárás. A két eljárás ezen rendszerinti egymásutánja azt a látszatot kelti, hogy a pernek a végrehajtást mindig meg kell előznie s hogy a végrehajtás a pernek csak folytatása, alkatrésze.”⁶⁷

Hosszú út vezetett el a végrehajtási eljárásról szóló az 1881. évi LX. törvénycikk megalkotásáig, mely tehát már konkrétan tartalmaz olyan kifejezéseket, melyek átdolgozva ugyan, de a ma hatályos végrehajtási törvényünkben is megjelennek. Más megfogalmazásban ugyan, de előtűnik, a mai szabályozáshoz hasonlóan a birtokba-adás mozzanata is. A törvénycikk értelmében az árverés napjától számított 8 nap alatt, ha előterjesztés nem adatik be, a telekkönyvi hatóság, ha csak az árverési feltételek ellenkezőt nem tartalmaznak, a vevőnek vételi bizonylatot ad ki. Ezzel a vevő az ingatlant birtokba veheti. Ha a végrehajtást szenvedő (adós) ebben meggátolná, akkor a községi vagy

⁶⁶Matúz György: A telekkönyv intézménye Magyarországon Doktori (PhD) értekezés, Debrecen, 2002. 2. o. <http://doktori.bibl.u-szeged.hu/4870/1/2002_matuz_gyorgy.pdf>letöltve: 2020. 11. 08.

⁶⁷Magyary Géza: Magyar polgári perjog 1939, Franklin Társulat, harmadik kiadás, Budapest, 1940. 19. o.

közigazgatási hatóság segédletét kérheti, veheti igénybe,⁶⁸ ugyanúgy, mint ma a karhatalommal történő birtokba-adás során lefolytatott eljárásoknál néha előfordul.

A közigazgatási hatóság segédletét azonban csak az árverési vevő (jogutódja nem) veheti igénybe, és csak bírói vételibizonyítvány alapján.⁶⁹

Fent leírtak alapján tehát, ha a vevő úgy kívánja a birtokba helyezést, akkor azt bírói kiküldött, (aki a mai értelemben vett végrehajtó) vagy karhatalom közreműködésével kérheti, amennyiben a bánatpénz (árverési előleg) megfizetése után a fennmaradó összegek a vételárból megfizeti, és az árverés jogerőre emelkedett. Amikor az árverés jogerőre emelkedett, a vevő az ingatlan tulajdonjogának nevére leendő bekebelezését, a telekkönyvi hatóság hivatalból rendeli el. Ha az árverést követő 8 napban előterjesztés adatik be, a vevő kérelmére és költségére az árverésen eladott ingatlanok a veszély igazolása nélkül is zár alá vétetnek.⁷⁰

Az árverési vevő tulajdonjogának a bejegyzése után a zárlatot meg kell szüntetni.⁷¹ Amennyiben az árverési feltételek ellenkezőt nem tartalmaznak, az árverési vevőnek vételi bizonyítványt - a megszabott egyéb feltételek mellett is - csak akkor lehet adni, ha az árverési vevő a vételárnak legalább a kétharmad részét megfizette és utóajánlatot senki nem tett kellő időben.⁷²

Az 1881. évi LX. törvény egészen 1955-ig volt hatályban. Az 1955. évi 21. törvényerejű rendelet korántsem olyan részletes, mint elődje volt. A sikeres árverés utáni birtokba-adásról mindössze egy paragrafus rendelkezik:

„Az árverési vevőt - a vételár teljes kifizetése után - a végrehajtó helyezi az árverésen megszerzett ingatlan birtokába.”⁷³

Az 1979. évi 18. törvényerejű rendelet. módosította ugyan valamelyest az 1955. évi 21. törvényerejű rendelet szabályait, azonban annak szerkezetén nem változtatott. Megmaradt a

⁶⁸1881. évi LX törvénycikk a végrehajtási eljárásról 180.§.

⁶⁹Márkus Dezső, Végrehajtási eljárás, Magyar törvények Grill féle kiadása, Budapest, 1906. 248. o.

⁷⁰MÁRKUS, 1906. 248. o.

⁷¹Vincenti Gusztáv és Borsodi Miklós: Végrehajtási eljárás, Budapest, Magyar törvények Grill féle kiadása, 1935. 518. o.

⁷² Ppn. 25. §.: Polgári perrendi novella (1925 VIII. t. c. a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról).

⁷³ 1955. évi 21. törvényerejű rendelet a végrehajtásról 124. § (1)

szocialista szemléletmód, amely a végrehajtási eljárások hatékonyságának nagyarányú csökkenését eredményezte, ezzel is igazolva, hogy a kérlelés, a meggyőzés a bírósági végrehajtás esetében nem feltétlenül bizonyul célravezető eszköznek.⁷⁴

A rendelet a kilakoltatásokról, továbbá az ingatlan árverést követő birtokba-adásáról rendelkezést nem tartalmaz, mindössze az alábbiakat fogalmazza meg:

A lakás, illetőleg más helyiség kiürítésére, átadására, vagy használatára irányuló, továbbá a felmondás érvényességét megállapító bírósági határozat végrehajtását a bíróság rendeli el.⁷⁵ „Ha a lakásügyben hozott bírósági határozat végrehajtásának lefolytatása a végrehajtó hatáskörébe tartozik, a végrehajtás elrendelése végrehajtási lappal történik; ha pedig a végrehajtás lefolytatása a lakásügyi, illetőleg az elhelyező hatóság vagy a fegyveres testület hatáskörébe tartozik, a végrehajtást végzéssel kell elrendelni.”⁷⁶ Az állampolgár tulajdonában álló lakás kiürítése nem a lakásügyi hatóság, hanem a végrehajtó hatáskörébe tartozik.⁷⁷

A törvényerejű rendelet megfogalmazása szerint a végrehajtó hatáskörébe akkor tartozik a végrehajtás, ha a lakásügyben hozott bírósági határozat

- a) lakáscsere-szerződés teljesítését rendelte el;
- b) a lakásnak vagy egyes helyiségeinek kiürítését vagy közös használatát úgy rendelte el, hogy a kötelezett ezáltal nem vált hajléktalanná;
- c) vállalati bérlakásnak, nem fegyveres testületi szolgálati lakásnak, illetőleg állampolgár tulajdonában álló lakásnak vagy egyes helyiségeinek kiürítését vagy közös használatát rendelte el.⁷⁸

⁷⁴Pataki PhD értekezés 2020. 79. o.

⁷⁵ 1979. évi 18. törvényerejű rendelet a végrehajtásról 98. § (1).

⁷⁶ 1979. évi 18. törvényerejű rendelet a végrehajtásról 98. § (2).

⁷⁷BH1987. 318.

⁷⁸ 1979. évi 18. törvényerejű rendelet a végrehajtásról. 99. §.

2.4. A ma hatályos végrehajtási törvény fejlődésének folyamata a birtokbaadás vonatkozásában

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény, a mai végrehajtási törvényünk, mely a birtokba-adás, illetőleg a kilakoltatás tekintetében is jelentős változásokon ment keresztül. A törvény hatályba lépésekor mindössze annyiról rendelkezett, hogy ha az árverési vevő a teljes vételárat kifizette, és az árveréstől számított 30 nap eltelt, a végrehajtó az árverésen megvett ingatlant átadja az árverési vevőnek.⁷⁹

A végrehajtó a vételár maradéktalan megfizetése és az árverés megtörténtét követő harminc nap elteltével intézkedik arról, hogy az árverési vevő az ingatlant ténylegesen is megszerezze, azaz birtokba léphessen. Problémát jelentett ugyanakkor és nem is volt rá konkrét szabályozás, hogy mi a helyzet akkor, ha az árverés lefolytatását követően végrehajtási kifogást nyújtanak be a végrehajtási cselekmény ellen. A végrehajtási kifogás ugyanis nem jelentett halasztó hatályt az árverés megtartása tekintetében, ugyanakkor a lefolytatott árverés ellen tizenöt napon belül kifogással lehetett élni – pont úgy, mint ma - ami annak eredményes elbírálása esetén az árverés megsemmisítését is eredményezhette.

A jogszabály ugyan nem írta elő, hogy az eljáró végrehajtó köteles a tényleges birtokbaadásra, azaz, hogy a birtokbaadásra előírt határidőben kötelezően meg kell jelennie az árverésen értékesített ingatlan helyszínén, ennek megfelelően ténylegesen elegendő, ha „jelképesen” történik meg a birtokbaadás, azaz átadja az ingatlan kulcsait az új tulajdonosnak.

A jogszabály azonban annak lehetőségét sem zárta ki, hogy a végrehajtó helyszínén történő megjelenéséhez az új tulajdonos ragaszkodjon. Amennyiben árverési vevő kérte az eljáró végrehajtótól a helyszínén történő tényleges átadást, a végrehajtó attól nem zárkozhatott el, és a megjelölt időpontban a birtokbaadás céljából az ingatlanon meg kellett jelennie.

A fenti eljárás indokoltságát a gyakorlat legtöbbször igazolta akkor is és ma is, mivel elég gyakori eset volt már akkor is, hogy az adós nem volt hajlandó önkéntesen az ingatlan elhagyására, így a birtokbaadáshoz további kényszereszközök (rendőri segítség, az ingatlanban lévő ingóságok elszállíttatása stb.) voltak szükségesek. Ezek azonban általában még tovább tolták a birtokbaadás időpontját, mivel ilyen esetekben az árverési vevőknek kellett biztosítania átmenetileg egy olyan helyiséget, ahol az ingóságokat tárolják vagy

⁷⁹ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról 154. §. 1994. V. 1-től hatályos változata

elszállítják, továbbá neki kellett a rakodómunkásokról és a teherszállító eszközről is gondoskodnia. Az eljárás maga jelentős terheket jelentett a vevőnek, de költségeit a végrehajtási eljárásban az önálló bírósági végrehajtó az ingatlan vételárából visszatartotta, és szükség esetén ebből fizette meg.⁸⁰ Akkoriban árverési vevő nem volt köteles az ingóságokat az ingatlanban őrizni, azokat el kellett szállítania, és meghatározott ideig tárolnia.

2001. szeptember 1-től változott a jogszabály, azaz már rendelkeztek arról az esetről, amikor az árverési jegyzőkönyv ellen jogorvoslattal élt valamelyik fél, illetve, ha a vételár-különbözet megfizetésére a végrehajtó két hónap haladékot adott.⁸¹

2012. szeptember 1-től egy újabb módosító törvény⁸² lépett hatályba, mely a kötelezetteket még nagyobb „kedvezményben” részesítette.⁸³ A rendelkezés a mai napig hatályban van. Az ingatlan elhagyására vonatkozó szabályozás tekintetében további változás nem történt, azaz - amennyiben jogorvoslat, illetve fizetési haladék nem volt - kötelezettnek az ingatlan elhagyására, az árveréstől számított 30 nap áll a rendelkezésre.⁸⁴

Mint láthatjuk, a végrehajtási eljárás sokáig, a mai eljárástól teljesen különböző formában jelent meg. Kezdetben, mint fogalom jelen sem volt, a későbbiek folyamán pedig a végrehajtás nem elkülönült törvény megalkotása révén érvényesült, hanem a polgári peres eljárások részeként került foganatosításra.

Polgári perjogunk első kodifikációja az 1868. évi LIV. törvénycikk volt, mely a végrehajtási eljárást is felölelte (IX. c.), az 1881. évi LIX. törvénycikk azonban célszerűségi okokból

⁸⁰ Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez (archív)

⁸¹ A vételár-különbözet megfizetésére vonatkozó két hónapig terjedő halasztást is a 2000. évi CXXXVI. módosító törvény iktatta be, a vht. 154/A. §-al egyetemben, mely rendelkezés valamelyest az eddig fennálló anomáliát igyekezett orvosolni.

⁸² 2011. évi CLXXX törvény 45. §.

⁸³ Vht. 154/B. §: Ha az adós a kiköltözési kötelezettségének a 154/A. § (1) és (5) bekezdésben foglalt határidőben eleget tett, és az ingatlant kiürített állapotban, az árverési hirdetményben feltüntetett tartozékokkal együtt átadja az árverési vevőnek, az ingatlan kiürítését, de legkésőbb a kiköltözési határidő lejártát követő 8 napon belül előterjesztett kérelmére megilleti

a) az 5 millió forint alatti árverési vételár esetén annak 1%-ának,

b) 5 millió forint és azt meghaladó összegű árverési vételár esetén 50 000 forint és az 5 millió forint feletti rész 0,5%-ának,

c) 10 millió Ft és azt meghaladó összegű árverési vételár esetén 75 000 forint és az a 10 millió forint feletti rész 0,25%-ának

megfelelő összeg.

⁸⁴ Vht. 154/A. § (1).

onnan kirekesztette, mely következtében reformját egy külön törvényben, az 1881. évi LX. törvénycikkben hajtották végre. Régebben a pert és végrehajtást általában fogalmilag egybetartozóknak vélték s innen van, hogy a törvényekben és az irodalomban a peres és végrehajtási eljárás mindig egymás mellett szerepelnek. Sőt még újabban sem szokás a két eljárást egymástól élesen elválasztani; így különösen, a német törvényhozásban és irodalomban sem. Az 1877. évi német perrendtartás a végrehajtási eljárást is felöleli, s ezt fenntartja az 1898. évi reform is. Ellenben az osztrák jog ugyanazon elvi alapon állt, mint a polgári perrendtartás; ahol is a peres- és a végrehajtási eljárást külön törvényekben szabályozták (1895).⁸⁵

Hosszú út vezetett tehát a mai értelemben vett ingó – ingatlan vagyon kialakulásához, az ingatlan vagyon, továbbá az azzal összefüggő terhek bejegyzésének közhiteles nyilvántartásának megalakulásához, az adatok dokumentálásához. A telekkönyv megalkotása révén az ingatlanokra bejegyzett terhek nyomon követhetővé váltak. Megalakult a mai földhivatali rendszerhez hasonló közhiteles nyilvántartás, mely alapját képezte a végrehajtási eljárások során kialakuló terhek ingatlanokhoz kapcsolódó bejegyzésének. Ettől a forradalmian új rendelkezéstől kezdve, a törvényben elkülönült végrehajtási eljárás - mely részét képezi az ingatlanok árverezése is, továbbá annak eredményeképpen azok esetleges birtokba-adása is - a mai szabályozáshoz hasonlóan megvalósulhatott.

Úgy vélem az idők folyamán a végrehajtás folyamata jelentős változásokon ment keresztül. Egyre finomodott, egyre nagyobb lehetőségeket, „kedvezményeket” biztosítva a kötelezettek számára. Meglátásom alapján elmondható, hogy a végrehajtási eljárásokra - összehasonlítva a múltbéli intézkedésekkel - sokkal inkább jellemző a szolidaritáson alapuló rendelkezések növekvő jelenléte, mely szolidaritás napjainkban is meghatározó szerepet játszik a társadalom életében.

Ahhoz, hogy az előzőekben taglalt jogszabályi intézkedéseket megértsük, szükségesnek vélem, hogy magát az árverési rendszert is áttekintsük, hiszen a kilakoltatási eljárást megelőző végrehajtási cselekményről van szó, mely mintegy megelőzi a végső mozzanatot.

⁸⁵Sárfy Andor: A polgári peres eljárás zsebkönyve, Grill Károly könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1942. 11. o.

III. Az elektronikus árverési rendszer kialakulása és jelentősége Magyarországon

Az ingatlan árverés egy eredeti szerzőmód, melyet a Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény) is nevesít. A Ptk. 5:41.§ alapján ugyanis „Aki a dolgot hatósági határozat vagy árverés útján jóhiszeműen szerzi meg, tulajdonossá válik, tekintet nélkül arra, hogy korábban ki volt a tulajdonos.”

Az ingatlan árverés - mint az ingatlan végrehajtás, valamint az egész végrehajtási eljárás záróköve – a bírósági végrehajtás során alkalmazott legsúlyosabb vagyoni kényszer.

A bírósági végrehajtás során a jog érvényesülését biztosító állami kényszer jut érvényre, mely – különösképpen az ingatlanok árverése során - a jogsértő vagyona és személye ellen is irányulhat.

A jogsértés helyreállítása alapvetően társadalmi érdek, mely a végrehajtási eljárással intézményesen meg is valósul, ahogyan erre maga az Alkotmánybíróság is rámutatott:

„a bírósági határozatok tiszteletben tartása, a jogerős bírósági döntések teljesítése -akár jogszerű kényszerítés árán is - a jogállamisággal kapcsolatos alkotmányos értékekhez tartozik. A végrehajtási eljárásban már nem a mindenkit megillető alkotmányos személyi jogokat kell elvont módon védeni, hanem az „ártatlanságában” a megelőző eljárás során megcáfolt jogsértővel szemben kell konkrét törvényes kényszerítő eszközöket alkalmazni. Ha ugyanis a végrehajtási rendszer gyenge és könnyen kijátszható, ez óhatatlanul a bírósági határozatok lebecsüléséhez, jogbizonytalansághoz, a jogtudat romlásához, a jogállamiság sérelméhez vezet. Az ilyen veszély leküzdése nyilvánvalóan mind állampolgári, mind társadalmi, mind pedig állami szempontból alkotmányos érdek.”⁸⁶

A bírósági végrehajtást, mint vagyoni végrehajtást elsősorban a vagyoni kényszer jellemzi. Vagyoni kényszer alkalmazásával a végrehajtási eljárás során az adós vagyoni jogát korlátozzák, amely odáig vezethet, hogy a vagyona feletti rendelkezési joga, sőt a tulajdonjoga is megszűnhet. A vagyoni kényszer a végrehajtás során számos esetben megjelenhet, azonban akkor alkalmazható a legegyszerűbben, ha az adós végrehajtás alá

⁸⁶ 46/1991.(IX.10.) AB határozat

vonni kívánt vagyoni joga olyan, hogy korlátozása nem teszi szükségessé az adós által gyakorolt tényleges használat, birtoklás stb. megváltoztatását, ha tehát ennek megfelelően nincs szükség helyszíni eljárásra, sem az adós jelenlétére vagy közreműködésére. A kényszer ilyenkor abban áll, hogy az adós a jövőben nem gyakorolhat olyan vagyoni jogot, amely őt a végrehajtás hiányában megilletné. A vagyoni kényszer, egyben az eljárás során elsőként alkalmazandó legegyszerűbb esete az, amikor a kötelezett munkabérét és egyéb járandóságát, vagy adós bankszámláján lévő összeget, követelését, illetőleg kötelmi jellegű vagyoni jogát vonják végrehajtás alá. A vagyoni kényszer viszonylag súlyosabb, ha az adós ingósága kerül végrehajtás alá, mert a szankció realizálása során a jog más módon, mélyebben avatkozik be az adós jogviszonyaiba. Amikor a vagyoni kényszer ingatlanra irányul, a jogkövetkezmények az ingóvégrehajtás jogkövetkezményeire hasonlítanak. Eltérést okoz azonban, hogy az ingatlanra vonatkozó jogok változása az ingatlan-nyilvántartáshoz kapcsolódik, valamint az ingatlan lefoglalása nem jelent terhelési és elidegenítési tilalmat, ellenben az ingóvagyonnal, mely elidegenítése bűncselekmény. Az eljárás során a fokozatosság elve, mindenképpen szem előtt tartandó.⁸⁷

A magyarországi végrehajtás kialakulása egyidős a Honfoglalással, valamint - a letelepedés következményeként - a magántulajdon kialakulásával. Ekkor azonban végrehajtásról még nem beszélhettünk. A tulajdon védelme gyakorlatilag az emberrel veleszületett jelenség, bár a kezdetek kezdetén inkább a fajfennmaradást, mint a tudatos tulajdon védelmét szolgálta. Lényegében elmondható, hogy a civilizált emberiséggel egy időse. Nem attól függ a végrehajtási „jog” léte (vagy éppen nemléte) az adott közösségben, hogy a világtörténelemben éppen mikor járunk, hanem sokkal inkább egy társadalmi szervezethez szükséges minimumot szükséges elérni.⁸⁸

Az ingatlan végrehajtás nemcsak az elmúlt évtizedekben, de – mint azt az előző fejezetben is láthattuk - a kezdeti állapothoz képest is jelentős változáson ment keresztül.

Napjaink szabályozása alapján az árverés kérése kizárólag a végrehajtást kérő privilégiuma. Megjegyzem korántsem hasznos ez a kizárólag végrehajtást kérőt illető mérlegelés, mivel

⁸⁷Vht. 7. §. (2): „Ha előre látható, hogy a követelést a munkabérre, illetőleg a pénzügyi intézménynél kezelt összegre vezetett végrehajtással nem lehet viszonylag rövidebb időn belül behajtani, az adós bármilyen lefoglalható vagyontárgya végrehajtás alá vonható. A lefoglalt ingatlant azonban csak akkor lehet értékesíteni, ha a követelés az adós egyéb vagyontárgyaiból nincs teljesen fedezve, vagy csak aránytalanul hosszú idő múlva elégíthető ki”.

⁸⁸ Domjáné Fehérvári Diána, A bírósági végrehajtási jog fejlődése Magyarországon 1954-ig, In: Jogi Fórum, Győr 2017.

számos esetben maga a kötelezett az, aki szeretne szabadulni a tartozásától, akár azon az áron is, hogy az ingatlana értékesítésre kerül, a jelenlegi szabályozás azonban ezt nem teszi lehetővé.

Kezdetben az árverések kizárólag helyszíni, hagyományos árverések voltak, tehát az árverési határnapon a kiküldött végrehajtó a helyszínen megjelenve, az előre kibocsátott árverési hirdetmény (árverési végzés) alapján járt el.⁸⁹ Az elektronikus árverés rendszere 2008-ban került be a Vht - be,⁹⁰ mely kezdetekben, mintegy „hibrid” rendszerként működött, azaz 2009. január 1-jétől a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara által működtetett Elektronikus Árverési Rendszer (EÁR) felületére belépve lehetett licitálni, mind ingó, mind ingatlan vagyontárgyak vonatkozásában. Akkoriban az elektronikus ajánlattételt szóbeli ajánlattételi szakasz követte, melynek a helyszínét és az időpontját az elektronikus árverés lezárultát követő napra kellett a végrehajtónak kitűznie. Az elektronikus árverés bevezetésének célja kifejezetten az volt, hogy a hirdetmények nagyobb tömegek számára váljanak elérhetővé. A szóbeli szakaszra bárki bejelentkezhetett, függetlenül az elektronikus szakaszban tett ajánlatoktól. Egyedüli előnye abban mutatkozott meg, hogy az internettel rendelkező emberek a nélkül tudtak információhoz jutni a vagyontárgyak kiírását illetően, hogy az illetékes bíróság, földhivatal, vagy polgármesteri hivatal hirdetőtábláját kellett volna bizonyos időközönként a hivatalokba befáradva figyelniük. A szóbeli ajánlattételi szakasz miatt ez a fajta „hibrid” rendszer azonban további előnyökkel nem rendelkezett, sőt jelentős többletmunkát és többletköltséget is okozott az adott végrehajtó számára.

A modern elektronikus kommunikáció vívmányainak kihasználása, az értékesítés szabályrendszerének komplexebbé tételének jegyében szükségessé vált az ügyfelek érdekeit fokozottabban garantáló rendszer kialakítása, mely a végrehajtási törvény kiegészítésével, illetve módosításával vált lehetővé.⁹¹

A Vht. 2012. szeptember 1-jei módosítása a szóbeli ajánlattételt teljes egészében elhagyta, így az ingatlanok árverésére kizárólag az EÁR rendszerén keresztül volt, illetve van lehetőség, mely nemcsak, hogy gördülékenyebb, de jóval hatékonyabb a végrehajtás

⁸⁹ Márkus Dezső, Magyar Törvények Grill - Féle Kiadása Végrehajtási eljárás, Grill Károly Kiadóvállalata, Budapest, 1906, 239.

⁹⁰ 2008. évi XXXIX. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról, 13. §

⁹¹ Trunkos Anita Krisztina, Ismerkedés a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara Elektronikus Árverési Rendszerével, Miskolci Jogi szemle 8. évfolyam 1. szám, 2013. 121. o.

menetére nézve is, hiszen a vagyontárgyak számos esetben a piaci ár közelében, vagy azon felül kelnek el, nagyobb mértékben csökkentve ez által a tartozásokat. Az EÁR felület elérhető mind a regisztrált, mind a nem regisztrált felhasználók számára, azonban a regisztrált felhasználók jogosultsága jóval széleskörűbb.

Az 1994. évi LIII. törvény VII. fejezete új alapokra helyezte az ingatlanok végrehajtását, mely főbb vonalakban a ma is hatályos jogszabályunk alapját képezi - a korábbi Vht - től eltérően, - hogy adós ingatlanát az ingatlan jellegére, művelési ágára és az ingatlant terhelő jogra vagy tilalomra tekintet nélkül végrehajtás alá lehet vonni. Ez alól kivételt, csak az az ingatlan képezhet, melyet a felszámolási eljárás során nem lehet az adós vagyonához tartozóként figyelembe venni.⁹²

Az elektronikus árverési rendszer árverezőként történő használatához regisztráció szükséges. A regisztrációt bármelyik végrehajtónál kizárólag személyesen lehet elvégezni, miután az árverező adatainak igazolására szolgáló iratai bemutatásra kerültek.⁹³ Az árverezők elektronikus nyilvántartásába történő bejegyzés díja 6 000 Ft, a nyilvántartásban szereplő adatok módosításának a díja 3000 Ft, míg a nyilvántartásból való törlés és a nyilvántartásba való tévesen történő bejegyzés módosítása díjtalan. A nyilvántartásba bármely személy vagy szervezet kérheti a felvételét, aki, vagy amely a felhasználási szabályzatban foglalt rendelkezéseket elfogadta.⁹⁴ Az árverezők elektronikus nyilvántartásában megtalálható adatok kizárólag a bíróság, a nemzetbiztonsági szolgálatok és a büntetőügyben eljáró hatóság részére továbbíthatók. A nyilvántartásba vétel, vagy adatmódosítás díját a végrehajtó részére kell megfizetni.

3.1. A lakottan, illetve a beköltözhetően történő ingatlanok értékesítésének anomáliái

Az ingatlanárverések mindig is nagy figyelmet kaptak a közvélemény formálás tekintetében. Azonban a kilakoltatások előzményeiről alig esik szó, a közvélemény talán az ingatlan lakottan történő értékesítésének lehetőségéről alig bírhat tudomással, holott az adósok

⁹² Vht. 136. § (1) (3) 1994. IX.1.-1996. II.29.-ei állapot

⁹³ A végrehajtó a bejegyzés előtt, a Vht. 47/A §-a alapján az árverező személyazonosságát, az állampolgárság és a lakóhely igazolására bemutatott okirat érvényességét és adatainak valódiságát ellenőrzi.

⁹⁴ Vht. 132/E § (1)

számára is az eddig biztosított lehetőségeken túl – „magáncsőd”, Nemzeti Eszközkezelő, rögzített árfolyam -, további megoldást is jelenthetne.

Ingatlan árverés esetén fontos különbséget tenni tehát a „lakott” és a „beköltözhető” állapotú ingatlan között. A „beköltözhető” megnevezés talán megtévesztő lehet, hiszen sok esetben az árverés időtartama alatt lakik valaki az ingatlanban. Jogi szempontból azonban, önmagában az a tény, hogy valaki bent lakik az ingatlanban, még nem jelenti azt, hogy lakottan kerül az ingatlan árverezésre.

A Vht. 141. § (2) bekezdése kimondja, hogy az ingatlant rendszerint beköltözhető állapotban kell értékesíteni, ami egyben azt jelenti, hogy az ingatlan sikeres értékesítése után, az új tulajdonos azt birtokba veheti, ha annak jogszabályi feltételei fennállnak, függetlenül attól, hogy az elárverezett ingatlanban adós, vagy adós jogán valaki bent lakik. Tényként kell rögzíteni, hogy a beköltözhetően történő értékesítéstől eltérően, a lakottan történő értékesítés a kikiáltási ár csökkenését eredményezi. Megjegyzem, az ingatlan lakott állapotban történő értékcsökkenésének mértékét sem a jogalkotó, sem a jog joggyakorlat határozottan nem alakította ki, úgymond a becsérték - közléssel rögzül a lakott érték, még annak ellenére is, ha az adott adó- és értékbizonyítvány a lakott értéket nem tartalmazta.

Az árverés sikerességét nagymértékben befolyásolhatja, így árverési vevők részére sem közömbös, hogy az ingatlant lakottan vagy beköltözhetően vásárolják meg.

Az ingatlant rendszerint lakottan kell árverezni, ha abban a végrehajtási eljárás megindulását megelőzően, érvényes bérleti szerződés alapján bérlő lakik, kivéve, ha adós és zálogjogosult az ingatlan beköltözhető állapotban történő értékesítésében állapodott meg. Szintén lakottan árverezik az ingatlant, ha haszonélvező lakik benne. Kivételt jelent ez alól, ha a haszonélvezeti jog jogosultja is felelős a végrehajtást kérő követelésének a kielégítéséért, vagy ha a haszonélvezeti jogot a jelzálogjog keletkezése után szerződéssel létesítették.

Lakottan kell árverezni az ingatlan tulajdoni hányadát, ha az ingatlanban nem adós tulajdonostárs lakik, valamint akkor is, ha az ingatlanban az adós egyenesági felmenője lakik, és lakóhelye a végrehajtási eljárás megindítását megelőző 6 hónapban is ebben volt, és az ingatlan tulajdonjogát az adós tőle ingyenesen szerezte. Az adós és a végrehajtást kérő meg is állapodhatnak abban, hogy az ingatlant lakottan kérik értékesíteni, vagy a lakottan történő értékesítéssel valamennyi végrehajtást kérő egyetért.

Osztatlan közös tulajdonú ingatlan értékesítése során a Vht. 141. § (5) bekezdése értelmében, adós tulajdoni hányadát beköltözhetően kell értékesíteni, ha a tulajdonostársak ingatlan használatára vonatkozó megállapodása vagy bíróság határozata alapján az adós nem adós tulajdonostárs által használt ingatlan vagy épületrésztől elkülönülten használható ingatlan - vagy épületrész használatára jogosult.

A bírósági gyakorlat alapján a lakottan történő értékesítés során a lakásban maradó személy nem tekinthető jogalap nélküli lakáshasználónak, így az új tulajdonos nem költöztetheti ki a bentlakót. A bennmaradó személyt a bérlővel egyenértékű jogok illetik meg. Amennyiben a bennmaradó személy nem a haszonélvezeti jogánál fogva marad az ingatlanban, ez azt is jelentheti, hogy az ingatlan új tulajdonosnak az ingatlan használatáért használati díjat kell fizetnie. Hangsúlyozni kell, hogy az új tulajdonos ilyen esetben azonban nem élhet a „rendes” felmondás jogával.⁹⁵ Az árverési vevőnek a vételi szándéka kialakításakor tudnia kellett arról, hogy az ingatlant a tulajdonjogból fakadó általános jogai közül a birtoklás és a használat joga gyakorlásának korlátozásával szerzi meg.⁹⁶

Különös helyzetet teremhet az, amikor az ingatlan nem kizárólag az adós tulajdonát képezi, vagyis közös tulajdonban álló ingatlan kerül értékesítésre, figyelemmel az EBH2010. 2142. számú polgári elvi határozatra is, azaz:

„Közös tulajdonban álló ingatlan illetőségének pénztartozás miatt történő árverezése esetén szükséges annak vizsgálata, hogy az ingatlan ténylegesen lakott-e, azaz a "nem adós" tulajdonostársak életvitelszerűen az ingatlanban tartózkodnak-e”⁹⁷

Fent leírtak alapján érdekes kérdés azonban az, hogy a végrehajtó milyen módon győződhet meg arról, hogy nem adós tulajdonostárs valóban életvitelszerűen az ingatlanban lakik, avagy sem. Különös figyelmet érdemel mindez azért is, mivel a Vht. 47. §-a kizárólag az adós adatainak megismerésére és lekérdezésére jogosítja fel az eljáró végrehajtót. A nem adós tulajdonostárs adatainak megismerése, esetlegesen lekérdezése és kezelése komoly adatvédelmi aggályokat is teremt jogszabályi felhatalmazás hiányában, így a bíróság által kialakított gyakorlat felülvizsgálata vélhetően időszerű kérdés lehetne. Ugyancsak nem releváns egy esetleges helyszíni eljárás során az ingatlan tényleges lakóinak felderítése,

⁹⁵BH2004. 364.

⁹⁶ Pfv. III.23.162/1998/3.

⁹⁷EBH2010. 2142.

mivel az esetek jelentős többségében az ajtók zárva találhatók, azonban ajtónyitás esetén sem lehet meggyőződni teljes biztonsággal arról, hogy az adott ingatlanak valójában ki a tényleges lakója.

Szükség van-e ilyenkor további vizsgálódásra, illetve tehet-e, vagy kell-e lépéseket tenni annak érdekében, hogy az ingatlant lakottan, vagy beköltözhetően kell-e értékesíteni. Mivel az ingatlan-nyilvántartás közhiteles nyilvántartás, az abban foglaltakat - ellenkező bizonyításáig - valósnak kell elfogadnunk. Ennek ellenére több esetben is tapasztalható, hogy a közhiteles-nyilvántartás mégis eltér a lakcím-nyilvántartás adataitól, így revízióra szorulhat vagy az ingatlan-nyilvántartás, vagy a lakcím-nyilvántartóban rögzített adatok egyezősége, mindenesetre a két nyilvántartás harmonizációja szükséges. Ebből adódóan nagy jelentőséggel bír az, hogy az ingatlan tulajdonosai - a saját érdekében - a lakcímváltozásokat bejelentsék.

Meglátásom szerint, bármennyire körültekintően járna is el a végrehajtó, a jogi álláspontokat megoszthatja az, ha tulajdonostársak ki-be jelentkeznének az adott, árverésre kerülő ingatlanból. Ugyancsak naivítás lenne azt gondolni, hogy a tulajdonostársat semmiféle viszony nem fűzi az adós tulajdonostársához. Végeredményében vélhetően az árveréseket le sem lehetne folytatni, hacsak nem az árverés kitűzésének pillanatát venné a joggyakorlat az irányadónak, bár e kérdés jogalkotó által történő intézése lenne a kívánatosabb.

Meglehetősen furcsa anomáliát eredményezhet – főleg a birtokbaadás vonatkozásában - az is, hogy a Vht. 139. §-a alapján kizárólag végrehajtást kérő kérelmére lehet az ingatlanárverést lefolytatni, azaz ha az ingatlan tulajdonostársai adósok és az ingatlanrészeik lefoglalásra kerülnek, azonban a tulajdonostársak tulajdoni részének árverését valamely végrehajtást kérő nem kívánja, a tört tulajdoni hányadot fő szabály szerint mégis beköltözhetően kell értékesíteni.

További bonyodalmat jelenthet például az a helyzet is, amikor az eltérő leszállíthatóság miatt, ugyancsak tört tulajdoni hányadokat kell értékesíteni - különböző a kikiáltási ár a Vht. 147. § - ban foglaltakra tekintettel - és a hirdetményekre a legmagasabb érvényes ajánlat nem egyazon licitálótól érkezik, vagy épp csak az egyik tört tulajdoni hányadra érkezik érvényes ajánlat.

A jogszabályokban leírtak, néha meglehetősen érdekes eseteket, anomáliákat teremtenek, melyekre nem biztos, hogy mindig megvan a megfelelő megoldás, akármennyire is igyekszünk a paragrafusokban foglalt kötelezettségünknek megfelelni. A bírói gyakorlat kialakítása, illetve a jogszabályok megalkotása során talán a gyakorlatban előforduló problémákra is nagyobb hangsúlyt lehetne fordítani, hogy azok az egyes eljárások szabályos lefolytatását megkönnyítsék.

3.2. Az ingatlanok birtokba-adása, kilakoltatás szabályozása. Az árverést követő birtokba adás kérésének időpontjához fűződő jogértelmezési kérdések

Bizonyára mindenki hallott már, ha máshonnan nem akkor a médián keresztül a kilakoltatásokról, mely szó hallatán a végrehajtókról és az általuk végzett tevékenységről ez a munkakör nem éppen örvend népszerűségnek. Úgy tűnik, hiába tűzte ki célul a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar a „tiszteséges eljáráshoz való jog érvényre juttatása útján az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom erősítését és megóvását.”⁹⁸

Hosszú út vezet azonban, a végrehajtási eljárás folyamán az árverés befejezéséig, melynek záróköve az elárverezett ingatlan Árverési Vevő részére történő birtokba adása.

A hatályos magyar jogszabály alapján a speciális⁹⁹ esetektől eltekintve egészen november 15-től április 30-ig kilakoltatási moratórium áll fenn, melyet a kialakult járványhelyzet 2020. március 23-tól kezdődően, egészen 2022.június.15-ig terjedő időszakra eltérő szabályozás alá vont.¹⁰⁰A kilakoltatásoknak számos formája lehet. A devizahitelesektől kezdve, az önkényes lakásfoglalókon keresztül, az Önkormányzati lakások bérleti díjának nem fizetésétől, díj, vagy éppen –rezi- hátralékokon át, az árverésen megvásárolt ingatlanok birtokba - adásáig.

⁹⁸10/2021(X.29.) SZTFH rendelet az önálló bírósági végrehajtó intézkedése ellen benyújtott panaszügyek intézéséről, a panaszügyek felügyeletéről és a fegyelmi ügyek nyilvántartásáról. 1. § (1)

⁹⁹ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 182/A. §.

¹⁰⁰ Az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során a végrehajtással kapcsolatban teendő intézkedésekről szóló 57/2020. (III.23.) Korm. rendelet 3. § (3) bekezdése értelmében: „Ingatlan kiürítése iránt, azzal összefüggésben intézkedni, valamint ingatlan kiürítésére irányuló helyszíni eljárási cselekményt fogatosítani a veszélyhelyzet megszűnését követően lehet azzal, hogy az intézkedés, eljárási cselekmény lefolytatására, a halasztásra, a jegyző értesítésére vonatkozó határidő - a (4) bekezdésben foglalt kivétellel - a veszélyhelyzet megszűnését követő 15. napon újratezdődik.”

Leszögezendő, hogy a birtokba adásra a végrehajtónak kizárólag a beköltözhető állapotú ingatlan esetén van lehetősége.

Ingatlan árverésnél, mint azt az előző pontban részletesen taglaltam, fontos különbséget tenni tehát a „lakott” és a „beköltözhető” állapotú ingatlan között.

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi törvény egyes szakaszában kifejezetten kötelezi az eljáró végrehajtót, hogy az elárverezett ingatlant adja át az árverési Vevőnek.¹⁰¹ A jogszabály a lakóingatlan birtokba - adását a végrehajtó kötelezettségévé teszi, mintegy lezárását az árverési folyamatnak. Ugyanakkor hangsúlyozandó az, hogy ez a kötelezettség kizárólag a lakóingatlanok vonatkozásában áll fenn, és kizárólag akkor, ha adós önként nem tett eleget a kiköltözési kötelezettségének, ebből adódóan árverési vevő a végrehajtónál határidőben előterjeszti az erre irányuló kérelmét. Azon ingatlanok melyek nem lakóingatlanok minősülnek, adósok önkéntes átadásával, vagy egyéb jogi úton (birtokvédelem) kerülnek árverési vevő, mint új tulajdonos birtokába. Megjegyzendő, hogy a Vht. általános kötelezettségként írja elő adós részére az ingatlan elhagyásának kötelezettségét. Amennyiben a végrehajtás pénzkövetelés behajtására irányuló, úgynevezett kielégítési végrehajtás során kerül sor az ingatlan birtokba adására, maga az eljárási cselekmény a végrehajtási eljárás egy olyan utócselekménye, mely realizálja az ingatlanárverést, de ez az utócselekmény nem maga a kielégítési végrehajtás.¹⁰² Ettől eltérő a helyzet akkor, amikor árverési vevő birtokba-adási kérelme előterjesztése során határidőt mulasztott. Árnyalja ugyanakkor e rendelkezést a határidők számítása, mely a birtokba adási kérelem előterjesztésének időintervallumát hivatott szabályozni.¹⁰³ Még tovább bonyolítja e végrehajtási cselekményt a jelenleg hatályos a Polgári törvénykönyv ingatlan tulajdonának megszerzésére vonatkozó szakasza.¹⁰⁴

A végrehajtási eljárás részeként, az árverésen értékesített ingó-, vagy ingatlan árverési jegyzőkönyvét a licitnapló lezárását követően a végrehajtó elkészíti, és az előzetesen kiértécsített árverési vevővel együtt azt aláírja. Megjegyzem, hogy lényeges különbség van az ingó, illetve ingatlan árverési jegyzőkönyvek elkészítésének némileg szabályozott időpontjaiban, illetve a vételár megfizetésének vonatkozásában.

¹⁰¹ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154. §.

¹⁰² BH2015.2.

¹⁰³ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/A. §.

¹⁰⁴ A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:38. § (2).

Ingóság esetében a jegyzőkönyv aláírása és vételár megfizetése tárgyában a törvény a jegyzőkönyv aláírását és a vételár megfizetését ugyanazon időpontban rendeli el, megjegyezve azt, hogy a jegyzőkönyv aláírásának napját az irányadó jogszabály elhalasztani nem engedi.¹⁰⁵

Az ingatlan esetén a törvény másképp rendelkezik. A jegyzőkönyv aláírása és a vételár megfizetése nem kell, hogy egybeessen, sőt a jegyzőkönyv aláírására a felhívás kézhezvételét követő 15 napon belül árverési vevőnek lehetősége van.¹⁰⁶

Alapvető különbség tehát, hogy ingatlan árverése esetén, árverési vevő az értesítést követő 15 napon belül kell, hogy megjelenjen a jegyzőkönyv aláírása céljából. Ebből adódóan, amennyiben a végrehajtó által kijelölt időpont nem megfelelő számára, újabb időpont egyeztetésére van lehetősége, a lényeg, hogy az újabb időpont, a licitnapló lezárását követő 15 napon belül legyen.

Ezzel szemben az ingóárverés során ez a „kedvezmény” elmarad, tehát amelyik napra szól az értesítés, a licitnapló lezárását követően, azon a napon kell árverési vevőnek megjelenie, halasztásra a jogszabály nem ad lehetőséget.

Mind ingó, mind pedig ingatlanárverés esetén lehetőség van azonban meghatalmazottat küldeni¹⁰⁷.

2020. július 16-a előtt a jogszabály sem ingó, sem ingatlan árverés esetén nem jelölt meg pontos határidőt arra, hogy mikor is kell az árverési vevőt a jegyzőkönyv aláírása céljából hívni. Mindössze annyit említ ingatlan esetén, hogy a felhívás kézhezvételét követő 15 napon belül, míg ingónál az árverés befejezését követően a megadott időpontban.¹⁰⁸

Fenti pontatlanságot igyekezett a jogalkotó azzal szabályozni, hogy 2020. július 16-án a végrehajtási törvényt kiegészítette.¹⁰⁹ A jelenlegi szabályozás alapján, a végrehajtó – ingatlan vonatkozásában - az árverés befejezését követő 8 napon belül¹¹⁰ kell, hogy a 15 napos határidőre való figyelemmel felhívja a nyertes licitet tevő felet az árverési

¹⁰⁵ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 132/G. § (3).

¹⁰⁶ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 152. § (2).

¹⁰⁷ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 64-71. §.

¹⁰⁸ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 132/G. § (3).

¹⁰⁹ vht. 152. § (2)

¹¹⁰ Vht. 152. § (2). hatályos 2020.07.16-tól

jegyzőkönyv aláírására. Megjegyzem ingóságnál ez a jogszabályi rendelkezés nem került feltüntetésre.¹¹¹

Jelen szabályozással a jogalkotó kiküszöbölte azt a lehetőséget, hogy határidő hiányában a jegyzőkönyv aláírását esetlegesen késleltetni lehessen, ezzel jogtalan hátrányt, vagy jogtalan előnyt okozva bármelyik Félnek.

Amennyiben az árverési jegyzőkönyv aláírásra, illetve a vételár is megfizetésre került, továbbá az árveréstől számítva 30 nap eltelt, a végrehajtótól az ingatlan birtokba adását árverési vevő kérheti.¹¹²

Számos esetben előfordul az, hogy árverési vevő a birtokba adási kérelmét az árverési jegyzőkönyv aláírásakor már előterjeszti, és ezt határozottan kéri is jegyzőkönyvbe foglalni. A Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezletének 2019. április 16-án elfogadott állásfoglalásai a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvénnyel összefüggésben 29. pontjában foglaltak alapján:

„Az árverési vevőnek az önkéntes kiköltözésre nyitva álló határidő alatt előterjesztett kérelme a Vht. 154/A. § (10) bekezdése alapján, mint idő előtti kérelem elutasítandó.”

Eszerint, amennyiben létezik idő előtti kérelem, úgy elkésett kérelemnek is léteznie kell, tekintettel arra, hogy a törvény meghatározza a kérelem előterjesztésének időintervallumát.¹¹³

A probléma azonban ekkor kezdődik, mivel sem a jogalkotó, sem az idézett értekezlet nem határozta meg azt az időpontot, melytől az önkéntes kiköltözésre nyitva álló határidőt számítani kell. Óhatatlanul is felmerül bennünk, hogy honnan számítjuk az önkéntes kiköltözésre nyitva álló határidő kezdő dátumát? E kérdést egyébként sem a szakirodalom, sem a nagykommentár, sem a bírósági gyakorlat nem tisztázta.

¹¹¹ Vht. 132/G. § (3).

¹¹² A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154. § (1).

¹¹³ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/A. § (10).

Említésre méltó ugyanakkor a zálogtárgy, jelen esetben a lakóingatlan egyszerűsített értékesítése¹¹⁴ során árverezett ingatlanok birtokba adása, valamint a kiköltözési határidő számolása.

Adós kiköltözési kötelezettség elhalasztására irányuló kérelme előterjesztése kapcsán a lakóingatlan egyszerűsített végrehajtási értékesítése során az általánostól eltérő a szabályozás. Míg az általános rendelkezések szerint az adós az árveréstől számított 30. napig köteles¹¹⁵ az ingatlant az ingóságaitól kiürítve elhagyni, és biztosítani, hogy a végrehajtó átadja azt az árverési vevőnek, addig az egyszerűsített végrehajtási értékesítés esetén a kiköltözési határidő a jogerős árveréstől - és a vételár megfizetésétől - számított 90 nap.¹¹⁶ Az egységesen 90 napos kiköltözési határidő megállapítását indokolja többek között, hogy az egyszerűsített értékesítés a végrehajtás elrendelését követően, az általános szabályokhoz képest, hamarabb eredményezhet sikeres árverési értékesítést¹¹⁷, így az adós hamarabb kerülhet olyan helyzetbe, melynek folytán az ingatlan elhagyására kényszerül. Továbbá az egyszerűsített végrehajtási értékesítés során a törvény - az egyszerűsített értékesítés jogalkotói céljának az elérése érdekében - kizárja a kiköltözési kötelezettség elhalasztását, míg az általános szabályok szerint a becsérték közlésének kézhezvételét követő 15 napon belül az adós a kiköltözési kötelezettségének (30 nap) teljesítésére maximum hathavi

¹¹⁴204/B. §. A bíróság a zálogjogosult kérelmére a zálogszerződésről szóló közokiratot akként látja el végrehajtási záradékkal [23/C. § (3) bekezdés], hogy a zálogtárgy egyszerűsített végrehajtási értékesítésével rendeli el a zálogjoggal biztosított pénzkövetelés végrehajtását, ha a zálogjogosult a zálogkötelezettel - a legalacsonyabb eladási ár, illetve ennek számítási módja meghatározásával - a kielégítési jog megnyílta előtt írásban megállapodott a zálogtárgy egyszerűsített végrehajtási értékesítésében. (1) Ha a zálogtárgy egyszerűsített végrehajtási értékesítését más követelés behajtására is elrendelte a bíróság, a végrehajtó a legalacsonyabb vételár összegéről tájékoztatja a végrehajtóhoz utóbb érkezett végrehajtható okirat szerinti zálogjogosult végrehajtást kérőt. Ha a zálogjogosult a tájékoztatás kézhezvételétől számított 15 napon belül nem értesíti a végrehajtót írásban egyet nem értéséről vagy a (2) bekezdés szerinti megállapodásáról, a végrehajtó a legalacsonyabb vételár összegét tünteti fel az árverési hirdetményben.

(2) A zálogjogosultak - az eredeti megállapodásaikban rögzített legkisebb vételárak közötti összegben - megállapodhatnak a legkisebb vételár összegéről; ha 15 napon belül ezt írásban közlik a végrehajtóval, a végrehajtó ezt az összeget tünteti fel az árverési hirdetményben legkisebb vételárként.

(3) Egyetértés és megállapodás hiányában a végrehajtó az általános szabályok szerint megállapítja a zálogtárgy becsértékét és kitűzi az árverést.

(4) A végrehajtó a megállapított legalacsonyabb vételárról, illetve a (3) bekezdés szerint megállapított becsértékről tájékoztatja a végrehajtásba bekapcsolódott zálogjogosultat.(Vht. 204/E. §)

¹¹⁵kivéve, ha halasztást kért a kiköltözésre, mely időtartama maximum hat hónap lehet, amennyiben határidőben előterjesztette, és az eljárás során nem sújtották rendbírósággal

¹¹⁶ Vht. Nagykomentár <<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99400053.TV/ts/20220801/lr/chain3146>> letöltve: 2022. november 22.

¹¹⁷ A zálogtárgy lefoglalására és becsértékének megállapítására nem kerül sor. Ha az adós a végrehajtható okirat helyszíni kézbesítésével egyidejűleg, postai kézbesítés esetén pedig a kézhezvételtől számított 15 napon belül a tartozását nem fizette meg, a végrehajtó - kivéve, ha a zálogtárgyat más követelés biztosítására is terheli zálogjog - kitűzi a zálogtárgy árverését.(Vht. 204/D. §)

halasztás engedélyezését kérheti a bíróságtól. Ez is indokolja, hogy a 30 nap helyett egységesen 90 napot állapított meg törvény a kiköltözési kötelezettség teljesítésére.

A kiköltözési kötelezettségre vonatkozó 90 napos határidő ugyanonnan számítandó, mint az általános szabályok szerinti 30 napos határidő, tehát jogorvoslat előterjesztése esetén annak jogerős elbírálásától, az árverési vételárhátralék megfizetésére vonatkozóan előterjesztett halasztási kérelem engedélyezése esetén a vételár megfizetésétől.¹¹⁸ Konkrét határidőt tehát a jogalkotó itt sem állapít meg.

Amennyiben az adós a kiköltözési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, az általános szabályok szerint kérheti a végrehajtást kérő, azaz jelen esetben a zálogjogosult, a végrehajtótól az ingatlan rendőrség közreműködésével történő kiürítését, amelynek során figyelemmel kell lenni az úgynevezett téli ingatlan-kiürítési moratóriumra¹¹⁹, kivéve, ha az adóssal szemben korábban rendbírság kiszabására került sor.

Felvetődik tehát a kérdés, hogy az önkéntes kiköltözésre rendelkezésre álló időintervallum kezdő napja:

- Az árverés licitnaplóval történő lezárása?
- Az árverési jegyzőkönyv aláírásának időpontja?
- A teljes vételár határidőben történő kifizetésének időpontja?
- Az árverési jegyzőkönyv jogerőre emelkedésének az időpontja?
- Az árverési jegyzőkönyv Adós, vagy annak meghatalmazottja részére történő kézbesítés időpontja?

A törvény sajnálatos módon nem fogalmaz egyértelműen, így az eltérő jogértelmezésből és a bírósági gyakorlat hiányából adódóan, az árverés lezárultát többféleképpen is lehet értelmezni. Álláspontom alapján kívánatos volna – a licitnapló lezárásnak időpontjához hasonlóan – ezt a kérdést is pontosan szabályozni, különös figyelemmel arra, hogy a birtokba-adás kérésének nem határidőben történő előterjesztése jogvesztő, mulasztás esetén – mint meghatározott cselekmény - kizárólag külön eljárás keretében foganatosítható. Bár megjegyzem, árverési vevő szemszögéből nézve, a meghatározott cselekmény formájában történő eljárás korántsem biztos, hogy hátrányos, tekintve, hogy a bíróság külön végzés

¹¹⁸ Vht. 154./A § (1)

¹¹⁹ Vht. 182/A. § (1)

keretében rendeli el az ingatlan kiürítést, mely önkényes lakáskiürítésnek minősül, így nem vonatkozik rá a moratórium.

Tovább bonyolítja a kérdést, ha a vételár hátralék megfizetésére a végrehajtó két hónapig terjedő haladékot ad.¹²⁰ Ilyenkor a kiköltözési kötelezettség még inkább kitolódik, bár ez esetben a jogalkotó a kiköltözési határidőt pontosan szabályozza.¹²¹ A kiköltözési határidő ekkor, a vételár megfizetését követő 15 nap, a birtokbaadási kérelem benyújtási határideje pedig, a kiköltözési határidő lejártát követő 15 nap. Meglehetősen bonyolult fenti határidők betartása, tekintettel arra, hogy sem a végrehajtó, sem adós nem tudja előre, hogy árverési vevő a részére biztosított 60 nap haladék időintervallumán belül pontosan melyik napon fogja a vételár különbözetet megfizetni. Adós befizetéséről történő értesítése további komplikációkat eredményez, tekintettel a postai úton történő kézbesítésre. Mivel a jogalkotó a kiköltözési időpontot nem konkretizálja, csupán annyit határoz meg, hogy ha a végrehajtó a vételár megfizetésére hosszabb határidőt adott, eddig az időpontig, a határidőt többféleképpen is értelmezhetjük. Az eddig az időpontig vajon a hosszabb határidő utolsó napját jelenti, avagy a vételár-különbözet befizetésének a napját? Vélhetően a megadott időintervallum utolsó napja a mérvadó, tekintve, hogy a befizetés napja változó lehet, de ez értelmezés kérdése, nem egyértelmű.

Meglátásom alapján e szabályozás adóst oly mértékben nehéz helyzetbe hozza, hogy jogkövető magatartást tanúsítva kiköltözési kötelezettségének önként, a legnagyobb jóindulattal sem tud eleget tenni, kizárólag abban az esetben, ha már előre kiköltözött.

Ebből adódóan Adós még határidőben történő önkéntes kiköltözési kötelezettségének szándéka esetén is esetlegesen eleshet az őt megillető ingatlan vételárrész meghatározott százalékának visszaigénylése lehetőségétől.¹²² A jelenlegi szabályozás a technika, illetve az elektronikus ügyintézés fejlődésével akár kivitelezhető is lenne, abban az esetben, ha adósok nagy része rendelkezne a tárgyi feltételekkel az ügyfélkapun keresztül történő levelezés lebonyolításához.¹²³

¹²⁰A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 149. § (2).

¹²¹A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/A. § (1).

¹²²A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/B. §.

¹²³ Rendszeres Nyilvántartás (RNY) olyan központi elektronikus ügyintézési szolgáltatás, amely a természetes személy és gazdálkodó szervezet ügyfelek ügyintézésre vonatkozó rendelkezéseit tartja nyilván. A szolgáltatás igénybevételevel – a szükséges azonosítást követően - az ügyfelek az ügyintézésrel összefüggő rendelkezéseiket, jognyilatkozataikat teljes bizonyító erejű magánokiratként rögzíthetik elektronikus úton, melyeket egy nyilvántartásban érhetnek el az ügyfelek és a megismerésükre jogosult, RNY-hez csatlakozott szervek. A szolgáltatás lehetővé teszi a kapcsolattartással összefüggő adatok és nyilatkozatok rögzítését,

Adóst ugyanis, ha határidőben eleget tesz kiköltözési kötelezettségének, és az ingatlant, a hirdetményben feltüntetett tartozékokkal együtt, kiürített állapotban átadja árverési vevőnek, továbbá legkésőbb a kiköltözési határidő lejártát követő 8 napon belül kérelmét a végrehajtónál előterjeszti az árverési vételár bizonyos százalékának megfelelő összeg részére visszajár:

- az 5 millió forint alatti árverési vételár esetén annak 1%-ának,
- 5 millió forint és azt meghaladó összegű árverési vételár esetén 50 000 forint és az 5 millió forint feletti rész 0,5%-ának,
- 10 millió Ft és azt meghaladó összegű árverési vételár esetén 75 000 forint és az a 10 millió forint feletti rész 0,25%-ának megfelelő összeg.

A végrehajtó a kérelmet jegyzőkönyvben rögzíti, majd feleknek kézbesíti. A jegyzőkönyv jogerőre emelkedését követően az összeg, adós részére kiutalható. Az árverésből befolyó összeg ezen összeggel természetesen csökken, melyet a felosztási terv elkészítésénél figyelembe kell venni.

Hasonló helyzet áll elő az Adós kiköltözési kötelezettsége terén, amikor jogorvoslat előterjesztésére kerül sor. A jogorvoslatot elbíráló végzés jogerőre emelkedésétől számított 15 napig köteles adós, vagy adós jogán az ingatlanban lakó személy, vagy éppen személyek az ingatlant ingóságaitól kiürítve elhagyni, és a birtokba adást biztosítani.

Sajnálatos módon a bírósági gyakorlat az, hogy a jogorvoslattal támadott végrehajtási eljárás során árverési vevőt a Bíróság nem tekinti Félnek, így árverési vevőnek konkrétan nincs tudomása arról, hogy volt-e jogorvoslat, illetőleg, ha volt, jogerősen mikor került elbírálásra. Ahhoz, hogy ne mulasszon határidőt, folyamatosan kapcsolatban kell lennie a végrehajtói

valamint további rendelkezések megtételét azonosítási, illetve értesítési szolgáltatások tekintetében. A nyilvántartás tárolja továbbá a csatlakozott szervezetek RNY-ben elérhető ügykatalógusában rögzített meghatalmazásokat, és azokról hitelesítetten információt szolgáltat papír alapú irat bemutatása nélkül is. A hatályos jogszabályok alapján az elektronikus ügyintézészt biztosító szervezetek kötelesek figyelembe venni az az ügyfél ügyintézési rendelkezéseit elektronikus és nem elektronikus kapcsolattartás esetén is. A Szolgáltató a Szolgáltatást az E-ügyintézési tv. 1. § 17. pont a)–i), valamint k) alpontja szerinti elektronikus ügyintézészt biztosító szervezeteknek, továbbá az elektronikus ügyintézészt részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet 68/A. § (2) bekezdés a)-b) pontja szerinti szervezeteknek díjmentesen biztosítja.<https://www.nisz.hu/hu/rny-%E2%80%93rendelkez%C3%A9si-nyilv%C3%A1ntart%C3%A1s>, letöltve: 2022. 08. 06.

irodával, vagy a bírósággal, hogy valamilyen tájékoztatást kapjon az ügy állásáról, és ne essen késelelembe a befizetéssel, vagy a birtokba adási kérelme határidőben történő előterjesztésével.

Nem tartom helyesnek azt a bírósági gyakorlatot, amely alapján egy esetleges jogorvoslati kérelem során kizárólag az adott ügy végrehajtást kérőjét és az adott ügy Adósát tekinti félnek, figyelemmel arra, hogy végrehajtást kérő jogai és kötelezettségei az árverési vevőt illetik, illetve terhelik.¹²⁴

Csupán érdekességből említek meg egy, a jogi szabályozásból eredő problémát, mely a jóhiszemű joggyakorlás követelményével aligha egyeztethető össze.

Adós alapesetben az árveréstől számított 30 napon belül köteles az elárverezett ingatlant ingóságaitól kiürítve elhagyni.¹²⁵ Amennyiben e kötelezettségét nem teljesíti és árverési vevő a birtokba adást határidőben kéri, a végrehajtó az ingatlan fekvése szerinti jegyző értesítését követő hatvan napon túl intézkedik az ingatlan árverési vevő részére történő birtokba adása felől.¹²⁶

Némiképpen megszakítva a gondolatmenetet, számszerűsítem az előzőekben taglaltakat. Az alábbi táblázattal szemléltetem az elmúlt évek kilakoltatási statisztikáját, országos szintre vetítve.¹²⁷ A táblázatban foglalt adatokhoz mindenképpen tudni kell azt, hogy az kizárólag azokat a lakáskiürítéseket tartalmazza, melyek végrehajtói kényszerintézkedés révén valósultak meg, azaz árverési vevő kérte, mivel az árverést követő 30 nap elteltével adós nem költözött ki. Számos esetben előfordul az is, hogy az ingatlanok birtokba-adása végrehajtó nélkül, önkéntesen megtörténik, bár érdemes említést tenni azokról az esetekről is, amikor adósok ugyan kiköltöznek, azonban erről sem az árverési vevőt, sem a végrehajtói irodát nem értesítik. Jellemzően előfordul olyan eset is, amikor árverési vevő, annak ellenére, hogy saját maga is tisztában van azzal, hogy az ingatlanból kiköltöztek, mégis ragaszkodik a végrehajtói intézkedéshez, az ingatlan mérőóra állásainak jegyzőkönyvbe foglalásához. Előzőekben ismertetettek alapján belátható tehát, hogy a statisztikai adatok,

¹²⁴ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/A. § (13).

¹²⁵ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/A. § (1).

¹²⁶ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/A. § (11) (12).

¹²⁷<https://mbvk.hu/1970/ingatlanal-kapcsolatos-egy-vegrehaj-tasi-cselekm-enyek-statisztikaja-3/>, letöltve: 2022. 11.19.

bár a „kilakoltatási statisztika” nevet viselik, korántsem biztos, hogy ténylegesen kilakoltatással valósultak meg. Az elmúlt 7 évre visszatekintve, elmondható azonban, hogy évről-évre viszonylag állandó szinten van szükség közvetlen végrehajtói intézkedésre ahhoz, hogy akár az elárverezett, akár az önkényesen elfoglalt lakások kiürítése, birtokba-adása megvalósuljon.

A 2020 – 2022 II. negyedéve közötti időszakban –a járványhelyzetre való tekintettel hozott kormányzati intézkedések miatt – a kilakoltatások foganatosítása szünetelt, arra lehetőség nem volt. Ebből következik, hogy a 2022. III. negyedév, az elmaradt – számos esetben már több mint két éve késleltetett - kilakoltatások következtében, a korábbi negyedéves statisztikákhoz képest, kiugróan magas értékeket tartalmaz, melyet a 2022.11.15.-ével kezdődő moratórium félbeszakított.

Amennyiben a rendelkezésemre állna egy olyan statisztika, mely a lakóingatlanok sikeres árveréseit tartalmazza, akár évenkénti bontásban, akkor megfelelő összehasonlítási alappal rendelkeznék ahhoz, hogy kimutassam, az elárverezett lakóingatlanok száma a kilakoltatási statisztikában szereplő adatokhoz képest jóval magasabb értéket mutat. Vizsgálatom célcsoportját pont azok a csoportok jelentik, akik az előző táblázatban nem szerepelnek, hiszen a jogszabályban foglalt kötelezettségüknek eleget téve az elárverezett ingatlanjaikat önként birtokba adták, azonban a lakhatásuk nem, vagy csak ideiglenesen biztosított. A végrehajtási eljárások alatt ténylegesen elárverezett lakóingatlanok árverésének, valamint a „tényleges” kilakoltatások statisztikájának elemzésével, a szociálisan rászorultak száma évről – évre becsülhető volna. A becsült adatok ismeretében, az előzetes számítások alapján, előre lehetne tervezni.

Időszak	Lakásügyben hozott határozat végrehajtása (meghatározott cselekmény - Vht. 181. §)	Bírósági végrehajtáson kívül történő értékesítést követő meghatározott cselekmény	Önkényesen elfoglalt lakás kiürítése (meghatározott cselekmény - Vht. 183. §, Vht. 183/C. §)	Lakóingatlan sikeres árverését követő birtokbaadás	Ebből kilakoltatás rendőri kényszerintézkedéssel	Összesen
2022. III. negyedév	328	4	91	564	2	987
2022. II. negyedév	Kilakoltatási moratórium					
2022. I. negyedév	Kilakoltatási moratórium					
2022. év (csak III. negyedéves adatszolgáltatás alapján)	328	4	91	564	2	987
2021. IV. negyedév	Kilakoltatási moratórium					
2021. III. negyedév	Kilakoltatási moratórium					
2021. II. negyedév	Kilakoltatási moratórium					
2021. I. negyedév	4	2	7	29	1	42
2021. év (csak I. negyedéves adatszolgáltatás alapján)	4	2	7	29	1	42
2020. IV. negyedév	14	0	22	78	-	114
2020. III. negyedév	7	0	3	16	-	26
2020. II. negyedév	211	3	98	617	8	929
2020. I. negyedév	140	1	31	404	0	576
2020. év	372	4	154	1 115	8	1 645
2019. IV. negyedév	15	1	30	70	-	116
2019. III. negyedév	261	2	217	880	-	1 360
2019. II. negyedév	191	8	149	748	-	1 096
2019. I. negyedév	97	3	55	390	-	545
2019. év	564	14	451	2 088	-	3 117

Forrás: saját munka az MBVK statisztikai adatszolgáltatása alapján

Időszak	Lakásügyben hozott határozat végrehajtása (meghatározott cselekmény - Vht. 181. §)	Bírósági végrehajtáson kívül történő értékesítést követő meghatározott cselekmény	Önkényesen elfoglalt lakás kiürítése (meghatározott cselekmény - Vht. 183. §, Vht. 183/C. §)	Lakóingatlan sikeres árverését követő birtokbaadás	Ebből kilakoltatás rendőri kényszerintézkedéssel	Összesen
2018. IV. negyedév	26	0	46	59	-	131
2018. III. negyedév	310	4	211	830	-	1 355
2018. II. negyedév	191	7	120	601	-	919
2018. I. negyedév	216	8	145	438	-	807
2018. év	743	19	522	1 928	-	3 212
2017. IV. negyedév	135	5	125	509	-	774
2017. III. negyedév	314	8	121	701	-	1 144
2017. II. negyedév	198	11	147	647	-	1 003
2017. I. negyedév	132	3	118	493	-	746
2017. év	779	27	511	2 350	-	3 667
2016. IV. negyedév	173	7	122	244	-	546
2016. III. negyedév	400	3	204	393	-	1 000
2016. II. negyedév	293	6	179	527	-	1 005
2016. I. negyedév	231	9	113	570	-	923
2016. év	1 097	25	618	1 734	-	3 474

Forrás: saját munka az MBVK statisztikai adatszolgáltatása alapján

Visszatérve az eredeti gondolatmenetre. Adós, amennyiben nem tanúsít jogkövető magatartást, további legalább 60 nap haladékot kap az ingatlan elhagyására, mintha a jogalkotó, adós nem éppen jogszerű magatartását díjazná. A jogalkotó azon szándéka, mely az önkéntes kiköltözési kötelezettség esetén, adós részére a vételár bizonyos százalékát visszatéríti, érthető és méltányos is lehetne,¹²⁸ ugyanakkor jogkövető magatartás tanúsítására mégsem ösztönöz. Figyelembe véve az albérleti díjak magasabb összegét és azt, hogy Adóst a jelenlegi kiköltözésre vonatkozó jogszabályi előírás gyakorlatilag mentesíti a végrehajtási eljárás akadályozásának következményeitől, Adós továbbra sem érdekelt az önkéntes birtokba adásban. Leegyszerűsítve, adós többet nyer, ha nem teljesít, mintha a 30 napos kiköltözési határidőt és az azzal járó pénzbeli visszatérítést elfogadná.

Különös jelentősége van mindennek, amikor az árverési jegyzőkönyv aláírására a moratórium előtti közvetlen időszakban kerül sor.

Visszatérve a kiköltözési kötelezettség és a birtokba-adási kérelem „alapesetére”, azaz,

- ha az árverési jegyzőkönyv aláírásra kerül,
- árverési vevő nem él a 60 nap haladékkal a különbözet befizetését illetően,
- az árverési jegyzőkönyvvel szemben nem került kifogás előterjesztésre
- illetőleg adós a becsértékközlés átvételét követő 15 napos határidőn belül nem élt az illetékes bíróságnál halasztási kérelemmel a kiköltözését illetően,¹²⁹

tekintettel arra, hogy a jogszabály nem konkrét határidőt tartalmaz, és a különböző végrehajtási cselekmények jogerőre emelkedése lehet, hogy nem kerül határidőben tudomására feleknek, álláspontom szerint az egyetlen biztos napot az elektronikus árverési rendszerben az árverés lezárása, az árverési hirdetőn is szereplő, árverés lezárultára teszem.

Ez az egyetlen dátum, amit minden fél pontosan tud, hiszen a hirdető két hónapig a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar honlapján (továbbá a bíróságok, polgármesteri hivatalok, földhivatalok hirdetőtábláján is) közzétételre kerül. Még akkor is megismerhető, ha felek nem veszik át a számukra kiküldött hirdetőt, az „nem kereste” jelzéssel jön esetlegesen

¹²⁸A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/B. §.

¹²⁹ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 154/A. § (3).

vissza, továbbá maga a Vht. is a közhírré tétellel kapcsolatosan az árverési rendszerben történő megjelenést említi.

Mivel az árverési rendszerben fellelhető licitnapló nyilvános és az árverés eredménye is az árverési rendszerben bárki számára megismerhető, az árverés lezárásának dátumából pedig mindenki számára pontosan számolható a birtokba adási kérelemre nyitva álló 15 napos időintervallum, illetve adós is pontosan tudja, hogy mikor kell az ingatlant elhagynia, így árverési vevő a kérelmét határidőben elő tudja terjeszteni. Megjegyzem, kizárólag e dátumra nincs ráhatása az eljáró végrehajtónak, míg minden más esetben a végrehajtó szubjektív módon befolyásolhatja az eljárást, ezt pedig a közbizalom fenntartása érdekében megengedhetetlen.

A gyakorlati tapasztalat azonban azt mutatja, hogy - kevés kivételtől eltekintve - az eljárás menetét kifogások sora tarkítja, ezzel természetesen felborítva az amúgy sem egyszerű határidők számításának a lehetőségét, így a végrehajtó – adós – árverési vevő „triáznak” a legtöbb esetben, az árverések lefolytatására, a jegyzőkönyvek aláírására, a birtokba adások időpontjának meghatározására még szorosabb együttműködésre van szüksége.

A mai, fogyasztásra orientált társadalomban, nehéz nem adósságba verni magunkat, de belőle kikeveredni még nehezebb. Ez gyakran egy olyan zsákutcába vezet, melyből számos eladósodottnak nincs menekvés. Mindenki másképp reagál egy ilyen helyzetben. Sokan kétségbeesetten nézik, hogyan nő napról-napra az adósságuk mértéke, anélkül, hogy tehetnének, vagy tennének ellene valamit. Ez lenne az a pont, ahol a szolidaritáson alapuló rendszert az eljárásokkal harmonizálva aktiválni kellene.

IV. Nemzetközi kitekintés: a magyar modell összevetése a német és az osztrákmódszerrel; kilakoltatások és szociális háttér vonatkozásában

Ebben a fejezetben a végrehajtási eljárás folyamatát hasonlítottam össze a magyar – osztrák, illetve a német végrehajtás foganatosítása során. A fejezet célja, a magyar bírósági végrehajtási rendszer bizonyos pontjainak összehasonlítása, három különböző gyakorlatot folytató, eltérő törvényi szabályozást alkalmazó, eltérő szociális háttérrel rendelkező országgal. Az összehasonlítás során különös figyelmet fordítottam a doktori disszertációmban is központi szerepet betöltő kilakoltatási folyamatokra, továbbá a mögötte álló szociális vonatkozásokra. Az összehasonlítás alapját főként a jogszabályok, internetes hivatkozások adják, figyelemmel arra, hogy összehasonlító irodalmat nem találtam.

4.1.A bírósági végrehajtás fogalma, törvényi szabályozás, személyi feltételek

Ahogy az már a I. fejezetben előrevetítettem, Magyarországon a bírósági végrehajtást külön törvény, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban: Vht.) szabályozza. Azokra az eljárási kérdésekre pedig, melyeket a Vht. nem szabályoz, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) rendelkezéseit kell alkalmazni.¹³⁰

A nemperes eljárási jelleg hangsúlyozása a miatt sem elhanyagolható, mivel vannak olyan államok, ahol a bírósági végrehajtást a peres eljárás részének tekintik, és annak szabályait a Polgári Perrendtartás kódexe tartalmazza¹³¹, úgy, mint például Románia vonatkozásában. Magyarországon a végrehajtói állást pályázat útján lehet betölteni. A kinevezés előfeltétele még – a teljesség igénye nélkül - a jogi végzettség, valamint a végrehajtói szakvizsga megléte is.¹³²

Az önálló bírósági végrehajtók Magyarországon, mint az az elnevezésből is kitűnik, önállóan, és nem a bíróságnak alárendelten végzik munkájukat. Magyarországon a végrehajtókat a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága elnöke nevezi ki,

¹³⁰ Vht. törvény 9. §.

¹³¹ Udvary Sándor: A bírósági végrehajtási eljárás; In: Wopera Zsuzsa (szerk.): Polgári eljárásjog II. Budapest, HVG-ORAC Kiadó, 2013. 218. o.

¹³² Vht. 223. § (1) e) f)

szolgálatuk 7 évre szól, melyet pályázat útján lehet betölteni. A végrehajtók meghatározott székhelyre és járásbíróóság mellé kerülnek kinevezésre. A végrehajtó székhelye megegyezik annak a járásbíróóságnak a székhelyével, és illetékességi területével, ahova kinevezték. Egy jogszabály módosítása lehetővé tette a határozott idejű szolgálat határozatlan időre való változtatását, azonban ezt a feltételt egy 2022.08.01-én hatályba lépett módosítás átírta.¹³³ A módosítás következtében állandósulni látszik, hogy a kinevezések 7 éves ciklusokra vannak bontva, azaz a szolgálat lejártát követően a végrehajtók külön kérelmére – amennyiben megfelelnek a törvény adta feltételeknek – kaphatnak hosszabbítást a Hatóság elnökétől, de csak újabb 7 évre. A végrehajtói iroda alapítására, működésére, megszűnésére a korlátozott felelősségű társaságokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni a Polgári Törvénykönyv alapján. Végrehajtói iroda tagja kizárólag csak végrehajtó lehet.¹³⁴ A végrehajtó, a kinevezését követő 3 hónapon belül, köteles végrehajtói irodát alapítani vagy más végrehajtói irodába belépni,¹³⁵ továbbá rendelkeznie kell végrehajtói szakvizsgával is.

Ausztriában a - kötelező végrehajtásnak is nevezett - végrehajtás, állami kényszer alkalmazása a végrehajtható követelések és igények érvényesítése érdekében.

A végrehajtásról szóló törvénykönyv (Executionsordnung) szabályozza mind az osztrák, mind a külföldi ítéletek végrehajtását is,¹³⁶ melyek lehetnek:

- Pénzkövetelések behajtására irányuló, vagy
- Cselekmények elvégzésére vagy azoktól való tartózkodásra irányuló végrehajtások.

¹³³A Hatóság elnöke a végrehajtó által előterjesztett kérelem alapján - a (2) bekezdésben foglalt kivétellel - további hét évre megállapítja a szolgálat folyamatosságát, ha a kinevezését követően a végrehajtót legfeljebb kettő alkalommal sújtották jogerősen fegyelmi büntetéssel, amelyek közül legfeljebb egy volt súlyosabb figyelmeztetésnél, de egyik sem volt súlyosabb írásbeli megrovásnál. Vht. 234/A. § (1). 2022.08.01-i módosítás.

¹³⁴ Vht. 254/C. §

¹³⁵ A végrehajtói iroda az önálló bírósági végrehajtói tevékenység végzésének elősegítésére határozatlan időre alapított, jogi személyiséggel rendelkező szervezet. A végrehajtói iroda alapítására, nyilvántartására, működésére, ellenőrzésére, megszűnésére és tagjainak felelősségére e törvényben foglalt eltérésekkel a Polgári Törvénykönyvnek a korlátozott felelősségű társaságra vonatkozó szabályait kell alkalmazni. Végrehajtói iroda tagja csak végrehajtó lehet.

¹³⁶ Kaliczka Alexandra: A végrehajthatóvá nyilvánítás a német és az osztrák jogban, In: Magyar Jog, 60. évfolyam, 5. szám, 2013. 313. o.

Ausztriában a végrehajtást főszabály szerint a hatáskörrel rendelkező kerületi bíróság (Bezirksgericht) engedélyezi.¹³⁷

Ausztriában a végrehajtás engedélyezésével az eljárás hivatalból kerül lefolytatásra. Az ingatlanok kényszerértékesítése tárgyában a végrehajtási eljárást a bíró, az ingóságokon történő végrehajtás vagy követelések végrehajtása tekintetében, a bírósági titkár folytatja le. A bírósági titkár az igazságügyi személyzet speciálisan képzett tagja.

Az osztrák fizetési meghagyás (Mahnverfahren) 75 000Euro követelésekig alkalmazható. A fizetési meghagyást adósnak kell kézbesíteni, aki az abban foglalt kamat és költségek megfizetésére 14 napos határidőt kap. A fizetési meghagyásnak 4 héten belül adós ellent is mondhat, azonban, ha ezt nem teszi, az jogerőre emelkedik és végrehajtható okirat lesz.

A végrehajtási cselekményeket a bírósági végrehajtók végzik, akik Ausztriában igazságügyi alkalmazottak, nem önálló vállalkozóként, a végrehajtást kérő hitelező képviselőjeként, vagy teljesítési segédeként járnak el, az illetékes bíróságtól kapnak utasításokat. Nagyrészt önállóan járnak el a végrehajtási eljárás sikeres befejezéséig vagy annak megghiúsulásáig.

A hitelezőt csak akkor hívják fel, hogy nyújtson be kérelmet, ha a bíróság vagy a bírósági végrehajtó anélkül nem tudja folytatni az eljárást, vagy ha az eljárás során költségek merülnek fel. A hitelező azonban már a kérelemben további információkat adhat meg, például munkabéren történő végrehajtás esetén lemondhat a munkáltató munkabér fennállására és összegére vonatkozó nyilatkozatától, ingóságokon történő végrehajtás esetén pedig lemondhat a lakás kényszerrel történő, lakatosköltségekkel járó kinyitásától, feltéve, ha az adós nem található.¹³⁸

Németországban a végrehajtás az a folyamat, amely során a hitelezők érvényesíthetik vagy megvédhetik jogaikat az igazságügyi szakértő segítségével. Németországban a Polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv (Zivilprozessordnung) szabályai érvényesek a végrehajtási eljárások lebonyolítása terén.

¹³⁷https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-299-at-hu.do?member=1,
letöltve: 2021. 03. 15.

¹³⁸https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-299-at-hu.do?member=1
letöltve: 2021. 03. 23.

A hitelező számára a végrehajtás előfeltétele a végrehajtó határozat, amelyet végrehajthatóként kell hitelesíteni. Ezt a határozatot át kell adni az adósnak. A lényeg az, hogy tudni kell, mely határozatok szolgálhatnak a végrehajtás alapjául. A Polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv az összes kérdést szabályozza.

A végrehajtás ügyében illetékes felek a törvényszéki tisztségviselő, a végrehajtásért felelős bírósági képviselő, az elsőfokú bíróság és a földhivatali tisztviselő. A keresettől függ, hogy ezek közül melyik jogosult eljárni. Itt különbséget lehet tenni a pénzkövetelésekkel kapcsolatos végrehajtás és az egyéb követelésekkel kapcsolatos végrehajtás (valaminek a megtételére vagy valamitől való tartózkodásra irányuló kötelezettség) között.¹³⁹

A végrehajtó a jogérvényesítéskor közhivatalnok vagy köztisztviselő, aki nem a hitelező nevében jár el. Az állam, a nyilvánosság nevében jár el. A jogcím végrehajtására vonatkozó kérelmeket az adós lakóhelye szerinti helyi bírósághoz kell benyújtani.¹⁴⁰

Németországban a határozatok végrehajtását megelőzi a végrehajtási jogcímet eredményező eljárás (Erkenntnisverfahren). Amennyiben az okiratot záradékkal látják el¹⁴¹, az egyben azt jelenti, hogy végrehajtható.¹⁴²

4.2. A végrehajtási eljárás folyamata, főbb lépései

Magyarországon a bírósági végrehajtók nem állnak szolgálati viszonyban azzal a bírósággal, amely mellé a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága (SZTFH) elnöke (régábbi jogszabály alapján az Igazságügyi Miniszter) kinevezte őket, ebből adódóan a díjazásukat a felektől, (adós és végrehajtást kérő) jogszabályban rögzített módon kapják, továbbá az eljárás során esetlegesen okozott károkért személyükben felelnek.¹⁴³

¹³⁹https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-52-de-hu.do?member=1, letöltve: 2021. 03. 17.

¹⁴⁰https://www.mmrecht.com/claim_collection/enforcement_en.php, letöltve: 2021. 03. 29.

¹⁴¹<https://dejure.org/gesetze/ZPO/724.html>, letöltve: 2021. 03. 17.

¹⁴²egyszerű (einfach), vagy minősített (qualifiziert) záradékokról beszélhetünk, melyeket bírósági hivatalnok állít ki. Az egyszerű záradék kiállításához alacsonyabb beosztású hivatalnok, még a minősített magasabb beosztású hivatalnok szükséges

¹⁴³Kiss Nikolett - Osztovics András- Pomeisl András - Villám Krisztián: A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény nagykommentárja, Opten Informatikai Kft., Budapest, 2015. 11. o.

A végrehajtási eljárás Magyarországon is a végrehajtást kérő kérelmére indul, általában adós lakóhelye vagy székhelye szerinti bíróságnál. Ha az nem ismert, akkor a végrehajtás alá vonható vagyontárgy alapján kerül a végrehajtási okirat kiállításra. Végrehajtást kérő előlegezi az eljárás költségeit, adós viseli. Végrehajtást Kérő a végrehajtandó követelés felett szabadon rendelkezik, a végrehajtás módját szabadon választhatja meg¹⁴⁴ a Vht. keretein belül. Fogalmazhatunk úgy is, hogy végrehajtást kérő az Ügy Ura. E tekintetben a vizsgált országok között nincs eltérés.

Az végrehajtás foganatosítása során, a fokozatosság elvét figyelembe véve, az eljárást először adós ingó (bankszámla, munkahelyi letiltás), majd ingatlan vagyona kell a végrehajtónak lefolytatni.

Az ingatlan értékesítése felől a végrehajtó kizárólag végrehajtást kérő kérelmére intézkedhet.

Ausztria esetében, végrehajtáshoz a végrehajtást kérő hitelezőnek egy végrehajtható okiratot tartalmazó végrehajtható határozattal kell rendelkeznie. Ezen kívül szükség van a végrehajtást elrendelő hatóság által a bírósági eljárásban történő végrehajthatóvá nyilvánításra is. A hitelezőnek az adós lakcímét is ismernie kell; elegendő csak a születési időt megadnia, ha munkabéren történő végrehajtást kér, de nem ismeri a kifizetőhelyet.

Ausztriában a pénzkövetelések behajtására irányuló végrehajtás egy engedélyezési és egy végrehajtási szakaszra oszlik.

A végrehajtás engedélyezéséhez szükség van a hitelező kérelmére, amelyben kiválasztja a végrehajtás kívánt módját. Ha a hitelező egy vállalkozótól kívánja behajtani a követelést, akkor általában az ingóságokon történő végrehajtást és vagyonleltár benyújtását választja. Ebben az eljárásban a bírósági végrehajtó megpróbálja kikényszeríteni a követelés kifizetését, és ha ez nem sikerül, akkor elzálogosítja a talált tárgyakat. Ha ezek nem fedezik a behajtandó követelést, felhívja az adóst, hogy nyújtson be vagyonleltárt, amelyben az adós minden vagyontárgyát felsorolja.

Ha a hitelező egy fogyasztótól kívánja behajtani a követelést, akkor általában – a fokozatosság elvéhez hasonlóan - az ingóságokon történő végrehajtást, a munkabéren

¹⁴⁴Uo. 31. o.

történő végrehajtást és vagyoneleltár benyújtását választja. A hitelező a munkabéren történő végrehajtást attól függetlenül választhatja, hogy tudja-e, hogy az adóst foglalkoztatják, vagy, hogy kitől kap fizetést. Ha ezekről az adatokról nincs tudomása, ismernie kell az adós születési idejét; a bíróság az osztrák társadalombiztosítási intézetek fő szövetségén keresztül meg tudja állapítani a kifizetőhelyet. Az első lépés az adós munkabérének lefoglalása és átutalása. Ha ez sikerül, ingóságokon történő végrehajtásra csak a hitelező kérelmére kerül sor. Ebben az eljárásban a bírósági végrehajtó megpróbálja kikényszeríteni a követelés kifizetését; ha ez nem sikerül, akkor lefoglalja a talált tárgyakat. Ha ezek nem fedezik a behajtandó követelést, ebben az esetben is felhívja az adóst, hogy nyújtson be vagyoneleltárt, amelyben az adós minden vagyontárgyát felsorolja.

Németországban, ha valakinek adóssága van, előzetes felszólításokat kap, melyeknek, ha nem tesz eleget, akkor a hitelező kiállíttatja ellene a végrehajtási lapot (csakúgy, mint az előző két ország esetében). Feltéve, ha a végrehajtási lap kiállításra kerül, a végrehajtó (Gerichtsvollzieher) kopogtat az ajtaján, hogy adóssal egyezsége jusson. Hogyha ez nem történik meg aránylag rövid időn belül (készpénz vagy részletekben történő fizetés), úgy a végrehajtó adós lakásában ingófoglalást végez, majd a lefoglalt vagyontárgyakat megjelöli (Pfandsiegel). Amennyiben a végrehajtó nem talál semmit, úgy – hasonlóan az osztrák végrehajtáshoz – írásos felvilágosítást kér adós vagyoni helyzetéről, magától az adóstól (Vermögensauskunft). Hogyha az adós a „kinyilatkoztatási esküt” nem teszi meg, úgy az elsőfokú bíróság az adósság miatt elfogatási parancsot ad ki ellene, melyet a végrehajtó, mint az állam törvényes képviselője is kibocsáthat. Megjegyzem, az a parancs nem azonos a büntetés végrehajtásban használatos fogalommal, csupán arról van szó, hogy a nem megfelelő közreműködés esetén adós bekerül az adósok jegyzékébe (Schuldnerverzeichnis). Azonban, ha még ekkor sem tesz eleget a végrehajtó felszólításának, úgy végső soron lehetőség van a kényszerítő elzárásra (Erzwingungshaft). Abban az esetben, ha adós elhallgat valamit vagyoni helyzetével kapcsolatosan, az már büntettnek számít, és három évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható.¹⁴⁵

¹⁴⁵<https://www.nemetugyek.de/elfogatoparancs-ki-nem-fizetett-adossagok-miatt/>, letöltve: 2021. 03. 24.

4.3. Ingatlan árverés útján történő kényszerértékesítése:

Magyarország tekintetében a végrehajtó a végrehajtási költség megelőlegzését követő három munkanapon belül lefoglalja adós ingatlanjait, amennyiben végrehajtást kérő az eljárást adós bármely fellelhető vagyona tekintetében kérte foganatosítani. A lefoglalás a gyakorlatban úgy történik, hogy a végrehajtó megkeresésére az illetékes földhivatal az ingatlan tulajdoni lapjára a végrehajtási jogot bejegyzi. Ez a bejegyzés nem teszi az ingatlant forgalomképtelenné, de a lefoglalt ingatlanra csak azzal a feltétellel lehet bármilyen jogot szerezni, ha az a végrehajtást kérő végrehajtási jogát nem sérti, és a végrehajtás célját nem hiúsítja meg.

Magyarországon az ingatlan értékesítése felől a végrehajtó tehát, kizárólag végrehajtást kérő kérelmére intézkedhet. Erre általában akkor kerül sor, ha a követelés viszonylag rövid időn belül, vagy másképp nem hajtható be, illetve a végrehajtási jog bejegyzése óta 45 nap eltelt.¹⁴⁶

Abban az esetben, ha az árverés ellen nem éltek jogorvoslattal, illetve árverési vevő az árverési vételár-különbözet megfizetésére nem kért 60 nap haladékot,¹⁴⁷ úgy Adósnak az árveréstől számított 30 nap elteltével el kell hagynia az ingatlant.¹⁴⁸ Hacsak kötelezett a törvényben foglaltaknak nem tesz eleget, a kiköltözési kötelezettség lejártát követő 15 napon belül, árverési vevő kérheti az ingatlan végrehajtó által történő birtokba adását. Feltéve, hogy a kérelmező a megadott határidőben nem terjeszti elő kérelmét, úgy kizárólag egy új eljárás keretében, meghatározott cselekmény formájában kezdeményezheti az ingatlan kiürítését, mely rendelkezéseket az első fejezetben bővebben kifejtettem már.

Ausztriában az ingatlanon zálogjogot alapítanak. Az árverési eljárás ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzésétől kezdve az adósnak az ingatlannal és tartozékaival kapcsolatos jogcselekményei – a gondos ügyintézés körébe tartozó cselekmények kivételével – érvénytelenek a hitelezőkkel és az ajánlattevővel szemben. Ha az adós értékesíti az ingatlant, az engedélyezett árverés az ingatlan vevőjével szemben folytatódik.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Vht. 139. § (1).

¹⁴⁷ Vht. 149. §. (2).

¹⁴⁸ Vht. 154/A. §. (3).

¹⁴⁹ https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-299-at-hu.do?member=1,
letöltve: 2021. 03. 24.

Németországhoz hasonlóan, Ausztriában is büntetőjogi felelősségre vonással jár, ha a kötelezett elrejtí vagyónának valamely részét, megszabadul attól, értékesíti, károsítja azt, vagy egy nem létező kötelezettségre hivatkozik, egyéb módon ténylegesen vagy látszólagosan csökkenti vagyónát, és ezzel akadályozza vagy csökkenti a hitelező végrehajtás vagy folyamatban lévő végrehajtási eljárás útján történő kielégítését. Hasonlóképpen, a kötelezett büntetendő, ha megsemmisíti, károsítja, eltorzítja, használhatatlanná teszi, részben vagy egészben elvonja a végrehajtás alól a hivatalosan lefoglalt vagy birtokba vett tárgyat.¹⁵⁰

A kényszerárverés Németországban is egy jogosultság kikényszerítése állami hatalmi eszközökkel. A hitelezőnek lehetősége van egy pénzkövetelés alapján a mozdíthatatlan vagyonon végrehajtani és ezzel a követelését kielégíteni. A mozdíthatatlan vagyon Németországban a telkek és azok a felépítményei, lakástulajdon, résztulajdon, valamint telekazonos jogok, mint például az örökbérleti jog. Németországban – amennyiben azok nyilvántartásba vannak véve - a repülőgépeket és hajókat ugyancsak mozdíthatatlan tárgyként kezelik. Ezek értékesítésére különleges előírások vonatkoznak. A „real estate”, azaz az ingatlanok végrehajtásra vonatkozóan, a kényszerárverésről és a végrehajtási zárlatról rendelkező törvény, 1898. május 20-án kihirdetett változatában foglalt rendelkezések alapján van lehetőség, amelynek szokásos rövidítése „ZVG”.¹⁵¹

A kényszerárverés különleges formája a közös tulajdon megszüntetésére irányuló eljárás.¹⁵² A kényszerárverés – a végrehajtási zárlattal ellentétben, amely egy telek hozadékára irányul - az alapszubsztancia értékesítésére vezet.

Az eljárást a németeknél végrehajtó bíróságként, az elsőfokú bíróság folytatja le. Ezt nevezzük tárgyi illetőségnek. Helyi illetőségű az az elsőfokú bíróság, amely körzetében az ingatlan található. Nem ritkán azonban az illetékesség több elsőfokú bíróság körzetére kiterjedően egy elsőfokú bíróságnál összpontosul.

Funkcionálisan („személyileg”) a bírósági tisztviselő illetékes.¹⁵³ A bírósági hivatali jegyzőkönyvre vonatkozó beadványokat a bírósági iroda okmánykezelője fogadja.

¹⁵⁰https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-299-at-hu.do?member=1
letöltve: 2021. 03. 21.

¹⁵¹Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung

¹⁵² ZVG. 180. §

¹⁵³ 3. § Nr. 1 i RPfIG - Rechtspflegergesetz

A kényszerárverés kényszervégrehajtását egy hitelezőnek kell kérelmezni, (behajtó hitelező) csakúgy, mint Magyarországon, ahol az ingatlan értékesítése felől a végrehajtó, kizárólag Végrehajtást Kérő kérelmére intézkedhet.¹⁵⁴ Ez lehet egy, a telekkönyvben bejegyzett jog hitelezője (dologi hitelező) vagy egy egyéb pénzkövetelés hitelezője (személyes hitelező). A bírósági tisztviselő megvizsgálja a beadvány megfelelőségét és a kényszerárverésre vonatkozó rendelkezés formai feltételeinek meglétét. Erre vonatkozó feltételek egy végrehajtási jogcím benyújtása, a megfelelő végrehajtási záradék, valamint a végrehajtási cím és a végrehajtási záradék kézbesítése. Az eljárást elrendelő végzést a bíróságnak az adós, esetleg a hitelező számára is kézbesítenie kell. A kényszerárverési eljárásban az adós (például a telektulajdonos), a behajtó hitelező, valamint azok vesznek részt, akiknek érdekeltsége a telekkönyvből adódik, különösen más jogok hitelezői. Az eljárás állásától függően - az eljárás közben is – további résztvevők vonhatók be. Így bérlők ugyancsak résztvevői lehetnek az eljárásnak követelés-bejelentés által.

A végrehajtó bíróság megkeresésére a telekkönyv II. részébe kerül bejegyzés arról, hogy kényszerárverés elrendelésére került sor.

Az elrendelési záradéknak az adós számára történő kézbesítése vagy a bejegyzés elrendelésének a földhivatalba való beérkezése a teleknek a hitelező javára szóló lefoglalásaként érvényes.

A kényszerárverési eljárásba további hitelezők is beléphetnek. A bevonási végzésre ugyanazok a feltételek és hatások érvényesek. A belépési végzés az adós számára történt kézbesítéssel válik hatályossá. Annak ellenére, hogy ugyanarról az árverési eljárásról van szó, a behajtó hitelezők egymástól függetlenek. Az eljárás például minden egyes hitelező vonatkozásában külön beszüntethető vagy hatályon kívül helyezhető.

Az adósnak lehetősége van a kényszerárverés megszüntetését kérelmezni.¹⁵⁵ A kérelmet az elrendelési- illetve a belépési záradék kézbesítésétől két héten belül kell megtenni. Ez a beadvány akkor járhat eredménnyel, ha az adós bizonyítani tudja, hogy a hitelező követelését hat hónapon belül ki tudja egyenlíteni. Ebben az esetben a kényszerárverés maximum hat

¹⁵⁴ Vht. 139. § (1)

¹⁵⁵ ZVG 30.a §

hónapra beszüntetésre kerül. A kényszerárverés beszüntetését a bíróság feltételekhez, például méltányos részletfizetéshez kötheti.

Az adós kérelmezheti továbbá az ideiglenes megszüntetést¹⁵⁶, ha úgy véli, hogy az árverés jó erkölcsbe ütköző vagy testi épséget és életet veszélyeztet. Mindkét esetben az adósnak kell megfelelő bizonyítékot szolgáltatnia az árverési bíróságnak. A testi épség és életveszély esetében orvosi igazolást kell bemutatnia. Amennyiben a kérelmet az árverési bíróság elutasítja, azonnali határidejű panasznak van helye az illetékes tartományi bíróságnál. Az árverések tekintetében a jogszolgáltatás nem egységes. Egyes bíróságok gyakorlata alapján, az árverések késleltetése kevésbé járul hozzá adósok pszichés zavartágra előidézéséhez, mint az eljárás gyors lefolytatása.

Az eljárást kikényszerítő minden hitelezőnek lehetősége van a¹⁵⁷ kényszerárverést ideiglenesen megszüntettetni. Ez az engedélyezés az eljárásban bármikor történhet, az adóssal folytatott peren kívüli egyezség érdekében vagy eljárás-taktikai okok miatt, például a hitelező szemszögéből tekintett, nem elégséges legmagasabb ár leütésének magakadályozása érdekében. A hitelező az ideiglenes szüneteltetést összesen kétszer kérelmezheti. A harmadik szüneteltetési engedélyezés az eljárás megszüntetéséhez vezet, és az árverési kérelem visszavételét jelenti.

Az árverés időpontja előtt a végrehajtó bíróságnak meg kell állapítani az árverés tárgyának a forgalmi értékét. A forgalmi érték megállapítása kizárólag bizonyos hitelezői és adós oldali védelmi jogra vonatkozó értékhatároknak az árverési időpontban történő meghatározására szolgál. A bírósági tisztviselő az ingatlan forgalmi értékét saját becsléssel állapíthatja meg. Egy szakértőt szoktak általában megbízni, hogy készítsen el egy forgalmi érték szakértői véleményt.

A forgalmi értékre vonatkozó szakértői vélemény kerül azután tovább az eljárásban résztvevőkhöz, ill. a meghatározott ingatlanérték ismertetésére kerül sor állásfoglalás céljából. A szakértői véleménybe a licitáló résztvevők is betekinhetnek.

¹⁵⁶ ZPO 765a §

¹⁵⁷ ZVG. 30. §.

A résztvevők meghallgatása után a forgalmi érték végzéssel kerül rögzítésre. Ezt a végzést valamennyi résztvevő panasz útján megtámadhatja. A forgalmi érték meghatározását követően az árverés időpontjáról hoznak döntést. Szokványos eljárás esetén a kényszerárverésre 9-től 12 hónapig terjedő árverezési időt rendelnek el, amely helyileg 24 hónap is lehet. A helyi bíróság hirdetőtábláján, illetve a hivatalos közlönyben meg kell jelentetni az árverés időpontját. Az interneten tett kihirdetés ugyanúgy érvényesnek tekintendő, mint a közlönyben tett megjelentetés, azonban, a kihirdetést a helyi közösségi hirdetőkön és napilapokban is meg kell tenni.¹⁵⁸

Az árverési időpont nyilvános. Mindenkinek van hozzáférése. Ez három részből áll: kihirdetések¹⁵⁹, licit idő¹⁶⁰ és a jelenlévő résztvevők meghallgatása leütés céljából.¹⁶¹

Ha a leütés megadásra kerül, a megszerző a leütés megadásának kihirdetésétől a telek tulajdonosává válik. Ez egy kivétel az alaptörvénytől, hogy a tulajdon átruházás egy telekkönyvi bejegyzést tesz szükségessé.

Az odaítélésről szóló végzés a megszerző számára végrehajtási jogcím tulajdonszerzési jogának érvényesítésére. A kényszervégrehajtás – ellentétben a hazai szabályozással - a telek tulajdonosa elleni kilakoltatásra és kiadásra már a jogerőre emelkedés előtt gyakorolható. A végrehajtás nem a bíróság által történik, hanem a megszerző által, mely azonban történhet a bírósági végrehajtó segítségével is. A leütési végzést az elsőfokú bíróságnak ehhez végrehajthatóvá kell nyilvánítania (végrehajtási záradék).

4.4 Kilakoltatások

A hatályos magyar jogszabály alapján, november 15-től április 30-ig kilakoltatási moratórium áll fenn. Tekintve, hogy az első fejezet ötödik pontja kifejezetten ezzel a témával foglalkozik, jelen fejezetben nem kívánom a korábbiakat ismételni, így kizárólag az összehasonlítás alapjául szolgáló Ausztria és Németország vonatkozásában foglalkozom a kilakoltatás ismertetésének metódusával.

¹⁵⁸ ZVG. 39. § (2)

¹⁵⁹ ZVG. 66. §

¹⁶⁰ ZVG. 73. §

¹⁶¹ ZVG. 74. §

A téma felelevenítése céljából annyit azért ismételt megjegyezni, hogy adós, alapesetben az árveréstől számított 30 napon belül köteles az elárverezett ingatlant ingóságaitól kiürítve elhagyni.¹⁶² Amennyiben e kötelezettségét nem teljesíti és árverési vevő a birtokba adást határidőben kéri, a végrehajtó az ingatlan fekvése szerinti jegyző értesítését követő hatvan napon túl intézkedik az ingatlan árverési vevő részére történő birtokba adása felől.¹⁶³

Adós kizárólag abban az esetben kérhet az árverés időtartamától számított 6 hónap haladékot a kiköltözésre,¹⁶⁴ ha kérelmét a becsérték közlés kézhezvételét követő 15 napon belül terjeszti elő az illetékes bíróságnál.¹⁶⁵

A végrehajtást fogantató bíróság az adósnak a - becsérték közlésének kézhezvételétől számított 15 napon belül előterjesztett - kérelmére az ingatlan elhagyására egyszeri halasztást adhat, és az adós az elhelyezését ideiglenesen sem tudja biztosítani. Nincs helye halasztásnak, ha az adóst az eljárás során korábban rendbirsággal sújtották, vagy kérelmére a bíróság legalább 6 hónapra a halasztásra is okot adó körülmény miatt a végrehajtást felfüggesztette.¹⁶⁶

Ausztriában a kilakoltatás szigorúan szabályozott, sajnálatos módon azonban nincs rendelet annak megelőzésére.

Különleges esetekben a kilakoltatással fenyegetett háztartások kérhetik a kilakoltatás végrehajtható idejének meghosszabbítását, mely azonban nem tarthat tovább, mint 9 hónap.¹⁶⁷

Ausztriában is, hasonlóan Németországhoz, a lakosság fele nem saját lakásban, hanem bérleményben lakik, mely háztartások legalább 60%-a hitel, -jelzálog, vagy lakhatással kapcsolatos tartozások nélkül él.

Abban az esetben, ha a lakóingatlanok árverése befejeződött, a korábbi tulajdonos nem maradhat az ingatlanban. Az új tulajdonos a bírósághoz fordulva kérheti az ingatlan

¹⁶²Vht. 154/A. § (1).

¹⁶³ Vht. 154/A. § (11) (12).

¹⁶⁴ Vht. 154/A. § (5).

¹⁶⁵ Vht. 140. § (4).

¹⁶⁶ Vht. 154/A. § (4).

¹⁶⁷MRG 34. §

végrehajtó általi kiürítését. A kilakoltatást a végrehajtási törvény szabályozza, mely szabályozás során - eltérően a németországi gyakorlattól - Ausztriában nincs intézkedés a hajléktalanság megelőzésére.

A kilakoltatási eljárások vonatkozásában, Ausztriában nincs különbség szociális, állami és magán bérlakások között, azt a bérleti törvény szabályozza. Négy héttel a bérleti szerződés jogszerű felmondása után, a bérbeadó kérheti a bíróságtól a bérlő, végrehajtó általi kilakoltatását.

A kilakoltatás időpontjának kitűzése ismeretében, a bérlő kérheti a bíróságtól annak elhalasztását, valamilyen méltányolható körülményre való tekintettel (pl.: hajléktalanság, téli időszak)¹⁶⁸, azonban maximum kilenc hónapra. Ausztriában a kilakoltatások zömét a bérleti szerződések felmondása generálja. A hajléktalanság az országban egyre fontosabb kérdéssé válik, tekintve, hogy a kilakoltatások csak akkor előzhetők meg, ha a háztartások részére elegendő pénz áll a rendelkezésre.¹⁶⁹

Németországban sikeres árverés esetén, a végrehajtó, árverési vevő kérelmére, kitűzi az ingatlan birtokba-adásának időpontját. A német szabályozás alapján¹⁷⁰, az ingatlan kiürítésének időpontjáról kötelezettel legalább három héttel a kitűzött időpont előtt értesíteni kell. A végrehajtókra vonatkozó törvényi szabályozás tekintetében, abban az esetben, ha adós a kilakoltatás következtében hajléktalanná válna, a végrehajtónak értesíteni kell a hajléktalanként felelős közigazgatási hatóságot.¹⁷¹ A polgári perrendtartásra vonatkozó szabályozás alapján, adós kérheti a kilakoltatás elhalasztását, abban az esetben, ha a kérelmet az illetékes bíróságnál, annak kitűzött időpontját legalább két héttel megelőzően terjeszti elő, kivéve, ha az okok később merültek fel, vagy az adós önhibáján kívül nem tudott azokra a megfelelő időben hivatkozni.¹⁷² Ha az illetékes bíróság olyan körülményt vél felfedezni, mely az erkölcsi morállal összeegyeztethetetlen. Ezeket a körülményeket, a bíróságok meglehetősen szűken értelmezik, úgy, mint egy súlyos betegség megléte, melyet a

¹⁶⁸ MRG. 30. §

¹⁶⁹ Heinz Scoibl, National eviction profiles <https://bawo.at/fileadmin/user_upload/private/Dokumente/Vernetzungsgruppen/Delo/National_eviction_profile_AUSTRIA_140705_TeilII.pdf>, letöltve: 2021. 03. 25.

¹⁷⁰ Padraic Kenna – Sergio Nassare-Aznar – Peter Sparkes – Christoph U. Schmidt: Loss of Homes and Evictions across Europe, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2018. 118. o.

¹⁷¹ GVGA. 130. § (3)

¹⁷² ZPO. 765. a) (3)

kilakoltatási procedúra még súlyosabbá tehet. Szintén ilyen körülmény az, amikor a betegség hatékony kezeléséhez elengedhetetlen a gyógyszeres kezelés.¹⁷³ Olyan pszichés problémák esetén, mely meglétét a bíróság által felkért orvosi szakértő állapította meg, mint például az öngyilkosságra való hajlam. Ellenben, ha a bíróság úgy véli, hogy a pszichiátriai kezelés kizárhatja az öngyilkosság kockázatát, a kilakoltatást le lehet folytatni. A kilakoltatás akkor is végrehajtható, ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy adós állapotát a megfelelő szakemberekkel történő kezeléssel stabilizálni lehet. Iskolás gyermekek esetén is fennállhat méltányolható körülmény, különösen akkor, ha a kilakoltatási időszak nem az iskolai szünet idejére esik. Ilyen esetben a bíróság elrendelheti a kilakoltatás felfüggesztését mindaddig, amíg a lakhatásra alternatív megoldás nem kínálkozik.

Hasonló döntést hoz a bíróság abban az esetben is, ha a bérbeadó megrágalmazza a bérlőt, megakadályozva ezzel, hogy új szállást találjon.¹⁷⁴

Mint láthatjuk, Magyarországon, a szomszédos Ausztriával vagy Németországgal összehasonlítva, mind a végrehajtási eljárás, mind az árverések, majd az azt követő kiköltözési kötelezettség is eltérően zajlik.

Alapvető különbség, hogy míg Magyarországon a bírósági végrehajtók önállóan, mintegy vállalkozó tevékenykednek, gyakorlatilag a Bíróságok „felügyeletében”, addig Ausztriában a végrehajtók, igazságügyi alkalmazottak, akik önálló vállalkozóként, végrehajtást kérő hitelező képviselőjeként vagy teljesítési segédeként járnak el. Németországban, a végrehajtás ügyében illetékes felek, a törvényszéki tisztségviselő, a végrehajtásért felelős bírósági képviselő, az elsőfokú bíróság és a földhivatali tisztviselő. A keresettől függ, hogy közülük melyik jogosult eljárni, sőt az ingatlanértékesítések tárgyában kizárólag a bíróság járhat el.

Mindhárom ország vonatkozásában elmondhatjuk, hogy a végrehajtás áll egy elrendelő majd egy foganatosító szakaszból, melyet mindig fizetési felszólítások előznek meg. Mindhárom

¹⁷³ Schmidt-Futterer, Lechmann Richter, Mietrecht, Gosskommentar des Wohn- und Gewerberaummietrechts, 12. Aufl, Beck, München 2015., ZPO § 765 a.23-24.o.

¹⁷⁴ Michel, Vols, Marvin, Kiehl, Julian Sidoli del Ceno 'Human rights and protection against eviction, in anti-social behavior cases in the Netherlands and Germany' In: European Journal of Comparative Law and Governance, 2015., 179. o.

ország eljárására jellemző, hogy végrehajtást kérő (hitelező) kérelmére indul, melyet a fokozatosság elve alapján kell lefolytatni.

A fedezetelvonás mindhárom országban büntetendő, ingatlan vonatkozásában a terhelt ingatlan eladása során, a vevő túrni köteles az esetleges végrehajtást.

Az eljárás lefolytatása során a legnagyobb különbség talán az ingatlanok árverése tekintetében mutatkozik, valamint az ingatlanok birtokba-adása, során.

Magyarországon az ingatlanok birtokba-adása részletesen szabályozott, meglátásom alapján az árverési vevő lényegesen hosszabb idő alatt válik az ingatlan tulajdonosává egy sikeres árverést követően. Ausztria és Németország vonatkozásában az ingatlanok becsértékének közlése, az árverés lefolytatása teljes egészében a bíróságok hatáskörébe tartozik. Magyarországon az árverési hirdetményeken azok a Végrehajtást Kérők szerepelhetnek, akik végrehajtási joga az árverés kitűzésének pillanatában az ingatlan tulajdoni lapján fel van tüntetve. Ezzel szemben Németországban az árverés napján is, az első licit leütéséig van lehetősége a hitelezőknek arra, hogy bejelentsék követelésüket.

Ausztria és Németország a vagyonleltár, valamint az elfogatási parancs tekintetében különbözik a magyar eljárástól. Magyarországon a Végrehajtó köteles felkutatni adós esetleges vagyontárgyait.¹⁷⁵

Németországban és Ausztriában a kilakoltatásokat, amennyiben Adós az árverést követően nem tett eleget kiköltözési kötelezettségének, kilakoltatási végzéssel rendeli el a bíróság. Abban az esetben, ha a kilakoltatási eljárást fizetési mulasztás miatt rendelték el, úgy azt a bíróság ideiglenes intézkedés útján is elrendelheti.¹⁷⁶ Ausztriában és Németországban a kilakoltatások nagy részét a bérlők vonatkozásában rendelik el, tekintve, hogy a magas ingatlan áraknak köszönhetően számos család albérletben lakik. A három ország eljárása szociális vonatkozásokban is meglehetősen eltérő. Míg Németországban a végrehajtót törvény kötelezi arra, hogy a hajléktalanság megelőzésre kerüljön, addig Ausztria és Magyarország e tekintetben nem áll a helyzet magaslatán.

¹⁷⁵Vht. 47. §

¹⁷⁶ZPO. 940 a). §

Az eltérő szabályozások, mint említettem, főleg az ingatlan-árverések, valamint a kilakoltatások területén mutatkoznak. Érthető a különbség a szabályozás terén, tekintve, hogy a három vizsgált ország szociális háttere, a lakosság mentalitása meglehetősen különböző, ebből adódóan az eljárások is különbözőképpen kerülnek lefolytatásra.

Ausztria 1995-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, gazdasági fejlettsége, az alacsony infláció és a munkanélküli ráta, és nem utolsósorban a fejlett szociális védelmi rendszere, Uniós viszonylatban is kiemelkedő. Sajnálatos módon Ausztria menekült meg az utóbbi években, a jóléti államokat sújtó társadalmi – gazdasági változások alól. Ettől eltekintve azonban elmondható, hogy az osztrák állam szociális ellátórendszere mind a mennyiségi, mind a minőségi kritériumok tekintetében mindmáig meglehetősen nagy folyamatosságot és stabilitást mutat. A szociális közkiadások szintje magas, a jóléti ellátórendszer finanszírozásában a járulékok dominálnak, legfontosabb eleme a társadalombiztosítási rendszer. Ausztriában a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem a szegénység kezeléséhez képest is nagyobb mértékben kötődik az uniós tagsághoz. Az adott terület szolgáltatói között sok a nonprofit szervezet, a befogadást célzó programoknak van néhány kiemelt célcsoportja is. A fogyatékossgal élők mellett, ilyen célcsoportnak minősülnek a hajléktalanok. Itt a nagy ellátó intézmények leépítésén kívül a prevencióra helyezik a hangsúlyt, mely a kilakoltatások megelőzésében, valamint az adósságkezelésben is megmutatkozik. Annak ellenére, hogy a programok sokszor a pénzhiány miatt fulladnak kudarcba, mégis nagy hangsúlyt fektetnek a prevencióra.¹⁷⁷

Németországról elmondható, hogy etalon a lakosság szociális biztonságban, hiszen az országban rengeteg különféle típusú szociális segély létezik, nemcsak az állampolgárok, hanem a külföldiek részére is. A meglévő társadalombiztosítási rendszer alapja a kötelező biztosítás is, a szociális ellátó rendszert pedig mindenki olyan mértékben veheti igénybe, amekkora mértékben hozzájárul, tehát egyéni hozzájárulástól függ. Németországban a szociális munka nemzetközi szinten való művelése és fejlesztése az újonnan létrejött hivatás autonómiája érdekében kidolgozott stratégia volt.¹⁷⁸ A német jóléti állam felépülésének

¹⁷⁷Nyilas Mihály: Ausztria szociális védelmi rendszere, In: Kapocs, 9. szám, 2010. 15. o. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:qu1e9H6LWQAJ:www.ncsszi.hu/download.php%3Ffile_id%3D1908&cd=6&hl=hu&ct=clnk&gl=hu>, letöltve: 2022. 08. 30.

¹⁷⁸Walter Lorenz: Európai szociális munka – univerzális alapelvek és kulturális érzékenység, Szociális Munka Napja Konferencia, Budapest, 2019. 11..11. <file:///C:/Users/S%C5%91re%20Zolt%C3%A1n/Downloads/07-01-06-Walter+Lorenz_Europai+szoci%C3%A1lis+munka.pdf>, letöltve: 2022. 08.30.

vezérfonalát a „szociális piacgazdaság” koncepciója jelentette. Csakúgy, mint Magyarországon, Németország vonatkozásában is nagy szerepet játszott és játszanak ma is a keresztény aktivisták, a katolikus egyház. Az 1950 és 1990 közötti években a szociális munka az egyik legdinamikusabban fejlődő szakmának számított az országban. Elmondható azonban, – tekintettel arra, hogy a szociális munkának nincs saját intézményrendszere, mivel a szociális szolgálatok a jóléti szervezetekhez, az Egyházhoz, a Vöröskereszthez kötődnek - hogy nincs saját intézményrendszerük. Ugyanakkor az állam messzemenően kielégíti az állampolgárok szociális igényeit. A német ¹⁷⁹szociális szakma professzionális státusza tehát gyengének mondható, így a szociális jogokat az állam széles körűen – bár a társadalmi különbségek fenntartásával – gyakorolja.

Elmondható tehát, hogy egyik rendszer terén sem valósul meg konkrétan az az elképzelés, mely köré a dolgozatomat felépítettem. A szociális ellátórendszerek vonatkozásában egyik ország sem tesz lépéseket abban az irányban, hogy a végrehajtást a szociális ellátó rendszerrel kapcsolatba hozza, holott az elkövetkező években az emberek álláspontom alapján nagyobb segítségre szorulnak majd, mint valaha. Mindezek alapján sorra veszem, mit lehet tenni annak érdekében, hogy a kapcsolat megvalósuljon.

V. A szolidaritás fogalma, fajtái, jelentősége

„A szolidaritás szó kissé megkopott, és olykor helytelenül értelmezik, ám sokkal többet jelent a nagylelkűség néhány szórványos cselekedeténél. Új mentalitás kialakítását követeli meg.”¹⁸⁰

A szolidaritást úgy is definiálhatjuk, mint az emberiség erejét. Mivel a Földön számos ember él, így a szolidaritás is számos jelentéssel bír. Hiszen különbözőek vagyunk, így bizonyos témákban nem pontosan ugyanaz a véleményünk, ami így természetes. Egy dolog van azonban, amiben mindannyian megegyezünk, mégpedig az, hogy egytől egyig emberek vagyunk. Minden ember más és más tulajdonságokkal bír, nincs két egyforma ember,

¹⁷⁹ Kozma Judit: A szociális munka professzionalizációja a jóléti államokban IV. – Németország és Svédország, 15, 35. o. Kapocs 6./5. 2007. október
<http://epa.oszk.hu/02900/02943/00032/pdf/EPA02943_kapocs_2007_5_04.pdf>, letöltve: 2022. 08.31.

¹⁸⁰ Evangélii Gaudium, <https://katolikus.hu/dokumentumtar/2979>, letöltve: 2022. 04. 02.

azonban mindig lehet egy közös cél, amit együttesen sikerre lehet vinni. A tengerben számtalan hullám van, mégis azok a hullámok egyek a tengerrel, a tengerből jönnek létre, s csak a természetüket, formájukat tekintve különbözőek. A konfliktus szülőanyja a különbözőség illúziója.¹⁸¹

A szolidaritás, számos ponton megjelenik az életünkben, manapság pedig különös jelentőséggel bír.

A szolidaritás a klasszikus szociológia kulcsfogalma, azonban definiálása korántsem egyszerű. A fogalom elsődlegesen arra az elemi kötélekre utal, mely egy tetszőleges társulás fenntartásához nélkülözhetetlen, azaz egy társulás minden tagja rá van utalva a többi tagra, vagyis potenciálisan rászorulnak a többi tag materiális vagy szimbolikus segítségnyújtására, emellett minden taggal szemben megfogalmazódnak a többiekért hozott áldozatokra és erőfeszítésekre vonatkozó elvárások. A tagok ez által tehát potenciális segítségnyújtóvá válnak. Ez az egymásra való utaltság az, ami létrehoz egy társadalmon belül egy fajta köteleket, egymásrautaltságot, azaz a társulások integrációjának kulcsát jelenti. A szolidaritásra vonatkozó kérdés egyidős a szociológia kialakulásával.¹⁸²

A szociológiában elsőként az első szociológushoz¹⁸³, Auguste Comte nevéhez fűződik a szolidaritás tematizálása.

Szintén nála jelent meg elsőként az a gondolat, hogy a munkamegosztás a társadalmi szolidaritás forrása.¹⁸⁴

Émile Dürkheim meglátása alapján a társadalmakban a szolidaritás kétféle formája van jelen. Két alapvető társadalomtípust különböztet meg, a mechanikus szolidaritás társadalmait, tehát azokat a társadalmakat, melyeket a kollektív tudat irányít, ahol az individualitás nem létezik, nincs munkamegosztás a közösségeken belül. A társadalmi munkamegosztás megjelenésével alakul ki a másik, az úgynevezett organikus szolidaritás társadalma, ahol a társadalomban, köszönhetően a fejlett munkamegosztásnak, individualizálóik, a kollektív tudat szabályozóereje gyengül¹⁸⁵.

¹⁸¹ Cyrill Scott, < https://www.citatum.hu/szerzo/Cyrl_Scott>letöltve: 2022. október 30.

¹⁸² Szolidaritás a késő modernitásban: Sik Domonkos, In: Szociológiai Szemle 28(1): 4–32. o.

¹⁸³ Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába Osiris kiadó, Budapest, 2006.

¹⁸⁴ https://socio.hu/uploads/files/2019_2/32_takacs.pdf 2020.04.26.

¹⁸⁵ Maczonkai Mihály: Jogszociológia, Dialóg Campus, Budapest - Pécs, 2005.

A modern társadalmakban a fenti szabályozás kétféle formája egyszerre van jelen¹⁸⁶.

A szolidaritás elvében különleges jelentőséget kap az emberi személyek lényegileg közös természete, a méltóság és az emberi jogok minden emberre vonatkozó egyenlősége. Az egyház tanítása szerint a szolidaritás a társadalomban megnyilvánuló olyan jóakarat, törekvés, amely mindenember javára irányul.¹⁸⁷

A szolidaritás, vallási megfogalmazásban közösségvállalás, sorsközösség. Jelentése újlat (solidarietas) a latin solidus szóból származtatható, mely jelentése szilárd, tömör, jól megalapozott, egész. Az Ószövetségben az egyén és a közösség egymáshoz való viszonyát társadalmilag a nagycsaládokra, nemzetségekre, törzsekre tagolódás, vallási szempontból pedig a szövetség gondolata határozta meg. A természetes köteléken belül az azonos életforma, a szokás, a hagyomány, a vallás és a jogrend kapcsolta össze egymással az egyes tagokat. A sorsközösség abban az értelemben, hogy minden tagnak része van a jóban, rosszban, áldásban és átokban, valamint az egész népnek, illetve képviselőjének Istennel való kapcsolatában. Ugyanakkor a képviselőnek is kezességet kellett vállalnia Isten előtt a tagok vallási erkölcsi magatartásáért, elsősorban Istennel kötött szövetség feltételeinek hűséges magatartásáért. Az átok az utódokra is átszállt.¹⁸⁸ Az egyes személyeket ért büntetés az egész családot, népet, törzset sújtotta.¹⁸⁹ A sorsközösség nem olyan objektív adottságokra épült, mint a vérrokonság, vagy egy adott közösséghez való tartozás, így nem értelmezték mágikusan, hanem szubjektív etikai háttere is volt. Az egy kötelékbe tartozó tagok egymással, a fővel és a közösséggel egy „hús”-nak (és „egy csont”-nak) vallották magukat.¹⁹⁰ Annak érdekében, hogy a tagok vétke ne hozzon az egész közösségre átkot, büntetést, a bűnös taggal határozottan szembe kellett fordulniuk, kitaszítás vagy átok formájában. A bűnöst „ki kell irtani a népből”¹⁹¹ Mindenkinek hatalmában áll tehát a saját erkölcsi döntésével a bűnben és a bűnhődésben közösséget vállalni, avagy nem vállalni, egyéni döntés kérdése.

¹⁸⁶https://socio.hu/uploads/files/2019_2/32_takacs.pdf 2020.04.26.

¹⁸⁷http://www.ncsszi.hu/download.php?file_id=973 2020. 02.28.

¹⁸⁸ Ter 9,25;12,2

¹⁸⁹ Szám 16,32; Józs 7

¹⁹⁰ Ter 2,23;29,14

¹⁹¹ Lev 7,20-27

A szolidaritás a modern megfogalmazás szerint a francia jogi nyelvből származik. A régebbi solidité és az újabb solidarité az adósságot vállaló testület jellemzője. A szót kezdetben bizonyos jogi összefüggésben használták. A szolidaritáskötelezettség „minden adós korlátlan kötelezettsége valamely adósság teljes összegére vonatkozóan, melynek bárki által történő kiegyenlítése megszünteti a többiek kötelezettségét”. A szolidaritásközösség olyan közösség, melyben ki-ki a saját teljesítőképessége szerint viseli a terheket”, ilyen például a társadalombiztosítás. A köznapi szóhasználatban a szolidaritás kölcsönös kötelezettségvállalást, egymás megsegítésének készségét jelenti¹⁹². A szolidaritás szó csak az 1848 utáni munkásmozgalmakban vált át politikai jelszóvá. Karl Marx a szolidaritás fogalmát radikalizálta, mivel összekapcsolta a termelőeszközök forradalmi kisajátításának folyamatával. Auguste Comte révén a fogalom társadalomtudományi viták tárgyává vált, mely szerint az embereket csoportokká, végül pedig az emberiséggé fogja össze, azaz társadalmilag integrálja. Comte a szolidaritást a fokozódó munkamegosztással kapcsolta össze, mely a modern társadalmak életfeltétele és egyúttal az összetartozásuk alapja is. Émile Durkheim fogalma Comte meghatározását továbbfejlesztette. Így vált a szolidaritástársadalmi kohézióvá, két típusát – a mechanikus és az organikus szolidaritást – megkülönböztetve.¹⁹³

A katolikus társadalmi tanítás alapelveiből kiindulva a perszonalitás – szolidaritás-szubszidiaritás hármasságát kell szem előtt tartanunk, melyet elsőként Oswald von Nell - Breuning hangsúlyozott. Ezen fogalmak azonban csak együttesen értelmezhetőek, azaz bármelyik túlhangsúlyozása a másik kettő kárára értelmetlenné, sőt mi több lehetlenné teszi a közzé elérését.¹⁹⁴

Amíg a perszonalitás elv alapján, minden ember, mint személy fejt ki alapvető jogigényét, addig a szolidaritáselvben ennek a jogigénynek megfelelő kötelességekről van szó, melyek mindenkire nézve kötelező jelleggel hatnak a jogközösség keretein belül, továbbá a jogközösség egészére is vonatkoznak. A szolidaritás elve tehát társadalmi együttműködésre kötelez, „melynek célja mindenki számára biztosítani a személy emberjogi státuszát.”¹⁹⁵

¹⁹² Arno Anzenbacher. Keresztény társadalometika, 2001. 187.o.

¹⁹³ Harry Alpert: Emile Durkheim and his sociology, Columbia University Press, London, 1939., 181. o.

¹⁹⁴ Anzenbacher. Keresztény társadalometika, Szent István Társulat, Budapest, 2001. 187.o.

¹⁹⁵ Uo.

A szubszidiaritás fogalma a latin subsidium szóból ered, ami segítséget jelent. Olyan segítségről van itt szó, mely a magánszemélyek kezdeményezőképességét segíti elő a magasabb társadalmi szinten levő személyekkel, szervezetekkel szemben, illetve annak segítségét a közjó elérése érdekében.

A szolidaritás azonban nem szűkíthető le kizárólag a szociálpolitikára, vagy a kreatív tevékenység területére, át kell, hogy járja a társadalmi, gazdasági élet egészét¹⁹⁶.

„Az emberek és népek közötti újszerű függőségi kapcsolatoknak, amelyek valójában a szolidaritás formái, át kell alakulniuk olyan kapcsolatokká, amelyek egyfajta valóságos és tényleges erkölcsi-társadalmi szolidaritásra irányulnak, mivel minden emberi viszonyban benne gyökerezik ez a morális követelmény. A szolidaritás tehát két egymást kölcsönösen feltételező szempontból közelíthető meg:

- társadalmi alapelveként és
- erkölcsi erényként.”

A szolidaritás továbbá valóságos és tényleges erkölcsi erény is; „nem holmi érzelem és homályos együttérzés vagy felszínes részvétel a sok közeli és távoli szenvedő ember iránt, ellenkezőleg, szilárd és tartós elhatározás a közjóért való fáradozásra, azaz a munkálkodásra külön-külön és együttesen mindenki javáért, mert mindannyian felelősek vagyunk egymásért”. A szolidaritás az alapvető társadalmi erények csúcsán helyezkedik el, mert az igazságosság dimenziójában kap helyet, és ez olyan erény, amely kiemelkedő módon irányul a közjóra, továbbá „a felebarát javáért való munkálkodás” dimenziójában van, „evangéliumi értelemben készen arra, hogy ’elveszítsük életünket’, a másikkért, ahelyett, hogy kizsákmányolnánk, a másikat szolgálva, ahelyett, hogy őt saját hasznunkra elnyomnánk.

A társadalmi tanítás szolidaritásról szóló üzenete nyilvánvalóvá teszi, hogy a szolidaritás és a közjó között, a szolidaritás és a javak egyetememes rendeltetése között, a szolidaritás és az emberek, népek egyenlősége között, valamint a szolidaritás és a béke között szoros kapcsolat van.¹⁹⁷

¹⁹⁶<https://barankovics.hu/keresztendemokracia-adatbazis/a-keresztendemokracia-tortenete> letöltve: 2020.04.25.

¹⁹⁷Azegyház társadalmi tanításának kompendiuma: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_hu.html

5.1. Miért van szükség a szolidaritásra?

A szolidaritás kölcsönös elkötelezettséget és az egymás megsegítésére való hajlandóságot kellene, hogy jelentse az emberi társadalomban, ami –meglátásom alapján - sajnos szinte teljesen kihalt a mai társadalomban. Az ember, mint társadalmi lény, valamiféle módon részt kell, hogy vegyen a társas közösségi viszonyai alakításában, mely során az egyéni és a saját társadalmi csoportja, közössége érdekeit követi, illetve próbálja meg érvényesíteni.¹⁹⁸

Álláspontom szerint a kölcsönösségen van a hangsúly. A szolidaritás elve, mint normatív társadalomelv mindenekelőtt és legfőképpen jogelv, hangsúlyozza Nell Breuning¹⁹⁹.

A szolidaritás célja, hogy ösztönzően hassunk egymásra, kölcsönösen és mindenkire nézve igazságosan gondolkodjunk és gondoskodjunk egymásról. A szolidaritás akkor működik a legjobban, ha tiszteletben tartjuk egymás eltérő szükségleteit és életkörülményeit, megértjük, hogy a szolidaritásnak számos módja van, és összehangoljuk válaszainkat. A szolidaritás tehát kölcsönös elkötelezettséget és az egymás megsegítésére való hajlandóságot kellene, hogy jelentsen az emberek közösségeiben, ami – nézőpontom szerint – csekély mértékben van jelen a mai társadalmakban.

A szolidaritás valóságos és tényleges erkölcsi erény is; nem holmi érzelem és homályos együttérzés vagy felszínes részvétel a sok közeli és távoli szenvedő ember iránt, ellenkezőleg, szilárd és tartós elhatározás a közjóért való fáradozásra, azaz a munkálkodásra külön-külön és együttesen mindenki javáért, mert mindannyian kölcsönösen felelősek vagyunk egymásért. A szolidaritás az alapvető társadalmi erények csúcsán helyezkedik el, mert az igazságosság dimenziójában kap helyet, és ez olyan erény, amely kiemelkedő módon irányul a közjóra.²⁰⁰

Fedélhez jutni, alapvető emberi jog, és egyben alapvető emberi szükséglet is. A biztonság, a biztos háttér, minden embernek alapvető szükséglet ahhoz, hogy munkáját képes legyen ellátni, a családja számára képes legyen anyagi biztonságot és a megfelelő életszínvonalat

¹⁹⁸ Bihari Mihály - Pokol Béla: Politológia, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998, 9. o.

¹⁹⁹ Anzenbacher, Keresztény társadalometika, 188. o.

²⁰⁰ Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma, Öszintesége II. János Pál Pápának a társadalmi tanítás tanítómesterének, az igazságosság és a béke evangélium tanúságtevőjének, 192-193. pont, https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_hu.html, letöltve: 2022. 04. 02.

megteremteni. A szerencsétlenül járt, otthonukat elvesztő emberek számára – még a veszélyhelyzet nélkül is - nagy kihívást jelent, hogy visszatérjenek a mindennapi életbe. Sokszor kilátástalannak tűnik mindez. Rendkívüli erőfeszítésbe kerül minden ember, család számára az új otthon megteremtése, hiszen a kiszolgáltatottság, megalázottság érzésén nem olyan könnyű felülkerekedni, így vitathatatlanul kézenfekvő megoldás a bűnbak keresése, melynek tárgyiasult formája a végrehajtási eljárás során a végrehajtó, az eljárás elrendelése alkalmával a Bíró-, vagy éppen a Közjegyző.

Bár a covid-19 okozta válság adómentő intézkedései között a természetes személy lakóingatlana értékesítése, valamint a folyamatos árverésekre érkezett aktiválási kérelmek teljesítése iránt intézkedni nem lehetett és a veszélyhelyzet megszűnését követő 15 nap elteltéig továbbra sem lehet, a kilakoltatások, birtokbaadások is halasztásra kerültek. A „kedvező” intézkedések azonban nem tartanak örökké. Fontos szem előtt tartani, melyről sokszor megfélelkeznek az emberek, hogy a kedvezmények a kamatokat nem érintik! A veszélyhelyzet megszűnése után az eljárások folynak tovább, a törlesztő részletek elmaradása miatt jelentősen megnőtt tartozások önerőből történő visszafizetése számos adós vonatkozásában mondhatni lehetetlen. Belátható, hogy megfelelő otthon és segítség nélkül sok esetben a probléma csak tovább burjánzik. Ha nincs meg az anyagi háttér, az életszínvonal hanyatlik, az egyik alapvető emberi jog hiánya előidéz egy másik háttérbe szorulását. Gondoljunk csak bele, ha a szülő szociális helyzete romlik, csökken a gyermeke esélye arra, hogy megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésben, védelemben és gondoskodásban részesüljön. A probléma, problémát szül.

Magyarországon a szociális munkások bevonása sajnálatos módon egyáltalán nem valósul meg a végrehajtás területén. Úgy vélem, hogy sokszor a tájékozatlanság, a nem megfelelő kommunikáció, vagy annak hiánya okozza a legnagyobb problémát. Meglátásom alapján az eljárások jelentős hányada el sem jutna az árverés folyamatáig, ha a kommunikáció megfelelően működne. Ennek megvalósításához azonban a felek kölcsönös együttműködésére volna szükség.

Egy teljesen új szociális modell kiépítése mindig sokba kerül, a felmerülő problémák megoldása kizárólag csak közfinanszírozásból nem várható el. Véleményem szerint rendkívüli jelentőséggel bírhatna egy, a szolidaritáson alapuló közösségi hálózat kiépítésére, amely a végrehajtási eljáráshoz szorosan kapcsolódna, hiszen a társadalom ide jutott rétegeit

a teljes elkeseredettség jellemzi. Meglátásom alapján, a szociális struktúra beépítése, különösen ma, elengedhetetlen eleme lenne a végrehajtási eljárásoknak, melyre számos kapcsolódási pontot látok.

5.2. A szociológia és a végrehajtás kapcsolata

Az ember társadalmi lény. A társadalom azonban nem csupán egyének egyszerű, esetlegesen egymás mellé rendelt halmaza, hanem van bizonyos szerkezete (struktúrája), vannak csoportjai, szervezetei, intézményei, van kultúrája, vannak különféle szubkultúrái, illetve a társadalomban való együttélésnek vannak bizonyos szabályszerűségei, amelyek messzemenően befolyásolhatják az egyének gondolkodásmódját, viselkedését és életmódját.²⁰¹

Az állam társadalmi preferenciái, közigazgatási rendszerének hagyományai, nagymértékben befolyásolják egy állam jóléti rendszerét, tükrözhetik a hagyományokat, de néha akár ezektől független is lehet. A társadalmi szolidaritás mértéke, a felelősség megosztása azonban nagyban befolyásolja azt, hogy a társadalmak mit részesítenek előnyben. Relevanciával bír egy társadalomban az is, miként vélekednek annak tagjai a téren, hogy egy nehéz élethelyzetbe került egyéneken a család, a civil társadalom, önkéntes szervezetek, az állam, vagy maga az egyén kell-e segítsen. Egyes vizsgálatok arra utalnak, hogy - más volt-szocialista országokhoz hasonlóan - Magyarországon erősebb a szolidaritás, mint Nyugat-Európában, ugyanakkor valamivel gyengébb, mint a keleti szomszédjainál.²⁰²

A nevelés annyiféle, ahány közeg van a társadalomban, ebből adódóan az emberek – különböző eseményekre - eltérően reagálnak. Minden társadalom kialakítja a maga eszmeemberét, azaz azt, hogy milyen legyen az ember szellemi, testi és erkölcsi szempontból. Ennek az eszménynek bizonyos mértékben minden állampolgár számára ugyanannak kellene lennie. Ez az eszmény csak egy bizonyos ponton túl differenciálódik, azoknak a sajátos környezeteknek megfelelően, melyeket minden társadalom magában hordoz. Egy ember testi, szellemi, erkölcsi készségeit, - melyeket elvár tőle általánosságban

²⁰¹ Kiss Zoltán László: Bevezetés a szociológiába, Dialóg Campus, Budapest, 2019., 13. o.

²⁰²Rédey Ákos, Utasi Anett: Szociálisan érzékeny környezet fejlesztés, Pannon Egyetem, 2012 https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0012_szocialisan_erzekeny_kornyezet/ch02.html letöltve: 2021. 02. 28.

a politikai társadalom és speciálisan a sajátos környezet, amelybe tartozik - a gyermekkorban táplálja bele a felnőtt generáció, a nevelés folyamata során.²⁰³ A nevelés tehát a fiatal nemzedék szocializálása, képessé tétele arra, hogy az individuum, erkölcsi értékekkel gazdagodva az adott társadalom megfelelő tagjává váljon. Eltérően a fizikai és a szellemi képességek megszerzésére való törekvéstől, melyek fejlesztése az egyén belső motiváltságától függően alakul, az emberek kifejezetten erkölcsi tulajdonságai csak külső hatásra alakíthatók ki. Az erkölcsi tulajdonságok ugyanis számtalanszor önmegtartóztatást követelnek az egyéntől, tehát zavarják őt a természetes mozgásában. Az ember valójában csak azért ember, mert társadalomban él. Az erkölcs tehát a közösségi életből származik.²⁰⁴ Az emberi társadalom szabad lények együttese. A társadalom minden tagjának követeléseai vannak, akár nagyok vagy kicsinyek, de a társadalom életképességét meghatározzák. A társadalom azonban utat rajzol, ily értelemben a kötelességünket úgy teljesítjük, hogy az nem kerül különösebb erőfeszítésünkbe.²⁰⁵

Az intézményekhez – melyek közé akár egy végrehajtói iroda is tartozhat - normák és értékek tartoznak, amelyek az intézményesült viselkedést előírják, továbbá megszegését büntetik. A kultúrán az anyagi javak, normák és értékek együttesét értjük. A szociológia nem más, mint a társadalmi élet törvényszerűségeit kutató tudomány. Aki jártas a szociológia területén, az vélhetően jobban megérti a társadalmat is. Képes védekezni a manipulatív, félrevezető nézetekkel szemben, illetve képes arra, hogy a társadalom - szociológiában kevésbé jártas - egyedei számára bizonyos támpontot nyújtson,²⁰⁶ Alapvető fontosságúnak tartom egy végrehajtási eljárás során, hogy a végrehajtók munkáját egy olyan szervezethez tartozó munkások támogassák, mely kifejezetten arra hivatott, hogy a rászorulókat mind lelkiükben, mind anyagilag segítse.

5.3. Társadalmi normák

A társadalmi normák, a társadalmi csoportok, emberi közösségek kollektív viselkedését, magatartását irányító szabályok együttesét jelölik. Az emberi normák, a mi tudat kialakulása

²⁰³ Émile Durkheim, Nevelés és szociológia, Tankönyvkiadó, Budapest, 1980. 20-21. o.

²⁰⁴ Durkheim, 25.

²⁰⁵ Henri Bergson, Az erkölcs és a vallás két forrása Szent István Társulat, Budapest, 2002. 9-32. o.

²⁰⁶ Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris, Budapest, 2006. 35. o.

tette az emberi fajt ennyire életképesé²⁰⁷, azonban a mai társadalomban az a bizonyos „mi tudat” egyre halványulni látszik, előtérbe kerülnek az önös érdekek, melyek a társadalom szétforgácsolásához vezethetnek. A mi-tudat leírásában Martin Buber volt eddig a legpontosabb. Az emberek kapcsolatai társadalmi mintázatokat hoznak létre. Ezekben a mintázatokban jelenik meg az a hatalom, mely képes érvényre juttatni a mi-tudat, tehát a közösség akaratát. Az ember természeténél fogva az evolúciós fitness optimumot a mi-tudat megélésével képes elérni,²⁰⁸ pont ezért lenne óriási jelentősége a társadalmi együttműködésnek.

A társadalmi együttműködés nem kis feladat, ha belegondolunk abba, hogy már a családon belül is számtalan nézeteltérés alakul ki a mindennapi élet során. Meglátásom szerint sajnos a legtöbb ember általában úgy gondolkodik egy adott probléma felmerülése során: miért pont én tegyek azért, hogy jobb legyen a világ, figyeljen oda a másik! Magyarországon hajlamosak vagyunk a felelősséget egymásra hárítani, a felmerülő problémákért a másikat okolni. Az emberek általában azt nézik, hogy a másiknak miért és miye van, ahelyett, hogy mélyen magunkba néznénk, és megpróbálnánk egy már kialakult helyzetből kiutat találni. Hiszen az ember képes cselekvésének célját meghatározni. Az emberi szabadság a tudatosságban és az önuralomban manifesztálódik, vagyis az ösztönök kontrolljában. Az ember számára ez a szellemi ellenőrző képességgel válik mindaz lehetővé, hogy saját maga jelöljön ki önmaga számára követendő értéket, melyet tetteivel kíván megvalósítani. Ez az érték mindenki számára szabadon választható értéket jelent, ez adhat értelmet az életnek. A választásnak mindössze egy korlátja van; mindenkinek választania kell, hiszen a nem választás lehetősége nem más, mint a céltalanság választása.²⁰⁹ Fenti gondolatok különösen megszívlelendőek volnának egy-egy „adósságcspádba” kerülő ember számára is, azaz mindenekelőtt fel kellene tudni mindenkinek tenni a kérdést - Hogyan tovább, ha nem tudom fizetni a törlesztő részleteket? - mielőtt választ.

Vajon mi jellemzi leginkább a társadalmakat? A konfliktus, vagy az együttműködés és a harmónia?

²⁰⁷ Birher Nándor: A közösség szabályai, 12.o.<http://epa.oszk.hu/02000/02065/00005/pdf/EPA02065_gazdasagetika_2013_05_birher%20nandor_%20a%20kozosseg%20szabalyai.pdf>letöltve: 2021. 03. 28.

²⁰⁸ Birher Nándor – Boros István: Döntéshozatal-elemzés, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2013. 260. o.

²⁰⁹ Birher Nándor: Az ember filozófiája, Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola, Veszprém, 1998. 57. o.

A harmóniaelméletek szerint, a társadalmakat az együttműködés jellemzi, a konfliktus csak kivételes esetekben van jelen. Ezzel szemben a *konfliktuselméletek* meglátása alapján a társadalmakat a konfliktusok jellemzik, melyek nem feltétlenül a szükséges rosszat jelentik, hanem a társadalom általuk fejlődik. Konfliktusok nélkül a társadalom csupán stagnál.

Léteznek a csereelméletek, melyek nézetei alapján, a társadalom tagjai egymással – nemcsak anyagi, hanem eszmei, szellemi - javakat cserélnek, mint például a megbecsülés, a szeretet, az engedelmesség. A kényszerelméletek szerint, a cserét, mely mindenki számára hasznot hoz, sokkal inkább az elnyomottakkal szemben alkalmazott kényszer jellemzi, hiszen a csere nem egyenrangú, hanem kényszer útján, az egyenlőtlen javak átadásával valósul meg.²¹⁰

Nemcsak hazánk társadalmára, hanem az egész világ társadalmára úgy vélem általánosságban elmondható, hogy különféle rétegekből áll. A 2020-as évben kialakult gazdasági válság, tekintettel a Covid-19 okozta extrém helyzetre, mára a 2008-as válságot is felülmúlta. A helyzetből adódóan az egyes társadalmi csoportok még nagyobb válságba kerültek, és kerülnek a jövőben is. A társadalomkülönböző csoportjai, különbözően vannak ellátva a társadalmi javakkal, így a társadalomban is különböző helyet foglalnak el. Ebből adódóan egyes csoportok helyzete meglehetősen stabilnak, másoké pedig instabilnak, sérülékenynek mondható.²¹¹

Az 1989-es alkotmány a szociális biztonságot az állampolgárok jogának tekintette, az újonnan elfogadott alaptörvény azonban megszünteti ezt a státuszt, és a szociális biztonságra már, mint elérendő célra hivatkozik.²¹² E folyamatok nyomán a legalul lévők helyzetét nem csupán szűkös erőforrásaik teszik kiszolgáltatottá, de jogi státuszukat is kihívások érik, ami a társadalom egyenlőtlenségrendszerében elfoglalt egyáltalán nem privilegizált helyüket még bizonytalanabbá teszi.²¹³

²¹⁰ Andorka 24. o.

²¹¹ Huszár Ákos: A társadalmi rétegződés és az egyenlőtlenségek igazolása, Sérülékeny csoportok a magyar társadalomban, Szociológiai Szemle 2011/3. 108. o.

²¹²Huszár, 124.

²¹³ Szalai Júlia: Nincs két ország...? Társadalmi küzdelmek az állami (túl) elosztásért a rendszerváltás utáni Magyarországon. Osiris, Budapest, 2007.

5.4. Erkölcs, etika

Amióta az emberiség él, az erkölcs mindig a vallásból merítette életerejét. A tiszta erkölcsösség az eleven vallásosságnak volt szép virága és édes gyümölcse. A mai világban az erkölcs visszaszorulni látszik, a társadalmak némely rétegében a vallásos meggyőzések meggyengültek, sőt részben ki is vesztek. Az erkölcsös viselkedés, illetve a vallás is egy alternatív választási lehetőséggé alakult, nem bír már akkora jelentőséggel, ebből adódóan sokféle megdöbbentő erkölcsi hanyatlás észlelhető.²¹⁴ A mai fiatalság vallásosságát többféle tényező határozza meg. Ilyen tényező lehet a modernizáció, globalizáció, generációs hatások. A globalizáció következtében a legtöbb ember számos egyéb szubkultúrával találkozik, számos egyéb élethelyzettel, melyek komoly formáló hatással lehetnek az egyénre. Ma azonban nemcsak globalizációról, hanem modernizációról is beszélhetünk. A modernizáció, „a társadalmi rendszernek az a változása, amelyben az általános és átfogó érvényű kulturális szabályozást sajátos funkciókhoz igazodó, »célracionális«, öntörvényű és önszabályozó alrendszernek [...] kialakulása váltja fel” – idézi Rosta -,²¹⁵ illetve „Maga a vallás nem tűnik el szükségszerűen [...], hanem maga is speciális részterületté, bizonyos társadalmi rétegek »vallási igényei« érvényesítésének gyakorlatává és intézményévé válik.” – írja Tomka.²¹⁶ Ez a folyamat pedig nemcsak társadalmi szinten megy végbe, hanem az egyén tudatában is, ebből adódóan egyre többen tudják a világot elképzelni, beleértve saját életüket is, vallási magyarázatok nélkül. Mivel már nincsenek az élet minden területére kiterjedő szabályok, így az intézményes ideológiák nem nyújtanak kötelező, egységes értelmezési rendszert, ebből adódóan egyre többen fognak válogatni a vallási kultúra elemeiből, létrehozva ezáltal egy egyéni kombinációt. A vallásnak tehát egy új társadalmi formája jelenik meg, melyben az egyéni döntések szerepe növekszik, az intézményes keretek pedig csökkennek.²¹⁷

A jogszabályok ellenben, illetve azok maradéktalan betartása minden jogállam állampolgárai számára nem választáson alapulnak, azok mindenki számára kötelező

²¹⁴ Jehlicska Ferenc: *Erkölcs és vallás*, Stephaneum Nyomda R.T. Kiadó, Budapest, 1912, 15 o.

²¹⁵ Rosta Gergely (2008), *Szekularizáció vagy privatizáció? – A vallásosság változása Magyarországon a rendszerváltás utáni másfél évtizedben*, In Csiszár – Rosta (szerk.), *Ami rejtve van s ami látható: Tanulmányok Gereben Ferenc 65. születésnapjára*, Budapest – Piliscsaba, LOISIR Kft, 441–452; id. 443.

²¹⁶ Tomka Miklós: *Vallás és társadalom Magyarországon*, LOISIR Kft., Budapest – Piliscsaba, 2006., 16.—17. o.

²¹⁷ Földvári Mónika (2007), *Gondolatok és adatok a vallásosság alakulásáról*, In Hegedűs – Révay (szerk.), *Úton... Tanulmányok Tomka Miklós tiszteletére*, Szeged, Szegedi Tudományegyetem BTK Vallástudományi Tanszék, 267–281. o.

jelleggel bírnak, ahogyan azt Magyarország Alaptörvénye is megfogalmazza. Az alapvető probléma azonban a mai világban abban rejlik, ha ma valaki azt mondja: Ilyet nem tesz az ember!, akkor az esetek döntő többségében azt a választ kapja, hogy: Miért? Nem tiltja a törvény!²¹⁸ „Minden jog tartalma csak addig terjedhet, ameddig a jó erkölcs, továbbá a jóhiszeműség és a tisztesség megengedi. Ez a jog sajátos belső (ön) korlátozása.”²¹⁹ A „Jó jog” fogalma mindig is foglalkoztatta az embereket. Milyen legyen a jó jog, másként a helyes jog, mely megfelel azon értékeknek, melyek a jó és boldog életet mozdítják elő.²²⁰

A társadalom működését azonban nem egyetlen, hanem több normarendszer, illetve azok kapcsolata határozza meg. Számos ponton ugyanis a jogi normákba erkölcsi fogalmak épülnek be. Annak érdekében, hogy az ember visszataláljon a személyes és közösségi létének az egyensúlyához, meg kell ismerni a jog, az erkölcs és a vallás értelmet és akaratot is egyensúlyban tartó normarendjeinek harmóniáját is.²²¹ Az erkölcs, a jog és a vallás kapcsolatához nem kellene, hogy kétség fűződjön. Világos az, hogy önálló logikai és terminológiai rendben működő normarendekről van szó, melyek mindegyike a saját szabályai szerint, normatívan zártan transzformálja át a külvilágot az önmaga jelrendszerévé, mindez azonban nem jelenti azt, hogy a normarendek között ne lenne kapcsolat. A „kognitív nyitottság” közöttük fennáll.²²² A jog más társadalmi normákkal kölcsönhatásban kell, hogy érvényesüljön. A jogszabályok alkalmazásának szorosan össze kellene kapcsolódnia az erkölcsi szabályokkal, annak ellenére is, hogy azoknál magasabb szinten állnak, - és kell is, hogy álljanak - tekintettel arra, hogy pusztán az erkölcsi szabályokra alapozva nem lehet egy társadalmat jogi keretek közé szorítani, szabályozni, továbbá arra a tényre, hogy a jogi normák kikényszeríthetőek. Mindenképpen jó, ha a jognak erkölcsös alapja van, hiszen a jog, gyakorlatban való alkalmazása során nyer teret a méltányosság gyakorlása is.

Fenti fejezet megírása során az alábbi kérdésekre keresem a választ. Mi is az etika, az erkölcs, a moralitás? Mi a különbség a társadalmat alakító, vagy a jogszabályokat alakító normák között? Van-e jelentősége annak, hogy milyen alapokra épül az egyén

²¹⁸ Axel Hacke: A tisztességről nehéz időkben és arról hogyan bánunk egymással, Park Könyvkiadó, Budapest, 2019, 13. o.

²¹⁹ Schaurek Ráfael: Az akarat értékelése magánjogi kodifikációnkban, Pécs, 1930. 6. o.

²²⁰ Fejes Zsuzsanna – Kovács Endre Miklós – Paczolay Péter – Tóth J. Zoltán: Állam és jog – kodifikációs kihívások napjainkban, Magyar Jog – és Államtudományi Társaság – Gondolat Kiadó, Szeged – Budapest, 2013. 9. o.

²²¹ Birher Nándor - Homicskó Árpád Olivér: Szabályozáskomplexitás, Károlyi Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2021., 11. o.

²²² Uo. 25. o.

normarendszere, mi az, ami szerepet játszik abban, hogy erkölcsössé-erkölcstelenné, humanussá-embertelenné válik valaki? Van-e különbség a vallásos, illetve a nem vallásos emberek nézeteiben, erkölcsről formált véleményében? Végző soron tanítható-e az erkölcsös magatartás? Fenti téma boncolgatása különösen fontos a tekintetben, hogy a bírósági végrehajtók, valamint a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar működését, azaz a végrehajtói szervezetrendszer feletti felügyeletet – 2021. október 1.-től - a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága vette át. Az SZTFH a végrehajtók munkájával kapcsolatban: „három szempontot kíván érvényesíteni a végrehajtói munkával kapcsolatban: legyen jogszerű, szakszerű és empatikus.”²²³ Megjegyzem az első két kívánalom magától értetődő, azonban a harmadik, fenti kérdések tanulmányozása után sem biztos, hogy megvalósítható lenne, tekintve, hogy a végrehajtók eljárása pontosan az előző két kívánalmon alapul, mely álláspontom alapján kizárja a harmadikat, bár az együttérzés tanúsítása nem kizárt.

A nyugati filozófia és az autonóm etika egészen Szókratészig nyúlik vissza. Szókratész etikája eudaimonisztikus, azaz a boldogságon alapul. Nézetei alapján erkölcsös lélek, Hades országába szállva, követi a kalauzt, mert nem ismeretlen előtte a helyzete.²²⁴ Azt vallotta, hogy az erkölcsös élet a boldogságban rejlik. Platón tanítványa, Arisztotelész különböztette meg az elméleti (azaz megismerő), gyakorlati (cselekvő) és a poétikai (létrehozó-kiegészítő) tevékenységet az emberi tevékenységben.²²⁵ Arisztotelész „praktikus filozófiája” új fejezetet nyitott a filozófia és az államelmélet történetében. Az emberi cselekvés mozgatórugóit modellező tana korszakalkotó, az etika és a politika összekapcsolásának gondolata pedig zseniális, hiszen ez által a bölcséleti tanoknak nem csak a tárgya, hanem a célja is az emberi cselekvés gyakorlata volna.²²⁶ Az etika a gyakorlati tevékenységgel foglalkozik, az etika gyakorlati filozófia.

Az etika, az erkölcs kifejezés a görög "Éthosz" szóból származik. A szó alapvető jelentését az ókori Hérakleitosz így világítja meg: éthosz anthrópou daimón. A "daimón" isteni hatalmat, isteni rendelést, illetve isteni rendelkezés megszabta sorsot vagy végzetet jelent.

²²³<https://sztfh.hu/az-sztfh-az-allam-gyorsreagulasu-egysege/>, letöltve: 2022. 08. 7.

²²⁴ Alexander Bernát és Bánóczy József: Platon válogatott művei, II. kötet Euthypron. Sokrates védekezése. Kriton. Phaidon, Franklin-Társulat, Budapest, 1893. 172. o.

²²⁵ Arno Anzenbacher: Bevezetés a filozófiába, Carthapilus Kiadó, Budapest, 2001. 296. o.

²²⁶ Jakab Éva: Premodern állam: polisz és birodalom Az államelméleti gondolkodás kezdete a görög filozófiában Szókratész, Platon, Arisztotelész 26. o. <<http://docplayer.hu/106365538-Jakab-eva-premodern-allam-polisz-es-birodalom-az-allamelmeleti-gondolkodas-kezdetek-a-gorog-politikafilozofiaban-szokratesz-platon-arisztotelesz.html>>, letöltve: 2022. 08. 29.

Az ókori görög bölcs mondását tehát így fordíthatjuk: az ember éthosza a sorsa vagy végzete.²²⁷A középkorban Aquinói Szent Tamás nézete alapján, az ember akkor erkölcsös, ha megvalósítja a teljes személyére szabott isteni tervet, ennek fokozatosan eleget téve, azaz megvalósítja a vele kapcsolatos "isteni álmot".

Azetika (erkölcs)azonban nemcsak egy életmódot, hanem tudományt is jelent. Az etika a filozófiának egy ága, mely az erkölcsel mélyrehatóbban foglalkozik. Fő kérdése, hogy mi a jó, mi az erkölcsös, mi az a magatartás, ami az ember életében helyteleníthető? Mi az, amit megengedek magamnak? Mi az, amit mások helytelenítenek?Alapja a meggyőződés, szankciója a társadalmi megítélés lehet, illetve a lelkiismeret szabályozhatja. Az emberi társadalommal együtt változhat idő folyamán, nincs lefektetett intézményrendszere.A Keresztény felfogás szerint az erkölcs forrása nem a tudás, hanem a hit és a szeretet. Egyik embert csakis az különbözteti meg másiktól, hogy a szíve jobb és ártatlanabb.²²⁸

Immanuel Kant meglátása alapján az erkölcsös ember sohasem a hajlamai, hanem a kötelességtudat alapján cselekszik. A hajlamok és a kötelesség együttese adja az ember érzületét. A cselekvés erkölcsössége minden érzelmi megnyilvánulástól mentes kell, hogy legyen, egy cselekedet akkor mondható erkölcsösnek, ha az ész parancsából fakad.Például, ha egy ember segít a szegényeken, mert anyagi háttere ezt megengedi neki, ezt mindig kötelességtudatból kell tennie. Ez az ember akkor is segíteni fog, ha anyagi helyzete közben megváltozott, és nem a részvét, hanem a kötelességtudat lesz a hajtóerő.

Kant meglátása alapján a világon egyetlen jó dolog van, ami feltételek és megszorítások nélkül jó, és ez a valami a jóakarát. Az erkölcsiség az emberben nem más, mint a kötelességet átérző érzület. Az erkölcs feltétele a szabadság, vagyis az erkölcsi törvény megköveteli a szabad akarati aktust. „Két dolog tölti el elmémet mindig új s egyre fokozódó csodálattal és hódolattal, minél gyakrabban és minél hosszabban gondolkodom el róluk: a csillagos ég fölöttem és a morális törvény bennem. Egyiket sem kell homályba burkoltan vagy a számomra túlságosan, látókörömön kívül keresnem; nem pusztán sejtem, hanem magam előtt látom mindkettőt, s közvetlenül egybekapcsolom őket létezőm tudatával.”²²⁹A „két dolog” a csillagos ég és a morális törvény az emberi kötelességnek felel meg. Az előbbi a

²²⁷<https://www.osz.hu/08700/08783/html/etika.htm> 2019.10.28.

²²⁸Finánczy Ernő: A középkori nevelés története, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1926. 4. o.

²²⁹Immanuel Kant: A gyakorlati ész kritikája, Osiris Kiadó, Budapest, 2020. 189. o.

jelentéktelenségünket, halandóságunkat, utóbbi a szellemi mivoltunkat, az ebből faladó méltóságunkat és halhatatlanságunkat idézi fel. A morális tökéletesedésünk minden határon túli folytatódásában valósul meg a lélek halhatatlansága. Bár tökéletesedésünk végtelen folyamat, és csak az egy időn kívül álló szemlélő (Isten) tudja a „vég nélküli sorban a morális törvénynek való megfelelés egészét”²³⁰látni, a véget nem érő tökéletesedés Kantnál saját, azaz Isteni segítséget nem igénylő erőfeszítésünk eredménye.²³¹

Az ember morális lény, aki képes magát elhelyezni a világban és a társadalomban, képes a jó és a rossz, a helyes és a helytelen, a méltányos és a méltánytalan megkülönböztetésére, valamint a saját helyzete és mások cselekedetei e szerinti értékelésére, rendelkezik vágyakkal, énképekkel.²³²Az emberben a moralitás tudatát, a lelkiismereten alapuló cselekvést, a neveléssel lehet kialakítani. Kant nevéhez fűződik a kategorikus imperatívusz fogalma. Úgy gondolta, hogy az embernek, tekintettel arra, hogy racionális emberi lény, bizonyos kötelességei vannak, mely kötelességek kategorikusak, azaz abszolút és feltétlen kötelességek.²³³

"Cselekedj úgy, hogy akaratod maximája mindenkor egyszersmind általános törvényhozás elveként érvényesülhessen ", azaz cselekedj úgy, ahogy másoktól is elvárod, hogy veled szemben cselekedjenek.²³⁴Ez az a gondolat, amelynek mindenki számára kulcsfontosságúnak kellene lennie. Az ember sajnos eleve gyarló teremtmény, tudatlansága miatt bűnre hajlamos, nem képes belátni azt, hogy az út, melyre tévedt, nem vezet sehova. A nemtörődömség, az önzés, az irigység, a céltalanság az, mai világban egyre inkább elterjedni látszik, mely megakadályozza az embereket abban, hogy valóban szabadok legyenek. Arthur Schopenhauer filozófus szavaival élve: „A legtöbb ember annyira szubjektív, hogy voltaképpen más sem érdekli, csakis ő maga.”²³⁵Ez az oka annak, hogy bármiről is essék szó, az emberek mindjárt önmagukra gondolnak, és minden személyt illető távoli célzás figyelmét magukra vonják és annyira elfoglalja őket, hogy a beszéd objektív tárgyának felfogására nem marad értelmi erejük.²³⁶

²³⁰ Uo. 146. o.

²³¹ Hankovszky Tamás: „A csillagos ég fölöttem és a morális törvény bennem” Kant antropológiai dualizmusáról<<https://docplayer.hu/147884157-Kant-immanuel-a-gyakorlati-esz-kritikaja-ford-papp-zoltan-h-n-ictus.html>> letöltve: 2022. 10. 30.

²³²Tóth J. Zoltán: A tisztességes eljáráshoz való jog, Wolters Kluwer Hungary Kiadó, Budapest, 2021. 20. o.

²³³https://tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_654_warburton/ch04s04.html 2019.10.29.

²³⁴ Kant: A gyakorlati ész kritikája, 138. o.

²³⁵<https://idezetabc.hu/idezetek/arthur-schopenhauer>, letöltve: 2022. 08. 31.

²³⁶ Arthur Schopenhauer: Életbölcesség Aforizmák, Kelen Ferenc fordításában, Pantheon Irodalmi Intézet R. T. Kiadása, Budapest, 1925. 209.o.

A maximák a mindennapi, gyakorlati szabályok. A maximák a tetszőleges cselekvés mögötti szándékok, a cselekvésen alapuló szolgáló elvek. Számos olyan aránylag konkrét cselekvési szabály, melyhez igazodnunk kell a mindennapi életünk során. Pl: Evés után moss fogat! Lefekvés előtt fürödj meg!

A kanti morálfelfogás lényege, hogy a személyen belülről, ott is az érzületre korlátozza a morál kérdését. A megítélés aspektusa az, hogy milyen érzülettel cselekedett az egyén.²³⁷

Kant megkülönbözteti az etikus, erkölcsös és a morális szavak használatát.

- a „moralitás”, a „morális” cselekvés a tisztán lelkiismereti cselekvényt takarja, nem függ attól a tartalomtól, ami a cselekvést motiválja. A moralitás az egyén erkölcsi normákhoz való alkalmazkodását takarja.
- az „etikus”, illetve „erkölcsös” cselekvés már rejt magában tartalmi aspektust, nem a lelkiismeret a mozgatója, hanem az, hogy társadalmilag etikus cselekvésről van szó.²³⁸

Az erkölcs tehát egy életszabályozó rendszernek tekinthető, melynek az egész társadalmat át kell hatnia.

Az új Nemzeti Alaptanterv is az erkölcsi nevelést állította fókuszba, amikor 2013. szeptember 1-jétől megjelent az iskolákban az erkölcsstan tantárgy.²³⁹

Az erkölcsi nevelést előtérbe helyezik az oktatás során, nemcsak a pedagógusok nevelő, oktató munkája folyamán, az egyes tanórákon, esetlegesen meghívott előadókkal egy-egy délutáni foglalkozás keretében, hanem mára már oktatott tantárgyként szerepel az erkölcsstan.

A nemzeti köznevelésről szóló törvény alapján már az általános iskolákban a kötelező etika óra helyett a szülők választhatják gyermeküknek az országgyűlés által elismert (azaz bevett) egyházak által szervezett hit-és erkölcsstan oktatást is.²⁴⁰

A törvényi előírások értelmében a szülő írásban nyilatkozhat, hogy gyermeke etika oktatásban vagy hit-és erkölcsstan oktatásban kíván-e részt venni. Amennyiben a szülő

²³⁷Pokol Béla: Autentikus jogelmélet, Pécs, Dialóg - Campus Kiadó, Budapest, 2010.

²³⁸ Arno Anzenbacher: Bevezetés a filozófiába, Carthapilus kiadó, Budapest, 2001. 296. o.

²³⁹ 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 136/A § (3)

²⁴⁰ A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 35. §.

írásban nem nyilatkozik, az iskola a tanuló számára etika tantárgy oktatását szervezi meg. Felmerül azonban a kérdés: Tanítható-e az erkölcs? Számos neves filozófus, pszichológus és pedagógus: Piaget, Kohlberg, Goldmannézetek alapján igen, tehát a pedagógiai tevékenységgel az erkölcsi személyiség jól kialakítható.

Kohlberg úgy vélekedett, hogy az erkölcsi motiváció fogalma az erkölcsös viselkedés megvalósítására való képesség különböző összetevőit foglalja össze. Az erkölcsi motiváció elsősorban a felelősségtudatban nyilvánul meg. Ehhez a Self (az énstruktúra) stabil megléte szükséges.

Alapja és feltétele:

- a szülő-gyermek kapcsolatban kialakuló kötődés,
- azaz képesség a kapcsolatra és az empátiára
- önszabályozási képesség.

Az oktatás középpontjában a formálódó gyermeki személyiség található, mely alakítható, formálható. Nem elsősorban az ismeretek fejlesztése a cél, hanem a gyermekben levő érték felszínre hozása, és annak fejlesztése, a pozitív önértékelés kialakítása. Fontos az empátia fejlesztése, az ideák bemutatása, a szabályok tisztázása, a példamutatás, a dilemmák megvitatásával a morális gondolkodás fejlesztése. Ez a folyamat az oktatás egész területén megvalósul. Beszélgetésekkel, vitahelyzetek teremtésével, különböző szerepjátékokkal, képi mozgásos kifejezések alkalmazásával, véleményalkotásokkal rendkívül jól fejleszthetők a gyermekben rejlő értéket és összehangolhatók az erkölcsös, a társadalom által elfogadott etikus magatartásformákkal. Valójában a gyermek úgy tanítható, alakítható, hogy azt saját maga észre sem veszi.

Heller Ágnes filozófusszerint, az erkölcs a jó és rossz közötti különbségtétel képessége. "Mint ahogy az embernek sötétben lámpásra van szüksége, hogy fel ne bukjon, el ne tévedjen, az életben való eligazodáshoz, tisztánlátáshoz is világos és egyértelmű erkölcsi elvekre van szüksége."²⁴¹

Paul Bloom, a Yale pszichológusa úgy tartja, hogy az erkölcs velünk születik, nemcsak az,

²⁴¹http://acta.bibl.u-szeged.hu/28591/1/modszertani_043_003_097-102.pdfletöltve: 2019.10.29.

amelyet az ember megtanul. Ezt a kijelentést úgy gondolom sokan kétségbe vonják, ám az emberiség nem maradt volna fenn, ha evolúciósan nem égetődött volna bele néhány erkölcsi alapelv. Bloom úgy vélte minden kor embere tudta mi az erkölcsi jó és rossz, még ha nem is feltétlen ezen meggyőződések alapján élt. Vajon honnan ered a belső szorongás, a lekiismeretfurdalás? A görögök úgy tartották, hogy a morális érzék és a morális parancsok Zeustól származnak. Azonban már Platón, a gondolkodás nagymestere felismerte, hogy a morál Istentől való eredeztetése ellentmondást teremt. Platóntól Arisztotelészen át Kantig a legtöbb nagy filozófus szerint az erkölcs lényegében megfelelő következtetés, tehát a gondolkodás világába sorolható. Az erkölcsöt úgy is definiálhatjuk, mint a tiszta gyakorlati ész céljainak rendszerét.²⁴² Erkölsképzetünk tehát maguknak a szabályoknak az értékeléséből ered, ebből adódóan azt tartják az erkölcs alapjának, ami éppen a teteje, vagyis az utat és a módot, mely szerint az egyén öntudatában működik és hatást kelt,²⁴³ vélekedik Dürkheim. Az emberi ész nem önmagában erkölcsi törvény (regula morum). A természetjoggal szemben – a jogpozitivisták által előszeretettel – felvett örök kérdés így hangzik: Ha minden törvény az örök törvényből²⁴⁴ származik, mely a cselekedeteinket a céljuk felé vezérli, ²⁴⁵akkor honnét valók az igazságtalan törvények? Minden ember alkotta törvény addig tarthat igényt a törvény-voltra, amennyiben a helyes értelemnek megfelel, ekkor pedig egyértelműen és nyilvánvalóan az örök törvényből származik. Amennyiben attól eltávolodik, akkor igazságtalan törvény lesz, s nem tarthat igényt arra, hogy törvényként minősítsék, pusztá erőszak lesz.²⁴⁶

Pedagógiai tapasztalataim, illetve tanulmányaim alapján szintén azt a nézetet vallom, hogy az erkölcsös viselkedés alapjait nagymértékben a családi háttér, a hozott génállomány határozza meg. Az egyén jó irányba való tereléséhez, vagy az egyén rossz útra való téréséhez a környezet ad támogatást, mint ahogyan az ma már vitathatatlan, hogy gondolataink és szokásaink zömét nem mi alakítjuk ki, hanem kívülről kapjuk, csakis akkor hathatnak át

²⁴²Immanuel Kant: The metaphysical elements of ethics, A&D Publishing, Radford 2008., 11. o.

²⁴³Émile Dürkheim: A szociológia módszere, második kiadás, Franklin-Társulat, Budapest, 45. o.

²⁴⁴Az örök törvény minden más törvény alapja mind tartalmi, mind formális értelemben. Minden más törvény belőle eredezteti formális törvény-mivoltát, vagyis helyességét és kötelező erejét. A törvények helyessége, jósága tehát az örök törvénytől függ, mint ahogy az akarat jósága is az örök törvényhez képest nevezhető jónak, mivel az emberi ész, amely az akarat szabályozója, az isteni észről függ az örök törvényen keresztül, mely az előbbivel azonos. Vö.: „[...] az igazságosság a szabályozó törvényt tekintve az észben, illetve az értelemben van, de a cselekedeteket a törvénynek megfelelően irányító lelki utasítást tekintve az akaratban.” Sum. Theol., I-II, q. 21, a.2. in Aquinói Szent Tamás A teológia foglalata (Telosz Kiadó 1995), 267. o.

²⁴⁵Frivaldszky János: Természetjog Eszmetörténet, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2001. 116. o.

²⁴⁶Uo. 117. o.

bennünket, ha ránk kényszerítik magukat.²⁴⁷Ma már nem tekinthetjük az erkölcsiséget merőben égi ajándéknak. Az „erkölcsi világrend felettünk”, embervoltunk nagy büszkesége, mely akár a vallásos törvényalkotásban, akár a filozófiai felismerésben, akár egy lelkiismereti meggyőződésben gyökerezik. Az emberi élet abszolút vonatkoztatási pontja, mértéke az erkölcsi életnek, a feltétlen hit az erkölcsiségben, ami nem égi, hanem nagyon is emberi eredetű és jellegű, ha nem is vesszük számba azokat a különböző, részint hagyományos, részint környezeti eredetű, részint tervszerű nevelés sugallta szálakat, amelyekből koronkénti erkölcsiségünk szövete összefonódik. Az objektív pszichológia hívta fel nyomatékosan a figyelmet arra, hogy mennyire megváltoztatják az ember környezetében végbemenő változások az emberi viselkedést, s hogy a viselkedés megváltozása a környezethez és a különböző élethelyzetekhez való alkalmazkodás, előbb-utóbb mennyire megváltoztatják az emberi szervezetet.²⁴⁸

A társadalom az egyén számára a kívánatos jó. A régi időkben az ember a természet állapotában élt, aztán jött egyfajta válság, és az emberek összeálltak egy csoportba, szövetséget vagy szerződést kötöttek, ebből született meg az erkölcs.²⁴⁹Arisztotelész elképzelése szerint az az erényes ember, aki természetes módon a jó cselekedetet választja. Az erényes cselekedet pedig az, amelyen a cselekvőnek nem kell gondolkodnia.²⁵⁰Ugyanakkor, mert a társadalom felülmúlja az egyént, az nem akarja, és nem kívánhatja a társadalmat anélkül, hogy valamennyire erőszakot ne követne el saját egyéni természetén.²⁵¹Minden egyes egyén, minden egyes erkölcsi tudat sajátos módon fejezi ki a kollektív erkölcsöt. Az erkölcsi világegyetem íve hosszú, ahogyan Dr. Marin Luther King Jr. megfogalmazta, valamint az igazságosság felé hajlik.²⁵² Minden egyén másképp fogja fel az erkölcsöt, és másképp értelmezi, az erkölcs azonban valamilyen formában minden emberben megtalálható.²⁵³A környezet hatásától, a neveléstől és az örökletes tulajdonságoktól függően, minden tudat előtt más és más színben tűnnek fel az erkölcsi

²⁴⁷ Émile Dürkheim: A társadalmi tények magyarázatához, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978. 28. o.

²⁴⁸ Prohászka Lajos: A mai élet erkölcsje, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 2013. 141. o.

²⁴⁹ Daniel C. Dennett: Brainchildren, Essays on designing minds, Cambridge, Massachusetts, 1998., 127. o.

²⁵⁰ Ezio Di Nucci: Mind of Action, The internationality of Automatic Action, AV Akademikerverlag GmbH & Co. KG., 2008., 14. o.

²⁵¹ Uo. 166. o.

²⁵² J Bentham, "Anarchical Fallacies" In: The Works of Jeremy Bentham 2. kötet, 501. o.

²⁵³ Tony Burns: Realizmus és utópia Hegel politikai gondolkodásában: Nemzeti szuverenitás, nemzetközi kapcsolatok és a "világállam" eszméje, A társadalmi és globális igazságosság tanulmányozásának központja Politikai és Nemzetközi Kapcsolatok Tanszéke Nottinghami Egyetem, CSSGJ, 13. o

szabályok.²⁵⁴ A társulások a szolidaritáson és a kölcsönösségen alapulnak, melyben minden egyén megtapasztalja és megerősítve látja a kollektívához való viszonyát.²⁵⁵

Éppen ezért rendkívül fontosnak tartom, hogy már az óvodás korban részese legyen minden gyermek a következetes oktatásnak, mellyel magalapozhatja a helyes utat, kialakíthatja az értékrendeket, a viselkedésével, erényeivel, erkölcsös magatartásával kitűnhet a többiek közül. Szókratész azt vallotta: Minden a neveléstől függ. A jó neveléssel az emberek fegyelmezett férfiakká lesznek, az egészséges nevelés és oktatás – ha kitartunk mellette – jó természetet támaszt, ugyanakkor az egészséges természet, ha ilyen nevelésben részesül, elődeinél különbbé válik.²⁵⁶

Az erkölcs fogalmával ellentétben a jogegy önálló szabályrendszernek tekinthető, ahol mindennek megvan a maga eszköze, funkciója,²⁵⁷ ahogy Miskolczi Bodnár Péter Professzor Úr megfogalmazta.

Az erkölcs és a jog céljai azonban szorosan összefonódnak, tekintettel arra, hogy a jog alkalmazása során az erkölcsös magatartás alapvető kívánalom. A jogrendszer elsődleges funkciója az alanyok erkölcsi nevelése.²⁵⁸ A jog jogokat és kötelezettségeket ír elő a magatartással kapcsolatban. A társadalom számára lehetővé teszi a magatartások egybehangolását a társadalmi elvárásokkal, így megerősíti ezeket a magatartásokat.²⁵⁹ A jog fogalmát Kant az „általános kölcsönös kényszer” és bárki, azaz mindenki szabadsága közötti kapcsolat lehetőségében ragadja meg. Mivel a jognak a külső cselekedetek lehetnek a tárgyai, ezért az etikai mozzanatoktól mentes szigorú értelemben vett jog az emberi döntés és cselekvés („önkény”) külső meghatározási alapjait szabja meg. A szűk értelemben vett jog, a szigorú jog, amely a külső kényszer lehetőségének elvére támaszkodik, összhangban van a bárki által általános törvények szerinti szabadság elvével. A szigorú értelemben vett jog tehát az erkölctől elválasztásra kerül, ahol a racionalitást a kötelező erő szabja meg. Ebben az értelemben az ember belső szférája, mint motiváló erkölcsi tudat, a tisztán jogi cselekedetknél, nem valósul meg. Míg az erkölcs egy belső motiváló erő, addig a jog egy

²⁵⁴ Uo. 169. o.

²⁵⁵ Dirk Baecker: Miért kellenének érzelmek? Lucius& Lucius, Stuttgart, 2004., 7. o.

²⁵⁶ Platón: Az állam, Lazi Bt. könyvkiadó, Szeged, 2001.121. o.

²⁵⁷ <https://polgariszemle.hu/archivum/99-2015-december-11-evfolyam-4-6-szam/a-karoli-gaspar-reformatus-egyetem-tudomanyos-muhelyebol/688-az-erkoelcs-es-a-jog-szoros-kapcsolata> 2019.10.29.

²⁵⁸ Simon Chestermann, "Artificial Intelligence and the Problem of Autonomy" 1 Notre Dame J Emerging Technologies, 2020. 51. o.

²⁵⁹ Maczonkai Mihály, Jogszociológia, Dialóg Campus kiadó, Budapest – Pécs, 2005.

külső tényező, azaz törvény, mely, mint egy kényszer, alkalmazandó, ezért általánosan kikényszeríthető.²⁶⁰

Az emberben a normatív „kell” (erkölcsi priori) és a tényleges hétköznapi cselekvés (a szabályok nélküli élet) összetartozik. Az ember képes az „igazságos” osztozkodásra és annak megértésére egyaránt. Az emberben adott a segítség, az osztozkodás, az informálás alapképessége. A gyermekek számára a születő normák nem egyszerű játékszabályok vagy a jutalmazás elérhető eszközei, hanem az egyének feletti entitások, társas normák, melyek társas ereje önmagukban meghatározható. A társas normák tehát „transzcendentálisak” abban az értelemben, hogy nem a tekintélyhez, félelemhez, a kölcsönösség elvárásához, közgondolkodáshoz kötődnek (nem normatív etika), hanem egyúttal a priori adottak is (normatív etika), mely priori adottság kapcsolódik az ember „mitudatához”. A normák kötelező erejének priori lényege az, hogy „ezt mi így csináljuk”. Az emberi norma kialakulása az az evolúciós előny, mely az emberi fajt ennyire életképessé tette.²⁶¹

A jog fő feladata tehát az, hogy mikor és milyen mértékben szükséges beavatkozni az általános erkölcsi alapelvek érvényesülése érdekében. A jog egy követendő szabályrendszer, mely kötelező erejét a jogalkotó adja, míg a vallási tanítás legitimációja Istentől, az erkölcs pedig az emberi közösségtől ered.²⁶²

A jog ebből adódóan tehát kénytelen egyenes választ adni, olyan kérdésekben, amelyekben számos etikai nézet létezik egyidejűleg. A jog azokat a minimális, morális követelményeket szabja meg, amelyek olyan értékkel bírnak, hogy akár állami kikényszeríthetőséggel is érvényesíteni kell azokat.

Weber szerint a jog által előírt magatartások végrehajtását egy kényszerítő gépezet biztosítja (modern körülmények között ez az állam), még az erkölcsi szabály, a társadalmi konvenció megsértésének szankcionálása nem egy erre elkülönített szervezet hatáskörébe tartozik.²⁶³

- alapja a törvény,

²⁶⁰ Frivaldszy János: A jogfilozófia alapvető kérdései és elemei, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2019. 23. o.

²⁶¹ Birher Nándor-Abonyi János: Normák, kapcsolatok, igazságok, In: Polgári Szemle, 11. évfolyam, 4-6. szám, 2015.

²⁶² Birher – Homicskó, 2021. 7. o.

²⁶³ Uo. 7. o.

- intézményrendszere az állam,
- számonkérése az igazságszolgáltatás,
- szankciója valamilyen joghátrány
- lassan változik, jó esetben fejlődésen megy keresztül.

Még az erkölcs, a morál az egyének belső szabadságára vonatkozik, addig a legalitás a jog kérdése. A jognak nem az a feladata, hogy boldogságot hozzon létre, hanem az, hogy a szabad egyének közössége általa váljon lehetővé.²⁶⁴ Kelsen úgy tartja, hogy a jogrendszer (s nem az állam) normáinak való engedelmesség esetén bizonyos előnyöket, azok nem betartása esetén pedig meghatározott hátrányokat helyez kilátásba. Ebből adódóan, ezen ígért előnyök kívánása, illetve a hátrányoktól való félelem az, mely az emberek magatartását mozgatja. A szankció a jogrendszerben azt a funkciót tölti be, hogy általa a jogalkotó a szerinte kívánatos magatartási minták megvalósulását elérje.²⁶⁵

Mindenesetre, ahogy léteznek a társadalmat szabályozó, kialakító normák, melyek az emberi magatartást, az erkölcsösnek mondható viselkedést alakítják és egyidősek az emberiséggel, az emberi társadalommal, úgy léteznek jogi normák is. Bár elmondható az is, hogy a kezdeti közösségekben a magatartási minták pontos szokásnormákban rögzültek, és apáról-fiúra szállhattak át.

A kezdeti közösségekben az erkölcs, a morál, az illem, tisztelet, jog még nem differenciálódtak, egységet alkottak. Az absztrakt normák kialakulása a társadalom fejlődésének, az egyes közösségekben belül kialakult hierarchiának az eredménye, mely során az emberek egyre komplexebb körülmények között éltek, ebből adódóan szükségessé vált bizonyos normák követése is.

Különbséget kell azonban tennünk a két norma között.

A társadalmat szabályozó normák az egész társadalomra vonatkoznak, de vannak olyanok, melyek vonatkozhatnak egy szűkebb körre is, hiszen csak egy meghatározott csoport magatartását hivatottak befolyásolni. Ezzel szemben a jogi normák hatóköre jóval szélesebb, magasabb fokon állnak.

²⁶⁴Pokol Béla: Autentikus jogelmélet, Dialóg - Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2010.

²⁶⁵ Frivaldszky 26. o.

A két normarendszer kapcsolatát igyekeztek kicsit szorosabbra venni egy-egy területen, amikor etikai kódexeket hoztak létre. Természetesen egy-egy szakmának, területnek nemcsak írott, hanem íratlan etikai szabályai is léteznek. Számos esetben a jogszabály szövegébe beleveszik az erkölcsös, illetve erkölcstelen magatartás következményeit, tehát a két terület mintegy egybeolvad.

Gondoljunk csak bele az alábbi törvényszövegek megfogalmazásába:

"Semmis az a szerződés, amely nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik."²⁶⁶

"A nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző, az érthetetlen, lehetetlen és ellentmondó feltétel érvénytelen."²⁶⁷

A jog, az erkölcs és az etika találkozása a gyakorlat során nagyobb jelentőséggel bír a mindennapi életben, vagy munka során, mint az íróasztal mögött meghozott döntéseknél, jogszabályok esetleges alkalmazásánál. Amennyiben a gyakorlati munka során, a tényekre és a lefolytatott végrehajtási cselekményekre alapozva hoznánk meg a döntést, az a gyakorlattal ellentétes lenne. Egy helyszíni eljárás során a jogszabályok adta lehetőségeket más szempontból is meg lehet közelíteni, ez az a pont, ahol a jog alkalmazása az etikához, erkölcshez szorosan kapcsolódik, hiszen léteznek alternatív megoldások, melyeket javasolva esetleg található némi megoldás mindenki problémájára.

Amikor az erkölcsről beszélünk, az erkölcs fogalmát úgy is megközelíthetjük, hogy egy heteronóm etikai norma. Az erkölcs arra keresi a választ, hogy: Mit kell tennem? Hogyan cselekedjek? A tisztesség erejével szabályoz, de úgy, hogy az egyén a közösség tagja maradjon.²⁶⁸ Amíg a vallás az Isten – ember viszonyban értelmezhető, addig az erkölcs a közösség – egyén viszonyban. Az erkölcs célja, hogy a közösség élete, az egyén életét is beleértve, minél harmonikusabb, a közösség fenntartására minél alkalmasabb legyen. Az erkölcs a közösség fennmaradását biztosítja, alapja a bizalom, az egymásra hagyatkozás, az egymásért való felelősségvállalás.²⁶⁹

²⁶⁶ 2013. évi törvény a Polgári Törvénykönyvről 6:96. §.

²⁶⁷ 2013. évi törvény a Polgári Törvénykönyvről 7:38. §.

²⁶⁸ Birher – Homicskó, 2021. 3. o.

²⁶⁹ Uo. 20. o.

Ha a vallás alatt Istentől való függő viszonyunkat értjük, s azt a lelkiületet és a külső jeleket, melyekkel ezt a viszonyt elismerjük és kifejezzük, akkor a vallás a természetes erkölcsnek első és fő követelménye.²⁷⁰ A vallástörténet tanításai alapján, a valláselvek a legalkalmasabbak arra, hogy a lekiismeret szintjén, tehát belülről készítsék az embert arra, hogy erkölcsösen viselkedjen. Az erkölcsöt tehát egy belső kapcsolat fűzi a valláshoz, ami természetesen nem sarkítható annyira, hogy kijelentsük, csakis a vallásos emberek lehetnek erkölcsösek! A bibliai valláson természetfeletti erőkbe vetett hitet értünk egy sajátos kultuszrendszerrel kapcsolódva. A vallás az indoeurópai nyelvek szerint a latin religio szóból származik, mely figyelmet is jelent, de egyúttal babonás aggodalomként is lehet értelmezni. A mi vallás szavunk a latin credohoz kapcsolható mely hitvallást jelent. A vallás olyan elképzelések rendszerének is mondható, mely a mi világunkon túl létezik, annál magasabb rendű. Létezése egyidős lehet az emberiséggel, melyre számos régészeti leletből következtetni lehet. A vallás mindig is fontos volt és fontos is lesz az emberek életében, mert a benne való hit a nehéz helyzeteken átsegít.²⁷¹

"Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához"²⁷²

Az újszövetségi Biblia megfogalmazásában: „A hit [...] a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés.”²⁷³ Lényeges, hogy a vallásos ember nem kizárólag a saját személyes élménye, ismerete alapján hisz és remél, mint a nem vallásos ember, hanem a vallásos közösség áthagyományozott tapasztalatára támaszkodva.

A vallás rendkívüli jelentőséggel bír a hívők számára. A vallás megtartása fejleszti a hívő erkölcsi érzékét. A vallásos emberek életszemlélete messzemenően különbözik a nem vallásos emberektől. A vallásos emberek életükben igyekeznek a jót cselekedni, erényesebb életmódot élni, elérni az isteni kegyelmet. A hívő embert nem az vezérli, hogy a saját lelkiismeretének megfelelően, hanem az, hogy a konkrét cselekedeteivel, életgyakorlatával, döntéseivel, vagyis az erkölcsös viselkedésével álljon Isten színe elé.

Ahogy Immanuel Kant megfogalmazta: a vallás feladata az ember jobbá tétele.²⁷⁴ A vallás és az erkölcs kapcsolata néhány gondolkodó szerint kétségbe vonható. Gondolok itt Hobbes vagy Locke nézeteire. Sőt Kant már egyértelműen az erkölcs önállóságát hirdeti a vallással

²⁷⁰ Jehlicska, 11. o.

²⁷¹<https://www.hitgyulekeze.hu/lexikon/vallas>, letöltve: 2022. 10. 31.

²⁷²Magyarország Alaptörvénye VII. cikk

²⁷³<https://mek.oszk.hu/00100/00176/html/zsid.html>letöltve: 2019.10.28.

²⁷⁴<http://lexikon.katolikus.hu/K/Kant.html> letöltve: 2019.10.29.

szemben.

Meglátásom szerint, a „normálisan” működő emberi társadalmat a hosszúévek során kialakult alapvető magatartási normák szabályozzák, melyek tiszteletben tartása minden szabad akaratú emberre nézve "kötelező" kellene, hogy legyen. Hiszen az erkölcsi rend az, ami a jogszabályokkal összefonódva a jogrendet is kialakította. Be nem tartásuk az egész jogrendszer ellehetetlenüléséhez vezetne. Természetesen minden embernek a saját belső énje, a lekiismerete az, ami a saját erkölcsi normát az egyénben kialakítja - legyen az ember hívő, vagy sem - szabályozza, vagy legalábbis kellene, hogy szabályozza.

Amennyiben az emberek nemcsak azzal lennének elfoglalva, hogy mi az a dolog, ami a saját lelki boldogságukhoz vezet, hanem néha-néha elvonatkoztatnának attól, képesek lennének meglátni azt, hogy talán a mások boldogsága, szeretete, boldoggá tétele lehet, hogy még nagyobb lelki békéhez vezetne. Ahogyan a Szentírás is fogalmaz:

„Szeresd embertársadat, mint magadat”²⁷⁵

5.5 Etikus végrehajtás²⁷⁶

Nyilvánvaló, hogy a természet törvényei már akkor is érvényesültek, amikor az ember még csak nem is létezett. Az életet az az egyszerű és magától értetődő szabály irányította, hogy az erősebb, ellenállóbb, vagy épp az alkalmazkodni és fejlődni képes élőlény tovább élhetett, mint az, amelyik e képességekkel nem, vagy csak kisebb mértékben rendelkezett. Aztán egyszer csak megjelent az ember és kizárólag a természet törvényeinek az érvényesülése az emberek közösségében drasztikus következményekkel járt volna. Mindezt vélhetően felismerve, kezdetét vette a „szolidáris normaalkotás”. Az emberi közösségek, társadalmak (még annak legkisebb egysége a család) sem létezhetnek normák nélkül. Ennek oka az, hogy az emberi magatartások, megnyilvánulások egy része gyengíti az együttélés feltételeit – gondoljunk csak a lopás tetteire -, ezért ezeket a többség elutasítja, abnormálissá, deviánssá nyilvánítja, így teremtve meg a közösség fennmaradásának feltételeit, vagyis a „normális”

²⁷⁵Lev 19,13-18

²⁷⁶ Jelen fejezet Dr. Sőre Zoltánnal való közös tanulmányunkat tartalmazza, mely a XX. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója című Konferenciakötetben jelent meg a Károli Gáspár Református Egyetem kiadásában.

élet kereteit.²⁷⁷ „Sok van, mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodálatosabb”...mondja Szophoklész, *Antigoné* című tragédiájában²⁷⁸. „...az ember erény híján a legelvetemültebb és legvadabb, s a nemi élvezetben és evésben a legaljasabb lény²⁷⁹ állítja Arisztotelész. Író és filozófus valóban ennyire ellentétesen látja az embert? Vajon hogyan láthatja az embert a jogalkotó vagy jogász? Általánosságban elmondható, hogy a jogalkotó sajátos eszközei révén befolyásolja társadalmi normák (jog, erkölcs, vallás) rendszerét. Birher álláspontja szerint kizárólag egy normarend nem elégséges az ember komplexitásának átfogásához, azaz csak jog alkalmazása: *summum ius summa iniuria*-hoz, csak erkölcs alkalmazása: „forradalom”-hoz, csak vallás alkalmazása: fanatizmus-hoz vezethet.²⁸⁰

Az elmúlt években egyre nagyobb szerepet kaptak a különböző szabályok. Példaként említhetjük a szabványokat, melyek a nemzetek felett átívelő, egységes szabályozást biztosítanak, de nem ismeretlen fogalom a házirend, vagy épp a legkülönfélébb etikai szabályzatok. Etika szabályzata van gyakorlatilag ma mára nagyobb gazdasági társaságoknak, de a legtöbb hivatásnak is, különösen igaz ez a jogi hivatásrendhez tartozó szakmákra. Csupán divat lenne mindez, vagy van az etikai szabályzatoknak a jogszabályokon túlmutató, valamiféle többlettartalma is? Netán az egyes társadalmi, gazdasági szereplők és hivatások felismerhették a fent említett társadalmi normák komplexitását?

Az etikus végrehajtás és etikus végrehajtó az emberek – nem kizárólag a magyar állampolgárokat értve ez alatt - többségének tudatában nagy valószínűséggel elképzelhetetlen, vagy nem összeegyeztethető fogalmak. E többségi tudat formálásának lehetősége adja a tárgyi tanulmány alapját és aktualitását is.

A végrehajtási eljárásban alkalmazandó kényszercselekmények nem keretjellelű szabályozásnak az eredményei, hanem pontosan meghatározottak. Könnyen feltételezhetjük azt, hogy a szabályok merev alkalmazása nem ütközhet etikai kérdésekbe, hiszen a hatályos-

²⁷⁷https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/5_-tema-a-normak-es-a-jogi-norma.-original.-pdf, letöltve: 2021. 05. 27.

²⁷⁸ Szophoklész: *Antigoné*, Akkord Kiadó, Budapest, 2020. 10. o.

²⁷⁹ Arisztotelész: *Politika*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1984. 2. o.

²⁸⁰ Birher Nándor Máté: *Etikai eljárások és döntéshozatal a gyakorlatban – Mire Jó az etika?*, <https://fejlesztisprogramok.uni-nke.hu/document/fejlesztisprogramok-uni-nke-hu/Dr.%20Birher%20N%C3%A1ndor_el%C5%91ad%C3%A1s_Etika%20elj%C3%A1r%C3%A1sok%20%C3%A9s%20d%C3%B6nt%C3%A9shozatal%20a%20gyakorlatban_2020.03.03.pdf>letöltve: 2021.05.23.

és érvényes jog a társadalom által delegált képviselők megnyilvánuló akaratát, azaz a többségi társadalmi érdeket és értékeket tükrözi vissza.

Mi indokolta tehát azt, hogy a végrehajtóknak, a végrehajtási eljárást részletesen szabályozó jogi norma mellett etikai szabályzata is legyen? Az előző gondolatok alapján van -e értelme egyáltalán az etikai szabályoknak?

A szabályzat létrejötté - iróniával - hasonlíthat egy nem várt gyermek születésére, ugyanis – sajnálatosan - nem feltétlenül a kari tagság szorgalmazta a megalkotását. A szabályzat jogszabályi előírás eredménye, megalkotására kizárólag a Kar, mint szerv²⁸¹ rendelkezik felhatalmazással²⁸², ugyanakkor a szabályzat elfogadása miniszteri jóváhagyáshoz is kötött.²⁸³

A végrehajtói etikai szabályzat az önálló bírósági végrehajtók létrejöttének életciklusában meglehetősen későn látott napvilágot. Annak ellenére, hogy az önálló bírósági végrehajtói hivatás 1994. évben vette kezdetét, a végrehajtói etikai szabályzat csupán 2016. évtől létezik. Tovább árnyalhatja a képet az is, hogy a végrehajtókkal szemben benyújtható panaszok tételes jogi szabályozása is csak 2015 óta áll rendelkezésre.²⁸⁴ Megjegyzendő ugyanakkor, feltehetően nincs még egy hivatás, amelyet esetleges magatartási hiba révén az etikai szabályzatán túl miniszteri rendelet is szankcionálhat. Bár nem sajátos szabályozás mindez, utalva arra, hogy a Vht. tartalmaz olyan rendelkezést, amely a jelenlegi bírósági gyakorlat alapján úgy szankcionálhat, hogy a szankció ellen jogorvoslat nincs és/vagy a ne bis in idem elve a professzionális jogalkalmazókat, mit sem zavarja.²⁸⁵ Mindez azonban nem jelentheti azt, hogy az eljárásban érintett felek ne részesültek volna korábban olyan eljárásjogi garanciákban, melyek segítségével jogos igényüknek, vagy esetleges sérelmeiknek ne tudtak volna érvényt szerezni. Az alapelvek „egyrészt meghatározzák az eljárás érvényesülő rendjét, a szabályozás irányait, másrészt az alapelvek a jogalkalmazók számára jogértelmezést elősegítő, egységesítő funkcióval, továbbá szabályozási hiányok esetén

²⁸¹1994. évi LIII. törvény 251. § (1), A Kar szervei: a közgyűlés, amely a Kar minden tagját magába foglalja, az ötagú elnökség, a Kar hivatali szerve.

²⁸²1994. évi LIII. törvény 250. § (2) 32. pont

²⁸³1994. évi LIII. törvény 253/C. § (3)

²⁸⁴Az önálló bírósági végrehajtó intézkedése ellen benyújtott panaszügyek intézéséről, a panaszügyek felügyeletéről és a fegyelmi eljárások nyilvántartásáról szóló 3/2015. (II. 25) IM rendelet (továbbiakban: Rendelet).

²⁸⁵1994. évi LIII. törvény 217/B. § és 3225/2014. (IX. 22.) AB végzés

hézagpótló funkcióval is bírnak, és zsinórmértékül szolgálnak.”²⁸⁶ Kormos Erzsébet alapvetően az igazságszolgáltatás és a polgári eljárásjog alapelvei mellett a bírósági végrehajtás sui generis alapelveit is részletesen tárgyalja.²⁸⁷ Az alapelvek mellett, a végrehajtási eljárásról szóló törvény²⁸⁸ és a bíróság közvetett felügyelete is garantálja, hogy az eljárásokban résztvevő felek érdekei ne sérüljenek, illetve, ha jogsérelem mégis bekövetkezett, úgy a megfelelő jogorvoslat lehetősége rendelkezésre álljon.

5.5.1.A végrehajtási kifogás és panasz elhatárolása, avagy van-e a végrehajtónak autonómiája

Ahogy arra Miklósné tanulmányában is kitér, az autonómia jogi szempontú megközelítése sokoldalú és leírása zavart keltően sokféle. Rudolf Bernhardt ide illő tág értelmezése szerint az egyén, vagy entitás képessége arra, hogy saját ügyeit külső behatás nélkül kezelje²⁸⁹. Luis. B. Sohn a fogalmat önkormányzásnak tekinti, amely lehetővé teszi bizonyos esetekben a közvetlen kontroll gyakorlását. Heintze a fogalmat egy általános jogi terminusnak tekinti, amelyet tartalommal kell megtölteni.²⁹⁰ Autonómiát a végrehajtási eljárásban csupán abban az egyszerűségben kívánom megragadni, hogy mennyire önállóan, a végrehajtást kérő rendelkezési jogától elvonatkoztatva tudja végezni az eljárási cselekményeket az eljáró végrehajtó.

Az autonómia - különösebb fogalmi meghatározása nélkül – lényegét annak korlátjai is szemléltethetik. Az autonómia leggyakoribb korlátjait a végrehajtást kérő és adós

²⁸⁶Aszódi – Nagy - Pribula – Somogyi – Szabó - Udvary - Vitvindsics – Wallacher – Wopera – Zsitva: A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2017. 19. o.

²⁸⁷Kormos Erzsébet: Alapelvek a bírósági végrehajtásban, Miskolc, 2002. PhD értekezés, 22-156. o. (A bírósági végrehajtási eljárás szabályai kiterjesztésének elve (Vht.1-3.§): egyrészt deklarálja a bírósági végrehajtás elsődlegességét, másrészt Vht. szabályainak korlátozásoktól mentes érvényesülését, a fokozatosság elve (Vht. 7.): kétirányú korlátozás, egyrészt végrehajtást kérő rendelkezési jogát, (Vht. 8.) másrészt végrehajtási kényszer arányos alkalmazása; a hitelezői érdek elsőbbségének elve: bírósági út és az ezen alapuló állami kényszerrel megtámogatott végrehajthatóság igénybevitelének lehetősége; a korlátozott adósvédelem elve: figyelemmel a lehető legteljesebb hitelezői igény kielégítésére, megóvni az adóst a teljes anyagi és személyi ellehetetlenüléstől; a hitelezői esélyegyenlőség elve: joghoz jutás, lényegében a végrehajtás megindítása során egyenlőség, ugyanakkor a felosztás során a kielégítés szabályai; a teljes vagyoni helytállás elve (totális és szinguláris végrehajtás): adós teljes vagyónával helytállni tartozik (kivételek: mentes vagyonelemek, öröklés); a végrehajtás eredményességének (sikerességének) elve.

²⁸⁸ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény

²⁸⁹szűk értelmezésében kisebbségvédelem és kisebbségi önrendelkezésre utal, ilyen értelemben szorosan köthető az emberi jogokhoz.

²⁹⁰ Miklósné Zakar Andrea: Autonómia: elmélet és gyakorlat, In: Tér és Társadalom, XXIV. évf. 3. szám, 2020., 75-91.o.

szemszögéből is megközelíthető. A leggyakoribb korlát a végrehajtást kérő, mint az ügy uraként definiált szereplő rendelkezési joga, míg adós oldaláról megközelítve a jogorvoslat gyakorlása jelentheti a végrehajtó eljárási autonómiájának alsó- és felső korlátait, megjegyezve azt is, hogy a jogorvoslat a végrehajtást kérőt és a rendelkezési jog adóst is megilleti.

A végrehajtási kifogás a végrehajtási eljárásban a végrehajtó intézkedésével szemben benyújtott leggyakoribb és legáltalánosabb jogorvoslati forma, melynek célja, olyan, a Vht-ban szabályozott végrehajtási cselekmény, pontosabban végrehajtói intézkedés²⁹¹ orvoslása, amely a Vht. rendelkezéseibe ütközik. Lényegében tehát egy eljárási normasértés vélelme alapozza meg a kifogás benyújtásának lehetőségét. Ezzel szemben a panasz²⁹² és annak intézménye közelebb áll az etikai szabályokhoz – különösen, hogy maga a rendelet²⁹³ is etikus módon történő ügyintézés, annak különösebb részletezése nélkül nevesít -, így az etikai előírások megsértése esetén biztosít lehetőséget a vélt sérelem megállapítására, végső soron a sérelem orvoslására.

Álláspontom alapján a jogalkotó kellő pontossággal a két jogintézmény elhatárolta, ennek ellenére szükséges a kifogás és a panasz vizsgálata, melyet az alábbi az alábbi eseti döntés is alátámaszthat.

A bírósági döntésében²⁹⁴ kifejtette ugyanis, hogy „A bíróság álláspontja, hogy az eljáró végrehajtó nem jogosult az MBVK - hoz benyújtott panaszbeadványok minősítésére. Azt a

²⁹¹1994. évi LIII. törvény 217. § A végrehajtónak a végrehajtási eljárás szabályait és a végrehajtási kifogást előterjesztő jogát vagy jogos érdekét lényegesen sértő intézkedése, illetőleg intézkedésének elmulasztása (a továbbiakban együtt: intézkedése) ellen a fél vagy más érdekelt végrehajtási kifogást (a továbbiakban: kifogás) terjeszthet elő a végrehajtást foganatosító bírósághoz. E § alkalmazásában a végrehajtási eljárás szabályainak lényeges megsértése az olyan jogszabálysértés, amelynek a végrehajtási eljárás lefolytatására érdemi kihatása volt.

²⁹² Rendelet 2. §: A panasz az önálló bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó-helyettes vagy az önálló bírósági végrehajtójelölt (a továbbiakban együtt: panaszolt) tevékenységével kapcsolatban benyújtott olyan kérelem, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és amelynek elintézése nem tartozik bíróság, hatóság vagy más szerv hatáskörébe. Panasznak minősül a kérelem különösen, ha az abban foglaltak szerint a panaszolt.

a) az adós, a végrehajtást kérő, illetve egyéb érdekelt, vagy meghatalmazottjuk (a továbbiakban együtt: panaszos) tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget,

b) panaszossal szemben tanúsított magatartása nem megfelelő,

c) ügyfélfogadási időben nem érhető el személyesen, telefonon, vagy felvilágosítás adására jogosult alkalmazottja útján.

²⁹³3/2015. (II. 25.) IM rendelet.

²⁹⁴1802-21.Kr.Vh.71/2020/5.

beadványt pedig, amelyet az eljáró végrehajtónál panaszként terjesztenek elő, köteles továbbítani a Magyar Bírósági Végrehajtói Karnak, tekintettel arra, hogy eljárási kötelezettsége a MBVK - nak keletkezik a jogszabályi rendelkezések alapján.”

A Vht. utaló szabálya szerint, azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket a Vht. nem szabályoz, a mindenkor hatályos polgári perrendtartásról szóló törvény szabályait kell alkalmazni.²⁹⁵ A rendelkezési elv legfontosabb megnyilvánulása²⁹⁶ a kérelemhez kötöttség elve, tehát értelemszerűen a beadványokat nem megnevezésük, hanem tartalmuk alapján vizsgáljuk. Törvényi rendelkezés alapján a végrehajtó intézkedése ellen bármilyen címen előterjesztett megtámadást kifogásnak kell tekinteni.²⁹⁷ „Megjegyzendő, hogy a végrehajtó intézkedését sérelmező beadványt a tartalma szerint kell minősíteni és végrehajtási kifogásként érdemben elbírálni. (Legfelsőbb Bíróság Pf.26.389/2000/1 számú határozata)”²⁹⁸

A kifogás a végrehajtónak a végrehajtási eljárás szabályait és a végrehajtási kifogást előterjesztő fél jogát vagy jogos érdekét lényegesen jogszabálysértő intézkedése, illetőleg az intézkedés elmulasztása ellen bárki előterjeszthet, azonban számos esetben a kifogások valódi célja az eljárások megakasztása, elhúzása. Ezt támasztja alá számos jogszabályi rendelkezés is, mely megtalálható volt az 1881. évi LX. törvény 2. § e) pontja alapján alkalmazandó 1874. évi XXXV. törvény X. fejezete 121. § - ban is:

„Ha a kifogás alapjául felhozott tények valótlanúsága kiderül, vagy az tűnik ki, hogy kifogás egyedül a végrehajtás késleltetése céljából tétetett: a kifogást tevő fél 1000 forintig terjedhető bírsággal büntetendő.”²⁹⁹

Érdekességként említem még az 1881. évi LX. törvény cikk további passzusait:

„A végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt beadott, nyilván alaptalan halasztó hatályu kereset, 500 forintig terjedő pénzbírsággal büntetetik.”³⁰⁰

²⁹⁵1994. évi LIII. törvény 9. §

²⁹⁶Tóth Barbara: A polgári perrendtartás, 1952-2016, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2017, 11-12. o.

²⁹⁷1994. évi LIII. törvény 217. § (4)

²⁹⁸Kiss – Osztovcics – Pomeisl – Villám: A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény nagykommentárja, Opten Informatikai Kft. Kiadó, Budapest, 2015. 838. o.

²⁹⁹ 1874. évi XXXV. törvény cikk a királyi közjegyzőkről 121. §

³⁰⁰ 1881. évi LX törvény cikk 31. §

„Azok, a kik a végrehajtás folyamára halasztó hatálylyal biró igénykeresetet inditanak: ha az igény nyilván alaptalannak találtatik; a perköltségekben való elmarasztaláson felül 500 forintig terjedhető pénzbírsággal büntettetnek.”³⁰¹

„ Azon hitelező részére, kinek követelése ellen alaptalan kifogás emeltetett, a kifogást tevők a birói letét után járó és a hitelezőt illető kamat különbözetét egyetemlegesen megtéríteni kötelesek [...] Ha a perre utasítás folytán, a kifogást tevő hitelező által megindított kereset nyilván alaptalannak találtatik, a kifogást tevő 500 forintig terjedhető pénzbírsággal büntettetik.”³⁰²

Az eljárások megakasztása, elhúzása nem indokolt, hiszen számos eljárásban is érvényesül az az általános követelmény, hogy az eljárás ne húzódjon el indokolatlanul³⁰³, az senkinek sem lehet hosszú távon az érdeke.

Fenti szabályozásokhoz képest a mai Vht. meglehetősen „kedvezőbb” lehetőségeket biztosít bármely fél részére. A gyakorlat azt mutatja, hogy bárki, az eljárás bármely szakaszában, néha még az kifogásra nyitva álló objektív határidőt is figyelmen kívül hagyva, élhet a kifogás intézményével, mely eredményeképpen az is előfordulhat, hogy a Bíróság a jogerőt figyelmen kívül hagyva jogerős végrehajtói intézkedéseket semmisít meg akár kiterjesztő, akár visszamenőleges hatállyal.³⁰⁴ Álláspontom alapján a nyilvánvalóan jogszabálysértő intézkedések ellen fel kell lépni, hiszen mindenkit megillet a jogorvoslathoz való jog, az emberi tévedés pedig számos esetben elkerülhetetlen, még ha nem is szándékos, azonban a végrehajtás, már az elnevezéséből adódóan is, egy végső stádium, annak nem a megakasztása, lassítása, hanem az eljárás gyors és hatékony lefolyása a célja. A gyorsaság nemcsak végrehajtást kérők, hanem adósok érdeke is, hiszen az idő előrehaladtával a tőke összegéhez társuló kamatok, annak akár tízszeresére is növekedhetnek.

Fent leírtakból adódóan, meglátásom alapján, aligha célravezető az a kezdeményezés, mely a végrehajtási kifogásokat illetékmentessé tenné, hiszen az illetékmentesség amúgy is megadatik az arra rászorulóknak. Amennyiben azonban az illetékmentesség mégis bevezetésre kerülne, célszerű volna az alaptalan kifogásokat, az előzőekben idézett 1881.

³⁰¹ 1881. évi LX törvénycikk 99. §

³⁰² 1881. évi LX törvénycikk 202. §

³⁰³Szabó Zsolt Tibor: Gyorsaság, hatékonyság, pergazdaságosság, konszenzus kontra garanciák II. In: Eljárásjogi Szemle, 4. szám, 2018. 881. o.

³⁰⁴Pkf.20.178/2022/3.

évi LX. törvény alapján, bírsággal sújtani, mely összeg szintén képezhetné a szociális ellátó rendszer alapját.

Az alábbi táblázattal a végrehajtási kifogás és a panasz intézményének elhatárolását, alanyait, tárgyát, határidőkre, benyújtásra vonatkozó szabályozását mutatom be.

	Kifogás	Panasz
Tárgya	- eljárás szabályait, előterjesztő jogát, vagy jogos érdekét sértő intézkedés	- tájékoztatási kötelezettség megszegése - tanúsított magatartás - elérhetőség hiánya
Alanya	- jogában, vagy jogos érdekében érintett (érdekelt)	- bárki
Benyújtás helye	- végrehajtónál	- Karnál - végrehajtónál
Benyújtás határideje	- intézkedéstől számított 15 nap - intézkedéstől számított 3 hónap	- 3 év esetén is lehetséges, legfeljebb vizsgálata mellőzhető
Hiánypótlás	- van	- nincs (csak kiegészítés)
Elbírálás határideje	- 45 nap	- 30 nap, meghosszabbítva 60 nap, de legfeljebb 75 nap

Forrás: saját munka

Mivel a panasz és a végrehajtási kifogás elhatárolható, aggályos a Bíróság olyan jogszabály értelmezése, amely kizárja a végrehajtó egy beadvánnyal kapcsolatos minősítését. Ha a Bíróság valóban azt az álláspontot képviseli, hogy előzetes minősítés nélkül a "panasz" elnevezésű beadványt a Magyar Bírósági Végrehajtói Karnak, a "kifogás" megnevezésű beadványt a Bíróságnak kell megküldeni, az akár azzal is járhat, hogy a végrehajtói irodához érkező valamennyi iratot egyúttal a Bíróságnak és Karnak is meg kellene küldeni, hogy az épp illetékes szerv a beadványokat minősítse és a minősítés függvényében intézkedésre utasítsa majd az eljáró végrehajtót.

A vitatható végzés kapcsán felmerült annak a lehetősége, hogy vizsgáljuk meg azt is, mennyiben lehet valójában önálló az eljáró végrehajtó?

Nagy vonalakban megemlítve a végrehajtási eljárás szabályait, feltűnő ellentét mutatkozhat meg a végrehajtási eljárással és végrehajtóval kapcsolatos társadalmi ismeret és a végrehajtó tényleges autonómiája kapcsán. Gyakori eset, hogy a végrehajtás elrendelése mellett a végrehajtási cselekményeket – sorrendiségre való tekintet figyelmen kívül hagyásával – a végrehajtó rosszindulatának, bosszújának tulajdonítanak. Más oldalról megközelítve a végrehajtás eredménytelenségét nem a rossz hitelezői kockázat minősítésben, vagy önhibát is jelentő, elvárható gondosság hiányában vélnék felfedezni. Elvárás ugyanis jogalkotói, felügyeleti és végrehajtást kérői kívánalomként, a hibátlan-, arányos-, ám mégis hatékony és gyors eljárás, melynek mennyiségi mércéje az ügy befejezésében-, míg minőségi mércéje a kötelezettségek teljesítésében követhető nyomon. Ugyanakkor a végrehajtó tevékenységét a fokozatosság elve mentén vizsgálva, lényegében önállóan vagyontárgy kutatást-, hatósági beszedési megbízást-, letiltást-, valamint ingó- és ingatlan foglalást és ingóárverést foganatosíthat. Azonban újabb hatósági beszedési megbízás, vagy ingatlan árverésének foganatosítására a jelenlegi jogszabályok alapján csak akkor kerülhet sor, ha mindezt a végrehajtást kérő kifejezetten kérte. Álláspontom alapján a végrehajtási eljárás egyik sarokpontja az eljárás eredményessége, amely a biztosított jogosítványok ellenére, a végrehajtást kérő rendelkezési jogától erősen korlátozott. Az eredményesség és hatékonyság követelménye „társadalmi szintű értéként jelenik meg, a bírósági végrehajtásban, ahol végül is a közhitelesen megállapított jogszerű állapottal szembe forduló adós ellenében kell érvényt szerezni a jogszerű állapot kívánalmának”³⁰⁵.

Általános erkölcsi- és jogi elvárás az, hogy a kötelezettségeket teljesíteni kell. Mindezt egy végrehajtóra vonatkoztatva megállapítható, hogy a jog által biztosított eszközök révén a kötelezettségek maradéktalan teljesítésének kikényszerítése a végrehajtói hivatás lényege. A hivatás lényegének ilyen irányú megközelítése rámutathat arra is, hogy a kötelezettségek teljesítésbe történő átfordulása egyenes arányban van a bírósági/közjegyzői és egyéb végrehajtható okiratoknak tulajdonított tisztelettel, azaz erőteljes kihatása van az igazságszolgáltatás minőségére és a jogkövető magatartás előmozdítására is. A kötelezettségek bárki által történő megszegése és a kötelezettségek teljesítésének eredménytelen kikényszerítése egyenes eredője lehet a társadalmi normák (jog, erkölcs vagy

³⁰⁵Kormos, 148. o.

vallás) kiüresedésének. E ponton eljuthatunk arra, hogy feltegyük azt a kérdést, lehet-e ilyen körülmények között etikus a végrehajtás, etikus a végrehajtó, amikor is a nagy vonalakban vázolt végrehajtói tevékenység némi túlzással, de közelebb áll egy gondnokság alatt álló személy jogaihoz, mint egy cselekvőképes jogalanyéhoz.

5.5.2. Az etikus végrehajtás lehetősége az eljárás során

Az erkölcs egy életszabályozó rendszernek tekinthető, melynek az egész társadalmat, így a végrehajtó tevékenységét is át kell/kellene hatnia.³⁰⁶A jóerkölcs fogalma a közelmúltban többször is felbukkant a társadalmi és politikai közbeszédben. Átmenetileg, a korábban hatályos Alkotmány részévé is vált.³⁰⁷Alaptörvényünk pedig több helyen is³⁰⁸ utal az erkölcsre, hiszen rögzíti, hogy a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy azok a józanésznek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. Az erkölcs jogilag nehezen megfogható fogalma tehát alapvető jogértelmezési eszközzé vált.³⁰⁹

Az végrehajtási eljárás során a fokozatosság elvét szem előtt tartva kell a végrehajtónak az eljárást lefolytatni³¹⁰. Azaz elsősorban a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeget, majd adós munkabérét kell végrehajtás alá vonni és a tartozást behajtania. Amennyiben – előre láthatóan – a munkabérből, illetve a számán kezelt összegből a tartozás viszonylag rövid időn belül nem kerülhet behajtásra, úgy ingó-, illetve ingatlan vagyontárgyra kell az eljárást tovább folytatni. Fontos megjegyezni, hogy az ingatlan végrehajtást, kizárólag végrehajtást kérő kérelmére lehet foganatosítani!³¹¹ Az alábbiakban - a felsorolt végrehajtási cselekmények számbavételével, a teljesség igénye nélkül - szeretném bemutatni, melyek azok az esetlegesen erkölcsi kérdéseket is felvető problémák, amikkel egy végrehajtó találkozhat.

Meglehetősen különös helyzetet teremthet ez a gyakorlatban, hiszen számos esetben a végrehajtást kérőknek nem feltétlenül érdeke az, hogy a tartozás minél hamarabb rendezésre

³⁰⁶Arno Anzenbacher: Bevezetés a filozófiába, Carthapilus Kiadó, Budapest, 2001. 296. o.

³⁰⁷184/2010. (X.28.) AB határozat

³⁰⁸ Alaptörvény 28. cikk

³⁰⁹ Deli Gergely: A jó erkölsről, Médium Kiadó, Budapest, 2013. 8. o.

³¹⁰1994. évi LIII. évi törvény 7. §.

³¹¹ 1994. évi LIII. évi törvény 139. §. (1)

kerüljön. Gondolok itt arra, hogy a kamat az idő előrehaladtával folyamatosan növekszik, míg a jegybanki alapkamat meglehetősen alacsony. Tehát az eljárás megtérülése egy esetlegesen sikeres árverés kapcsán nem mindig teremt „kedvező” helyzetet. Erre engedhet következtetni az is, hogy elévülés határán kerülnek végrehajtási okiratok kiállításra, illetve eljárások szünetelést követő újraindításra. Számos eljárás során előfordul, hogy Adós szabadulna a tartozásától még olyan áron is, hogy ingatlana értékesítésre kerüljön, azonban abszurd módon ő ezt mégsem kérheti, tekintettel arra, hogy az „eljárás ura” a végrehajtást kérő. Megfontolandó lehetne a jogszabályt kis mértékben megváltoztatni, kiegészíteni, mintegy lehetőséget biztosítva ahhoz a kötelezettek számára, hogy a tartozásuk minél hamarabb rendezésre kerülhessen, megkímélve ez által saját magukat a halmozódó kamatok által okozott többletterhek viselésétől.

A) A fokozatosság elvének első lépcsője, a hatósági átutalási megbízás

A hatósági átutalási megbízás szabályait a Vht. rögzíti³¹²Ha a végrehajtható okirat tartalmazza az adós pénzforgalmi számlájának adatait, vagy ha az ügyben helye van végrehajtásnak az adós pénzforgalmi számlán kezelt összegeire és a pénzforgalmi számla adatai egyébként rendelkezésre állnak, a végrehajtó a végrehajtható okirat kézhezvételét követő 2 munkanapon belül kiadja a megbízást, 5 munkanapon belül pedig postai úton kézbesíti a végrehajtható okiratot.³¹³ A jogszabály arra vonatkozóan további rendelkezést nem tartalmaz, hogy mikor kell a végrehajtónak kiadnia a hatósági átutalási megbízást, ha az nem a végrehajtási okiraton kerül megjelölésre, hanem a végrehajtó megkeresésére a pénzügyintézet közli azt. Úgy vélem, nem képezi vita tárgyát, hogy az eljárás eredményes, lehetőleg gyors befejezése mindkét fél (adós, végrehajtást kérő) érdeke egyaránt, mégha azt adós valójában ezt nem is akarja belátni. Említett esetben ugyanis Adós kevesebb

³¹²79/A. § (1) A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, az adóst megillető pénzösszeg teljes összegben végrehajtás alá vonható, kivéve a természetes személyt megillető pénzösszegeket, amelyek végrehajtás alá vonása a (2) és (3) bekezdés szerint történik.

(2) A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, természetes személyt megillető összegből az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegének négyszerese feletti összeg korlátlanul végrehajtás alá vonható, az ez alatti összegből pedig az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összege és az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegének négyszerese közötti rész 50%-a vonható végrehajtás alá.

(3) A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, természetes személyt megillető pénzösszegnek mentes a végrehajtás alól az a része, amely megfelel az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegének. Ha a végrehajtás gyermektartásdíj vagy szüléssel járó költség behajtására folyik, ennek az összegnek az 50%-a is végrehajtás alá vonható.

³¹³1994. évi LIII. törvény 82/A. § (7)

felhalmozódott kamattal szabadulhat meg az ellene folyó kényszercselekmények nyomasztó hatásaitól.

A kérdés az, hogy kinek mi a célja? Adós számára a kényszercselekmény kellemetlen pillanatokot okozhat, különösen akkor, amikor nem tud fizetni egy bevásárlás során, mert a számlája zárolásra került.

A hatósági átutalási megbízás kiadása akkor lehet a legeredményesebb, amikor annak kiadása olyan időben történik, amikor a bankszámlán feltételezhetően jóváírás történik. Értelemszerűen tehát a hónap végén kiadott hatósági beszedési megbízás csak arra lehet jó, hogy a végrehajtó a hivatalbeli kötelezettségét teljesítse, azonban a kötelezettség vélhetően eredményre nem fog vezetni.

Vajon etikus-e a végrehajtó, ha a megbízást a hónap első, vagy a hónap utolsó napjaiban adja ki? A végrehajtást kérő szemszögéből kétségtelenül akkor etikus, ha a végrehajtási cselekményeket, akkor végzi el, amikor látja a számlán kezelt összegből azt, hogy van értelme a kényszercselekménynek, vagy épp akkor, ha a számla terhelését a hónap első napjaiban adja ki. Tekintve, hogy a jogszabály erre vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést, a végrehajtó az irodára zúduló feladatok elvégzési határideje és sorrendje függvényében foganatosít végrehajtási cselekményeket.

B) A fokozatosság elvének második lépcsője, a letiltás

A végrehajtási okiratok alapján nincs a végrehajtónak rálátása arra, hogy az adós hányad magával él, a családjában keresőképes további családtag van-e, milyen havi kiadásai vannak és ennek vizsgálata ugyan erkölcsileg indokolt lehetne, azonban mindez nem törvényi kötelezettség. Ellenben az irányadó jogszabály előírja, hogy ha a helyszíni eljárás eredménytelen volt, vagy a végrehajtói okirat postai kézbesítésétől számított 15 nap eltelt³¹⁴, a letiltás kiadása nem jogosultsága az eljáró végrehajtónak, hanem kötelessége is. Jogszerű és elvárható is ennek teljesítése, mivel Adós érdeke is, hogy tartozása csökkenjen, míg végrehajtást kérő oldaláról a letiltás foganatosítása itt sem szorul különösebb magyarázatra.

³¹⁴1994. évi LIII. törvény 58. §

Mit tegyen tehát az eljáró végrehajtó, ha történetesen ismeri már az adós családi viszonyait, vagyoni helyzetét?

A jogalkotó az erkölcsi dilemmát feloldotta azzal - hasonlóan, mint a hatósági beszédési megbízás esetén-, hogy a letiltás során is biztosít olyan jövedelmeket, melyek mentesek a végrehajtás alól³¹⁵, illetve a levonható jövedelem esetében is biztosít olyan részt, amely a letiltás foganatosítása esetén sem hagyja az adóst pénz nélkül³¹⁶.

Letiltás esetén – jogkérdésen túl - erkölcsi kérdés is lehet az, hogy adós munkáltatója foganatosítja-e a letiltást, törvényi mértéket megtartja-e, valós bejelentést tesz-e a munkaviszonyt és bért illetően, tartozás igazolást ad-, illetve kér-e, ha adós munkaviszonya megváltozik, továbbá adós az új munkáltatója felé bejelenti-e, hogy jövedelmét letiltás terhelte. Mivel a végrehajtó részére a letiltás ellenőrzésének lehetőségét a jogalkotó biztosította³¹⁷, ugyanakkor a jóhiszeműség elve nem jelenti azt, hogy valamennyi munkáltató ellenőrzése valóban meg is történne. Úgy vélem, a szabályozás nem teljeskörű, így, ha joghézag nem is, de Cservák Professor Úr gondolatai nyomán, valamilyen felsőbb szintű rendelkezés, vagy jogelv miatt egy lex specialis léte lehetne indokolt ez esetben³¹⁸. A végrehajtási eljárással kapcsolatos szolidaritás témakörében, az előzőekben említett szabályozás bővítésére hipotézist is felállítok.

C) A fokozatosság elvének harmadik lépcsője, az ingóvégrehajtás

A jogalkotó lehetőséget adott arra - a mentes ingóságok lefoglalása során - amennyiben a foglalásnál adós is jelen van, hogy meghatározza azokat az ingóságokat, melyek kerüljenek foglalásra (pl.: ha két hűtővel rendelkezik, választhat).³¹⁹ Adós távollétében a végrehajtóra

³¹⁵1994. évi LIII. törvény 74. §, amennyiben nem jogalap nélküli juttatásról van szó, példa lehet a különböző gyermeknevelési juttatások (családi pótlék, GYES, GYET), hadigondozottak pénzbeli ellátása, rokkantsági járadék és vakok személyi járadéka, ösztöndíj stb.

³¹⁶1994. évi LIII. törvény 61 – 63. §

³¹⁷1994. évi LIII. törvény 60. §

³¹⁸Cservák Csaba: Mérlegen az alkotmánybírói reformok, In: Magyar Közigazgatás, 3. szám, 2019. 4-21. o.

„Joghézagról akkor beszélünk, ha valamiről nincs szabály, holott valamilyen felsőbb szintű elv vagy norma miatt kellene, hogy legyen. Rejtett joghézagon érthetjük – Larenz nyomán – azt a helyzetet, amikor valamiről rendelkezik egy szabály, de valamilyen felsőbb szintű rendelkezés vagy jogelv miatt egy lex specialis léte lenne indokolt; az általános szabály szubszumálását aggályosnak tarthatjuk” 18. o.

³¹⁹ 1994. évi LIII. törvény 89. § (2)

hárul ez a feladat, hogy az erkölcsi meggyőződése alapján döntést hozzon a vagyontárgyak lefoglalását illetően. A foglalás sorrendjét, több ingóság esetében azonban a végrehajtó határozza meg,³²⁰ melyet a helyszíni eljárás során jegyzőkönyvbe foglal. Fenti rendelkezést a jogalkotó némiképp enyhíti azzal, hogy „kedvezményt” biztosítva adósnak a lefoglalt ingóságok árverési sorrendjét meghatározhatja. Amennyiben adós nem él ezzel a jogával, úgy az ingóságokat a foglalási jegyzőkönyvben feltüntetett sorrendben kell árverezni.³²¹

Az ingóárverés fontos és nem elhanyagolható szabályozása mindez, azonban úgy vélem, az ingóárverés lényegi mozzanat mégsem ez. Fontosabbnak tartom ugyanis azt, hogy különbséget tegyünk hagyományos, azaz helyszíni árverés és elektronikus árverés³²² között. A hagyományos árverés során adós közvetlen érintettsége és a privát szférájának tekinthető lakóhely, tartózkodási helye indokolatlan megzavarása felmerülhet, ugyanis fő szabály szerint a lefoglalt ingóságot adós őrizetében kell hagyni³²³, így vélhetően lakóhelyén, vagy tartózkodási helyén kerül sor az árverésre. Úgy vélem, a végrehajtási kényszer terhe, különösen a hagyományos árverés tekintetében meghaladhatja azt a szintet, melyet a törvény egyelőre alkalmazni enged. Míg foglalásnál legfeljebb a végrehajtói iroda, végrehajtást kérő, esetlegesen a rendőrség jelenléte lehet zavaró, addig egy árverés során a licitálók is szükségtelenül zavarhatják adóst és környezetét. Értelemszerűen vannak olyan ingóságok, melyeknek a szállítása és tárolása szinte megoldhatatlan, vagy aránytalan költségekkel járhat, azonban az elektronikus árverés e vagyontárgyak esetén sem lehetetlen feladat. Hasonlóan az ingatlan árverésekhez, célszerűnek és etikusnak is látom azt, ha Adós ingóságai kizárólag elektronikus árverés keretében kerülhetnének árverésre, míg etikátlannak tartom a hagyományos árverést.

D) A fokozatosság elvének negyedik lépcsője, az ingatlanárverés

Hasonló helyzet alakul ki az ingatlanok árverése során abban az esetben, ha kötelezett több, de eltérő becsértékű ingatlannal is rendelkezik. Létezik-e helyes eljárás – foglalás alkalmával

³²⁰ 1994. évi LIII. törvény 87. § (1)

³²¹ 1994. évi LIII. törvény 124. § (1)

³²² 1994. évi LIII. törvény 132/B, végrehajtást kérő kérelmére az 50 ezer forintot elérő értékű ingóságot, ha szállítási tárolási költségeket megelőlegezte, ha az ingóság őrzése vagy tárolása egyébként biztosított, az üzletrészt, értékpapírt, (kivétel szabály, romlandó és bizományos értékesítés).

³²³ 1994. évi LIII. törvény 104. §

- az árverés kitűzésekor a sorrendiség vonatkozásában? Etikusan-e, ha az eljáró végrehajtó az adós lakóingatlanát árverezi először? Tekintve, hogy a jogszabály a fokozatosság elvét az eltérő vagyontárgyak vonatkozásában, mintegy vertikálisan állapítja meg, nincs olyan rendelkezés a Vht - ben, mely azt határozná meg, hogy az azonos kategóriába tartozó (nevezzük horizontális vonalnak) vagyontárgyak közül melyik kerüljön előbb kitűzésre. Az adós tulajdonában levő ingatlant az ingatlan jellegére, művelési ágára és az ingatlant terhelő jogra vagy tilalomra, továbbá az ingatlanhoz kapcsolódó, az ingatlan-nyilvántartásba feljegyzett tényekre tekintet nélkül végrehajtás alá lehet vonni.³²⁴ A végrehajtó a lefoglalt ingatlan értékesítése iránt pedig kizárólag a végrehajtást kérő kérelmére intézkedik.³²⁵ Amennyiben végrehajtást kérő kéri adós ingatlanainak árverésen történő értékesítését, a végrehajtó intézkedni köteles az ingatlan értékesítése felől. Szélsőséges esetben az ingatlanok becsértékének ismerete hiányában kötve van végrehajtást kérő kérelméhez is. Azonban mérlegelnie kellene a becsértékek ismeretében, hogy melyik ingatlant kellene értékesíteni ahhoz, hogy az eljárás eredményesen zárulhasson. Fenti példa már csak azért is érdekes kérdéseket von maga után, mert előre megbecsülhetetlen az, hogy melyik ingatlan, mikor, milyen áron fog elkelní, vagy elkel-e egyáltalán? Ebből adódóan, etikátlan-e az a végrehajtó, aki adós összes ingatlanát árverezi, és valamennyi ingatlan értékesítésre kerül úgy, hogy a követelés megtérül, azonban a kitűzéskor nem lehetett arra rálátása egyik félnek sem, hogy a piac hogyan alakítja az ingatlanok kikiáltási árat és lényegében az utolsó ingatlanárverés elégséges lehetett volna a követelés maradéktalan kiegyenlítésére?

Alkotmányunk szerint mindenki szabadon választhatja meg hivatását, foglalkozását. Ennek megvalósításához a tanulás lehetőségét biztosítani kell. A foglalkozás, melyhez a társadalomban szakismeretre szakképesítésre van szükség, maga a szakma. A jogászi pálya is ilyen szakma. Mint minden jogász, így a végrehajtó is az emberek társadalmi gondjaival szembesül nap, mint nap, próbál egyensúlyt teremteni adós és végrehajtást kérő között. Gúnyos megjegyzések közepette abból él, hogy mások gondján gazdagodik, mondhatja rosszindulatúan a kívülről szemlélődő. „S mivel ez a pálya szükség szerint hamis kell, hogy legyen, Luther tömör ítélete szerint: Juristen - schlechte Christen!”³²⁶ Tehát a jogászok, így átvitt értelemben a végrehajtók is rossz keresztények.

³²⁴1994. évi LIII. törvény 136. § (1)

³²⁵ 1994. évi LIII. törvény 139. § (1)

³²⁶Zsilinszky János, Keresztény erkölcs és jogászi etika, Szent István Társulat Kiadó, Budapest, 2017, 16. o.

Valóban erről van szó? Valóban igaz e, ez a megállapítás a végrehajtoi társadalomra? A végrehajtok, sőt úgy vélem mára már az ügyvédek, közjegyzők, sőt a bírók megítélése is jelentősen romlott, mellyel egyenes arányosságban romlik az emberek igazságszolgáltatásba vetett hite is. Éppen ezért fontos, hogy a kellő szakmai tudással rendelkező végrehajtó saját belső erkölcsi normákkal bírjon, azok betartását előtérbe helyezze a munkája során, a jog formálta szigorú keretekkel a megfelelő mértékben ötvözze. Mindez különösen fontos, hiszen, ha a hatalom és a tudás nem párosul kellő belső önellenőrzéssel, szakmai etikával, az a társadalom bizonyos tagjaira nézve különösen nagy kárt okozhat.³²⁷

A jog egyrészt olyan magatartások tanúsítását várja el, amelyek az erkölcs értékrendje szerint is követendők, másrészt olyan viselkedést tilt, amelyet nem tekintünk etikusnak.³²⁸ Az idő múlásával a normák a társadalmi szereplőkkel együtt változnak. Ahhoz azonban, hogy egy kisebb társadalmi közösség vagy egy nemzeti társadalom, sőt az egész emberiséget átfogó világtársadalom működőképes legyen, tagjainak követniük kell bizonyos viselkedési szabályokat, a normákat, máskülönben viselkedésük a társadalom többi tagja számára kiszámíthatatlanná válik, és ezáltal lehetetlenné válik az együttműködés. A norma megszegését mindig valamilyen szankció bünteti.³²⁹

Egy adott társadalomban azonban mindig vannak olyan emberek, akik a társadalom normakövető magatartásától eltérnek, nem követik azokat. Az ilyen eseteket devianciának nevezzük, mely viselkedési normákat igyekszünk háttérbe szorítani. Fontosnak tartom tehát, a különböző rendszerek egymásra épülő mechanizmusát, melynek része a végrehajtás is, annak érdekében, hogy a rendszer összehangolt működése a társadalom bizonyos rétegeit a megfelelő mederben tartsa.³³⁰

A következő fejezet elengedhetetlen abból a szempontból, hogy mintegy összehasonlítási alapot teremtve, jobban el tudjuk helyezni Magyarországot a jóléti államok körében. Úgy vélem, a különböző jóléti államok bemutatása még inkább rávilágít arra, hogy az általam a későbbiek során felvázolt koncepció mekkora jelentőséggel bírhat.

³²⁷Zsilinszky, 17.o.

³²⁸Miskolczi Bodnár Péter, Az erkölcs és a jog szoros kapcsolata, In: Polgári Szemle, 11. évfolyam, 4-6. szám, 2015.

³²⁹Andorka Rudolf, Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

³³⁰Sőréné Batka Eszter – Sőre Zoltán: Etikusi végrehajtás, XX. Jogász Doktoranduszok Konferenciája, Budapest, Károlyi Gáspár Református Egyetem, Állam – és Jogtudományi Kar, 2021., 91-104. o.

VI. A négy európai szociális modell ismertetése az állami szerepvállalás tekintetében; Mit is értünk jóléti rendszer alatt?

A jóléti állam a társadalom azon igényéből született, mely arra volt hivatott, hogy megteremtse a központi hatalom jól körülhatárolt, intézményesített és ez által számon kérhető gondoskodási lehetőségét azon élethelyzetek vonatkozásában, ahol az egyén a saját vagy természetes segítői közegében az önellátásra már nem képes.³³¹

A modern államszervezet kialakulásával párhuzamosan, jöttek létre a jóléti államok, melyeket tulajdonképpen a második világháború utáni jelenségeknek tekinthetünk.³³² Manapság minden fejlett állam önmagát jóléti államnak tekinti.³³³ A szociális igazgatás, valamennyi jóléti állam modelljében fontos szerepet játszik, bár a rendszerek különbözőek, hiszen különféle szociális modelleket különböztetünk meg.

A jóléti állam első elemzéseit már az 1950-es évek végén megjelentek.³³⁴ A jóléti államokat tulajdonképpen a második világháború utáni jelenségeknek tekinthetjük, és a legkorábbi használható elkülönítés minden bizonnyal Harold Wilensky nevéhez fűződhet, hiszen ő beszélt először, társával Lebaux-al először a jóléti államok reziduális és institucionális típusairól.³³⁵ A kapitalista gazdaság egyik legfontosabb alkotóelemének a jóléti állam tekinthető.³³⁶

Wilensky és Lebaux nézetei alapján manapság a szociális jóléttel kapcsolatban két elképzelés létezik, ami uralkodónak tűnik: a reziduális és az institucionális. Az első úgy tartja, hogy a szociális jóléti intézményeket csak akkor kellene működésbe léptetni, amikor a természetes struktúrák, mint a család és a piac már csődöt mondtak. A második ezzel ellentétben úgy tekint a jóléti szolgáltatásokra, mint a modern ipari társadalom természetes „első vonalhoz tartozó” funkciójára. Bizonyos nézetek alapján egyik elképzelés sem mozog

³³¹Hubai László: Szoliraditás gyerekeipőben I. Esély Társadalom –és szociálpolitikai folyóirat 2007/5. 44. o. <https://www.esely.org/kiadvanyok/2021_4/11-30-hubai-esely-2021-4-vegleges.pdf>, letöltve: 2022. 08. 29. o.

³³² Nyilas Mihály: A jóléti állam a 21. században, Budapest, Hilsher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, 2009. 21. o.

³³³ Krémer Balázs: Bevezetés a szociálpolitikába. Napvilág Kiadó Kft., Budapest, 2009. 123. o.

³³⁴ Richard M. Titmuss: Essays on the Welfare State. Briston University Press, Policy Press London, 2018.

³³⁵ Nyilas 21. o.

³³⁶ Sapir, André (2006): Globalization and the Reform of European Social Models. Journal of Common Market Studies, Vol. 44, No. 2. 369–390. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00627.x>

légüres térben, mindegyik egy reflexió a szélesebb kulturális és társadalmi feltételekre. A további iparosodással majd a második válik uralkodóvá. A reziduális jóléti állam a szegények számára próbál egy szociális biztonsági hálót kialakítani, melyet főképp piaci szabályozással igyekszik megvalósítani, így működik a rendszere az Amerikai Egyesült Államokban.³³⁷ Intitucionális, vagy másképpen univerzális rendszer valósul meg a skandináv államok területén, elsősorban Svédországban.³³⁸

Mivel a fejlett nyugati társadalmak különféle módokon oldják meg a társadalmi szükségletek kielégítését, ezért különféle jóléti rezsimeket (modelleket) találunk a világban. Az állam tehát szerepet vállalhat az „egészségügy, lakhatás, szegényellátás, társadalombiztosítás és egyéb szociális területek ellátásában”, azonban ezt számos különböző konstellációban teheti.³³⁹

A jóléti állam rezsimtípusainak a vizsgálata releváns egyrészt amiatt, hogy a pénzügyi és gazdasági válság jelenleg még jobban érezteti hatását Európában. Az elmúlt évek adósság- és növekedési válsága Európa egyes területein, a jóléti állam működését megnehezítő öregedő társadalom problematikájával együttesen egyértelműen megkérdőjelezi a jóléti állam fenntarthatóságát. Válság során alapvető ellentmondás feszegeti a szociális ellátórendszert, a szociális politikák finanszírozására szánt állami bevételek megcsappannak, míg a megnövekedett kereslet (nagyobb számú rászoruló, kedvezményezett) okán a kiadások megugranak. A jóléti rendszerek működtetését a jövőben az egyes országokban különböző mértékű, de mindenütt jelen lévő, felerősödött kényszerek mellett kell megoldani.³⁴⁰

A fejlett országok államháztartási kiadásainak túlnyomó részét teszik ki az úgynevezett jóléti kiadások. Különösen igaz ez Európában, de az Európán kívüli fejlett országokban is egyre nagyobb az igény a jóléti rendszerek bővítésére, illetve az erre fordított összegek növelésére. Nincs konszenzus abban a kérdésben, hogy mennyire kell ezekben a modern államoknak felelősséget vállalni, illetve mennyiben lehet a társadalom tagjainak öngondoskodására számítani. Az öngondoskodás mértékét egy – egy ország vonatkozásában, a történelmi

³³⁷ Wilensky H.L. lebaux C.N. *Industrial Society and Social Welfare*. Free press, New York, 1965.

³³⁸ Kiss Marietta: *Az európai jóléti államok krízisei és reformja: újraklaszterezés*, PhD értekezés, Debrecen, 2013. 15-16. o.

³³⁹ Ginsburg, Norman (1979): *Class, Capital and Social Policy*. London, Macmillan. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-16169-0>

³⁴⁰ Orosz Ágnes: *A jóléti állam rezsimtípusai az Európai Unióban*, *Európai Tükör*, 4. szám, 2019. 68. o.

előzmények, a társadalom ideológiai beágyazottsága, a társadalmi fejlődés, ami a leginkább meghatározza.

Mi tartozhat a jóléti rendszer körébe? A következő felsorolás ebbe enged némi betekintést nyerni, mely felsorolás azonban – tekintve, hogy a téma nem tartozik szorosan az értekezéshez - korántsem teljes:

- egészségügy (ideértve a baleseti ellátást és a járványügyi tevékenységeket is),
- nyugdíjrendszer, időskorúakról való gondoskodás, halál esetén a hátramaradottak támogatása,
- gyermekvédelem, családtámogatás, ide értve többek között a bölcsőde, az óvoda, a családi pótlék, gyermeknevelési támogatások, adó – és járulékrendszer kedvezményeit, az anyai ellátások kedvezményeit
- fogyatékossgal élők (süketek, vakok, egyéb látásproblémával küzdők, mozgáskorlátozottak, sérült idegrendszerrel élők, cukorbeteg, dialízises betegek támogatásait)
- szociális háló (az önhibájukon kívül vagy akár önhibájukból támogatásra, ellátásra szorultak, pl. hajléktalanok, drog- és alkoholfüggők, munkanélküli ellátásokból kiszorultak, a munkaerőpiacon még munkavállalóként meg nem jelent fiatal felnőttek),
- lakáspolitikai,
- oktatás (ideértve a közoktatást és a felsőoktatást is),
- munkanélküli ellátások,
- menekültek (migránsok), bevándorlók ellátórendszere,
- a kultúra, a művészetek támogatása (ösztöndíjak, kitüntetések, állami megrendelések, direkt támogatások),
- a vallás, a hitélet támogatása,
- a közösségi közlekedés állami (önkormányzati) szervezési és támogatása (de ide tartozhat az időskorúak ingyenes utazása is).³⁴¹

Magyarországon általánosságban elmondható, hogy a közvélemény alapján a felsoroltakról az „államnak” kell gondoskodnia, tehát az államnak kötelessége ezeket minél jobb, magasabb színvonalon ellátni.

³⁴¹<https://ado.hu/ado/a-joleti-rendszerek-kialakulasa-1-resz/>, letöltve: 2022. 08. 28.

Azt azonban nem árt tudni, hogy a világ legtöbb országában a jóléti rendszer elemei közül nagyon kevés működik. Még az egyik legfejlettebb ipari államban, az Egyesült Államokban is sok elem hiányzik. Amerikát a pusztító háborúk hiánya mellett nem a szolidaritás, hanem az öngondoskodás és mellette az egyéni felelősségvállalás tette szuperhatalommá. A Barack Obama által létrehozott egészségügyi rendszer „visszacsinálása”, Donald Trump egyik legfőbb választási ígérete volt. Amerikában a piac mindenható, az állam nem avatkozik bele az emberek életébe.³⁴²

A jóléti rendszer működtetése rendkívül sok pénzbe kerül, mely az összes államháztartási kiadás akár 50-60%-át is elérheti, vagy akár meg is haladhatja azt. Különösen sokat költenek a jóléti rendszerre a skandináv államok és Hollandia. Vajon célravezető-e ez a politika? Úgy tűnik nem biztos, hogy a legcélravezetőbb módszer az, ha az állam minden tekintetben átveszi, és óriási felelősséget vállal az egyén helyett. Erre enged következtetni több állam új politikája is, mely alapján szigorításokat vezettek be a jogosultsági szabályok területén, vagy csökkentették azok mértékét.³⁴³

A jóléti transzferek döntő szerepet játszanak a szegénység enyhítésében, de az olyan országok vonatkozásában, ahol a családi juttatások és nyugdíjak szintje alacsony, kevésbé bizonyulnak hatékonyak, ellentétben a közepes jövedelmű átmeneti országokkal.³⁴⁴

A jóléti rendszerek fejlődésének nagy lendületet adtak az Otto von Bismarck (a „Vaskancellár”) nevével fémjelzett társadalombiztosítási lépések. Bár Bismarck az intézkedéseket a szociáldemokrácia elleni intézkedéseként vezettette be, élete végén mégis ezt tartotta élete legfőbb teljesítményének (és nem a német egyesítést). Az állam ekkor sem gondoskodott a maihoz hasonló mértékben a szegényebb társadalmi réteg megsegítéséről, a 19. század utolsó harmadában az ellátásokhoz való hozzáférés lehetőségeinek a szélesítése karitatív magántevékenységből (elsősorban az egyházak) váltak közüggé.³⁴⁵

³⁴²https://index.hu/kulfold/usa/feher_haz/2008/10/01/obama_a_kommunista/, letöltve: 2022. 08. 29.

³⁴³ Nyilas, 281. o.

³⁴⁴ Babken V. Babajanian: A jóléti állam leépítése a posztoszocialista Örményországban, Esély Társadalom –és szociálpolitikai folyóirat 2007/6. 50. o. <<https://www.esely.org/index.php?action=mutat&id=101>>, letöltve: 2022. 08. 29.

³⁴⁵ Németh György: Egészségbiztosítási alapmodellek, Bismarck és Beveridge, Esély Társadalom –és szociálpolitikai folyóirat 2007/5. 44. o. <<https://www.esely.org/index.php?action=mutat&id=100>>, letöltve: 2022. 08. 29.

A jóléti rendszerek ezt követően különböző módokon fejlődtek, az egyes államok történelmi hagyományaitól, politikai berendezkedésétől függően. Más-más fejlődési irány jellemezte az európai kontinentális államokat, az angolszász országokat, a skandináv államokat, az Egyesült Államokat, valamint a Szovjetuniót és a befolyása alá tartozó szocialista országokat.

A XXI. század elejére egymástól jól megkülönböztethető modellek alakultak ki Európában.

6.1. Kontinentális, avagy német - francia modell

Németország, Ausztria, Franciaország, Belgium és Luxemburg őrzi leginkább a bismarcki társadalombiztosítási rendszer örökségét. Az újraelosztás szintje (Európán belül) közepesnek tekinthető, magasabb, mint az angolszász országokban, de alacsonyabb, mint a skandináv államokban. Ennek megfelelően az adószint is az előző két országcsoport mértékei között helyezkedik el. A munkabérek közterheit úgy határozzák meg, hogy azok fedezetet biztosítsanak a társadalombiztosítási ellátásokra, a társadalombiztosítási járulékok magasak. Az ellátások alapvetően foglalkoztatás alapúak, az ellátások mértéke függ a kereset és a hozzájárulás mértékétől. A munkavállalók szabályozási és jogi védelme magas szintű, az elbocsátásokra szigorú munkajogi szabályok vonatkoznak, a szakszervezeti bértárgyalások szerepe kiemelkedő. Jellemzőek a kollektív szerződések. A munkaerő-képzés szakmaorientált. Mindezek következtében a munkaerő alapvetően immobil. A bérek általában kollektív szerződés keretében kerülnek meghatározásra

A munkanélküli és nyugdíjellátások nagyvonalúak, lehetséges a korhatár előtti nyugdíjba vonulás is.

Minimális általános szociális védelmet a társadalom széles körének biztosítanak (alanyi jogon). A társadalom viszonylag kis része él szegénységben, a jövedelmek szóródása alacsony, de a legmagasabb jövedelmű 10 % (átlag) jövedelemszintje sem tekinthető kiugróan magasnak.³⁴⁶

³⁴⁶Bakács András – Borkó Tamás: Az állami szerepvállalás európai modelljei: A mediterrán, a skandináv, valamint a német – francia kontinentális modell – tanulságok Magyarország számára, International Centre for Economic Growth Európai Központ, 2006, 7. o. <http://www.icegememo.hu/hun/_docs/munkafuzetek/munkafuzet_13.pdf> letöltve: 2022. 08. 31.

6.2. Angolszász, liberális modell

Az Egyesült Királyságban és Írországban a jóléti rendszert is a liberális piacszemlélet jellemzi. Az állami beavatkozás amennyire lehet, semleges, minél kisebb mértékben kívánják befolyásolni az egyének döntéseit és a piaci folyamatokat. Az állami újraelosztás szintje viszonylag alacsony, ennek megfelelően az adószint is alacsonyabb, mint általában Európában. A jóléti rendszer működtetésébe bevonják a piaci szereplőket is (így például a nyugdíjrendszer működtetésébe is).

A munkanélküli járadékok viszonylag magasak, a foglalkoztatással kapcsolatos szabályok viszont inkább a munkaadóknak kedveznek, lehetővé téve a munkavállalók könnyebb elbocsátását. A munkavállalók védelme alacsony szintű, a szakszervezetek szerepe egyáltalán nem meghatározó. A bérek meghatározásában az egyéni tárgyalásoknak nagyobb a szerepe. Mindezeknek következménye a rugalmas munkaerőpiac.

A társadalombiztosítási szint alacsony, szigorúak a jogosultsági szabályok, és ezek nagy része nem alanyi jogon, hanem rászorultsági alapon vehető igénybe. A családtámogatási rendszer gyenge, az egészségügyben és az oktatásban sem fejlett a szociális ellátórendszer.³⁴⁷

6.3. Mediterrán, déli modell

A dél-európai országok (Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország) társadalombiztosítási rendszerei hasonlítanak leginkább a kontinentális modell országainak ellátórendszereire, de kiemelésük azért is indokolt, mert vannak markáns különbségek. A jövedelem újraelosztás szintje alacsonyabb, mint a kontinentális modellnél, ennek következtében a társadalombiztosítási járulékok is mérsékeltebbek.

Jelentős a szakszervezetek, a bértárgyalások, a kollektív szerződések szerepe, ebből is következően a bérek szóródása alacsony szintű. Rendkívül szigorúak a munkavállalókat védő szabályok. A szakszervezetek is részt vesznek az ellátórendszer szervezésében és

³⁴⁷ Ua. 9. o.

működtetésében, emiatt az állami befolyás alacsonyabb szintű. A munkanélküli járadék alacsony összegű, meghatározásánál a családnagyságot is figyelembe veszik.

Az egészségügyi rendszert a Beveridge-i alapelveken működtetik (állampolgári jogon járó általános egészségügyi ellátás), de a működtetésbe az államoknak viszonylag kevés beleszólása van, ez egyenlőtlenségeket is generál.

A jóléti juttatások jelentős részét nyugdíjakra fordítják, a korengedményes nyugdíjazás szerepe jelentős. Nem rendelkeznek átfogó szociális hálóval, szemben a kontinentális modellel. Ebben, különösen Spanyolországban és Olaszországban, számos intézkedés történt, de még mindig jelentősek a különbségek a kontinentális modellhez képest.³⁴⁸

6.4. Skandináv, északi modell

A skandináv modell meglehetősen „kilóg” az előző sorból. A modell országai közé Svédország, Finnország, Dánia, és – sajátos kivételként – Hollandia sorolható. A svéd jóléti állam kialakulását segítette a munkásság és a tőke képviselőinek ideológiai és politikai konvergenciája is, mely egyik fontos eleme volt a hosszú ideig tartó politikai stabilitásnak is. A szociáldemokrata svéd jóléti stratégia fő célkitűzései közé tartozott a teljes foglalkoztatottság, a piaci tényezők csökkentése a szükséglet kielégítésben, azaz a szükségletek kielégítése nem áruval, hanem állampolgári jogon járó szolgáltatás biztosításával történik. A modell igyekszik csökkenteni a társadalmi – gazdasági egyenlőtlenségeket, előmozdítani a hatékony működést.³⁴⁹

Ezeket az országokat a kiemelkedően magas adószint, és a jelentős társadalmi újraelosztás jellemzi. Kiemelkedően magas a szociális ellátások és a közszolgáltatások szintje is. Itt fontos megjegyezni, hogy ezek az országok jelentős vallási hagyományokkal rendelkeznek e területeken, az északi országok napi gyakorlatban is alkalmazott lutheránus elvei, illetve Hollandia történelmi múltja ebben meghatározóak.

³⁴⁸Ua. 10.o.

³⁴⁹ Nyilas Mihály: A svéd jóléti állam válsága, In: Acta Bibl., 1. kötet, Szeged, 1985., <http://acta.bibl.u-szeged.hu/18636/1/tars_tud_eu_1985_381-394.pdf> letöltve: 2022. 08. 29. 383. o.

Az államok a piaci folyamatokba nem avatkoznak be, ahol viszont a piaci mechanizmusok nem képesek megfelelő módon működni, belép az állami ellátórendszer (családtámogatások, szociális háló, kultúra stb.) vagy az állam kvázi piaci szereplőként belépve lát el jóléti feladatokat.

Az államok aktív szerepet vállalnak a foglalkoztatás bővítésében, az erős szakszervezetek a bérmeghatározásban játszanak jelentős szerepet. A munkajogi szabályozás megengedőbb, mint a kontinentális modellben. A bérek differenciáltsága viszonylag alacsony szintű.

A munkanélküli- és nyugdíjellátás nagyvonalúbb, mint a kontinentális modellben. Az állam aktív szerepet vállal a foglalkoztatás bővítésében.³⁵⁰

6.5. Magyarország

Magyarország esetében megállapítható, hogy a szociális kiadások szintje elmaradt a fejlett jóléti államokétól.³⁵¹ Magyarország leginkább a mediterrán, azonban az állam mérete alapján a skandináv modellhez áll közelebb. Magyarországon a biztosítási logika alapján működő ellátórendszer dominál, ugyanakkor kiegészítő elvként mind a segélyezési, mind a normatív típusú rendszer is jelen van. Biztosítási elv alapján működik az egészségbiztosítási, a nyugdíjbiztosítási ellátás, a foglalkozáspolitikai passzív eszközrendszer.³⁵²

Magyarországot az elmúlt negyedszázadban az „útkeresés” szóval lehet leginkább jellemezni. A szocialista út már nem elfogadható, de helyette még nem „találták ki” a jövőben követendő utat. Az biztos, hogy a skandináv ellátórendszer és mediterrán közteherviselés (feketegazdaság, korrupció stb.) egymással összeegyeztethetetlen.

A rendszerváltás előtti teljes foglalkoztatást követően jelentősen megnőtt a munkanélküliség, a korábbi nyugdíjrendszer fenntarthatatlansága (több ok miatt is) egyre nyilvánvalóbbá vált, az egészségügyi ellátórendszer folyamatosan finanszírozási problémákkal küzd. A szociális ellátórendszer gondjai is egyre jobban érzékelhetőek.

³⁵⁰ Bakács – Borkó 10. o.

³⁵¹ Kornai János: Útkeresés. Századvég Kiadó, Budapest, 1993.

³⁵² Homicskó Árpád Olivér: A munkaerőpiac szerepe a szociális gondoskodás nézőpontjából, Polgári Szemle, 11. évfolyam, 4-6. szám, 2015. december

Gondoljunk csak az ország keleti, észak – keleti és a nyugat – dunántúli megyéinek fejlettségére, a jövedelemtermelő képességére, infrastrukturális viszonyaira, alakosság életkörülményeire, kereseti és szociális viszonyai közötti különbségekre.³⁵³

Történtek lépések a változások érdekében, de ezek egy részét a politikai szereplők gyakran ellehetetlenítették, nem kis részben a média és a magukat szakértővé kinevező médiaszemélyiségek aktív közreműködésével.

Folyamatos ütközésben van a paternalista államszemlélet (majd az állam megoldja!) és a piaci szemlélet, illetve máig nem tisztázottak, hogy az öngondoskodásra milyen területeken és mennyire kell építeni a jelenleg aktív korosztályoknak, illetve a munkaerőpiacra a közeljövőben belépőknek.

A rendszer átalakulóban van, sajnos ebben kevesebb jele van a tudatos elképzeléseknek, mint a kényszermechanizmusoknak (a hídon akkor kell átmenni, amikor odaérünk?). Sokan az ellátórendszerek összeomlását vizionálják. Ennek bekövetkezésére kicsi az esély, de valószínűleg kisebb társadalmi áldozatokkal járna, ha egy legalább 10-15 éves koncepciót meghatározva történnének a szabályozási lépések.³⁵⁴

„Szegények mindig lesznek köztetek, rajtuk bármikor segíthettek.”³⁵⁵ Jézus arra utal, hogy szegények mindig is voltak, vannak és lesznek a világon, akiken mindig lehet és bizonyos szinten kötelesség is segíteni. A kérdés az, hogy vajon az állam szerepe meddig terjed a rászorulóknak segítségében? Meddig terjed az állam alkotmányos kötelessége, és hol húzódik az egyén felelősségének határa?³⁵⁶ Ezek azok a kérdések, melyekre nehéz megtalálni a választ. A túlzott állami szerepvállalás az embereket semmittevésre ösztönözheti, ugyanakkor az alacsony szintű állami segítség a társadalom alsó rétegeiben levő embereket kilátástalan helyzetbe sodorhatja. Úgy gondolom a valamit valamiért el elkerülhetetlen, azaz a rászorulóknak aktív közreműködése nélküli egyoldalú segítségnyújtás semmiképpen nem jelent

³⁵³ Lakner Zoltán: Szociálpolitika, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2012. 26. o.

³⁵⁴ Társadalombiztosítás, jóléti állam – Modellek Európában <<https://ado.hu/ado/tarsadalombiztositas-joleti-allam-modellek-europaban/>>, letöltve: 2022. augusztus 31.

³⁵⁵ Jézus (MK 14,7)

³⁵⁶ Téglási András: A szociális jogok alkotmányos védelme – különös tekintettel a szociális biztonság alapjogi védelmére, Dialog Campus Kiadó, Budapest, 2019., 9. o.

megoldást, tekintve, hogy nincs olyan személy egyetlen társadalomban sem, aki élete folyamán a szociális jog ellátásait el tudná kerülni.³⁵⁷

A szociális jog fejlődése területén, új erőpróbát jelent Európának az előző évek gazdasági migrációs hulláma, a járványhelyzet alakulása, napjaink új kihívása, a háborús helyzet jelenléte is. A jóléti rendszerek ezt képesek voltak néhány évvel ezelőttig megfelelően kezelni, de a megnövekedett igényekre és szélsőséges jelenségekre a korábbi eszközök már nem képesek megfelelő válaszokat adni.³⁵⁸

Ebben a fejezetben taglalt négy modell közti különbségeket összefoglalva elmondható, hogy a közöttük jelen lévő differencia leginkább az adóztatás, az állami újraelosztás és a piaci folyamatokba történő állami beavatkozás terén mutatkozik meg. (Az angolszász modell lényege az alacsony adószint, az alacsony állami újraelosztás és a piaci folyamatokhoz semleges viszonyuló állam.)³⁵⁹ A skandináv modell országai közé Svédország, Finnország, Dánia és Hollandia sorolható. Ezeket az országokat a kirívóan magas adószint és a jelentős társadalmi újraelosztás jellemzi, kiemelkedő a szociális ellátások és a közszolgáltatások szintje is. A skandináv modell másik jellemzője, a kiemelkedő szintű szociális ellátás és a magas szintű közszolgáltatások.³⁶⁰

Visszatérve az állami szerepvállalás, valamint az egyének aktív közreműködésének témakörére, mindenekelőtt elmondható, hogy a szociális jogok megítélése talán az egyik legvitatottabb területe az alkotmányos alapjogoknak. A szociális jogok, a szociális biztonsághoz való jogot is ide értve, a második generációs jogok körébe tartozó alkotmányos alapjogok, melyek jellegüknél fogva alapvetően különböznek az első generációs jogoktól. A második generációs jogok tekintetében az állam aktív szerepvállalása nélkülözhetetlen azzal a kitételrel, hogy egyes esetekben a jogok bizonyos vonatkozásai ugyanúgy tartózkodási kötelezettséget írnak elő az államra vonatkozóan, szükségességük aligha vitatható,³⁶¹ melyet

³⁵⁷ Hajdu József – Homicskó Árpád Olivér: Szociális jog II. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2010. 10. o.

³⁵⁸ Rédey Ákos – Utasi Anett: Szociálisan érzékeny környezet-fejlesztés, Pannon Egyetem, 2012.

³⁵⁹ <http://www.atv.hu/belfold/20180128-mukodhet-a-skandinav-modell-magyarorszagon> 2020. 03. 07.

³⁶⁰ <http://www.atv.hu/belfold/20180128-mukodhet-a-skandinav-modell-magyarorszagon>

³⁶¹ Takács Albert: A szociális jogok In: Halmai Gábor –Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 812. o.

maga az Alaptörvény is deklarálni, hiszen a szociális jogról, nem, mint alanyi jogról, hanem, mint államcélról beszél.³⁶²

VII. Gyakorlati következtetések a szolidaritás végrehajtási eljárásokban való megjelenésére

Meglehetősen furcsa kettősséget alkothat a bírósági végrehajtási eljárás során az olyan fogalmak használata, mint az arányosság és a szolidaritás. A kettősség ugyan jelen van, de nem zárja ki azt, hogy az eljárás során a fogalmak mögötti tartalom érvényre jusson, egy eljárást hatékonyabbá tegyen, hogy az mindkét fél számára megfelelően alakuljon. Az arányosság elve, mint Uniós alapelv, úgy vélem, hogy a végrehajtási eljárásokra nézve is jelentőséggel kell, hogy bírjon, hiszen a végrehajtási eljárásnak a célja a térülés, az eljárás mihamarabbi befejezése, mely, ha megvalósul, nem ró aránytalanul nagy terhet a kötelezettre, hiszen rövididő alatt a kamatok nem halmozódnak úgy fel. Végrehajtást kérő szemszögéből nézve pedig, az eljárás gyors lefolytatása hamarabb hozzájuttatja őt a jogos követeléséhez. A jogszabályi rendelkezéseket tanulmányozva, az arányosságra való törekvés nyilvánvaló, hiszen a jogalkotó mindkét fél számára biztosította azokat a lehetőségeket, melyekkel az egyensúly fenntartható. Ebben a fejezetben sorra veszem, mind az adósokra, mind a végrehajtást kérőkre vonatkozó jogszabályhelyeket, melyek együttes alkalmazása a sikeres eljárás lefolytatásának a kulcsát jelentik, majd javaslatot teszek egy olyan tárhely kidolgozására, mely a jogszabályi rendelkezések érvényre juttatását némiképpen elősegítené. Nem utolsó sorban a rendszer megvalósulása a koncepció részét képezve a szociális alapot is gyarapítaná. Előrebocsátom, hogy a megfelelő működéshez számos egyéb részfolyamat kidolgozása nélkülözhetetlen, a megvalósítás mindenképpen kidolgozásra szorul, természetesen az arra illetékes szervezetek bevonásával.

³⁶² Fleck Zoltán – Gadó Gábor – Halmi Gábor: Vélemény Magyarország Alaptörvényéről. In: Fundamentum 1. szám, 2011. 68. o.

7.1. Szolidaritás az adósok vonatkozásában

A szolidaritás a végrehajtás során számos ponton megjelenik, kezdve Vht. bizonyos paragrafusaitól, a különböző kormányzati intézkedésekig, bár álláspontom szerint nem minden esetben éri el a kitűzött célt.

1. Az egész eljárás során a fokozatosság elvét³⁶³ szem előtt tartva kell a végrehajtónak az eljárást lefolytatni³⁶⁴. Azaz elsősorban a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeget, majd adós munkabérét kell végrehajtás alá vonni és a tartozást behajtani. Amennyiben – előre láthatóan – a munkabérből, illetve a számán kezelt összegből a tartozás viszonylag rövid időn belül nem kerülhet behajtásra, úgy ingó, illetve ingatlan vagyontárgyra kell az eljárást tovább folytatni. Fontos megjegyezni, hogy az ingatlan végrehajtást, kizárólag végrehajtást kérő kérelmére lehet foganatosítani!³⁶⁵ Az árverések kitűzésének feltételei 2022.12.02-től radikálisan megváltoztak, mely úgy gondolom, hosszú távon korántsem szolgálja adós érdekeit. A lefoglalt ingatlan értékesítése felől, kizárólag akkor intézhető a végrehajtó, amennyiben az adóssal szemben indított végrehajtás során a behajtandó tőkekövetelés – több követelés esetén pedig az összes tőkekövetelés – összege meghaladja az ötszázezer forintot.³⁶⁶

Meglehetősen érdekes helyzetet teremt ez a gyakorlatban, hiszen számos esetben a végrehajtást kérőknek nem érdeke az, hogy a tartozás minél hamarabb rendezésre kerüljön. Gondolok itt arra, hogy a kamat az idő előrehaladtával folyamatosan növekszik, tehát az eljárás megtérülése egy esetlegesen sikeres árverés kapcsán nem mindig teremt „kedvező” helyzetet. Számos eljárás során előfordul, hogy Adós szabadulna a tartozásától még olyan áron is, hogy ingatlana értékesítésre kerül, azonban ő ezt nem kérheti, tekintettel arra, hogy az „eljárás ura” a végrehajtást kérő. Megfontolandó lenne a jogszabályt kis mértékben megváltoztatni, kiegészíteni, mintegy lehetőséget biztosítva arra a kötelezettek számára, hogy a tartozásuk minél hamarabb rendezésre kerüljön, megkímélve ez által saját magukat a halmozódó kamatok által okozott többletköltségek viselésétől. Értem ezalatt azt, hogy Adósoknak is kellene, hogy legyen lehetősége kérni az ingatlanuk árverezését, amennyiben

³⁶³ A fokozatosság elvét ebben a fejezetben más kontextusban vizsgálom, hiszen a dolgozatom harmadik fejezetében részletesen ismertettem.

³⁶⁴ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. évi törvény 7. §.

³⁶⁵ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. évi törvény 139. §. (1).

³⁶⁶ Vht. 7. § (2), Vht. 304/K. § (10)

úgy látják a térülés hamarabb bekövetkezhet, vagy éppen ezzel elkerülhetik adósságuk felhalmozódását. Különösen nagy jelentőséggel bírhatna ez abban az esetben, ha több ingatlanal is rendelkeznek.

A jogszabály módosítást megelőző szabályozás alapján, amennyiben a behajtandó tőkekövetelés összege nem haladta meg az ötszázezer Ft-ot, vagy pedig az egymillió Ft-ot, és a követelésre zálogjog is be volt jegyezve, az árverés kizárólag akkor volt kitűzhető ki, ha a törvényben foglaltak³⁶⁷ alapján adós a számára kötelezően biztosítandó részletfizetésnek nem tett eleget! A szabályozás nem kötötte az ingatlanárverést minimálisan meghatározott tőkeösszeghez, kizárólag ahhoz, hogy végrehajtást kérőnek kérnie kellett az értékesítést, valamint egy bizonyos nagyságú követelés esetén, az értékesítést megelőzően, kötelezően biztosítani kellett a részletfizetést. A további végrehajtási cselekményeket ezt követően az határozta meg, hogy adós tudott-e ezzel a lehetőséggel élni, vagy sem. A Vht. 2022. december 2.-ai módosítása a kötelező részletet nem, de annak időtartamát jelentősen megváltoztatta, mely szerint, a természetes személy végrehajtást kérő esetében, a végrehajtó a részletfizetést legfeljebb 1 évre állapítja meg. Jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet végrehajtást kérő esetében pedig az 500 ezer Ft-ot meg nem haladó összegű pénzkövetelés esetén legfeljebb 1 évre, míg az 500 ezer Ft-ot meghaladó összegű pénzkövetelés esetén legfeljebb 2 évre lehet megállapítani. Ebben az esetben, amennyiben a részletet a feltételekben foglaltak alapján Adós megfizeti, ingatlana megmenekülhet az árveréstől. Megjegyzem azonban, hogy a szabályozás, főként a tekintetben, hogy a minimális tőkeösszeget ötszázezer forintban határozta meg, meglehetősen nagy bonyodalmat tud okozni például a tört tulajdoni hányadú ingatlanok vonatkozásában, különösen akkor, ha az első árverés sikertelenül zárult, és az ingatlant folyamatos hirdetménnyel ismételt ki kellene tűzni. Nemcsak a kitűzhető tulajdoni hányadra lehet hatással, hanem a lakottan és beköltözhetően történő értékesítés fogalmának értelmezésére is, mely fogalmakat a dolgozatom első fejezetében részletesen ismertettem. Úgy vélem a jogalkotó a gyakorlati megvalósítást a jogszabály megalkotásánál nem vette kellőképpen figyelembe, így várható a felmerült problémák korrekciója, gyakorlathoz való igazítása, vagy legalábbis kívánatos volna. Még nagyobb jelentősége van a „pontosításnak” egy zálogjogosult bekapcsolódással indult, vagy a kizárólag zálogtárgy értékesítésére vonatkozó, de az olyan ügyek esetében is, melyekben a kötelezett – legyen az akár a Magyar Állam,

³⁶⁷Vht. 52/B. §.

mint szükségképpen örökös – kizárólag örökrésszel felel. Említést érdemelnek a gyermektartásos ügyek is, hiszen a módosítás sem ingatlan típusra, sem pedig ügytípusra való tekintettel nem differenciál, így számos esetben a követelés behajthatatlanná válik, amennyiben kötelezett az ingatlanán kívül – legyen szó csak egy, de akár tíz ingatlanról - egyéb vagyontárggyal nem rendelkezik, sőt, még letiltható jövedelemmel sem. Behajthatatlan jegyzőkönyv kiállítására azonban nincs lehetőség, tekintve, hogy annak feltételei nem állnak fenn, hiszen kötelezett rendelkezik ugyan vagyontárggyal, csak éppen értékesíteni nem lehet. Úgy gondolom, ez a fajta szabályozás semmiképpen nem szolgálja adós érdekeit, még kevésbé közelít ahhoz, hogy az eljárás a felekre nézve arányos legyen. Adós bármennyire is szeretne szabadulni a tartozásától, ha ingatlanán vagy ingatlanain kívül nem rendelkezik egyéb vagyontárggyal, jövedelemmel, és a tőkekövetelési összegei sem haladják meg a küszöbértéket. Az eljárás mindaddig megakad, ameddig egy esetleges új ügy érkezését követően az ingatlan árverezhetővé válik, mindeközben azonban a kamat mértéke folyamatosan emelkedik. Felmerül tehát a kérdés: Valóban megvalósulhat így az SZTFH által sokat hangoztatott triász? A szakszerű, jogszerű és empatikus végrehajtás? Felmerülhetnek továbbá azok a kérdések is, hogy míg a követelés bírósági úton érvényesíthető, azonban annak végrehajtás útján érvényt szerezni nem lehet, az miként fog hatni az igazságszolgáltatásba vetett közbizalomra, emelkednek-e a hitelkamatok, előtérbe kerülhet-e az önbírászkodás?

3. Speciális esetet képez az, ha a végrehajtandó tartozás maga is olyan jogviszonyból ered, amelyben az adós a végrehajtást kérő egyetértésével pénzösszeg részletekben történő fizetésére volt köteles, hiszen ebben az esetben maga a végrehajtást kérő döntött úgy, hogy a szolgáltatást részletekben fogadja el. Ez esetben is feltétele a kedvezmény biztosításának a tartozás egy részének megfizetése; a törvény ezt tételesen meg is határozza: olyan összeg, amely - ha a jogviszony fennmaradt volna - a fizetés időpontjáig esedékessé vált összegnek felel meg.³⁶⁸

4. Maga az Alaptörvény is védi az állampolgárokat, hiszen Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson³⁶⁹.

³⁶⁸Vht. 52/A. §. (6).

³⁶⁹ Magyarország Alaptörvénye XIX. cikk

Magyarország a szociális biztonságot az (1) bekezdés szerinti és más rászorulóknak esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg³⁷⁰

Magyarország törekszik arra, hogy az emberhez méltó lakhatás feltételeit és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést mindenki számára biztosítsa³⁷¹

Mint láthattuk a Kormány számos olyan intézkedést kezdeményezett, mellyel segíteni próbál azokon az embereken, akik már - már kilátástalannak tűnő helyzetben vannak.

Sajnálatos módon a magyar lakosság lakáshitel állományának mértéke, azon belül is a deviza adósság drámai mértéke, ebből adódóan a bajba jutott hitelesek egyre növekvő száma hazánk egyik legsúlyosabb, legdrámaibb gazdasági, pénzügyi, és társadalmi problémája.

A fizetési nehézség a tapasztalatok alapján elsősorban a gyermekes családokban, okoz nagyobb nehézséget, mely egyenes arányban nő a gyermekek számának növekedésével.

Az alábbiakban azokat a már meghozott, bevezetésre került intézkedéseket mutatnám be, melyek szintén a szolidaritást voltak hivatottak tágabb alapokra helyezni.

5. 2010. májusában a Kormány a kilakoltatási moratóriumot meghosszabbította, először 2010. december 30-ig, majd 2011. április 15-ig, végül 2011. július 1-ig.

2011. december 1-től a téli kilakoltatási moratórium újra életbe lépett, mely december 1-től, május 1-ig tartott, a korábban már részletesen taglalt kivételektől eltekintve³⁷².

További kedvezményt biztosított a jogalkotó, a Vht. - ben ma is jelen levő rendelkezéssel, mely szerint:

Adósságot, ha határidőben eleget tesz kiköltözési kötelezettségének, és az ingatlant, a hirdetményben feltüntetett tartozékokkal együtt, kiürített állapotban átadja árverési vevőnek, továbbá legkésőbb a kiköltözési határidő lejártát követő 8 napon belül kérelmét a végrehajtónál előterjeszti az árverési vételár bizonyos százalékának megfelelő összeg részére visszajár, azaz:

- az 5 millió forint alatti árverési vételár esetén annak 1%-ának,

³⁷⁰ Magyarország Alaptörvénye XXII. cikk (1)

³⁷¹ Magyarország Alaptörvénye XXII. cikk (2)

³⁷²<https://2010-2014.kormany.hu/hu/gyik/kormanyzati-intezkedesek-a-lakashitelesek-erdekeben> letöltve: 2020.04.27.

- 5 millió forint és azt meghaladó összegű árverési vételár esetén 50 000 forint és az 5 millió forint feletti rész 0,5%-ának,
- 10 millió Ft és azt meghaladó összegű árverési vételár esetén 75 000 forint és az a 10 millió forint feletti rész 0,25%-ának

megfelelő összeg³⁷³.

6. 2010. november 27-én lépett hatályba a nehéz helyzetben levő lakáshitelesek támogató törvénycsomag, illetve az öt pontos otthonvédelmi akcióterv (2011. májusában), melyhez 2011. július 1-ig – a kilakoltatási moratóriumhoz hasonlóan – limitált árverezés is társult, a bajba jutott hitelesek szociális megsegítése érdekében.

Az öt fő pont, amelyben a kormány és a bankok megállapodtak:

- a) Árfolyamgát.
- b) Fokozatos, limitált árverezés.
- c) Létrejön a Nemzeti Eszközkezelő.
- d) Devizaalapú lakáshitelezés – feltételekkel.
- e) Otthonvédelmi kamattámogatás.

A programban való részvételt az alábbi feltételekhez kötötték, tehát az a hiteladós élhetett vele, akinek:

- a) a devizakölcsönből származó fizetési késedelme nem haladja meg a 90 napot,
- b) aki nem áll fizetéskönnyítő program hatálya alatt,
- c) a hitel felvételekor a hitelösszeg nem haladta meg a 20 millió forintot.

7. 2011-ben kihirdetésre került a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról szóló 2011. évi CLXX. törvény (NET törvény)³⁷⁴

³⁷³Vht. 154/B. §.

³⁷⁴ 2011. évi CLXX. törvény a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról

A Nemzeti Eszközkezelő részére a törvény alapján egy lakóingatlan ajánlható fel - a teljesség igénye nélkül felsorolva - akkor,

- ha a hiteladós és a vele egy háztartásban élő hozzátartozója szociálisan rászorult személy,
- ha a bejelentett lakóhelyük 2014. december 31.-én és a kérelem benyújtásakor is az állam számára megvételre ajánlott ingatlanban található,
- más lakhatást biztosító használati joggal nem rendelkeznek,
- továbbá az ingatlanon, 2013. december 31.-e előtt megkötött jelzáloghitel-szerződés van, mely pénzügyi intézmény javára bejegyzett,
- a jelzáloghitel-szerződés fedezetét a bejelentett ingatlanon kívül más ingatlan nem képezi.

Fontos megjegyezni, hogy amennyiben a Nemzeti Eszközkezelő Adós ingatlanát megvásárolja, úgy nem szűnik meg automatikusan az összes tartozása, kizárólag a jelzálogjoggal biztosított követelés. A többi eljárás folytatódik tovább. Az ingatlan visszavásárlási joga mind a zálogkötelezettet, mind a hiteladóst megilleti még akkor is, ha időközben az ingatlan a települési önkormányzat tulajdonába kerül. A visszavásárlási jog azonban megszűnik, ha a lakóingatlanra a bérleti jog megszűnik, mely bekövetkezhet akár egy havi bérleti díj nem határidőben történő megfizetésével is.

8. A 2014. évi deviza hitelesekre vonatkozó rendelkezések (DH1. tv.)³⁷⁵

A Kúria szerint az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos tájékoztatás elmaradása, vagy nem megfelelő volta esetén tisztességtelen („nem világos, nem érthető”) és így érvénytelen a szerződésnek az a rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot a fogyasztó viseli.³⁷⁶

9. 2014. október 6-án kihirdetésre került az újabb (DH2. tv.) törvény³⁷⁷, mely a DH1. törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződésekre terjed ki.

³⁷⁵2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről

³⁷⁶ 2/2014 PJE határozat

³⁷⁷2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről

10. 2015. október 2-án hirdették ki a forintosításról szóló törvényt,³⁷⁸ mely alapján a már felmondott deviza alapú kölcsönszerződésből eredő, még devizában nyilvántartott követelések kerülnek forintosításra. A felmondott szerződéseknél a követelés forintra átváltásának hatálya 2016. január 1. napja, a 2016. január 1-jén fennálló devizatartozás kerül forintosításra.

A forintra átváltásnál alkalmazott árfolyam a 2015. augusztus 19. napján az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyam:

- 287,22 HUF/CHF;
- 309,2 HUF/EUR)

Ha ezen devizaárfolyam magasabb, akkor elengedésre kerül a felmondott kölcsönszerződésből eredő követelésünk devizaárfolyam különbözetére eső része,³⁷⁹ mely devizaárfolyam megegyezik a jelzáloghitelek forintosításához használt árfolyammal:

- 256,47 HUF/CHF;
- 308,97 HUF/EUR),

11. A természetes személyek adósságrendezéséről szóló törvény (ARE)³⁸⁰:

2015. szeptember 1-vel lépett hatályba, melynek célja az volt, hogy az adós - és valamennyi hitelezője felelős együttműködése során - az adós fizetőképességét helyreállítsa, azaz hozzájáruljon a fizetési nehézségekkel küzdők, továbbá a túlzottan eladósodottak számára egy fizetési fegyelmet megkövetelő adósságtörlesztési terv megalkotásához, mely a hitelezők méltányos igényeit is szem előtt tartva, az adós és családja létfenntartását és lakhatását biztosítja.³⁸¹

³⁷⁸ 2015. évi CXLV. törvény egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről.

³⁷⁹ 2014. évi LXXVII. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről 10. §.

³⁸⁰ 2015. évi törvény a természetes személyek adósságrendezéséről

³⁸¹ <http://www.csodvedelem.gov.hu/hirek/32> 2020.02.18.

A kialakult veszélyhelyzet miatt, azonban a Családi Csódvédelmi programban is változtatásokat eszközölt a Kormány, mely szerint a koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében, 2020. december 31.-ig fizetési moratórium került biztosításra³⁸².

Az érintett személyeknek a fizetési moratórium érvényesítéséhez nincs teendőjük, ugyanis annak joghatásai az adósságrendezési eljárásban résztvevő személyek külön nyilatkozata nélkül, a jogszabály erejénél fogva állnak be.

Fontos azonban kiemelni, hogy a jogszabály lehetőséget biztosít arra, hogy az adósságrendezési eljárásban résztvevő személyek a fizetési kötelezettségüket változatlanul teljesítsék, ezzel elkerülve a fizetési moratórium alatt felhalmozódó kamatot és a futamidő hosszabbodását, mely természetesen továbbra is növekszik, nem stagnál az esetleges moratórium alatt.³⁸³

12. 2018. decemberében újabb szolidaritási alappal bővült az adósoknak nyújtott segítségék tárháza: a Nemzeti Eszközkezelő Programban részt vevő természetes személyek otthonteremtésének biztosításáról szóló törvény formájában³⁸⁴.

A törvény elsődleges célja, hogy a Nemzeti Eszközkezelő Programban résztvevő természetes személyek megszerezzék a jelenleg bérelt ingatlanuk tulajdonjogát. A konstrukció lényege, hogy a fizetési kötelezettségeiknek eleget tevő bérlők és az otthonteremtés minél szélesebb körben történő biztosítása érdekében a bérlők közeli hozzátartozói lehetőséget kapnak arra, hogy jelentős kedvezmények igénybevételével, egy összegben megvásárolják az általuk bérelt ingatlant. Ilyen kedvezmények minősül:

- hogy a vételár számítás során az állam nem számít fel kamatot,
- valamint a vételárba beszámításra kerül a bérlő által már megfizetett bérleti díj.

³⁸² 47/2020. (III.18.) Kormány Rendelet, illetve 62/2020. (III.24.) Kormány Rendelet

³⁸³ <http://www.csodvedelem.gov.hu/hirek/50letoltve:2020.04.26>.

³⁸⁴ 2018. évi CIII. törvény a Nemzeti Eszközkezelő Programban részt vevő természetes személyek otthonteremtésének biztosításáról.

A vevő kérelmére az állam további százalékos mértékű vételár kedvezményt nyújt elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzésének terhe mellett.

Mint említettem, hogy ezek a jogszabályok csak a jelzálogjog által biztosított követelések tekintetében jelentik, hogy adós megszabadulhat a hitelétől, ha vagyonát a Nemzeti Vagyonkezelő megvásárolta.

A rendelet tehát gyors megoldásként szolgálhat azoknak az embereknek, akiknek nehézséget okoz a fizetés, másfelől azonban, a törvény szigorú feltételeinek nem teljesítése esetén, az emberek gyorsan visszakerülhetnek az utcára.

Hozzáteszem, a Kormány az előzőekben ismertetett intézkedéseket, mintegy szolidaritást mutatva felénk, az adósok helyzetének megkönnyítése céljából hozta létre. Úgy vélem azonban, hogy az intézkedéseknek nem szabadna egyoldalúnak lenniük, tehát az együttműködést mindkét fél számára szükségesnek tartanám.

Az intézkedések meghozatala ellenére azonban, nem látszik, hogy az eljárások csökkenő tendenciát mutatnának, az Adósok, és velük együtt az árverések, kilakoltatások száma is évről-évre növekedni látszik.

Bár úgy tűnik, hogy a fent tárgyalt rendelkezések mintegy átmeneti megoldást nyújtanak az adósok számára, álláspontom szerint azonban ezek még messze vannak attól, hogy elegendőek legyenek, sőt mi több, sok esetben csak tűzoltást - nem igazán megoldásokat - jelentenek a problémáikra.

Sajnálatos módon, Magyarországon a végrehajtási eljárások nem kapcsolódnak össze a szociális hálózattal, pedig sokszor nagy szükség lenne rá.

A szolidaritásnak sok arca van. Elképzelésem szerint lenne lehetőség a végrehajtási eljárások során a bővebb alkalmazásukra, de csakis közös erőfeszítéssel. Az egyoldalú energia befektetés nem hozza meg a kívánt eredményt. Mindkét fél aktív közreműködése kell az optimális cél eléréséhez!

Hiába biztosít a jogszabály kedvezményeket, hiába próbálunk a különböző adósságrendezési programokkal az adósokon segíteni, ha adósok nem működnek közre, a szolidaritás egyoldalú.

13. Maradványvagyon-hasznosító Zrt. megalakulása

A Nemzeti Vagyon Kezeléséért Felelős Tárca Nélküli Miniszter közleménye szerint 2011-ben létrehozott Nemzeti Eszközkezelő Zrt. (NET Zrt.) jelentős segítséget nyújtott a szociálisan hátrányos helyzetben levő, legrászorultabb rétegnek, a kormány szándékának megfelelően. Ennek eredményeképpen számos család kedvezményes feltételekkel visszavásárolhatta elveszett ingatlanát, bizonyos feltételek mellett. Bár a statisztikai adatok mindenekelőtt arra valók, hogy szebbé tegyék a világot, mint amilyen³⁸⁵, mégis fontos megjegyezni, hogy a statisztikai adatok alapján a NET Programban való részvétellel összesen mintegy 155 ezer ember menekült meg a hiteltartozásától, hogy még az otthonukat sem kellett elhagyniuk. Az adatok alapján 10-ből 9 ember visszavásárolta az ingatlanát, a NET Program kezdett kiüresedni, így időszerűvé vált a társaság működésének felülvizsgálata. A társaság megmaradt, mintegy 4 600 ingatlana kezelését a 2021-ben megalakult Maradványvagyon – hasznosító Zrt. vette át (MVH ZRT.) Az MVH Zrt feladata, hogy árveréssel, vagy egyszerűsített pályázattal értékesítse a kivezetésre szánt állami vagyont. Dönthet ugyanakkor úgy is, hogy az önkormányzatok, vagy egyházak részére ingyenesen átadja az állami vagyont, mintegy átalakult formában ellátva „jogelődjét” Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt - t (MNV ZRt.), mely eddig is azzal foglalkozott, hogy megpróbálta eladni az állam részére feleslegessé vált ingatlanokat. A kivezetésre szánt állami vagyon tehát, mint új fogalom jelenik meg³⁸⁶, mely körébe az alábbi vagyonok tartoznak:

- öröklés útján az államra, mint végső örökösre szálló vagyonelemek,
- köztartozások fejében állami tulajdonba kerülő vagyonelemek,
- azon ingóságok, melyek értéke nem haladja meg az egy millió forintot
- egyéb olyan vagyonelemek, melyek egyedi értéke, nyilvántartási értéke nem haladja meg a huszonöt millió forintot.³⁸⁷

³⁸⁵Forgács D. Péter: A bürokrácia szociológiája, Kossuth Kiadó, Budapest, 2019.33. o.

³⁸⁶ A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 3. § (1) 7. pont

³⁸⁷<https://mfor.hu/cikkek/makro/kistestvert-kap-az-mnv-az-allami-vagyon-eladasahoz.html>, letöltve: 2022. 08. 29.

7.1.1. Veszélyhelyzeti intézkedések a végrehajtási eljárások során, külföldi kitekintéssel

A bevezetésben taglalt szolidaritás fogalma az Európai Unió egyik alapvető értéke is, valamint a közös európai menekültügyi politika 1999-ben megkezdett kidolgozása óta annak irányadó elve. A szolidaritást az Európai Unió működéséről szóló szerződés 80. cikke is rögzíti.³⁸⁸A szolidaritásnak ugyanakkor felelősséggel is kell társulnia.

Figyelemmel a 2020. március 11-én a Magyar Közlönyben kihirdetett „veszélyhelyzetre”,³⁸⁹ Magyarország Alaptörvényében foglaltak alapján³⁹⁰, szinte másról sem beszéltek a járvány megjelenésétől fogva a médiában, a rádióban vagy a napilapokban, internetes portálokon, mint a koronavírus terjedéséről, a napi áldozatokról, továbbá - a kialakult helyzetre való tekintettel - a szükséges intézkedések megtételéről, új rendeletek megalkotásáról, melyekkel az emberek segítségére lehet a Kormány. Manapság a szolidaritásnak különösen nagy szerep jut, hiszen a COVID-19 néven ismeretes új típusú koronavírust, 2020. március 11-én az Egészségügyi Világszervezet (WHO) hivatalosan is világjárványnak minősítette, mely 2019. december 12-től kezdve - a kínai Hupej tartományon belül, Vuhan városából kiindulva - végigsöpört minden kontinensen, kivétel nélkül.

Úgy tűnik, a történelem megismétli önmagát, a gazdaság hanyatlását illetően, mely a 2008-as gazdasági válságot is felülmúlta, azonban attól eltérően, most nem a banki jellegű pénzügyi vállalkozások állnak a válság középpontjában.

A Kormány által hozott intézkedések, a végrehajtást sem hagyták érintetlenül. 2020. március 23-án éjjel kihirdetésre került a Magyar Közlönyben, az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során a végrehajtással kapcsolatban teendő intézkedésekről szóló 57/2020. (III. 23.) Korm. rendelet, mely a kihirdetést követő naptól, radikálisan átformálta a végrehajtók munkáját Magyarországon.

³⁸⁸https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:12012E/TXT_2020.04.26.

³⁸⁹40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről

³⁹⁰ Magyarország Alaptörvénye 53. cikk (1)

Az ingatlanokkal, illetve a kilakoltatásokkal kapcsolatos rendelkezéseket az alábbiak szerint módosította a rendelet:

„Ingatlan kiürítése iránt, azzal összefüggésben intézkedni, valamint ingatlan kiürítésére irányuló helyszíni eljárási cselekményt foganatosítani a veszélyhelyzet megszűnését követően lehet...” (azt követő 15. napon legkorábban) Ha a veszélyhelyzet megszűnését követő 15. nap november 15. és április 30. napja közötti időszakra esik, a határidő április 30. napját követő 15. napon újratezdők. Tehát a moratórium ideje is kitolódik.

„A végrehajtó a természetes személy adós lakóingatlanának árverezése iránt - az ingatlan árveréséről szóló hirdetmény közzététele iránt - legkorábban a veszélyhelyzet megszűnését követő 15. napon intézkedhet.”

„A végrehajtó a természetes személy adós lakóingatlanának folyamatos árverezése iránti hirdetménye kapcsán a lakóingatlanra érkező vételi ajánlatot tenni kívánó árverező felhasználói nevének és jelszavának aktiválása iránt legkorábban a veszélyhelyzet megszűnését követő 15. napon intézkedhet.”³⁹¹

Hasonló intézkedéseket vezetett be Németország is a kilakoltatások terén, 2020.április 1-jén kezdődő határidővel a kilakoltatási tilalomra vonatkozóan. Magyarországtól eltérően azonban náluk az intézkedések kizárólag a bérlakásokból való kilakoltatások meggátolására kerültek bevezetésre. A végrehajtási eljárásokat változatlanul hagyták, nemkülönben számos egyéb országban, beleértve az Egyesült Államokat is.

A német szövetségi kormány meg akarja óvni a bérlőket a kilakoltatástól a koronavírusos időszak alatt. Rüdiger Petz, a minisztérium szóvivője elmondta: „azon dolgozunk, hogy senki se veszítse el otthonát.” Az igazságügyi, belügyi és gazdasági minisztériumok által készített jelentések szerint az ügynökség arról számol be, hogy a bérlőket nem szabad értesíteni a Corona-válság miatt a bérleti adósságok miatt felmondásáról. Ezt

³⁹¹57/2020 (III.23.) Kormány Rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során a végrehajtással kapcsolatban teendő intézkedésekről

2020. április 1-jétől szeptember 30-ig kell alkalmazni a bérleti adósságokra. Alapvetően azonban a bérlő kötelezettsége marad a bérleti díj megfizetésére.

A német Szociáldemokrata Párt (SPD) jogi szakértője, Johannes Fechner elmondta: "A lakóépület és a kereskedelmi bérleti díjak esetében a járvány idején a bérleti díjakat elhalasztják.[...] Senkinek sem kell attól tartania, hogy elveszíti lakását, mert a Corona-válság miatt már nem tudja fizetni a bérleti díjat".³⁹²

"Ezt a különleges lakhatási támogatást olyan esetekre kell alkalmazni, amelyekről bebizonyosodott, hogy hatalmas jövedelem kieséssel rendelkeznek, rászorulók, és amelyek egyébként nem képesek fizetni." - mondta a német Szabad Demokrata Párt (FDP) építési és lakáspolitikai szóvivője, Daniel Föst.³⁹³

Németországban a Szenátusi Igazságügyi Igazgatóság bejelentette, hogy az összes végrehajtási intézkedésért felelős berlini kerületi bíróság a megfelelő rendeleteket kibocsátotta. A Köpenicki kerületi bíróság például azt javasolta, hogy a végrehajtók "szüntessék meg" a helyszíni eljárásokat, kerüljék el az adósokkal vagy hitelezőkkel való bármilyen kapcsolatot. Az előre egyeztetett helyszíneket, a hitelezőkkel folytatott konzultációt követően szintén törölték.

Azok is részesülnek ezen intézkedések biztosította előnyökben, akik elmaradtak a gáz-, víz- vagy villanyszámlájuk befizetésével. Mint láthatjuk a németek által hozott intézkedések a végrehajtási eljárásokat gyakorlatilag változatlan formában hagyják, kizárólag a helyszíni eljárások lefolytatását korlátozzák.

Magyarországon az új rendelet értelmében, a Nemzeti Adó-és Vámhivatalnál, továbbá az Önkormányzatoknál folyamatban levő adóvégrehajtások is felfüggesztésre kerültek³⁹⁴. Ennek köszönhetően a végrehajtási cselekmények az adóhatóság által átadott ügyek tekintetében sem fogantatosíthatók, pénzüsszegek nem számolhatók el, a letiltásokat fel kellett függeszteni, az árveréseket törölni kellett.

³⁹²<https://www.manager-magazin.de/politik/deutschland/corona-bund-will-mieter-vor-zwangsräumung-schuetzen-a-1305631.html> letöltve: 2020. 03. 25.

³⁹³<https://www.oldenburger-onlinezeitung.de/nachrichten/coronavirus-bundesregierung-prueft-massnahmen-zum-mieterschutz-36946.html> letöltve: 2020. 03. 25.

³⁹⁴ 57/2020 (III.23.) Kormány Rendelet 9. §.

Ezzel szemben, az adóhivatalok nem állítják le a végrehajtási eljárásokat Németországban."A folyamatos jövedelem fontos a likviditás biztosításához és a közösség működésének fenntartásához. "Ezért a berlini adóhivatalok beszédési és végrehajtási eljárásait nem szüntetik meg.

A Szenátusi Pénzügyminisztérium szerint azonban a szövetségi és az állami kormányok adóügyi intézkedéseket fogadtak el a Corona-válság miatt. "Ez megkönnyíti, a koronavírus által okozott járvány által közvetlenül érintett személyek számára, az olyan méltányossági intézkedéseket, mint például a halasztás, az adóelőleg csökkentése".³⁹⁵

Úgy vélem, számos intézkedés megtételére valóban szükség van, tekintettel arra, hogy a végrehajtás amúgy is szankcionál, de mégis fontos része a jogszolgáltatásnak. Ahogy Frank Ignác megfogalmazta: „Hiába volna törvényszéket tartani, ha az ítélet végrehajtása nem következne.”³⁹⁶

Bizonyos tekintetben azonban, az új árverések kitűzésének meggátolása, a természetes személyek lakóingatlanára vonatkozóan, nem biztos, hogy hosszú távon túl sok előnnyel járna, ha az adósok érdekeit helyezzük előtérbe. Pillanatnyilag természetesen jelenhetett megoldást, azonban, ha a kilakoltatási moratórium vonatkozásában hozott módosítást nézzük, gyakorlatilag nincs jelentősége annak, hogy az ingatlan értékesítésre kerül, vagy sem, hiszen adósnak nem kell elhagynia azt. Tovább fűzve a gondolatmenetet, ha a kötelezett ingatlana értékesítésre kerülne, akkor a befolyó összegből akár meg is térülhetne a tartozás, vagy legalább a kamatok nagymértékben csökkennének. A kamatok vonatkozásában hosszú távon semmiféle redukció nem várható. A veszélyhelyzet elmúlása után az eljárások, az addig felhalmozott hátralékkal növelt követelésekre ugyanúgy folynak tovább. Akkoriban úgy vélték, hogy amennyiben az a tendencia folytatódik, az akkori válság tovább fog gyűrűzni, tetézve a 2008-as válságot, akkor 2021-2022-ben komoly törlesztőrészlet emelkedéssel nézhetnek szembe az adósok.³⁹⁷ Mára már tudjuk, hogy a feltételezések valósnak bizonyultak. Fenti intézkedés, bár kétséget kizárólag az államtól erőn felüli teljesítést igényelt, nézőpontom szerint, pillanatnyi megoldást, lélegzetvételt jelenthetett

³⁹⁵<https://www.rbb24.de/politik/thema/2020/coronavirus/beitraege/berlin-keine-wohnung-raeumung-sperrungen-strom-gas-wasser-corona-krise.html> letöltve: 2020.03.25.

³⁹⁶Frank Ignác: A közigazság törvénye magyar honban, (3/2.), Magyar Királyi Egyetem, Buda 1846. 277. o. <<https://digitalia.lib.pte.hu/frank-ignac-a-kozigazsag-torvenye-magyarhonban-1845-1-2638#page/278/mode/1up>>, letöltve: 2023. július 1. 454. § Ítélet végrehajtásáról

³⁹⁷<https://www.penzcentrum.hu/hitel/a-19-legfontosabb-kerdes-es-valasz-a-hiteltorlesztesi-moratoriumrol.1090803.html> letöltve: 2020. 03. 26.

csupán - hosszú távú következményeibe akkoriban senki nem gondolt bele, vagy nem ismert belegondolni.

További problémát jelent az is, hogy a követelések jogcíme alapján nem történt differenciálás az eljárások vonatkozásában. Gondolok itt arra az esetre, ha az eljárás mondjuk gyermektartásdíj behajtására irányult, mely első ranghelyen szerepel a kielégítési sorrend tekintetében.³⁹⁸ Ebből adódóan, a gyermek az, aki nem jut az őt megillető összeghez. Említhetném azonban a jogszabályon alapuló egyéb tartásdíjat, de akár a munkavállalói munkabért és a vele egy tekintet alá eső járandóságot is³⁹⁹. Be kell látni, nem lehet az eljárásokat kizárólag a devizahitelekre, illetve a faktorcégek által megvásárolt követelésekre szorítani, annál sokkal többről szól a végrehajtás folyamata. Az 57/2020 (III.23.) Korm. rendelet hatályba lépését követően több rendelet (73/2020 (III.31.) Korm. rendelet, 229/2021 (V.5.) Korm. rendelet, 271/2021 (V.21.) Korm. rendelet) is kihirdetésre került⁴⁰⁰, melyek végül a 203/2022. (VI.8.) Korm. rendelet helyezett hatályon kívül, azaz 2022. június 8. 22 órától a végrehajtási eljárások tekintetében a veszélyhelyzeti intézkedések megszűntek, az eljárások a Vht. alapján folytatódhatnak tovább.

Meglátásom alapján, a Kormány intézkedései, elsősorban azon emberek vonatkozásában kellett volna, hogy szolidaritást tanúsítsanak, akik határidőben eleget tettek esetleges részletfizetési kötelezettségeiknek, azonban a járvány elterjedésének megakadályozása miatt bevezetett intézkedéseknek köszönhetően, talán elveszítették munkahelyüket, fizetési nehézségeik akadtak. Azok az emberek, akik eddig sem fizettek, ezután sem fognak, sőt, (személyes tapasztalatok alapján elmondható) a helyzet még inkább elmérgesedni látszott közöttük, illetve a végrehajtók között, mely a leveleik hangvételén, illetve a telefonban tanúsított viselkedésükből határozottan kitűnt. Úgy vélem, ahhoz, hogy ne uralkodjon el az országban a teljes anarchia az eljárások vonatkozásában, számos esetben követni kellett volna a környező országok politikáját. Nem biztos, hogy mindenki számára ugyanazon kedvezményeket kellett volna, illetve kellene jövőt tekintve is biztosítani, vagy legalábbis bizonyos feltételek bevezetésével.

³⁹⁸Vht. 165. §.

³⁹⁹Vht. 165. §. (1).

⁴⁰⁰pl.: 112/2021(III.6.), 271/2021(V.21.), 271/2021(VI.8.) Korm. rendeletek

7.2. Szolidaritás a végrehajtást kérő vonatkozásában

Erik Wolf hangsúlyozza, hogy az emberi lét lényege a jog keretei közötti létezés és cselekvés.⁴⁰¹ Az ember nem lehet ember a társadalomban, a jog társadalmilag szabályozó keretei nélkül. Mindennapos kifejezéseink között számos esetben példálózunk a joggal: jogunk van valamihez, tiszteletben tartjuk mások jogát, jogkövető magatartást tanúsítunk, vagy éppen nem tanúsítunk, jogot érvényesítünk, jogorvoslással élünk. Már Hugo Grotius kiemelte, hogy a jogrendszerben való létezés és a jogszabályok szerinti cselekvés az ember legfőbb jellemzője.⁴⁰²

A végrehajtási eljárás során – önkéntes jogkövetés hiányában – a jogszabályok érvényre juttatását az állam kényszerítő ereje biztosítja. E kényszert az arra hivatott állami szervek a végrehajtási eljárási szabályok alkalmazásával valósítják meg. A jogi szankciók realizálása – egy sajátos jogintézmény úján – a végrehajtási eljárások keretében valósul meg⁴⁰³, melyben a végrehajtó úgy ölt teste, mint egy „mediátor” a két fél, azaz az adós és a végrehajtást kérő között. Ebben a fejezetében arra mutatok rá, hogy az eljárások lefolytatása során a végrehajtást kérők is lehetnek éppen olyan „áldozatok”, mint az adósok. Ebből adódóan nem szerencsés egy eljárás lefolytatását kizárólag egy fél szemszögéből vizsgálni, tekintettel arra, hogy az egyik fél érdeke pont ugyanolyan fontos, mint a másik fél érdeke. Az eljárás során végrehajtást kérőket joghátrány éri akkor, amikor egy jogkövető magatartás hiányából eredő jogos követelésüknek nem, vagy csak évek, számos esetben évtizedek múltán tudnak érvényt szerezni. Végrehajtást kérő nemcsak egy követeléskezelő cég, vagy pénzügyintézet lehet, hanem akár egy édesanya, vagy édesapa, aki gyermektartásdíjat követel. Jelen fejezet az „arányosságot” szem előtt tartva kíván rámutatni arra, hogy melyek azok az esetek, amelyek során végrehajtást kérők követelése veszélybe kerülhet, az adósok - számos esetben - tudatos tevékenysége során. a fejezetben ezekre az esetekre is próbálok megoldásokat javasolni tekintve, hogy az eljárások elhúzódása a későbbiek során éppen olyan hátrányos, akár még hátrányosabb is az adósokra nézve, mint a végrehajtást kérőkre. Az eljárások elhúzódása eredményeképpen, az évek során a tőkeösszegre ráakódott kamatokkal a tartozás komoly összeget eredményez. Ebből adódóan nem gondolom, hogy a

⁴⁰¹ Erik Wolf: Rechtsphilosophische Studie, Frankfurt a.M., Klostermann, 1972., 83.

⁴⁰² Jakab Éva: Állam és demokrácia. Törvényhozás és törvénykezés az ókori Athénban, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2021. 7. o.

⁴⁰³ Balogh Olga – B. Korek Ilona – Császtai Ferenc – Juhász Edit: A bírósági végrehajtás, HvgOrac, Budapest, 2009. 15. o.

legbölcsebb döntés, ha egy jogos követelés elől megfutamodunk. Tudomásul kell venni, hogy a jog a társadalmi életben keletkezik, és a társadalmi élet fennmaradásának feltétele.⁴⁰⁴ Nem lenne ugyanis szükség szabályokra, a jog által alkotott keretrendszerre, amennyiben az emberek minden esetben vállalnák a felelősséget cselekedeteikért és tetteik nem szorulnának koordinációra. Ez esetben azonban dolgozatom sem kerülne megírásra, a végrehajtói szakma is kiüresedne, sőt létre sem jött volna.

A végrehajtási eljárások során előfordulhat olyan eset, amikor adós külföldön rendelkezik számlaszámmal, akár munkahellyel is. A mai szabályozás a bírósági végrehajtás során, nem teszi lehetővé, hogy egy külföldi lakhellyel rendelkező adós esetében, a végrehajtó jogsegély keretében megkeresse a külföldi hatóságot. Ebből adódóan tehát, amennyiben adós külföldön vállal munkát, nyit számlaszámot, esetleg még ingó, - ingatlan vagyonnal is rendelkezik, a végrehajtó semmit sem tehet annak érdekében, hogy a követelésnek érvényt szerezzen. Be kell lássuk, hogy a vagyon elvonásával, eltitkolásával, a külföldre való „meneküléssel”, az adósság kiegyenlítésének elhúzódásával, a tartozás egyre növekszik, ami nem feltétlenül szolgálja az adós érdekeit. Végrehajtást kérő szemszögéből az elhúzódó követelések egyre nagyobb tartozást, kintlévőséget eredményeznek. Vajon van-e értelme a követelés növekedésének, ha soha nem lehet majd behajtani, mert kötelezett elhagyta az országot?

Magyarországon a tapasztalat arra enged következtetni, hogy adósok, ha tehetik előszeretettel adnak túl valamilyen formában vagyontárgyaikon, amikor a végrehajtás veszélye fenyeget. A végrehajtási eljárás megindítását megelőzően számos kötelező jogi cselekménynek le kell folynia, így biztosítási intézkedés, vagy elidegenítési- és terhelési tilalom hiányában az adós kellő lehetőséget kaphat arra, hogy vagyontárgyait ingyenes vagy visszterhes jogügylet keretében, kellő időben elidegeníthesse. Végrehajtható vagyon hiányában az eljárásokat aligha lehet eredményesen lefolytatni, végrehajtást kérők pedig nem, vagy csak aránytalanul hosszú idő elteltével juthatnak a jogos követeléseikhez.

⁴⁰⁴ Szabó Imre: Ember és jog, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987., 22. o.

7.2.1. Az Adóhatóság eljárása a végrehajtások terén

Fent említett eljárással ellentétben az Adóhatóság a behajtások tekintetében hatékony eljárást folytat még akkor is, ha adós külföldre távozik. Adósokkal szemben a végrehajtási eljárást akkor is le lehet folytatni, ha adósok nem rendelkeznek magyarországi lakóhellyel, továbbá az önkormányzati adóhatóság által ismert, élő külföldi lakcímmel sem. Az önkormányzati adóhatóság a hatáskörébe tartozó adóval kapcsolatos behajtási jogsegélyt felettes szerve útján és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) közvetítésével érvényesíti.⁴⁰⁵

A külföldön foganatosítandó eljárási cselekmények vonatkozásában felmerülő nehézségek áthidalását szolgálja a nemzetközi jogsegély intézménye. Ide tartozhat valamely eljárási cselekmény elvégzése vagy irat kézbesítése.⁴⁰⁶

Az illetékes Megyei Kormányhivatal, mint felettes szerv a Hatósági Főosztály útján fogadja illetékességi területén a megkereséseket, majd azokat továbbítja az illetékes adóigazgatóságnak.⁴⁰⁷ A NAV belső eljárásrendje alapján ellenőrzi, majd formalizáló program segítségével a beérkező kérelmeket lefordítja. Ezt követően kiállítja az úgynevezett végrehajtást engedélyező egységes okiratot, amit elektronikus úton juttat el a tagállam társszervének.

A régi szabályozást 2013.04.21-én⁴⁰⁸ felváltva - az adókból, vámokból, illetékekből és egyéb intézkedésekből eredő követelések behajtására irányuló kölcsönös segítségnyújtásról szóló 2010/24/EU irányelvvel⁴⁰⁹ összhangban - hatályba lépett egy új szabályozás az

⁴⁰⁵Az adó- és egyéb közterhekkal kapcsolatos nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes szabályairól szóló 2013. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Aktv.) 39. § (2)

⁴⁰⁶Kengyel Miklós – Harsági Viktória, Európai polgári eljárásjog, Osiris Kiadó, Budapest, 2009. 263. o.

⁴⁰⁷Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és egyes szervek kijelöléséről szóló 273/2010. (XII.9.) Korm. rendelet 44. § (1)-(2)

⁴⁰⁸ Az adózás rendjéről szóló 2013. évi XCII. törvény (rég. Akr.)

⁴⁰⁹ A TANÁCS 2010/24/EU IRÁNYELVE (2010. március 16.) az adókból, vámokból, illetékekből és egyéb intézkedésekből eredő követelések behajtására irányuló kölcsönös segítségnyújtásról. Az irányelv (1) bekezdése értelmében: az egyes adókból és egyéb intézkedésekből eredő, más tagállami és uniós követelések behajtására irányuló, tagállamok közötti kölcsönös segítségnyújtás hozzájárul a belső piac megfelelő működéséhez. Biztosítja a költségvetési semlegességet, és lehetővé teszi, hogy a tagállamok a határokon átnyúló ügyletek esetében megszüntessék azokat a megkülönböztető védintézkedéseket, amelyeket a csalás és a költségvetési kiesések megakadályozására vezettek be.

Aktv.⁴¹⁰. A törvényben nem szabályozott kérdésekre szubszidiárius jelleggel az Air⁴¹¹, továbbá az Art⁴¹² rendelkezései alkalmazandók.

Az Aktv. III. fejezete rendelkezik az Európai Unió tagállamai közötti behajtási jogsegély szabályairól. Itt a helyi önkormányzatok által kivetett adóra, illetékre, továbbá az így keletkezett követelések megállapításával, ellenőrzésével kapcsolatban megállapított szankcióra, bírságra, pótlékra, díjra, pótdíjra, valamint igazolások és hasonló okiratok díjára, illetve e követelésekhez kapcsolódó kamatokra és díjakra vonatkozó részletszabályok találhatók⁴¹³. A tagállamokkal való adóügyi együttműködés információkérés, kézbesítés, behajtás, biztosítási intézkedés tárgyában valósulhat meg. Az információkérés a végrehajtáshoz szükséges releváns adatokra irányulhat, úgy, mint adós azonosító adatai, lakcíme, székhelye, telephelye, végrehajtás alá vonható vagyontárgyai, bankszámla adatai, továbbá a helytállni köteles személyek. Kézbesítési megkeresés esetén mellékelni kell az irat eredeti példányát, vagy annak záradékolt hitelesített másolatát. A behajtási megkereséshez csatolni kell a végrehajtható okiratot és annak átvételét igazoló tértivevénnyét⁴¹⁴, továbbá szükséges egy nyilatkozatot csatolni a követelés megállapításának, végrehajthatóvá válásának és elévülésének dátumáról. Amennyiben a végrehajtható okiratban csupán az adós neve és – nem élő – lakcíme szerepel, úgy feltétlenül közölni kell egyéb, az egyértelmű beazonosíthatóságát lehetővé tevő további adatot is. Az önkormányzati adóhatóság az alábbi feltételek teljesülése esetén tudja a sikeres eljárás reményében megindítani a nemzetközi adóbehajtást:⁴¹⁵

Kézbesítés iránti megkeresés esetén, ha a rendelkezésére álló kézbesítési eljárásokat kimerítette, kivéve ha

- a) nem áll módjában az okiratot a tagállami jogszabályok szerint kézbesíteni, vagy, ha
- b) az okirat ilyen kézbesítése aránytalan nehézséget okozna.⁴¹⁶

⁴¹⁰ Az adó és egyéb közterhekkel kapcsolatos nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes szabályairól szóló 2013. évi XXXVII törvény (továbbiakban: Aktv.)

⁴¹¹ Adóigazgatási rendtartásról szóló 2017. évi CLI. törvény

⁴¹² Az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény

⁴¹³ Aktv. 22. §.

⁴¹⁴ Art. 145. §

⁴¹⁵ Aktv. 39. § (1)-(2)

⁴¹⁶ Aktv. 26. § (4)

Behajtás iránti megkeresés esetén, ha

- a) a követelést vagy a végrehajtást engedélyező egységes okiratot Magyarországon nem vitatják⁴¹⁷,
- b) a magyar jog szerinti behajtási eljárásokat a megkereső hatóság előzetesen kimerítette.⁴¹⁸
- c) a megkeresés olyan követelésre vonatkozik, amelynek esedékességi napja és a megkeresés beérkezésének napja között nem telt el öt naptári évnél több idő,
- d) a követelés esedékességétől a megkeresés időpontjáig számított tíz naptári évnél több idő nem telt el,⁴¹⁹
- e) a követelés behajtása – az adós személy helyzete miatt – a tagállamban komoly gazdasági nehézséget nem okozna⁴²⁰
- f) a követelés összege az 1.500 € - nak megfelelő összeget ⁴²¹eléri.⁴²²

7.2.2. A Tanács 2010/24 EU Irányelve az adókból, vámokból, illetékekből és egyéb intézkedésekből eredő követelések behajtására irányuló kölcsönös segítségnyújtásról

Az Irányelv hozzájárul a belső piac megfelelő működéséhez, biztosítja a költségvetési semlegességet. Lehetővé teszi, hogy a tagállamok a határokon átnyúló ügyletek esetében megszüntessék azokat a megkülönböztető véd - intézkedéseket, amelyeket a csalás és a költségvetési kiesések megakadályozására vezettek be.

A tagállamok pénzügyi érdekeinek és a belső piac semlegességének megfelelőbb védelme érdekében, ki kell terjeszteni a behajtásra irányuló segítségnyújtás hatályát az olyan adókból (beleértve a vámokat is) és illetékekből eredő követelésekre is, amelyekre a behajtásra irányuló segítségnyújtás eddig nem vonatkozott. Ugyanakkor a segítségnyújtás iránti egyre gyakoribb megkeresésekkel való lépéstartás és a jobb eredmények elérése érdekében e segítségnyújtást hatékonyabbá és eredményesebbé kell tenni, továbbá meg kell könnyíteni

⁴¹⁷kivéve az Aktv. 29. § (3) bekezdés második mondatának megfelelő eseteket

⁴¹⁸ Aktv. 31. § (1)

⁴¹⁹ Aktv. 33. § (3) és (4)

⁴²⁰ Aktv. 33. § (1)

⁴²¹ Aktv. 33. § (2)

⁴²²<https://www.kormanyhivatal.hu/download/5/84/81000/T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3%20az%20ismert%20magyarorsz%C3%A1gi%20vagy%20k%C3%BClf%C3%B6ldi%20c%C3%ADmmel%20nem%20rendelkez%C5%91%20eur%C3%B3pai%20uni%C3%B3s%20%C3%A1llampolg%C3%A1rokkal%20kapcsolatos%20ad%C3%B3behajt%C3%A1sr%C3%B3l.pdf> (2021. április 27.)

annak gyakorlati alkalmazását. E célkitűzések eléréséhez jelentős mértékű kiigazításokra van szükség, mivel a hatályos 2008/55/EK irányelv egyszerű módosítása nem bizonyulna elegendőnek. A 2008/55/EK irányelvet hatályon kívül kell helyezni, új jogi eszközt léptetve a helyébe, amely az említett irányelv eredményeire épül, viszont szükség esetén világosabb és pontosabb szabályokat ír elő. A világosabb szabályok megalkotásával a tagállami együttműködés a szélesebb körű információcserét lehetővé téve, fokozható. Az irányelv nem érinti a tagállamok azon hatáskörét, hogy meghatározzák a saját jogszabályaik értelmében rendelkezésükre álló behajtási intézkedéseket. Biztosítani kell ugyanakkor, hogy az ebben az irányelvben előírt kölcsönös segítségnyújtási rendszer zökkenőmentes működését sem a tagállami jogszabályokban mutatkozó eltérések, sem pedig az illetékes hatóságok közötti koordináció hiánya ne veszélyeztesse.⁴²³

Bár a határon átnyúló végrehajtás – azaz a külföldi bírósági határozatok magyarországi, illetve a magyar határozatok külföldi végrehajtása⁴²⁴ - ma már biztosított, végrehajtást kérőnek azonban egy meghatározott formanyomtatvánnyal, magának kell kezdeményeznie külföldön a végrehajtást, amennyiben kötelezett külföldön rendelkezik végrehajtható vagyontárggyal. Számos esetben mindez akkor realizálódik, amikor végrehajtást kérő a végrehajtási okiratot Magyarországon már kiállította, azonban kötelezett időközben külföldre költözött, nem hagyva végrehajtható vagyontárgyat maga mögött.

A gyermektartásdíjak végrehajtása⁴²⁵ (ill. a perköltség követelések) a kivétel ez alól, mivel ilyen esetekben a bíróságoknak a nemzetközi jogsegélyegyezmények alapján közre kell működniük a végrehajtási kérelem külföldre történő továbbításában,⁴²⁶ azonban ez az eljárás is csak a végrehajtási eljárás keretein kívül valósulhat meg.

⁴²³<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0024>letöltve: 2021. 04. 29.

⁴²⁴ Kengyel Miklós: A határon átvitelő jogviták és a nemzetközi jogfejlődés, In: Közjegyzők Közlönye, 1. szám, 2008. 3. o.

⁴²⁵9/1957. (XI.13.) IM rendelet a tartásdíj külföldön való behajtása tárgyában New Yorkban 1956. évi június hó 20. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1957. évi 53. törvényerejű rendelet végrehajtásáról

⁴²⁶ Gécziné Bárdosi Eszter: A határokon átnyúló végrehajtási eljárások a magyar bírósági gyakorlatban - egy összehasonlító vizsgálat tanulságai <http://acta.bibl.u-szeged.hu/30703/1/juridpol_doct_009_113-154.pdf> letöltve: 2021. 04. 29.

Álláspontom szerint - mint ahogyan arra voltak már korábban is különböző kezdeményezések⁴²⁷ - a bírósági végrehajtási eljárás során is lehetőséget kellene biztosítani arra, hogy a NAV jogsegély szolgálatát igénybe véve, a végrehajtó is információkhoz juthasson, vagy akár a megkeresett tagállami végrehajtón keresztül, a külföldi vagyontárgyak vonatkozásában is lefolytatható legyen az eljárás.

Ez utóbbi esetet – igaz Magyarországon belül - maga a Vht. is lehetővé teszi. Abban az esetben ugyanis, amennyiben a végrehajtási eljárás során, vármegyén kívül válik szükségessé a helyszíni eljárási cselekmény foganatosítása - tekintettel arra, hogy az eljárást foganatosító végrehajtó székhelyéről kötelezett egy másik végrehajtó illetékességi területére költözni - akkor az eljárást foganatosító végrehajtó (ügygazda végrehajtó) - a Magyar Bírósági Végrehajtói kar (MBVK) közreműködésével - megkeresi azt a végrehajtót (megkeresett végrehajtó), akinek az illetékességi területén kell a helyszíni eljárási cselekményt lefolytatni.⁴²⁸ Az eljárás, adós ingó vagyontárgyai foglalásával valósulhat meg, mivel az ingatlanok vonatkozásában a végrehajtók országos illetékességgel rendelkeznek. Amennyiben erre a jogszabály nemzetközi szinten is lehetőséget biztosítana, úgy az eljárások behajtása hatékonyabban megvalósulhatna, ami nem utolsó sorban adós érdekét is szolgálná, hiszen az eljárások előrehaladtával a kamatok növekedésével a tartozás összege is növekszik. Alapvető kérdés azonban, hogy vajon a végrehajtást kérők mindegyike arra törekszik, hogy az eljárás már annak megindulása után, minimális kamatnövekedéssel térüljön?

Az Európai Közösségek fő célkitűzése már a kezdetektől az egységes piac megteremtése volt. Az áruk a személyek, szolgáltatások és tőke belső piacon belüli szabad mozgásának biztosítása az európai gazdasági integráció leglényegesebb elemei, mely a belső piac megteremtésének alapjául szolgál.⁴²⁹ Az egységes piac hatékony működésének megteremtéséhez fontos, hogy az államhatárok ne gördítsenek leküzdhetetlen akadályt a követelések érvényesítése, a bírósági határozatok végrehajtása elé.

⁴²⁷Végrehajtói irodánk a 2010-es években a területileg illetékes Adóhivatalt megkereste abból a célból, hogy a sejtetően külföldön tartózkodó adósok lakhelyét felderítse. A megkeresés abból a célból történt, hogy végrehajtást kérő egyáltalán tudomást szerezhessen arról, hogy melyik tagállamban kell végrehajtást indítani, azaz melyik tagállami végrehajtóhoz kell forduljon.

⁴²⁸ Vht. 33. §.

⁴²⁹Osztovcics András: Eu - jog. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2015. 373. o.

A végrehajtás tárgya általában követelések behajtása, azonban másféle kötelezettség teljesítése is lehet (kötelezettség valaminek a megtételére vagy valamitől való tartózkodásra, például áru leszállítása, munka elvégzése, gyermekátadás, vagy birtokháborítás megszüntetése).

A gyakorlatban hajlamosak vagyunk az eljárásokat kizárólag az adósok szemszögéből nézni, sőt, megkockáztatom, a legtöbb ember többnyire az adósok szemszögéből látja, vagy akarja látni az eljárást, végrehajtást kérőt helyzetére való tekintet nélkül. Végrehajtást kérő pedig, a végrehajtási okirat kiállítatásával kíván érvényt szerezni jogos követelésének. Végrehajtást kérőről beszélünk akkor is, amikor egy gyermektartásdíj, egy magánszemély által adott kölcsöntartozás, vagy akár egy társasházi közös költség kerül érvényesítésre. Adós önkéntes teljesítésének hiánya, vagy sikertelen végrehajtás esetén egy gyermek ellátása, egy másik személy anyagi helyzete, vagy akár egy egész társasházi lakóközösség kerülhet kilátástalan helyzetbe, akkor, amikor a szolgáltató a hátralék miatt kikapcsolja a lakótömb víz, - áram, vagy éppen gázszolgáltatását.

„A bírósági határozatok tiszteletben tartása, a jogerős bírósági döntések teljesítése - akár jogszerű kényszerítés árán is - a jogállamisággal kapcsolatos alkotmányos értékekhez tartozik. Ha ugyanis a végrehajtási rendszer gyenge és könnyen kijátszható, az óhatatlanul a bírósági határozatok lebecsüléséhez, jogbizonytalansághoz, a jogtudat romlásához, a jogállamiság sérelméhez vezet. Az ilyen veszély leküzdése nyilvánvalóan mind állampolgári, mind társadalmi, mind pedig állami szempontból alkotmányos érdek.”⁴³⁰

„A jogállam, jogállamiság fogalma mára – a demokrácia mellett – a politikai filozófiai diskurzus aduászává vált, melynek gyakorlati megvalósítása, vagy meg nem valósítása egy politikai rendszer jogi, politikai, sőt erkölcsi értékelésének alapja lehet”⁴³¹, ebből adódóan a bírósági határozatok maradéktalan betartása elengedhetetlen.

Az adósságnak ára van. Az adós mellett tehát - nem utolsó sorban - említésre méltóak azok az emberek is, akik a hitelük törlesztését, mindenféle kedvezményes elengedés nélkül, az utolsó forint kamattal együtt visszafizették. Róluk általában senki sem szól, holott semminemű kedvezményben nem részesültek, sőt, végeredményben az adósok miatt megdrágult hiteleiket kénytelenek szükség esetén felvenni és azt törleszteni.

⁴³⁰ 46/1991. AB határozat

⁴³¹ Tóth J. Zoltán: A jogállamiság tartalma, In Jogtudományi Közlöny, 5. szám, 2019. 197. o.

Az Egyház társadalmi tanításában a szabadság és felelősség, az igazságosság és szolidaritás értékei teremtenek egyensúlyt az egyén és a közösség között, aminek hatására az ember felszabadul a testi és szellemi létfeltételeit gátló hatások alól⁴³².

Habermas szerint „társadalomintegráló erejét a jog végső soron a társadalmi szolidaritás forrásaiból meríti⁴³³ Ezt a fejlődésre nyitott harmonikus állapotot nevezi a katolikus társadalmi tanítás közjónak.

A szolidaritás, a hétköznapi értelemben kölcsönös kötelezettségvállalást, illetve egymás megsegítésének a készségét kell, hogy jelentse. Semmiképpen nem szabad azonban, hogy a szolidaritás alkalmazása kizárólagosan az egyik félre szorítkozzon, mintegy egyoldalúan eltolódjon. Tekintve, hogy a végrehajtási eljárás egy cselekménysorozat, és az eljárásban érintett felek kölcsönhatása révén valósul meg, a hatékony eljáráshoz véleményem alapján, a kölcsönös együttműködés nélkülözhetetlen. A végrehajtás során úgy látom, az intézkedések egyensúlyát kellene minden eszközzel megtalálni, hogy annak eredményeképpen a társadalom fejlődése legyen az egyetlen, amely valóban eltolódik, azonban az mindenkinek a kedvezőbb, pozitív irányba. Az egyensúly megteremtéséhez pedig mindkét fél aktív, tevéleges közreműködése szükséges. „Jól foglalja mindezt össze a következő bölcsesség Tánná d'bé Élijáhutól: Megáld téged az Örökkévaló a te Istened kezéd minden munkájában amelyet végzel. (5Móz. 14, 29). Kérdezik bölcsünk: vajon akkor is megáld az Úr, ha tétlenül ülsz? „Kezed minden munkájában amelyet végzel.” Áldása csak a munkádon lesz. De ha nem dolgozol, ne is várj tőle áldást.”⁴³⁴

7.2.3.A büntetőjog szerepe, rendeltetése

Annak érdekében, hogy fennmaradjon a társadalom, az ember zoon politiconként normákat alkotott, mint például az erkölcs, a szokás, valamint a jogi normák. Az erkölcs is és a büntetőjog is a büntetssel szembeni felháborodás kifejeződése, mely már az ősi társadalmakban is jelen volt, hiszen pontosan tudták mi a rossz és mi a jó, mit szabad és mit

⁴³²http://www.ncsszi.hu/download.php?file_id=973 letöltve:2021. 04. 20.

⁴³³ Jürgen HABERMAS: Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechts, Suhrkamp Verlag, 8. kiadás, 1998.

⁴³⁴ Birher Nándor – Homicskó Árpád Olivér: A munka becsületétől a médiumon keresztül zajló cserefolyamaton át a hivatáserkölcsei kódexig. In Jogelméleti Szemle 4. szám, 2011.

tilos tenni.⁴³⁵A büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben az ultima ratio. Társadalmi rendeltetése, hogy a jogrendszer egészének szankciós zárköve legyen. A büntetőjogi szankció, a büntetés szerepe és rendeltetése a jogi és erkölcsi normák épségének fenntartása akkor, amikor már más jogágak szankciói nem segítenek. [...] Valamely magatartás büntetendővé nyilvánításának szükségességét szigorú mércével kell megítélni: a különböző életviszonyok, erkölcsi és jogi normák védelmében az emberi jogokat és szabadságokat szükségképpen korlátozó büntetőjogi eszközrendszert csak a feltétlenül szükséges esetben és arányos mértékben indokolt igénybe venni, akkor, ha az alkotmányos vagy az Alkotmányra visszavehető állami, társadalmi, gazdasági célok, értékek megóvása más módon nem lehetséges.⁴³⁶A büntetőjogászok a megelőzést hangsúlyozzák, azonban, ha ez mégsem lehetséges, fontos, hogy az igazságszolgáltatás is további feladatot vállaljon magára, mutatott rá Tóth Lőrinc református büntetőjogász. A raboknak nevelésben, oktatásban kell részesülniük. Kiemelte mind az oktatás, mind a lelkesítő munka szerepét.⁴³⁷

A büntetőjog szerepe elsődlegesen védelmi jellegű, mely kényszercselekmények foganatosításával érhető el. Nagy Ferencet idézve: „(...) a büntetőjog nyújt lehetőséget és keretet a szabadságnak, pontosabban a büntetőjog határt szab az egyéni szabadságnak mások szabadságának védelmében, és biztosítja az egyéni szabadság (és nem szabadosság) megfelelő érvényesíthetőségét.”⁴³⁸

7.2.4. A végrehajtó, mint hivatalos személy az eljárásban

A Büntető Törvénykönyv (továbbiakban: Btk.) taxative felsorolja a hivatalos személyek körét, mely felsorolásba beletartozik az önálló bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó-helyettes és a végrehajtói kézbesítésre felhatalmazott önálló bírósági végrehajtó jelölt is.⁴³⁹

⁴³⁵Czine Ágnes – Domokos Andrea: Felkészítő a büntetőjogi záróvizsgára, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2017. 1. o.

⁴³⁶30/1992. (V. 26.) AB határozat

⁴³⁷Domokos Andrea::Erdélyi református egyházjog és a realisztikus történeti – jogi iskola In: Jogtörténeti Szemle, 4. szám, 2017. 20. o. <https://majt.elte.hu/media/2c/e1/9124a6e3137c8b479aebc4d41cfaf2c7fdca8cd101daebd34c8d2934e4f2/MAJ_T_Jogtortenet_i_Szemle_201704.pdf> letöltve: 2022.11.20.

⁴³⁸ Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános részre, Korona, Budapest, 2001, 21. o.

⁴³⁹ 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről (Btk.)

A büntetőjog fokozott védelemben részesíti a jogszerű eljárásukban eljáró hivatalos személyeket. Ennek jelentősége abból adódik, hogy a hivatalos személyek tevékenysége, működése jellemzően az állam hatalmi funkcióit megvalósító egyes hatósági tevékenységekhez, eljárásokhoz kapcsolódik.⁴⁴⁰ A hivatalos személyek ellen irányuló magatartások azért kiemelkedően társadalomra veszélyesek, mert ezen magatartások az állami apparátus zavartalan, szabályos működését sértik vagy veszélyeztetik. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a büntetőjogi védelem a hivatalos személyeket nem személyükre, hanem eljárásukra, hivatalos működésükre tekintettel illeti meg.⁴⁴¹

Felvetődhet a kérdés, hogy a büntetőjog miképpen kapcsolódik egy, a nemperes eljárások keretében fogantatosított, végrehajtási eljáráshoz? Milyen szerepet tölthet be, milyen eszközök alkalmazásával tud eleget tenni, mi alapján tud védelmi funkciót betölteni a végrehajtási eljárások során?

A teljesség igénye nélkül sorolom fel azokat az eseteket, melyek során a büntetőjog különös szereppel bír a végrehajtás során. Tanulmányomban az 1. pontban felsorolt kategóriákra térek ki részletesebben.

1. A bírósági végrehajtás törvényes lefolyását célzó büntetőjogi eszközök

Zártörés

A bírósági végrehajtás akadályozása

2. A bírósági végrehajtót védő büntetőjogi eszközök

Hivatalos személy elleni erőszak

Hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak

3. A bírósági végrehajtó büntetőjogi felelőssége

⁴⁴⁰https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/klimaszne_mikes_eszter__vegrehejtasi_eljarassal_felmerulo_buntetojogi_kerdesekek%5bjogi_forum%5d.pdf, letöltve: 2021. 04. 18.

⁴⁴¹ Horváth Tibor - Kereszty Béla - Maráz Vilmosné - Nagy Ferenc - Vida Mihály: A magyar büntetőjog különös része, Korona, Budapest, 2000, 340. o.

Hivatali visszaélés

Közokirat hamisítás

Bántalmazás hivatalos eljárásban; kényszervallatás

4. A korrupciós bűncselekmények a végrehajtási eljárásban

Vesztegetés

Vesztegetés elfogadása

Hivatali vesztegetés

Hivatali vesztegetés elfogadása

7.2.5. A bírósági végrehajtás akadályozása

A végrehajtást foganatosító bíróság 500.000 Ft-ig terjedő rendbírsággal sújtja az adóst vagy a végrehajtási eljárásban közreműködésre kötelezett személyt, szervezetet, ha a végrehajtásból eredő, jogszabályban foglalt kötelezettségének nem tesz eleget, vagy a végrehajtást végző hatóság intézkedésének eredményességét akadályozó magatartást tanúsít. Fontos kitétel, hogy a kiszabott rendbírság összege nem haladhatja meg a végrehajtási ügyértéket. Az adóssal szemben nem lehet rendbírságot kiszabni kizárólag abból az okból, hogy a végrehajtható okiratban foglalt kötelezettségét nem teljesíti.⁴⁴²

Ha a végrehajtó a bírságolás alapjául szolgáló körülményről szerez tudomást, a bírságolás kilátásba helyezésével, jegyzőkönyvbe foglalva, haladéktalanul felhívja a jogsértőt kötelezettségeinek teljesítésére, illetve a magatartás abbahagyására. Tegyük fel, hogy adós gépjárművel rendelkezik, azonban a gépjárművet, annak lefoglalása után, nem szállítja be a végrehajtó telephelyére, akadályozva ezzel az elektronikus árverés⁴⁴³ kitűzését. Ebben az esetben a végrehajtó jegyzőkönyvben felhívja adóst, hogy jelölje meg a gépjármű fellelhetőségét, amennyiben a beszállítás felől nem tud gondoskodni. Ha adós ennek eleget tesz, és végrehajtást kérő a beszállítás költségét megelőlegezi, a gépjármű behozatala után annak kitűzése az elektronikus árverési felületen megvalósítható. Abban az esetben, ha ez nem vezet eredményre, tehát adós nem reagál, az eljáró végrehajtó a szükséges iratok

⁴⁴² Vht. 45/A. § (1)

⁴⁴³ Vht. 132/B. § (1) a)

megküldésével indítványt tesz a bíróságnál a rendbíróság kiszabására. A bíróság az indítvány tárgyában haladéktalanul végzést hoz.⁴⁴⁴

Amennyiben a bírságolás nem jár eredménnyel, a végrehajtó jelzi ezt a bíróságnak, amely intézkedik a megbírságolt büntetőjogi felelősségre vonásának kezdeményezése iránt. Ugyanígy kell eljárnia a bíróságnak, ha saját hatáskörben észleli a feljelentésre okot adó körülményt. A bíróságot tehát, feljelentési kötelezettség terheli, amennyiben azt észleli, hogy az adós határidőben nem tett eleget a bíróság jogerős rendbíróságot kiszabó végzésében foglalt kötelezettségének. Ebből adódóan, a bíróság, hivatalból köteles büntetőeljárást kezdeményezni kötelezettel szemben. A büntethetőségi feltétel, hogy a bíróság a végrehajtás kikényszerítése érdekében egy alkalommal jogerős végzéssel rendbíróságot szabjon ki az adóssal szemben.⁴⁴⁵

A rendbíróság kiszabása, azt kell, hogy mondjam, nem túl gyakori az eljárások során (abban az irodában legalábbis, ahol végrehajtó helyettesként dolgozom) vagy ha elő is fordul, nem jelent akkora anyagi megterhelést a kötelezett részére, hogy az visszatartó erővel bírjon. Számos esetben előfordult, hogy a Bíróság a munkáltató mulasztását a letiltás foganatosításának elmaradása tekintetében nem tekintette akkora súlyú jogszabálysértésnek, hogy rendbíróságot szabjon ki ellene. Meglátásom alapján egy-egy ilyen intézkedésnek visszatartó erővel kellene bírnia ahhoz, hogy a célját betöltse, különben az intézkedés okafogyottá válik. Nem beszélve arról, hogy a rendbíróságok megfelelő kiszabásával, az eljárások felgyorsíthatóak volnának⁴⁴⁶, továbbá az Államnak beszédett összeg bizonyos százalékát szintén vissza lehetne forgatni a szociális alapba. Így az állami szerepvállalás, az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom megerősítését is szolgálná.

A bűncselekmény védett jogi tárgya a bírósági végrehajtás rendje, illetve az annak működéséhez fűződő társadalmi érdek. A bűncselekmény megvalósítható mind tevéssel (a rendbíróságra okot adó magatartás tovább folytatása), mind mulasztással (a végrehajtásból eredő, jogszabályban foglalt kötelezettségnek eleget nem tevés). A tényállás – a zártöréshez hasonlóan – eredményt nem tartalmaz, azaz immateriális deliktum. A bűncselekmény

⁴⁴⁴Vht. 45/A. § (2)

⁴⁴⁵Btk. 288. § (1)

⁴⁴⁶szintén gyakori probléma, hogy a végrehajtást kérők nem tesznek eleget a jogszabályban foglalt kötelezettségüknek, és nem jelentik be a végrehajtónak a hozzájuk befolyt összeget. Ez szintén az eljárás elhúzódását eredményezi, holott a Vht. 40. § - a egyértelmű kötelezést tartalmaz.

második fordulata tiszta mulasztásos deliktum – tehát eredményre való tekintet nélkül büntetendő, – ebből adódóan annak kísérlete fogalmilag kizárt. A cselekmény az elkövetési magatartás teljes kifejtésével befejezetté válik. Az első fordulat esetében lehetséges a kísérlet megállapítása. A bűncselekményt tettesként csak az adós, vagy a végrehajtási eljárásban egyéb közreműködésre köteles személy követheti el, a felbujtás és a bűnsegédlet az általános szabályok szerint lehetséges. A törvényalkotó ezen bűncselekmény esetében is lehetőséget látott arra, hogy a vádirat benyújtásáig a végrehajtási eljárásból eredő kötelezettségét teljesítő adós elkerülhesse a büntetőjogi felelőssége megállapítását.⁴⁴⁷ Nem büntethető az elkövető, ha a vádemelés előtt, a jogszabályban foglalt kötelezettségének eleget tesz.⁴⁴⁸

7.2.6. A végrehajtó és a rendőrség kapcsolata – rendőri közreműködés a végrehajtási eljárásban, azaz a bírósági végrehajtás akadályozása, mint büntetőjogi kategória

A végrehajtási eljárás lényege, ahogyan már azt korábban kifejtettem, hogy az önkéntes teljesítés hiányában, állami kényszer útján az adóst - a pénzkövetelés térülése érdekében - a végrehajtó, teljesítésre bírja. A kényszer azonban, nem minden esetben irányul kizárólagosan a pénzkövetelésre. A végrehajtási okirat, más magatartás megtételére irányuló kötelezettség teljesítését is előírhatja. Ahogy arról korábban már szó volt, az állami kényszer elsősorban az adós vagyona ellen irányul, azonban kivételesen esetekben lehetőség van arra, hogy az adós személye ellen is kényszercselekmények kerüljenek foganatosításra. Az adós személye elleni kényszercselekményt a bírósági végrehajtó intézkedése alapján a rendőrség foganatosítja, különösen akkor, amikor például egy helyszíni eljárás keretében a kötelezett vagy egyéb személyek a végrehajtást akadályozzák. A rendőrség jogosult és köteles mindazokat a kényszerítő intézkedéseket megtenni és kényszerítő eszközöket alkalmazni, amelyek a rendőrségről szóló jogszabályok szerint megtehetőek, illetőleg alkalmazhatóak, és az adott esetben a végrehajtás eredményes befejezéséhez szükségesek.⁴⁴⁹

⁴⁴⁷Klimáshné Mikes Eszter, A végrehajtási eljárással kapcsolatban felmerülő büntetőjogi kérdések, In: Jogi Fórum, 2014, https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/klimaszne_mikes_eszter__vegrehejtasi_eljarassal_felmerulo_bun_tetojogi_kerdesek%5bjogi_forum%5d.pdf, letöltve: 2021. 04. 24.

⁴⁴⁸ Btk. 288. § (2)

⁴⁴⁹ Vht. 5. § (3)

Vannak olyan végrehajtási cselekmények, melyek lefolytatása során a jogszabály előírja a rendőri közreműködést⁴⁵⁰, azonban ellenszegülés esetén a végrehajtó közvetlenül a végrehajtási cselekmény helyéhez legközelebbi, általános feladatokat ellátó rendőri szervhez fordulhat, mely köteles a végrehajtási eljárásban haladéktalanul közreműködni, hogy az ellenszegülést megszüntesse. Amennyiben a helyszíni cselekmény elvégzése során a személyazonosság felől a végrehajtónak meg kell győződnie, azonban a jelen levő személyek ezt nem biztosítják, az akadályoztatás miatt, ennek elvégzésére úgyszintén kérhető a rendőrség közreműködése.⁴⁵¹ A végrehajtó a rendőrségi közreműködést feljegyzi a végrehajtási cselekményről készült jegyzőkönyvbe.⁴⁵² Ellenszegülés alatt az eljáró végrehajtó intézkedésével szemben tanúsított ellenállást értjük. Az ellenszegülésnek számos formája lehet. A személy elleni erőszakos cselekmény tanúsításától egészen az olyan passzív magatartásig, amely megakadályozza az eljáró végrehajtót abban, hogy az intézkedését elvégezze (pl. felnyissa az ingatlant, belépjen az ingatlanba; vagy megvizsgálja adós vagyontárgyait, ingóságait, helyszíni foglalást végezzen stb.).⁴⁵³ Saját tapasztalattal élve, előfordult már öngyilkossággal fenyegető adós is, így egy kilakoltatási eljárás során, szintén a rendőrség közreműködésére volt szükség, hogy a kötelezett megkapja a megfelelő ellátást, mely az adott szituációban a mentők kihívása, a kötelezett elszállíttatása volt.

A végrehajtási eljárás során történő rendőri közreműködés eljárási kérdéseit, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.), valamint a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet szabályozza.

A rendőrséget – mint bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatokat ellátó állami, fegyveres rendvédelmi szervet, a helyi önkormányzati szervekkel együtt, együttműködési kötelezettség terheli.⁴⁵⁴ Ennek keretében segítséget nyújt e közigazgatási szervek hivatalos eljárásának zavartalan lefolytatásához. A rendőrség feladata alapvetően két irányból közelíthető meg. Szükség esetén a végrehajtó személyes biztonságát hivatott a rendőrség jelenléte biztosítani, hiszen előfordult már olyan kilakoltatás is Magyarországon, ahol lőttek a végrehajtóra, vagy a kötelezett az ingatlanba való bejutást egy nagytestű kutya

⁴⁵⁰Vht. 183. § (3)

⁴⁵¹ Vht. 5. § (4)

⁴⁵² Vht. 45. § (1)-(2)

⁴⁵³ Klimászné, 2014.

⁴⁵⁴ Rtv.2. § (2)

otthagyzásával hiúsította meg. Bizonyos esetekben (gyermekátadás,⁴⁵⁵ önkényesen elfoglalt lakás kiürítése⁴⁵⁶) pedig a rendörség – számos esetben a gyámhivatallal egyetemben - köteles tevékenyen közreműködni abban, hogy az adós - a meghatározott cselekmény fogatosítására kiállított okiratban foglalt - kötelezettségét teljesítse.

Az általános rendörségi feladatok ellátására létrehozott szerv az állami és a helyi önkormányzati szervek által fogatosított végrehajtási eljárásban részt vevő személyek biztonsága megóvásához a rendörség, a végrehajtási eljárások során, segítséget nyújt, valamint a végrehajtási eljárásban alkalmazható helyszíni kényszereselekményeknek való ellenszegülést megszünteti. Amennyiben a végrehajtási kényszereselekményre feljogosított végrehajtó, az általános rendörségi feladatok ellátására létrehozott szerv közreműködését kéri – a rendörség, a közreműködés során, végrehajtja a bíróság intézkedésében meghatározott adós személye elleni kényszereselekményt.⁴⁵⁷

A rendörség feladata tehát, hogy – az állami és önkormányzati szervek által fogatosított – végrehajtási eljárásban részt vevő személyek biztonsága megóvásához segítséget nyújtson, a végrehajtási eljárásban alkalmazható helyszíni kényszereselekményeknek való ellenszegülést megszüntesse, továbbá végrehajtsa a bíróság intézkedésében meghatározott adós személye elleni kényszereselekményt. A rendörök feladatai közé tartozik ezen felül továbbá az is, hogy a jogszabály által megengedett kényszerítő eszközök megfelelő alkalmazása mellett gondoskodjanak arról is, hogy az illetéktelen személyeket távol tartsák a végrehajtás helyszínétől.⁴⁵⁸ Főszabály szerint a rendör magánlakásba bebocsátás vagy hatósági határozat nélkül nem léphet, illetve nem hatolhat be, mely szabályt a végrehajtással összefüggésben fogatosított eljárás felülírja.⁴⁵⁹ A főszabály alóli kivétel alapján, a végrehajtási eljárás lefolytatásának biztosítása céljából – ha az abban való közreműködés jogszabály alapján a rendörség számára kötelező – a rendör beléphet, illetve behatolhat a magánlakásba azzal, hogy a magánlakásban történő tartózkodás csak a feladat végrehajtásához szükséges ideig tarthat. A végrehajtási eljárásban való közreműködés esetében a rendörségnek a birtokost a behatolásról tájékoztatni nem kell.⁴⁶⁰

⁴⁵⁵Vht. 180. § (1)

⁴⁵⁶ Vht. 183. § (3)

⁴⁵⁷ 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 29. pontja 37. § (1)-(4)

⁴⁵⁸ 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 37. § (3)

⁴⁵⁹ Rtv. 39. § (1) e)

⁴⁶⁰ Rtv. 39. § (3)

Az arányosság elve alapján, a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.⁴⁶¹ A szabályozás előírja továbbá azt is, hogy több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.⁴⁶² A gyakorlatban az eljáró bírósági végrehajtó a helyszíni eljárás előtt jegyzőkönyvben megkeresi az adós lakóhelye (illetőleg a helyszíni cselekmény) szerint illetékes rendőrkapitányság vezetőjét. A jegyzőkönyvben meg kell jelölni az eljárás helyét, idejét, illetve azt a jogszabályi hivatkozást, mely a rendőri közreműködést előírja. A gyakorlat a saját körzetben azt mutatja, hogy a rendőrök, az eljárások kitűzött ideje előtt pár nappal a megadott helyszínen megjelennek abból a célból, hogy felmérjék azt, hogy az adott napon előreláthatóan mivel kell majd szembenézni. A végrehajtói irodával előzetes megbeszélés alapján egyeztetnek a közreműködés szükségességét illetően, melyet egy megelőző helyszíni eljárás lefolytatásával mérlegelni tudnak. Nem utolsó sorban a kötelezettel is számos esetben lehetőségük adódik konzultálni, a közelgő eseményre való felkészülés érdekében. Sajnálatos módon adósok, a végrehajtó megjelenéséig gyakran nem hiszik el, hogy egy birtokba-adás, kilakoltatás valóban be fog következni, hiába veszik át a cselekményt megelőzően a kilakoltatásról szóló jegyzőkönyvet.

A rendőr az eljárás során végrehajtási cselekményeket nem végezhet, a végrehajtót kizárólagosan megillető kényszercselekményt nem fogantatosíthat, rakodási, szállítási munkában nem vehet részt.⁴⁶³ A rendőri közreműködéssel felmerült költségek mértékéről, azok viseléséről rendelet határoz.⁴⁶⁴

⁴⁶¹ Rtv. 15. § (1)

⁴⁶² Rtv. 15. § (2)

⁴⁶³ 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 37. § (3)

⁴⁶⁴ 10/2012. (III. 14.) BM rendelet a végrehajtási eljárásban ellenszegülés megszüntetése érdekében történő rendőri közreműködéssel, valamint a gyermek átadására irányuló bírósági végrehajtás során szükséges előállítással kapcsolatban felmerült költségek mértékéről, valamint megtérítésének részletes szabályairól

7.2.7. Zártörés

A zártörés a Btk. XXVI. fejezetében került rögzítésre.⁴⁶⁵

Az igazságszolgáltatás elleni bűncselekményekhez a leglazábban kapcsolódó bűncselekmény a zártörés. A zár alá vételre többnyire a végrehajtási eljárások során kerül sor. A múlt században már kialakult az a felfogás, mely szerint a zártörés sérti az államhatalom tekintélyét. A zártörés megvalósíthat vagyoni jellegű kárt is, a társadalomra való veszélyessége azonban abban rejlik, hogy a megvalósítók semmibe veszik az igazságszolgáltatási szervek határozatait. Ebből adódóan az esetlegesen keletkező vagyoni kár, csak másodlagos jelentőséggel bír. A törvény a zártörés két alakzatát különbözteti meg, mely megvalósulhat egy lezárt helyiség felnyitásával, súlyosabb esetben, egy meghatározott vagyontárgy végrehajtás alóli elvonásával.

A zártörés tárgya tehát a hatóság tekintélye, a hatósági intézkedés tiszteletben tartása, melyet az elkövető a zár alá vett vagyontárgy esetén a pecsét feltörésével, eltávolításával, így a lezárt helyiségbe való bejutással valósít meg. Tekintve, hogy a pecsétet hivatalos személy helyezte el, annak eltávolítására is csak ő, vagy az általa felhatalmazott személy jogosult. A bűncselekmény alany bárki lehet, elkövetni pedig csak szándékosan lehet. A zártörés vétsége ugyan csak szándékosan valósítható meg, azonban az elkövető tudatának nem csupán arra kell kiterjednie, hogy a dolgot lefoglalták, hanem ismernie kell a végrehajtás időpontját is, vagyis az is szükséges, hogy a végrehajtás megghiúsításával kapcsolatos szándéka is kétséget kizáróan megállapítható legyen.⁴⁶⁶

Az elvonás – zárolt, vagy zár alá vett dolog tekintetében – megvalósulhat azáltal, hogy az elkövető a dolgot megsemmisíti, elrejt, elidegeníti, feldolgozza stb. Ezzel nemcsak a hatóság tekintélyét sérti, hanem egyben anyagi jellegű sérelmet is okoz. A szándékosság ez esetben attól függ, hogy a dolog előzetesen már foglalásra kerül-e vagy sem.⁴⁶⁷

⁴⁶⁵ Btk. 287. §

⁴⁶⁶ BH.2004.496

⁴⁶⁷ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály, Magyar büntetőjog, különös rész, Osiris, Budapest, 2007, 290-292. o.

Ha az adós a végrehajtható okiratban foglalt kötelezettségét nem teljesítette, a végrehajtó az adós ingóságait foglalási jegyzőkönyvben összeírja, és ilyen módon lefoglalja.⁴⁶⁸ Az eljárás során előfordulhat az, hogy a végrehajtó harmadik személyek tulajdonában lévő vagyontárgyakat is lefoglal. Az ebből származó sérelem orvoslására szolgál az igényper, amely a tulajdon védelmének az egyik eszköze. Az igényper tárgya lehet a lefoglalt ingóság vagy ingatlan, a Vht. alapján lefoglalt követelés, sőt a lefoglalt pénzösszeg is. Aki a lefoglalt vagyontárgyra a tulajdonjoga vagy más olyan joga alapján tart igényt, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek akadálya, a végrehajtást kérő ellen igénypert indíthat.⁴⁶⁹ A kereseti kérelem arra irányul, hogy a bíróság oldja fel a foglalás alól az igényelt vagyontárgyat.⁴⁷⁰

A foglalás során előtérbe kerül a fokozatosság és az arányosság elve,⁴⁷¹ melyet a Felek meglehetősen sokszor félreértelmeznek. A fokozatosság elvének ugyanis az értékesítés, és nem a foglalás elvégzésekor kell megvalósulnia az eljárások során. Az arányosság elve azt jelenti, hogy a végrehajtási módnak igazodnia kell a követelés nagyságához, a fokozatosság elve pedig elsődlegesen azt, hogy a végrehajtási eljárás során elsősorban az adós vagyoni jogai korlátozhatók, és csak kivételesen kerülhet sor az adós személyiségi jogainak korlátozására.⁴⁷²

A jogszabály értelmében ugyanis, a végrehajtó a végrehajtási költség előlegezését és az ingatlan adatainak beszerzését, valamint az ingatlan-nyilvántartási eljárás igazgatási szolgáltatási díjának megfizetését követő 3 munkanapon belül intézkedik az ingatlan lefoglalása iránt.⁴⁷³ A végrehajtónak tehát a fenti határidő elteltét követően, törvényben foglalt kötelezettsége az ingatlan lefoglalása iránti intézkedés. A fokozatosság elve tehát, nem a foglalásoknál kell, hogy megjelenjen. Erre utal a jogszabályban az a rendelkezés is, amikor a végrehajtó kötelezett részére részletfizetést biztosít.⁴⁷⁴ A részletfizetés egyik feltétele az, hogy adós vagyontárgyai foglalás alá kerüljenek! Gondoljunk csak bele ennek az ellenkezőjébe. A részlettel adós ügye szünetelésre kerül, a szünetelés időtartama alatt pedig végrehajtási cselekmény nem végezhető. Abban az esetben, ha adós egyszer csak úgy

⁴⁶⁸ Vht. 84. § (1)

⁴⁶⁹ Pp. 538. § (1)

⁴⁷⁰ Kengyel Miklós, Magyar Polgári eljárásjog, Osiris, Budapest, 2013.

⁴⁷¹ Vht. 7. §.

⁴⁷² Zsigmond Diána: A végrehajtási eljárás alapelvei: arányosság és fokozatosság, *Executio*, VIII. évfolyam, 1. szám, 2019.

⁴⁷³ Vht. 138. § (1)

⁴⁷⁴ Vht. 52/A. § (1)

gondolja, hogy nem fizeti tovább a részletet, de a szünetelés időtartama alatt, foglalás hiányában, az ingó, - és ingatlan vagyona értékesítésre került, mire tudja a végrehajtó a továbbiakban az eljárást folytatni? Előzőekben említett jogszabályi rendelkezés célja tehát az, hogy az adós tulajdonában álló ingó, - és ingatlan vagyon, mintegy biztosítékként szolgáljon arra az esetre, ha a tartozást adós bankszámlájára kibocsátott hatósági átutalási megbízással, vagy a munkabérére kiadott letiltással behajtani nem lehet, sőt még a részletfizetés sem biztosított.

Az ingatlan lefoglalása pedig nem sérti sem az arányosság, sem a fokozatosság elvét tekintve, hogy a végrehajtó az ingatlan értékesítése felől, kizárólag végrehajtást kérő kérelmére intézkedhet,⁴⁷⁵ melyre akkor kerül sor, ha adós tartozása nem, vagy belátható időn belül nem fog megtérülni.

A Vht. főszabályként rendelkezik arról, hogy a lefoglalt dolgot az adós őrizetében kell hagyni. A lefoglalt ingósággal azonban adós nem rendelkezhet szabadon. Köteles azokat megőrizni, és rendeltetésének megfelelően használni, anélkül, hogy az ingóság állaga sérülne. A foglalással egyidejűleg elidegenítési és terhelési tilalom áll be a lefoglalt ingóságra nézve (ellentétben az eljárások során lefoglalt ingatlanokkal), annak elhasználása, elidegenítése, a végrehajtás alól más módon történő elvonása bűncselekmény.⁴⁷⁶

Amennyiben a végrehajtó úgy ítéli meg, hogy a lefoglalt ingóságokat, nem lehet adós őrizetében hagyni, rendelkezhet úgy is, hogy azokat tárolásra alkalmas helyiségben elzárja, vagy az ingóságok őrizetére zárgondnokot⁴⁷⁷ rendel ki. Amennyiben az elzárás célravezető az állagmegóvás érdekében, úgy a helyiséget a végrehajtó lezárja, ajtaját lepecsételi (zár alá vétel), mely felnyitása zártörésnek, azaz bűncselekménynek minősül!⁴⁷⁸

Számos esetben előfordul a végrehajtás során, hogy bár adósok tudnak arról, hogy gépjárművük foglalás alá került, azonban az ingóságot terhelten értékesítik, megvalósítva ezáltal a zártörés tényállását. Vannak azonban olyan adósok is, akik „okosabbak” társaiknál, és az ingóságot - vélhetően - visszadátumozott adás - vételi szerződéssel értékesítik. Bár a

⁴⁷⁵ Vht. 139. § (1)

⁴⁷⁶ Btk. 287. §

⁴⁷⁷ Vht. 106. § (1)

⁴⁷⁸ Vht. 105. § (1) – (2)

szerződés kelte valódisága nem bizonyítható, bizonyos körülmények megléte mégis számos esetben erre enged következtetni. A foglalás ténye bejegyzése előtt értékesített ingóság pedig nem valósítja meg a törvényi tényállást, esetleg akkor, ha a foglalásról szóló iratról, adós még a szerződés keltét megelőzően értesült, melyet a tértivevény tanúsít, az illetékes Okmányiroda a foglalást azonban még nem jegyezte be.

A zártörés csak akkor állapítható meg, ha a foglalás törvényes volt. Amennyiben kötelezett még az előtt adta el a gépjárművét, mielőtt az még foglalásra kerülhetett volna, nem követett el zártörést. Számos esetben tapasztalható azonban az eljárások során, hogy adós gépjárműve foglalás alá kerül, majd, amikor a végrehajtó kiküldi a jegyzőkönyvet, hogy adós szállítsa be az iroda telephelyére, hirtelen előkerül egy adásvételi szerződés, mely dátuma éppen a foglalás körüli napokra esik. Amennyiben kötelezett a foglalásról szóló iratot a szerződésben foglalt dátum előtt már átvette, úgy joggal felmerül a zártörés. Ha azonban a szerződés dátuma azt megelőzi, úgy nincs mit tenni, adós nem vonta el az ingóságot a végrehajtás alól, tekintve, hogy a szerződés megkötésekor az még nem került foglalásra.

Sok esetben a szerződések „tisztasága” nem állapítható meg, és számos esetben a dátumok is gyanúsán egybeesnek a végrehajtási cselekmény dátumával.

Úgy vélem, fontos néhány szót ejteni a mentes gépjárművekről is. A bírósági végrehajtás során ugyanis, mentes az a gépjármű a foglalás alól, mely természetes személy foglalkozásához nélkülözhetetlen, ha a becsértéke nem éri el, személygépjármű esetén az 1,2 millió forintot.⁴⁷⁹ Ebből kifolyólag, amennyiben kötelezett igazolja, hogy a gépjárműve a foglalkozásához nélkülözhetetlen, és a becsértéke 1,2 millió forint alatt van, a bíróság végzéssel megállapíthatja a mentességet, így az eljárás során azt lefoglalni nem lehet. Amennyiben az értéke az 1,2 millió forintot meghaladja, úgy a bíróság engedélyezheti az árverésig történő használatot, azonban a mentes rész a kötelezettnek, a befolyó vételárból az esetleges értékesítés után visszajár.

Meglátásom alapján, ez a szabályozás némiképp revízióra szorulna, tekintve, hogy a mentes, 1,2 millió forint becsérték alatti gépjárművet lefoglalni nem lehet, ebből adódóan,

⁴⁷⁹ 13/2001 (X.10) IM rendelet 1. § b) Az adós foglalkozásához nélkülözhetetlen gépjármű lefoglalás alóli mentességéről)

amennyiben a mentesség megállapítást nyert, adós szabadon eladhatja, anélkül, hogy zártörést követne el.

Példaként említek egy megtörtént esetet. Kötelezett orvosként dolgozik, a gépjárműve foglalkozásához nélkülözhetetlen⁴⁸⁰, melyet a Bíróság az általa megjelölt gépjárműre⁴⁸¹ végzéssel megállapított. A gépjármű nem került lefoglalásra, tekintve, hogy az értéke 1,2 millió forint alatti. Kötelezett élt a lehetőséggel, majd a gépjárművet értékesítette. Ezt követően a másik gépjárművére kérte a Bíróságtól, hogy hozzanak az előző végzéshez hasonlót, így az a gépjármű is kikerült a végrehajtás alól, anélkül, hogy a zártörés ténye megvalósult volna.

7.2.8. „Szerződések Tára”

Nézőpontom szerint, az esetleges visszaélések elkerülése érdekében szükség volna egy új szabályozás bevezetésére. Célszerű lenne egy olyan – online - rendszert létrehozni, mely, mint egy adattár, a Magyarországon kötött szerződések tárolására alkalmas volna. Csakúgy, mint a közjegyzői szerződések országos nyilvántartása, vagy a zálogjogi és hitelbiztosítéki nyilvántartás.⁴⁸² A „Szerződések Tára” - ba, a szerződések megkötésekor, a szerződést készítő feleknek (ügyvédek, közjegyzők, magánszemélyek) - kötelező jelleggel - a szerződés megkötése napján, be kellene jelentkezniük, mintegy online rendszerbe.

A szerződéseket, hasonlóan a NAV számlázási rendszeréhez, az adott rendszer felületén lenne szükséges elkészíteni, így nem fordulhatna elő olyan eset, hogy egy szerződés esetlegesen előre megírva, dátum nélkül készüljön el, amit a dátummal aktualizálni lehet, pont arra a napra, amelyen „szükség” van rá. A feltöltést indokolt volna regisztrációhoz kötni, mely díjköteles, illetve a - szerződést kötő felek - szerződésenként is további meghatározott díj megfizetésére lennének kötelezve. A díjak megfizetésével a rendszer működtetése megvalósítható lenne, bizonyos százaléka pedig, visszafordítható volna a szolidaritási alapba.⁴⁸³ A díj mértékét a szerződésbe foglalt összeghez lehetne igazítani, csakúgy, mint peres eljárások esetén az illeték megfizetését, a pertárgy értékéhez. A

⁴⁸⁰Vht. 90. § (1) a)

⁴⁸¹ Vht. 89. § (2).

⁴⁸² A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény

⁴⁸³ Söréné Batka Eszter: Szolidaritás és végrehajtás, Humán Innovációs szemle 1. szám, 2020., 86-89. o.

szerződésbe foglalt összeg értéke alapján tehát, a díj, azaz a számlázott összeg „valódisága” megállapítható.

Lehetőség volna az adattárban való keresésre, mely ingatlanok esetében helyrajzi számra való kereséssel, gépjárműveknél a rendszám, vagy akár az alvázszámra való kereséssel lenne megvalósítható. Egyéb ingóra, gondolok itt például egy értékes, törzskönyvel rendelkező tenyészbre, vagy egyéb haszonállatra (marha, ló, stb) az egyedi azonosítójuk, vagy chipszámuk alapján lenne lehetőség rákeresni. A rendszer kidolgozásával és bevezetésével, elkerülhetőek volnának a végrehajtási eljárás során a „hamis” szerződések okozta károk, a fedezetelvonások nyomon követhetővé válnának. Nem utolsó sorban, tovább fehéredne a gazdaság.

Arra való tekintettel, hogy a szerződések, anonimizált módon, hasonlóan a föld adás - vételi szerződésekhez⁴⁸⁴ – nyilvánossá válnának, bizonyosan a szerződést készítő számlakibocsátása is megnőne. Hiszen a szerződések megírása eddig sem volt ingyen, néhol azonban csak „méltányos módon kiállított” számlákról beszélhettünk. A szerződésbe foglalt vételárból azonban tisztán kirajzolódna, hogy a kiállított számla a teljes összegre történt-e, vagy annak csak egy töredéke van számlával lefedve. A megfelelő összegre kiállított számlák növelik az állam áfa bevételét, csakúgy, mint az online számlázási rendszer bevezetése. Az online rendszerek egymáshoz kapcsolásával (pl.: Takarnet, JÜB, cégjegyzék) csökkennének az adminisztratív terhek, növekedne azáltal a munka hatékonysága.

A Covid-19 rámutatott arra, hogy a digitális tér, ugyan sok mindent személytelenné tesz, de megfelelően fejlesztve, hatékony működésre képes. Használatával időt, energiát, az utazások

⁴⁸⁴ A mező - és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény

21. § (1) -A föld eladása esetén a földre vonatkozó, a tulajdonos által elfogadott vételi ajánlatot egységes okiratba foglalt szerződésbe (a továbbiakban: adásvételi szerződés) kell foglalni, és azt a tulajdonosnak - a felek aláírásától számított 8 napon belül - a föld fekvése szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője részére - az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározottak szerint - meg kell küldeni az e törvényen, valamint más törvényen vagy a megállapodáson alapuló elővásárlási jog jogosultjaival hirdetményi úton való közlés érdekében.

(2) - Az adásvételi szerződés hirdetményi úton történő közlése az elektronikus tájékoztatási rendszer keretében működő kormányzati honlapon (a továbbiakban: kormányzati portál) történő közzététellel valósul meg azzal, hogy a szerződésben felismerhetetlenné kell tenni az eladó és a vevő nevén, lakcímén vagy értesítési címén, valamint állampolgárságán kívül valamennyi természetes személyazonosító adatot. A szerződés tájékoztató jelleggel a föld fekvése szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatala hirdetőtábláján is kifüggeszthető az elektronikus közzététellel megegyező időtartamra.

költségét megtakarítva. Hangsúlyozni szeretném, hogy a „Szerződések Tára” megvalósítását, már meglévő rendszerek bővítésével, azokhoz bizonyos funkciók hozzárendelésével, működtetni lehetne.

A büntetőjog nem képes arra, hogy társadalmi problémákat oldjon meg. [...] A büntetőjog önmagában arra sem alkalmas, hogy a büntetőjogi problémákat megoldja.” A gyakran hangoztatott ultima ratio jellegét a büntetőjog csak akkor teljesíti be, ha – ahogy Szabó András fogalmazott – a „jogrendszer egészének szankciós záróköve”⁴⁸⁵ szerepet betölti. A büntetőjog önmagában tehát nem elégséges ahhoz, hogy a bűncselekményeket megelőzze.⁴⁸⁶ A jog egyrészt olyan magatartások tanúsítását várja el, amelyek az erkölcs értékrendje szerint is követendők, másrészt olyan viselkedést tilt, amelyet nem tekintünk etikusnak.⁴⁸⁷ Az idő múlásával a normák a társadalmi szereplőkkel együtt változnak. Ahhoz azonban, hogy egy kisebb társadalmi közösség vagy egy nemzeti társadalom, sőt az egész emberiséget átfogó világtársadalom működőképes legyen, tagjainak követniük kell bizonyos viselkedési szabályokat, a normákat, máskülönben viselkedésük a társadalom többi tagja számára kiszámíthatatlanná válik, és ezáltal lehetetlenné válik az együttműködés. A norma megszegését mindig valamilyen szankció bünteti.⁴⁸⁸

Egy adott társadalomban azonban mindig vannak olyan emberek, akik a társadalom normakövető magatartásától eltérnek, nem követik azokat. Az ilyen eseteket devianciának nevezzük, mely viselkedési normákat igyekszünk háttérbe szorítani. Fontosnak tartom tehát, a különböző rendszerek egymásra épülő üzemeltetését, annak érdekében, hogy a rendszer összehangolt működése a társadalom bizonyos rétegeit a megfelelő mederbe sodorja vissza.

⁴⁸⁵ 30/1992. (V.26.) AB határozat

⁴⁸⁶ Prof. Dr. Gál István László: A büntetőjog szerepe a gazdaságban, avagy megelőzhető-e a brókerbotrányok büntetőjogi eszközökkel? <<https://ujbtk.hu/prof-dr-gal-istvan-laszlo-a-buntetojog-szerepe-a-gazdasagban-avagy-megelozhetok-e-a-brokerbotranynok-buntetojogi-eszkozokkal/>> Letöltve: 2021. 04. 25.

⁴⁸⁷ Miskolczi Bodnár Péter, Az erkölcs és a jog szoros kapcsolata, In: Polgári Szemle, 11. évfolyam 4-6. szám, 2015. december <<https://polgariszemle.hu/archivum/99-2015-december-11-evfolyam-4-6-szam/a-karoli-gaspar-reformatus-egyetem-tudomanyos-muhelyebol/688-az-erkoelcs-es-a-jog-szoros-kapcsolatayletoltve>> 2021. 04. 25.

⁴⁸⁸ Andorka Rudolf, Bevezetés a szociológiába, Osiris, Budapest, 2006.

VIII. A koreloszlás évenkénti alakulása a végrehajtói ügyviteli rendszerből nyert adatokkal alátámasztva

Az 1994-es Vht. hozta létre az önálló bírósági végrehajtói intézményét, mint a bírósági végrehajtás általános szervezeti formáját. Az új szervezeti struktúrában a bírósági végrehajtói szervezet már elkülönült a bírósági szervezettől, és a végrehajtói szervezet feletti felügyeleti jogkört kezdetben az igazságügyért felelős miniszter, majd 2021. október elsejétől a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága (SZTFH) kapta meg. 1994.-től kezdve a végrehajtási ügyeket, az önálló bírósági végrehajtók kezelik. Kezdetben kizárólag papír alapon, aktákból látták el feladataikat, majd fokozatosan áttértek az ügyek digitalizálására. A mai ügyviteli rendszer (EVÜR), mely használata minden végrehajtó számára kötelező, 2013. augusztus közepétől működik. Ezt megelőzően számos szoftver volt használatban, melyek alkalmazásáról minden iroda szabadon dönthetett.

Ebben a fejezetben a keleti (Battonya) és a nyugati (Szombathely) országrészben levő végrehajtói iroda évenkénti ügyeloszlását vizsgálok korosztályokra lebontva. Vizsgálatomhoz az EVÜR -ből leihívható statisztikai adatokat használtam fel. A táblázat adatai kizárólag az évenkénti ügyek számára, és az adósok korára vonatkozó adatokat tartalmazza 7 korcsoportra bontva. A vizsgálat célja, annak kimutatása, hogy a fiatal korosztály száma egyre növekszik az adósok körében, különösen az utóbbi 10 évet vizsgálva, mely tendencia napjainkban is folytatódik. A nyilvántartásból lekérhető adatok arra engednek következtetni, hogy az eladósodás egyre nagyobb társadalmi rétegeket fog érinteni, beleértve a fiatal korosztályt is. Úgy vélem, a megfelelő, célirányos kommunikáció, a célzott pénzügyi oktatás nagyfokú szemléletváltást eredményezhet a végrehajtás terén. Az eljárásokban megjelenő fiatalabb korosztály növekvő száma, vélhetően a mai társadalomra jellemző digitális átalakulással és információs társadalommal is összefügg, tekintve, hogy a tartozások meglehetősen nagy hányadát a telefonszolgáltatási szerződések teszik ki.

A végrehajtói ügyviteli programból lekérhető adatokat táblázatokba gyűjtöttem, majd a belőlük kimutatható eredményeket diagramok segítségével prezentáltam.

Annak ellenére, hogy a mai szervezeti keretek között tevékenykedő önálló bírósági végrehajtók 1994 óta működnek, az Egységes Végrehajtói Ügyviteli Rendszerben való adatrögzítés csak 2013. augusztusától működik kötelező jelleggel. Úgy vélem, hogy nem célszerű az adatokat 1994-től vizsgálni, mivel digitalizálásról akkor még nem beszélhettünk.

Számos irodánál a régi ügyeket most is papír alapon kezelik. Ezért is lehetséges az, hogy a battonyai nyilvántartás 1997-től kezdve tartalmaz adatokat, mely vélhetően az irodák eltérő működéséből ered. A vizsgálat szempontjából a 2008 előtti ügyek meglátásom alapján irrelevánsak, a fiatalabb korosztály jelenléte kezdetekben elhanyagolható, hiszen a legtöbb adós a 40 év feletti korosztályból került ki, mely mindkét körzet vonatkozásában egységes képet alkot.

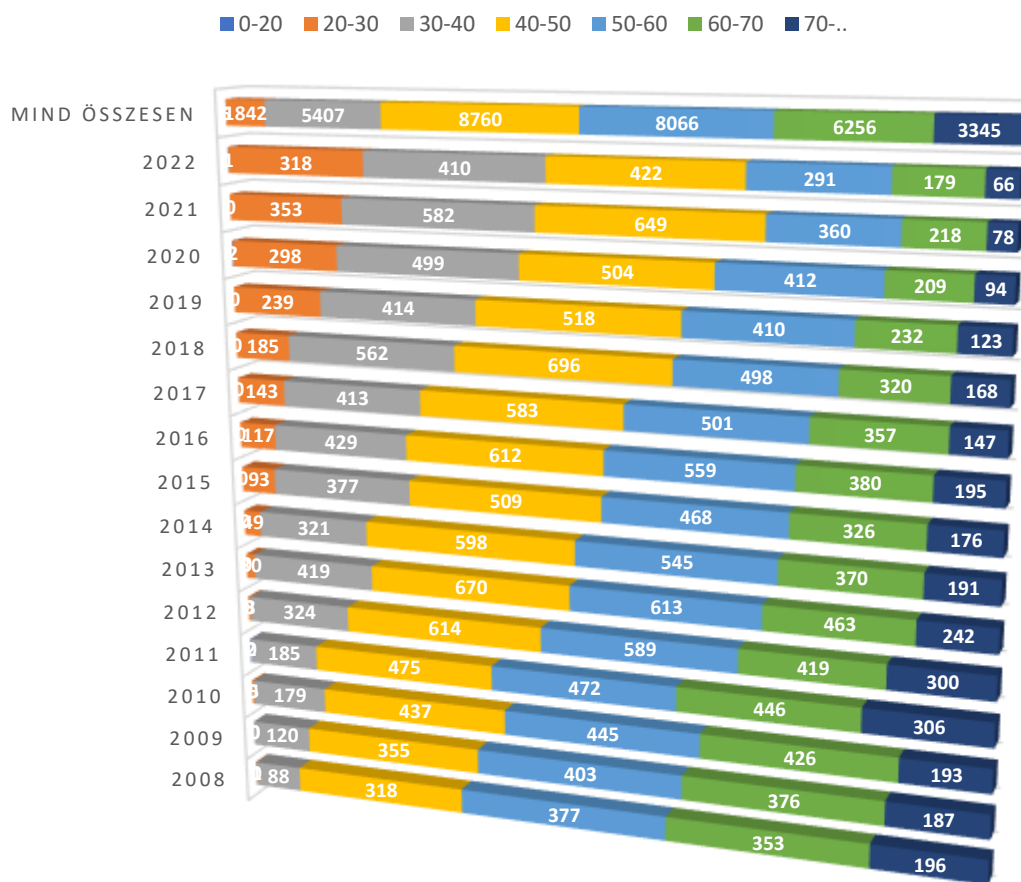
Mivel a végrehajtói iroda a szombathelyi ügyeket 2017. augusztusában helyettesítésre vette át, azonban a Szombathelyre kinevezett új végrehajtónak technikai problémák miatt az ügyeket átadni nem lehetett⁴⁸⁹, így 2018. második felétől kezdve ebbe a körzetbe kizárólag zálogjogosult bekapcsolódással induló ügyek érkeznek, így a vizsgálat 2017-ig mutat értékelhető adatokat. A fiatalabb (20-40 év) korosztály számának évenkénti növekedése azonban így is szembeűnő.

⁴⁸⁹ Vht. 240/A. § (7): „A Kar hivatali szervének vezetője jóváhagyásával az állandó helyettes és az újonnan kinevezett önálló bírósági végrehajtó a végrehajtási ügyek átadása során megállapodhatnak úgy is, hogy a folyamatban lévő végrehajtási ügyeket az állandó helyettes fogatosítja, az újonnan kinevezett önálló bírósági végrehajtó csak a kinevezését követően elrendelt végrehajtási ügyekben jár el.” Megjegyzem ez a lehetőség 2022. október 1-től hatályát veszítette, a jövőben erre a jogszabály már nem ad lehetőséget.

A battonyai iroda koronkénti ügyeloszlása 1997- 2022	0-20 év	20-30 év	30-40 év	40-50 év	50-60 év	60-70 év	70-.. év	Mind összesen
1997			1	18	59	121	55	254
1998				11	68	91	82	252
1999				16	50	77	41	184
2000			1	27	45	61	36	170
2001		1	3	26	50	45	33	158
2002			3	47	55	64	36	205
2003			2	67	97	82	75	323
2004			7	109	122	117	86	441
2005			10	114	139	115	58	436
2006		2	14	152	184	147	77	576
2007			44	213	254	262	104	877
2008		1	88	318	377	353	196	1333
2009			120	355	403	376	187	1441
2010		5	179	437	445	426	193	1685
2011	2		185	475	472	446	306	1886
2012		8	324	614	589	419	300	2254
2013		30	419	670	613	463	242	2437
2014		49	321	598	545	370	191	2074
2015		93	377	509	468	326	176	1949
2016		117	429	612	559	380	195	2292
2017		143	413	583	501	357	147	2144
2018		185	562	696	498	320	168	2429
2019		239	414	518	410	232	123	1936
2020	2	298	499	504	412	209	94	2018
2021		353	582	649	360	218	78	2240
2022	1	318	410	422	291	179	66	1687
Mind összesen	5	1842	5407	8760	8066	6256	3345	33681

Forrás: saját munka

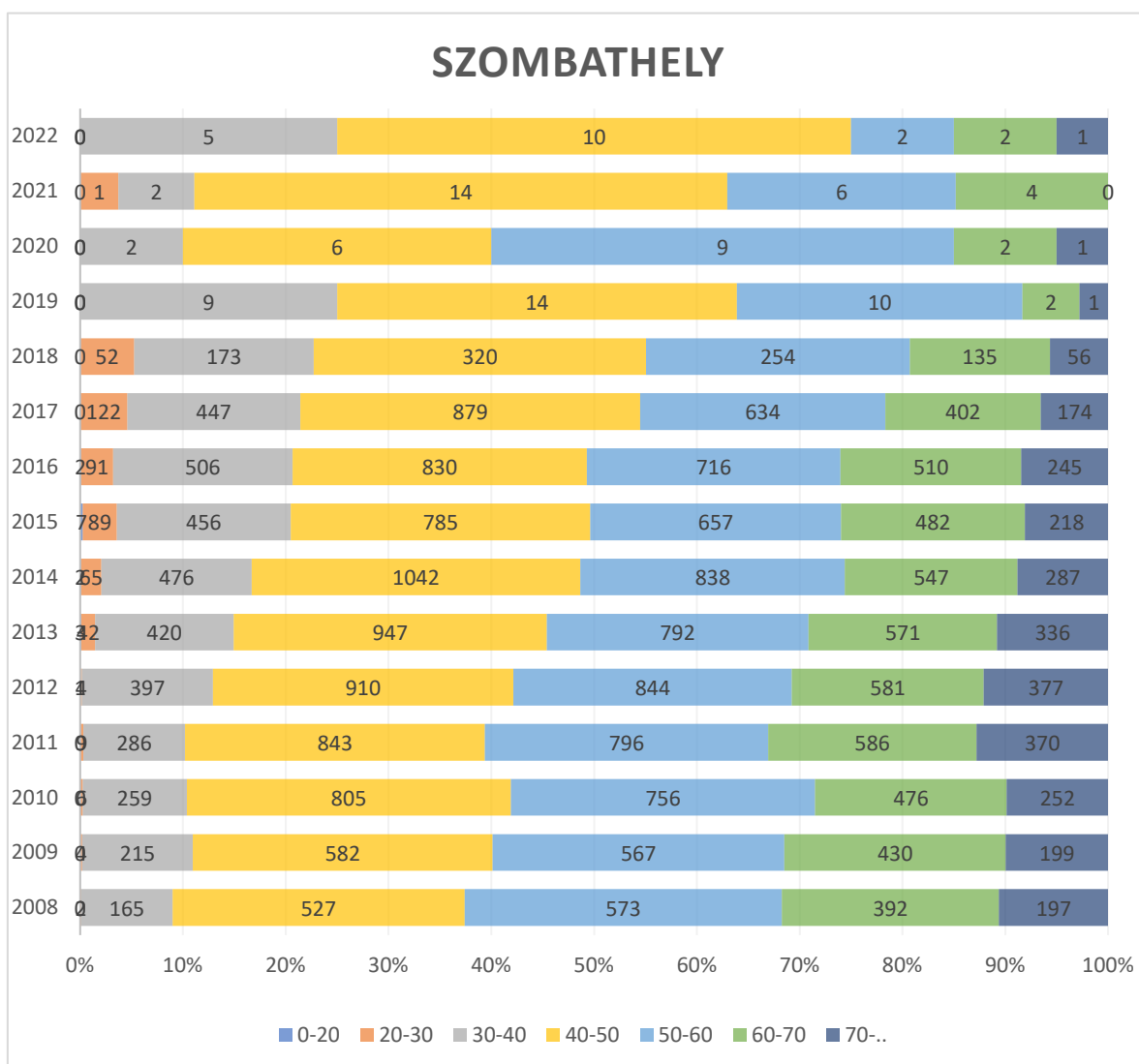
BATTONYA

Forrás: saját munka

A szombathelyi iroda koronkénti ügyeloszlása 1994- 2022	0-20 év	20-30 év	30-40 év	40-50 év	50-60 év	60-70 év	70-.. év	Mind összesen
1994						1	2	3
1995		1	1	45	201	195	209	652
1996		1	4	57	169	193	172	596
1997			3	78	138	140	129	488
1998			9	97	149	154	146	555
1999		2	6	120	134	170	121	553
2000			14	96	172	151	104	537
2001			17	210	251	248	182	908
2002		1	24	359	355	340	224	1303
2003			23	348	323	277	183	1154
2004		2	30	475	467	413	255	1642
2005		3	55	606	597	524	289	2074
2006		3	57	458	532	479	284	1813
2007		1	116	543	551	438	265	1914
2008		2	165	527	573	392	197	1856
2009		4	215	582	567	430	199	1997
2010		6	259	805	756	476	252	2554
2011		9	286	843	796	586	370	2890
2012	1	4	397	910	844	581	377	3114
2013	3	42	420	947	792	571	336	3111
2014	2	65	476	1042	838	547	287	3257
2015	7	89	456	785	657	482	218	2694
2016	2	91	506	830	716	510	245	2900
2017		122	447	879	634	402	174	2658
2018		52	173	320	254	135	56	990
2019			9	14	10	2	1	36
2020			2	6	9	2	1	20
2021		1	2	14	6	4		27
2022			5	10	2	2	1	20
Mind összesen	15	501	4177	12006	11493	8845	5279	42316

Forrás: saját munka

Forrás: saját munka

A diagram korosztályait megvizsgálva kitűnik, hogy a 20-30 év közötti korosztály nem is olyan régen, 2012-ben jelent meg az eljárásokban, majd számuk évről évre növekedett, mely tendencia ma is nyomon követhető. A 2012-es év amúgy is kiemelkedő, hiszen a 2008-as válság hatása ekkor kezdett megjelenni, mely következtében 2013-ban drasztikusan emelkedtek az ügyszámok is. Ezt követően évről-évre nyomon követhető a 20-30 év közötti korosztály számának növekedése.

A mai fogyasztói társadalomra egyre inkább jellemző a túltermelési válság, a jövedelmek riasztóan egyenlőtlen eloszlása. A mai társadalomban sajnálatos módon még mindig jelen van a protekcionizmus (bizonyos szereplők kedvezőbb helyzetbe kerülése), mely folyamatok együttesen és szükségszerűen egy folyamatosan megújuló válsághoz vezetnek.

A munkanélküliség, állami támogatások elosztása, a nyugdíjak mértéke, a bérszínvonal, oktatási rendszer színvonala, hosszú távon azt eredményezi, hogy a lakosság nagy része láthatóan nehéz helyzetbe kerül. Megjegyzem, adósok körében számos esetben előfordul az, hogy inkább vállalnak feketemunkát, minthogy a végrehajtó tiltsa a fizetésüket, mely megfelelő alapot teremt a jövőben ahhoz, hogy a nyugdíjas éveik alatt sem biztosított a megélhetésük.

Meglátásom alapján kétféle embertípus létezik. Aki csak él a nagyvilágban és nem is sejti, nem is igazán érdekli, hogy mi zajlik körülötte és az, aki ismeri a környezetében zajló folyamatokat, tudatában van a változásoknak és képes hozzájuk alkalmazkodni is. Az, hogy ki hova tartozik, az egyéni döntés kérdése.

Egy azonban biztos, mégpedig az, hogy, annak, aki nem törődik semmivel, annak senki sem fogja megoldani a problémáit, egyedül rajta áll, hogy hajlandó-e tenni azért, hogy kikeveredjen a viharból, és talpra álljon. Senkire sem mutogathat, ha baj van, a gondjait önállóan kell megoldania és csak akkor van esélye, ha időben lép. Az általam felvázolt szociális alapból való részesedés kulcskérdését is az adja, hogy ki melyik embertípushoz tartozik. Aki hajlandó a kompromisszumokra, próbál kiutat, megoldást találni arra, hogy kilábaljon az adósságából, megfelelő segítséggel nagyobb esélye van arra, hogy ez sikerül is neki. Úgy gondolom a pénzügyi oktatás önmagában nem elégséges anélkül, hogy bizonyos folyamatok lehetséges következményeit ne mutatnánk be.

„Mikor tanuljuk meg végre, hogy valamennyien egyetlen rendszer alkotóelemei vagyunk? Amíg a világot el nem tölti az embertársaink iránti szeretet, mégpedig fajra, színre és vallásra való tekintet nélkül; amíg életünket és tetteinket nem hatja át az összetartozás érzése, amíg az emberek tömegei nem éreznek felelősséget társaik boldogulása és jóléte iránt, addig sosem valósulhat meg a társadalmi igazságosság.”⁴⁹⁰

Helen Keller

⁴⁹⁰ Helen Keller: Csöndes sötét világom, Pont Kiadó, Budapest, 1997.

IX. A végrehajtás szociális hálózattal való összekapcsolása.

Tanulmányom fő célkitűzése a bírósági végrehajtási eljárás és a Magyarországon működő szociális hálózat (mintegy szolidaritáson alapuló rendszer) összekapcsolása. Eltekintve néhány intézkedéstől, mint ahogyan azt már a dolgozatom bevezetésében említettem, a szociális hálózat bevonása a végrehajtási eljárásba nem történt meg, holott rendkívül nagy jelentőséggel bírhatna különösen akkor, amikor az adósok a kilakoltatás küszöbén állnak.

Ahhoz, hogy a tanulmány célját megértsük, úgy vélem szükséges némi áttekintést adni a társadalmat átszövő szociális hálózatokról, azok fejlődéséről, a rendszerek kialakulásáról.

Osztom azt a nézetet, mely megfogalmazza, hogy a hivatásetikai alapelveknek érvényesülniük kell az egyén mindennapi foglalkozásának gyakorlása során. Az igazságos, egyes foglalkozási ágakhoz kapcsolódó gyakorlati minták kialakítása vonatkozásában a jogon kívüli erkölcsi elvárásoknak, továbbá az adott foglalkozási ágakban érvényesülő jogi szabályozáson kívül eső emberi kapcsolatoknak is jelentőséget kell tulajdonítani. Általánosságban is kijelenthető, hogy a válságok hatására a társadalomtudományok egyre inkább arra kényszerülnek, hogy a leíró, a működés módját firtató kérdések helyett, mellet a dolgok mögöttes értelmét, a vizsgált jelenség tágabb értelmezési kereteit is behatóbban kezdjék el vizsgálni. Ebből adódóan a jogszabályok merev értelmezése helyett, úgy vélem olyan kérdésekkel is el kellene kezdeni foglalkozni, mely nem kizárólag a működés módját, hanem annak értelmét is megadja. A végrehajtás területén is el kell azon gondolkodni, hogyan lehetséges a morális elvek – fokozottabb – behatolását lehetővé tenni a jog világába.⁴⁹¹

⁴⁹¹ Rixer Ádám: A magyar közigazgatási jogtudomány értékelésének szempontjai, Lőrinc Lajos Közjogi Kutatóműhely, Budapest, 2018. 66. o.

9.1.A szociális hálózat kialakulása

A szociális biztonság igénye már egész korán megjelent. Arisztotelész Politika című művében – az ideális állam működése mellett – már taglalta a gazdasági kiszolgáltatottság jelenségét, valamint ennek a csoportokra, egyénekre gyakorolt hatását.⁴⁹²

Az európai feudalizmus időszakában a rászorultakról főleg a család gondoskodott, de – figyelembe véve a bibliai parancsolatokat, tanításokat, Jézus példabeszédeit is, az egyház is egyre nagyobb szerepet vállalt, mely szerepvállalás elmondható, hogy napjainkban is számottevően növekszik.

Ez jelentette az egyházi oktatás kialakulásának kezdeteit, bár a képzés főleg egyházi célra történt, az oktatásban részesülők iskoláik elvégzése után gyakran egyházi szolgálatba is álltak. A későbbiekben szintén egyházi kezeléssel, fenntartással iskolákat, sőt egyetemeket hoztak létre. Az első európai egyetemet 1088-ban alapították Bolognában, mely sajátos szervezettel és a jogi stúdium túlnyomó uralmával bírt.⁴⁹³

Szintén az egyház vállalta magára a gyógyító tevékenységét. A kolostorokban gyógynövényeket termesztettek, a gyógyító szerzetesek korábbi leírások (kódexek) és saját tapasztalataik alapján látták el ezt a tevékenységet. A szakmai fejlődéssel később már ispotályokat alapítottak, amelyeket a mai kórházak elődeinek tekinthetünk.

Nem volt jelentéktelen a keresztes hadjáratok idején egyes szerzetesrendek gyógyító tevékenysége. A Johannita vagy Máltai lovagrend teljes elnevezése jól mutatja ezt az előzményt: Szuverén Jeruzsálemi, Rodoszi és Máltai Szent János Katonai és Ispotályos Rend.

Magyarországon elsőként 1224-ben Selmec városa épített kórházat a bányászok gyógyítására, ez – természetesen – egyházi kezdeményezéssel és fenntartással létesült, de a bányászok és a bányatulajdonosok is hozzájárultak a költségekhez. Ez a legkorábbi adat Magyarországon bányatársláda létesítéséről. Ez tekinthető a Magyar Királyság egyik

⁴⁹² Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: Bevezetés a társadalombiztosítási jogba, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2017., 23. o.

⁴⁹³ Finánczy, 276. o.

legkorábbi önsegélyező szervezetének, mely emlékek a mai Szlovákia területén levő ezüstbányában találhatóak.⁴⁹⁴

Megjegyzendő, hogy az egyháznak mindezekre – a bibliai, vallási kötelezettségeken túl – volt anyagi erőforrásuk is, tekintve, hogy a tized, a különböző adományok jelentős bevételeket biztosítottak számukra, illetve az uralkodók további előjogokat nyújtottak a hitéleti tevékenység mellett az egyházak egyéb tevékenységeire is.

Ebben az időben a társadalom vezetőinek számító uralkodók és nemesség a jóléti rendszerek kialakításában, működtetésében - az egyház támogatásán túl - legfeljebb annyiban vettek részt, hogy a saját fiatalságának a képzését, a „maguk közül való betegek” gyógyítását, ápolását meg tudták rendelni az egyháztól – amelyért fizetniük kellett -, illetve az uralkodó osztály kulturális és tudományos igényeit is meg tudták rendelni.

Az államok részt vettek a járványok (pestis, kolera stb.) terjedésének megállításában is, bár ez a kora középkorban leginkább csak a fertőzési góccok köré vont katonai karantént jelentette, illetve a fertőzött területekről érkező hajók kikötését - akár erőszakkal is - megakadályozták.⁴⁹⁵

A szegénységgel, a koldusokkal kapcsolatos szabályrendszerek csak a XVII-XVIII. században jelentek meg.

A polgárosodás kialakulásával, a városok létrejöttével a „civil” kezdeményezések is megjelentek. Egyes szakmák képviselői (a céhekben) saját alapokat hoztak létre a munkaképtelenné vált társaik segélyezésére, haláluk esetén a hátramaradottak támogatására.

⁴⁹⁴Uo. 24. o.

⁴⁹⁵ A szegénységgel, a koldusokkal kapcsolatos szabályrendszerek csak a XVII-XVIII. században jelentek meg. Szintén a XVIII. századtól foglalkoztak az idegi megbetegedésekkel. A létrehozott bolondok vagy őrültek háza sokkal inkább hasonlított börtönhöz, mint egészségügyi intézményhez, és sok akkoriban deviánsnak tartott cselekményt, állapotot is ebbe a kategóriába soroltak, ami fejlődés volt a korábbiakhoz képest, mert korábban a társadalmi normáktól eltérő magatartást vagy állapotot (akár egy rokkantságot is!), eretnekségnek minősíthettek, aminek akár máglyahalál is lehetett a következménye. Ebben a korszakban nemritkán azokat zárták be, akik nem feleltek meg a társadalmi normáknak, továbbá a „kezelésükre” létrehozott intézményekben legitimálták a kegyetlen bánásmódot. Kovács Janka: Elmebetegügy a 18-19. század fordulóján: elméleti keretek, koncepciók, megoldási javaslatok, 14. o. <https://www.academia.edu/38607022/Elmebeteg%C3%BCgy_a_18_19_sz%C3%A1zad_fordul%C3%B3j%C3%A1n_elm%C3%A9leti_keretek_koncepci%C3%B3k_megold%C3%A1si_javaslatok>, letöltve: 2022. augusztus 29.

Az első ilyen segélyalapok már a XIII. században megjelentek, főleg a veszélyesebb tevékenységet végzők körében. Így a kovácsok és a bányászok is ide tartoztak.

A bányászok és munkaadók kezdeményezésére a XV–XVI. században kezdődött el az úgynevezett bányatársládák felállítása⁴⁹⁶

A jóléti rendszerek fejlődésének az ipari forradalom adott jelentős alapot. A bérmunkásréteg kialakulásával megnövekedtek az érdekérvényesítési törekvések és lehetőségek. Ez eleinte csak jogi szabályozást jelentett, az államok közvetlen közreműködése, kötelezettségvállalása nélkül, de már kötelezettségeket fogalmazott meg a munkavállalók és a munkaadók felé is (juttatási rendszer, bérezési elvárások, munkakörülmények, sztrájkjog stb.). Később bővült a rendszer, és az államok is vállaltak kötelezettségeket (oktatás, szegénység kezelése), amiért cserébe viszont a munkavállalókat és a munkaadókat is befizetési kötelezettségekkel terheltek (általában valamilyen adók formájában). Míg korábban alapvetően az uralkodó osztály eltartására, az államrend megőrzésére költötték az adókat, a jóléti juttatásoknak már egy szélesebben értelmezett társadalom volt a kedvezményezettje.

Magyarországon az egyik legjelentősebb intézkedés e területen Mária Terézia 1777-ben kibocsátott Ratio Educationis című rendelete volt, amelyet 1806-ban I. Ferenc megújított formában ismét kiadott.

Az egészségügyi szolgáltatások területén az 1840. évi XVI. és XVII. törvénycikkek tartalmaztak kötelezettségeket, amelyek szerint a kereskedőknek és a gyárosoknak is a tanítványok (segédek) részére kötelező orvosi ápolást kellett biztosítaniuk.⁴⁹⁷

⁴⁹⁶(a létrehozott bányász segélyszervezetek fém pántos, különleges zárral felszerelt ládákban őrizték vagyonukat, és erről nevezték el magát az intézményt is). Egy-egy bányában (kapitalista jellegű bányákban) ebben az időben már több száz bérmunkás dolgozott. Híres bányatulajdonosok voltak ebben az időben Magyarországon a Thurzók vagy a Fuggerek. Az első bányatársláda 1496-ban alakult Thurzó János bányájában. Minden társláda-tag jogosult volt a segélyre, a kiadások fedezetét főként a tagok hozzájárulása biztosította, de a bányatulajdonosok is gyakran hozzájárultak a társládák fenntartásához. A bányatársláda intézménye ezt követően elterjedt a bányászok között. A társládát a bányászok kezelték, betegség esetén pénzt (orvosi és gyógyszer segélyt), munkaképtelenség esetén nyugbért vagy végkielégítést, a bányász halála esetén temetkezési segélyt, az özvegyek és árvák ellátásait folyósították belőle. A bányatársláda kötelező létesítéséről 1778-ban II. József már udvari kamarai rendeletet adott ki. A rendelet nemcsak a társládák kincstári segélyezését szabta meg, hanem a bányászok járulékfizetési kötelezettségét is, minden bányásznak (a napszámosoknak is) kötelező volt belépni a bányatársládába. A magánbányák tulajdonosai a munkások hozzájárulásával azonos összegű támogatást nyújtottak a társládák céljaira. Az osztrák bányatörvény mintájára 1854-ben rendelték el Magyarországon, hogy minden bányabirtokos köteles társpénztárat létrehozni. <https://ado.hu/ado/a-joleti-rendszerek-kialakulasa-1-resz/> letöltve: 2022. 08. 29.

⁴⁹⁷Corpus Juris Hungarici (KJK-KERSZÖV Kft., 2000, Budapest) <<https://ado.hu/ado/a-joleti-rendszerek-kialakulasa-1-resz/>>, letöltve: 2022. 08. 29.

A jóléti rendszerek kialakulásában az egyházaknak jelentős szerepe volt, de az első ipari forradalomnak volt abban meghatározó jelentősége, hogy a jóléti feladatokat az államok – kényszerből – magukra vállalták.

A XVII. századtól, de különösen a XVIII. század második felében, a XIX. század első felében megjelentek azok a közgazdasági, filozófiai elképzelések, amelyek az állam szerepét mélyebben is elemezték, és ennek részeként az állam felelősségét is hangsúlyozták a társadalom felé.

9.2 Növekvő tendencia az eljárások terén

Számszerűsítve az ügyszámok alakulását az utóbbi években, jól látszik, hogy az országban indított végrehajtási ügyek számadatai egyenletesen magas értéket mutatnak, ehhez képest a kilakoltatások száma jóval kevesebb. A statisztikában megjelenő kilakoltatások számára vonatkozó adat azonban csak a kényszercselekményekkel megvalósuló kilakoltatásokra, birtokba-adásokra vonatkozik, az önkéntes kiköltözők számát nem tartalmazza, így némiképp megtévesztő adatot szolgáltat.

Indított végrehajtási eljárások száma 2018-2021. I. negyedévben

Időszak	Indított ügyek száma (db)
2021. I. negyedév	211.452
2020. év	735.279
2019. év	730.293
2018. év	734.507

Forrás: Saját munka az Igazságügyi Minisztérium statisztikai kimutatása alapján

A kilakoltatások alakulása 2016-2021. I. negyedévben

Időszak	Lakóingatlan sikeres árverését követő birtokba-adás (db)	Egyéb (Vht. 181. §., Vht 183. §, Vht. 183/C §)	Összesen (db)
2021. év I. negyedév	29	13	42
2020. év	1.115	530	1.645
2019. év	2.088	1.029	3.117
2018. év	1.928	1.284	3.212
2017. év	2.350	1.317	3.667
2016. év	1.734	1.740	3.474

Forrás: saját munka a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar statisztikai kimutatása alapján

A kialakult helyzetből adódóan az egyes társadalmi csoportok még nagyobb válságba kerültek.

A magyar szociális rendszer kialakulásával, fejlesztésével, a jóléti államok modelljeivel, a demográfiai változásokkal, a szociális gondoskodás, a szociális háló fejlesztésével számos szerző, számos irodalom foglalkozik, gondoljunk csak a teljesség igénye nélkül Nyilas Mihály, Andorka Rudolf, Ferge Zsuzsa, vagy Émilie Dürkheim, illetve Max Weber nevére, azonban a szociális hálózat összekapcsolása a végrehajtási eljárásokkal eddig még nem merült fel sehol.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szt.) 2001 évi módosításakor, az adósságkezelési szolgáltatás Magyarországon, törvényi szinten már szabályozásra került. A szolgáltatás 2003-tól kezdte meg működését, azonban 2015. március

1-én az adósságkezelési szolgáltatás kikerült a törvényi szabályozás alól. Az adósságkezelési szolgáltatás működtetése az Önkormányzatok feladatkörébe tartozott.⁴⁹⁸

A szociális törvény célja – hasonlóan a természetes személyek adósságrendezéséről szóló 2015. évi CV. törvény (Are tv.)-hez, mely 2015. július 8-án került kihirdetésre⁴⁹⁹ – az adós fizetőképességének helyreállítása, továbbá, a pénzbeli támogatáson túl az volt, hogy az ügyfelet „kimozdítsa” abból a helyzetből, amibe süllyedt. A hangsúlyt arra helyezték, hogy ő maga is aktív közreműködője legyen a saját problémája megoldásának.

Sajnos a szabályozás többszöri átdolgozása során sem lehetett megtalálni a tökéletes megoldást, ezért a program 2015. március 1-től kikerült a törvényi szabályozás alól. Meglátásom alapján problémát okozhatott az is, hogy olyan emberek is élni kívántak a kedvezményekkel, akik spekulatív módon próbálták volna a tartozásukat csökkenteni, vagy nem voltak együttműködők. Úgy gondolom, az Önkormányzatok, a karitatív szervezetek és a végrehajtók szoros közreműködésével, kidolgozásra kerülhet egy olyan szociális rendszer, melyben a valóban rászoruló fél lenne az, aki a támogatás adta lehetőségekkel élhetne, hiszen a végrehajtónak van a legnagyobb rálátása az adósok anyagi helyzetére, sőt a személyiségére is. Ebből adódóan a végrehajtó képes javaslatot tenni arra, hogy ki az, aki „érdemes” a támogatásra, a segítségnyújtásra, ki az, akitől az ehhez szükséges közreműködés megvalósulhat.

Bár a gondoskodási kötelezettség már a római jogban is megjelent, a *cliens*⁵⁰⁰-ek tekintetében, azonban az államilag szervezett szociálpolitika kialakulásának feltételeit a 19.

⁴⁹⁸ Lunkán Katalin, Adósságkezelés – egy megszüntetett szociális szolgáltatás margójára, In: *Ars Boni*, 2015.

⁴⁹⁹ alapvető különbség azonban, hogy az Are. tv. 28. §-a alapján a végrehajtási eljárásokban végrehajtási cselekményt végezni nem lehet: „Az adósságrendezés kezdeményezésének benyújtásáról szóló értesítés végrehajtó általi kézhezvételétől kezdve - az adóssal, a kezessel, egyéb egyetemleges kötelezettel és a dologi kötelezettel szemben - a velük szemben fennálló követelések behajtása iránt folyamatban lévő végrehajtási eljárásokban eljárási cselekmény, intézkedés nem fogantatható, a végrehajtási ügy szünetel, a felek és az egyéb kötelezettek által a szünetelés időtartama alatt tett nyilatkozatok is hatálytalanok; ettől az időponttól minden határidő nyugszik. Az eljáró végrehajtó a szünetelésre tekintettel díjjegyzék kibocsátására nem jogosult. Ezt követően a végrehajtási eljárásban már nem lehet újabb árverési hirdetményt közzétenni, a szünetelés előtt már közzétett árverési hirdetmény alapján az árverést a végrehajtó akkor lefolytatja le, ha a licitálás már megkezdődött, és érvényes licitajánlat érkezett.”

⁵⁰⁰ az előkelő, befolyásos, ókori rómaiak egyes személyeket, néha egész közösségeket a pártfogásukba vettek, ezek voltak a *clienses*. E *clienses* azután hűséggel és engedelmességgel tartoztak a *patronus*oknak. Kísérték őket, választásokon rájuk szavaztak Régen a *cliens* valószínűleg nem volt teljes jogú polgár, Kr. e. 400-tól azonban már igen. A császárkor kezdete után a *cliens* - *patronus* viszony fokozatosan elvesztette jelentőségét. Szintén *patronus* - *cliens* viszony alakult ki Róma és az olyan kisebb államok között, melyek elismerték Róma fennhatóságát. Ezen államok rendszerint kötelesek voltak csapatokat küldeni a római hadseregbe. Az így

században, a polgári és ipari forradalmak teremtették meg⁵⁰¹, melyek aztán a különböző kontinensek különböző országaiban eltérően fejlődtek tovább. A szociálpolitika kiteljesedését a 20. század hozta el. Rendkívüli jelentőséggel bírt az 1891-ben kiadott XIII. Leó pápa által kibocsátott Rerum Novarum enciklika. Az Enciklika, biztatás arra, hogy a gazdasági életben az erkölcsi törvények is irányadóak, a gazdasági életben sem lehet megfélemlkezni arról, hogy az első az ember. A javak az emberért vannak, nem az ember van a javakért. „Ezért a társadalmi életben a közösségé a primátus, nem az egyéné. A közösségi elv érvényesítése körül az államra, mint a közösségi elv legmagasabb képviselőjére, fontos feladatok hárulnak.”⁵⁰² Ezt a gondolatot követte a XI. Pius pápa 1931-es „Quadragesimo Anno” kezdetű enciklikája is. Az enciklika megfogalmazza, hogy valójában a gazdasági struktúra gyökeres átalakítására és ennek nyomán egy új társadalmi rend létrehozására van szükség, azaz szerkezeti, szemléleti és erkölcsi javulás szükségeltetik.⁵⁰³

9.3. A szegények szolgálata az egyházban – Karitás

Történelme folyamán az Egyház sohasem mulasztotta el, hogy a társadalmi élet kérdéseivel kapcsolatban szót emeljen mely XIII. Leó pápa megfogalmazásában kötelessége is.⁵⁰⁴

Az őskeresztény egyházközösség életét – Jézus Krisztus életének példáját követve – teljesen átszötte az elesettek megsegítése (gyűjtések a szegények részére, rabszolgák kiváltása, özvegyek támogatása). A rokonok ellátásának kötelezettsége és a munkaképesek kötelező munkavégzése mind az ősegyház alapelvei közé tartozott. Teljesen az egyházi közösség tartotta el a munkaképteleneket, amennyiben nem voltak hozzátartozóik. A közösségen belül teljes körű szegénysegélyezés alakult ki, amelyet már akkor is rendszerbe foglaltak. A közösség a test ápolásán, a fizikai szükségleteken kívül szegény társuk lelkét is ápolta. A

meghódított királyság másik neve cliens-királyság lett. <https://jaszmoni.eoldal.hu/cikkek/egyeb/roma-fogalmak-i_.html> letöltve, 2021. 03. 14.

⁵⁰¹ Hoffmann István, Bevezetés a szociális jogba, ELTE Eötvös kiadó, Budapest, 2015., 11. o.

⁵⁰²Földes Béla, A Rerum Novarum enciklika jelentősége <https://mtda.hu/ADATTAR/cikktar/f_cikk/foldes_bela_a_rerum_novarum_jelentosege.pdf> letöltve, 2021. 03. 28.

⁵⁰³ Encyclical of Pope Pius XI on reconstruction of the social order to our venerable brethren, the patriarchs, primates, archbishops, bishops, and other ordinaries in peace and comunion with the apostolic see, and likewise to all the faithful of the Chatolic World <http://www.vatican.va/content/pius-xi/en/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19310515_quadragesimo-anno.html> letöltve, 2021. 03. 14.

⁵⁰⁴Az egyház társadalmi tanításának kompendiuma, <https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_hu.html>letöltve: 2021. 06. 05.

segélyeket a hívek adakozásaiból teremtették elő. Az adományozás módja az önként felajánlott adomány az oblatio volt. Az Egyház még az ókorban kiterjesztette a szegénygondozás körét a római császárság határain kívülre is. Az egyházi javak egy negyedét a „quarta pauperum”-ot karitatív célokra kellett fordítani, egyházi „ápoládák” és szegények befogadására alkalmas fogadók létesültek.⁵⁰⁵

Az egyházi szegénygondozás bámulatos eredményekre tett szert az idők folyamán, Európában mára már országos szervezeteket alkot.

A Katolikus Karitás Magyarországon egyházi jogi személyiségű humanitárius szervezet, segíti a rászorulókat korra, nemre, felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül. Mindezt szociális intézmények fenntartásával, segélyprogramokkal, adományokból, önkéntesekkel együtt végzi.

A Karitás szervezetéhez 16 egyházmegyei központ tartozik, 802 plébániai karitás-csoport, közel 9 000 állandó önkéntes, 300 szociális munkatárs, 17 szociális intézmény, 8 célcsoport. A segélyprogramokba évenként bekapcsolódó önkéntesek száma meghaladja a 10 000 főt. A szociális munkatársak szociális munkásokból, pszichológusokból, terapeutákból, projekt koordinátorokból, pénzügyi munkatársakból, logisztikai munkatársakból tevődnek össze. A szociális intézmények nappali pszichiátriai ellátást, szociális foglalkoztatást, szenvedélybeteg ellátást, idős ellátást, fogyatékkal élők nappali ellátását hivatottak biztosítani. A plébániai csoport feladatai közé tartozik az országos programokba való bekapcsolódás, az idősek, betegek látogatása és támogatása, a gyermekes családok anyagi, lelki és természetbeni támogatása. A célcsoportok közé pedig az idősek és betegek, a rászoruló családok, a fogyatékkal élők, megváltozott munkaképességűek, szenvedélybetegek, hajléktalanok, hátrányos helyzetű kisebbségek, üldözött keresztények és menekültek, humanitárius katasztrófák áldozatait sorolhatjuk. A Magyar Katolikus Karitás a Caritas Internationalis tagszervezete, mely 165 katolikus fejlesztési segélyezéssel foglalkozó és szociális támogatást, szolgáltatást nyújtó szervezetet fog össze a világ hét régiójában. A Karitás szervezete a Máltai Szeretetszolgálattal szorosan együttműködve végez bizonyos tevékenységeket, a Katolikus Egyház értékeivel összhangban. A kormány „Felzárkóztató települések” programja, a hátrányos helyzetben levő térségek számára kíván

⁵⁰⁵<https://karitasz.hu/karitaszrol/tortenet>, letöltve: 2021. 06. 05.

célzott segítséget adni. Elsődleges célja, hogy a helyi adottságok feltárásával, az általános kilátástalanságot valamelyest csökkentse, segítse a kivezető utat, a felzárkóztatást. A végrehajtás szakmai támogatását 2019. május 1-jétől a Belügyminisztérium biztosítja, mely programba – a karitatív, a civil, és egyházi szervezeteken felül - bevonásra került a Magyar Máltai Szeretszolgálat is.⁵⁰⁶ Az alapvető emberi szükségletek kielégítését elsődlegesen a tulajdon és a munka garantálja. Ha azonban ezek által nem biztosítható az alapvető szükségletek kielégítése, akkor lehet, hogy szükséges és indokolt a szociális biztonsághoz való jogra hivatkozni. A rendi társadalomban a rászorultság esetén történő gondoskodás a földesúrra hárult, a másik forrás pedig az egyházak karitatív tevékenysége volt már akkoriban is. Az iparosodás és a városiasodás következtében felmerült azonban a kérdés, hogy a gondoskodás a társadalom kötelessége, avagy az állam feladata. A szociális jogok legfontosabb funkciója az alapvető emberi szükségletek kielégítése. Az élet fenntartása és folyamatossága ezek nélkül el sem képzelhető, azaz ennek hiányában az élethez való jog is sérülhet. Nem szabad azonban, hogy a gondoskodás úgymond elvárt legyen, a segélyezés, összefogás ott kell, hogy megvalósuljon, ahol a létfeltételek segítség nélkül nem biztosíthatók.⁵⁰⁷ A végrehajtási eljárások során pedig azoknál az adósoknál, akik maguk is aktívan küzdenek az ellen, hogy ne kerüljenek egy bizonyos életszínvonal alá.

9.4. A Máltai Szeretszolgálat – „Tuitio fidei et obsequium pauperum.” („A hit védelme és a szegények szolgálata.”)

A szervezet 1989. február 4-én alakult meg Magyarországon. A kezdeményezés a Szeretszolgálat megalakulására 1986-ra tehető, amikor is a Magyar Máltai Lovagok Szövetsége úgy vélte szükség van egy kiterjedtebb egészségügyi akció megkezdésére. A cél az orvosok megsegítése volt. Csilla von Boeselager – magyar származású vegyész - valamint Kozma Imre – római katolikus pap – beszélgetéseiből intenzív karitatív tevékenységet végző szervezetté nőtte ki magát. A Szeretszolgálat természetbeni adományokat gyűjt, melyeket közcélokra fordít. Közvetlenül segélyezi a rászorulókat, valamint az őket ellátó intézményeket. Szellemi programokat szerveznek, előtérbe helyezik a társadalomkülönböző rétegei együttműködésének előmozdítását, a szociális biztonságra való törekvést.

⁵⁰⁶<https://www.karitasz.hu/karitaszrol>, letöltve: 2022. 11. 20.

⁵⁰⁷Chronowski – Drinóczi – Petrétei – Tilk – Zeller: Magyar alkotmányjog III. Alapvető jogok, Dialóg Campus Kiadó, Budapest - Pécs, 2006. 539. o.

Családokat, időseket, hajléktalanokat látnak el, valamint tanácsokkal is segítik őket. A szervezet mentőszolgálattal is rendelkezik. Hasonlóan a Karitásznak szervezetéhez, kevés alkalmazottal, de annál több önkéntes taggal rendelkezik.⁵⁰⁸

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat közel 10 éve – 2009. februárjában - indította el a Hitel-S programját, melynek célja a megromlott élethelyzetű vagy adósságcsapdába kerülő családok számára közvetítő, támogató adósságkezelés nyújtása, mely szolgálhat némi eredménnyel, azonban a megelőzés, úgy vélem, hosszú távon nagyobb segítséget jelenthet.⁵⁰⁹ A családok gazdasági egyensúlyának (bevételek-kiadások) megteremtése céljából a bajbajutottakkal együtt keresik a megoldásokat, a háztartási mérleg átgondolásával, helyzetfelméréssel, tanácsadással.⁵¹⁰ Sajnálatos módon ez a fajta segítség esetleg azoknak a családoknak nyújthat némi segítséget, ahol van mit átcsoportosítani. Az ország keleti régiója annyira elszegényedett, hogy a bejövő segély, esetleg nyugdíj összegének átcsoportosítása egyáltalán nem lehetséges, mivel nincs mit átcsoportosítani, a megélhetésre nem elégséges. A szociális ellátórendszer működése akkor volna optimális, ha az alapba befolyt összegek visszaosztása, hasonlóan a pályázati elosztásokhoz, régióként valósulna meg, így az elmaradottabb, hátrányosabb helyzetű régiók nyilvánvalóan nagyobb támogatáshoz juthatnának.

9.5. Az Önkormányzatok

A helyi önkormányzatok, saját felelősségre, a törvények keretei között, önállóan szabályozzák és igazgatják a feladat- és hatáskörükbe tartozó helyi közügyeket. Az önkormányzatok, kötelező és önként vállalt feladatokat látnak el a közügyek intézése során. A kötelező feladatok ellátása, minden önkormányzat kötelessége, mely független az Önkormányzat nagyságától, valamint a teherbíró képességétől. Minden önkormányzatnak gondoskodnia kell tehát arról, hogy a lakosok hozzájussanak a törvényben felsorolt szolgáltatásokhoz.

⁵⁰⁸<https://www.maltai.hu/> letöltve: 2021. 06. 22.

⁵⁰⁹ 1404/2019 (VII.5.) Kor. határozat a „Felzárkóztató települések” hosszú távú programjának megalapozásáról

⁵¹⁰https://maltai.hu/efop-2_4_3-18-2018-00017, letöltve: 2022. 11. 20.

Az önkormányzatok azonban szabadon vállalhatnak olyan feladatokat, amelyek ellátása nem tartozik kizárólagosan más szerv hatáskörébe. Ezek a tevékenységek azonban nem veszélyeztethetik a kötelezően ellátandó feladatok végrehajtását, illetve finanszírozásuk csak az önkormányzat bevételeiből, valamint az erre a célra biztosított forrásokból lehetséges. Rendelkezhetnek azonban a tulajdonukkal, a saját költségvetésüknek megfelelően a vagyonukkal, sőt akár vállalkozhatnak is.⁵¹¹

Magyarország Alaptörvénye kiemelten fontosnak tartja a keresztény kultúra védelmét, valamint a történelmi egyházakkal és azok társadalmi szolgálatával való intézményi együttműködést. Az Alapokmány preambulumban megfogalmazásra kerül a Nemzeti Hitvallás, amely kiemeli a kereszténység nemzetmegtartó szerepét.⁵¹²

Figyelemmel arra, hogy az Önkormányzatok szabadon is vállalhatnak feladatokat, akár vállalkozhatnak is, meglátásom alapján a végrehajtókkal, továbbá a Magyarországon működő Katolikus Karitás szervezetével, valamint a Máltai Szeretetszolgálattal szorosan együttműködve, bevonhatók lehetnének a végrehajtás folyamatába. Úgy vélem a lelki segítségnyújtás, a problémák meghallgatása óriási jelentőséggel bírhat, mely nagymértékben hozzásegítheti adósokat ahhoz, hogy megpróbáljanak megoldásokat keresni a kilátástalannak tűnő gondjaikra. Dietrich Boenhoeffert szavaival élve „Az első szolgálat, amelyet valaki mással tartozik a közösségben, abból áll, hogy meghallgatja őket. Ahogy Isten szeretete az ő szavának meghallgatásával kezdődik, úgy a testvéreink iránti szeretet kezdete megtanulja hallgatni őket.”

Értem ez alatt azt, hogy az adósok részére, a végrehajtási eljárásokról, általánosságban nyújthatnának tájékoztatást, többek között az eljárás során biztosítható részletfizetési lehetőségekről, illetve arról is, hogy milyen következményekkel jár, amennyiben nem veszik azt komolyan és nem vesznek tudomást arról, hogy tartozásuk van. Bár már a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi törvény (továbbiakban: Vht.) első §-a rendelkezik a végrehajtó szerepköréről az eljárások során⁵¹³, adósok számára ez mégsem egyértelmű – sőt - mind a tartozásért, mind pedig az eljárási cselekményekért a végrehajtót teszik felelőssé,

⁵¹¹<https://2010-2014.kormany.hu/hu/mo/onkormanyzatisag-magyarorszagon>, letöltve: 2021. 03. 13.

⁵¹² Birher Nándor – Homicskó Árpád: Szabályozáskomplexitás, KRE-ÁJK, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2021. 49. o.

⁵¹³ „A bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint kell végrehajtani.”

azaz a végrehajtó a szükséges rossz, holott az „Ügy Ura” a végrehajtást kérő. A végrehajtó szerepe pedig inkább hasonlít egy mediátor szerepére, aki a jogszabályok adta keretek között a bíróság, vagy más szervek határozatainak szerez érvényt. A tapasztalatok sajnálatos módon azt mutatják, hogy adósok sokkal inkább hisznek más személyeknek, – legyen az végrehajtást kérő, bíróság, vagy akár egy harmadik fél – mint a végrehajtónak.

A rendszerek összekapcsolása a megfelelő tájékoztatás, lelki segítségnyújtás mellett az anyagi háttér vonatkozásában is megoldással szolgálna, mely finanszírozás folyamatos bevételi forrást jelentene. A hálózat kiépítése összhangban állna a Kormányzati politika célkitűzésével, hiszen Magyarországon a központi kérdés a családtámogatás, sőt az egyedülálló szülő tartásdíj behajtására irányuló végrehajtási eljárások megreformálása, hatékonyabbá tétele is napirenden van.

Úgy vélem, hogy a megfelelő motiváció, a célirányos kommunikáció, az információáramlás, tanácsadás, anyagi segítségnyújtás pozitív változásokhoz vezet.

A szolidaritáson alapuló szociális rendszer megteremtéséhez, a már meglévő források újra csoportosítására lenne szükség, melyek megvalósításával a szisztéma működhethetne, az Állam különösebb többletkiadásai nélkül.⁵¹⁴

X. Koncepció egy szolidaritáson alapuló szociális alap kiépítéséhez

„A feladat nem a világot felforgatni, hanem egy adott helyen megtenni azt, amire a valóság szempontjából szükség van objektíven, és valóban végrehajtani.”⁵¹⁵ - Dietrich Bonhoeffer

Ez az idézet megállja a helyét a végrehajtásban is, tekintve, hogy az eljárás nemcsak anyagi, de lelki terheket is ró a kötelezettekre, de még a legnehezebb helyzetben is szükséges olyan megoldásokat találni, mely mindenki számára kínálhat valamiféle lehetőséget arra, hogy kihozzuk belőle valami jót, de legalábbis valami kevésbé rosszat.

⁵¹⁴ Sőréné Batka Eszter: Végrehajtás, kilakoltatás. Lehet másképp? Studia Wesprimiensia Tanulmányok a teológia és szociális munka területeiről: A Veszprémi Érseki Főiskola folyóirata, 22 1 különszám, 2021. 264-275. o.

⁵¹⁵ <https://vi.nuncajamasyo.com/106-best-dietrich-bonhoeffer-quotes>, letöltve: 2021. 06. 18. o.

Megfelelő anyagi háttér és összefogás nélkül azonban a kilakoltatott emberek sorsa számos esetben sajnos megpecsétlődik.

A rendelkezésünkre álló források kiaknázásával, egy szolidaritáson alapuló finanszírozási rendszer kialakításával létrehozott szociális alappal segítség nyújtható, a ténylegesen rászoruló és együttműködő egyének részére, még a jelen helyzetben is.

Szem előtt kellene tartanunk, hogy az igazi erkölcs nem egy egyszerű „én-te” viszony, hanem komplex „mi” kapcsolat⁵¹⁶

Cél a végrehajtási eljárás során az egyetlen lakóingatlannal rendelkező, együttműködő családok, és egyedülálló személyek lakhatási problémáinak orvoslása, önálló megélhetésének elősegítése.

⁵¹⁶Birher Nándor: Kézikönyv az egyházi fenntartású intézmények számára, Jog, erkölcs, vallás 2020.

Szolidaritás elvárható valamennyi résztvevőtől, érintettől. A résztvevők és érintettek köre:

Végrehajtási eljárásban résztvevők és érintettek köre

<i>Sorszám</i>	<i>Fél megnevezése</i>	<i>Érintett jogintézmény</i>	<i>Közreműködés formája</i>	<i>Hozzájárulás mértéke</i>
1.	<i>Adós</i>	<i>Kiköltözési kötelezettség</i>	<i>Önkéntes jogkövetés, szociális hálózatba történő regisztráció és együttműködés</i>	
2.	<i>Végrehajtást Kérő</i>	<i>Végrehajtási okirat kiállítása</i>		<i>Ügyértékhez igazodó hozzájárulás</i>
3.	<i>Adós munkáltatója</i>	<i>Munkaszerződés</i>	<i>Közhiteles nyilvántartásból adatigénylés</i>	<i>Munkaviszony létesítés során kötelező közhiteles nyilvántartás lekérdezési díja</i>
4.	<i>Árverési Vevő</i>	<i>Árverési rendszer, illetékszabályok</i>	<i>Évenként megújítandó árverési regisztráció</i>	<i>Éves regisztrációs díj, emelt összegű vagyonszerzési illeték</i>
5.	<i>Bíróság</i>	<i>Kifogás, végrehajtási okirat kiállítás</i>		<i>Pertárgyértékhez igazodó hozzájárulás</i>
6.	<i>Nav</i>	<i>Illeték</i>	<i>Illeték beszédése és elosztása</i>	<i>Árverési vétel jogcímén szerzett ingatlan illetékének emelése</i>
7.	<i>Önkormányzatok</i>	<i>Előárverezési jog, szociális hálózat</i>	<i>Szociális hálózat működtetése</i>	<i>Szociális munkások biztosítása, ingatlankezelés, tanácsadás</i>
8.	<i>Nemzeti Maradványvagyon hasznosító Zrt. (korábban Nemzeti Eszközkezelő Zrt.)</i>	<i>Net. törvény</i>	<i>Megvásárolt ingatlanok felajánlása</i>	<i>Kedvezményes bérleti díj, önkormányzati kezelésbe adás</i>
9.	<i>Kar</i>	<i>Kari költségátalány, közhiteles nyilvántartás</i>	<i>Meglévő nyilvántartások fejlesztése, kezelés</i>	<i>Nyilvántartások, pénzeszközök kezelése, költségátalányból történő hozzájárulás</i>
10.	<i>Végrehajtó</i>	<i>Árverési regisztráció, költségátalány,</i>	<i>Felvilágosítás, adatszolgáltatás, kapcsolattartás adóssokkal és szociális hálózattal</i>	<i>Éves regisztrációs díjhoz igazodó</i>

Forrás: saját szerkesztés

10.1. Adós

Kizárólag az együttműködő egyedül élő személyek, vagy családok, akik lakóingatlannal nem rendelkeznek, vagy egyetlen lakóingatlannal rendelkeznek és lakóingatlanukat elvesztésének lehetősége fennáll.

Figyelemmel a Vht. 154/B. § (1) bekezdésében foglaltakra, amennyiben az adós az árverést követően a kiköltözési kötelezettségének határidőben eleget tesz és ezt az eljáró végrehajtónak határidőben be is jelenti, úgy az ingatlan értékesítéséből befolyó vételárból törvényileg meghatározott összeg a részére visszajár. Különös anomália mindez az eljárás során, ugyanis, ha az adós nem tesz eleget a jogszabályi kötelezettségének, azaz nem költözik ki az ingatlanból az árverés lezárását követő 30 napon belül, úgy árverési vevő, a kiköltözési kötelezettséget követő 15 napon belül kérheti az ingatlan végrehajtó által történő birtokba adását. A kérelem beérkezését követő 8 napon belül kell, hogy a végrehajtó értesítse a birtokba adási kérelemről a jegyzőt, majd a jegyzői átvételt követő 60 napon túl (azaz minimum 113 napot követően) lehet a birtokba-adás időpontját kitűzni. Véleményem szerint ez indokolatlan kedvezmény egy olyan személy számára, aki nem teljesítette a törvényben foglalt 30 napos kiköltözési kötelezettséget, így a jogkövető magatartás hiánya nagyobb előnyhöz juttatja az adóst, mint amit a visszajáró összeg számára biztosíthat!

10.2. Végrehajtást Kérő

Megvalósulása: Végrehajtási okirat kiállításának díja (bíróság, közjegyző)

Végrehajtást kérők a végrehajtás elrendelésével és az elrendelés összegéhez igazodó külön díjjal szolidaritást is tanúsíthatnak az Adósok irányában. Végrehajtási okirat kiállítása így valóban csak indokolt esetben valósulna meg.

A Vht. 254. § (4b) bekezdése értelmében a Végrehajtást Kérő jogosult a követelését elengedni. Az elengedés után – az elengedés mértékével arányosan – Végrehajtást Kérő a szociális alaphoz hozzájárulhatna, hiszen az elengedés után a jelenlegi szabályok alapján – sem Adóst, sem Végrehajtást Kérőt – adó, - vagy illetékfizetési kötelezettség nem terheli. Mindez diszkriminatív a hitelt felvevő, valamint a már a teljes követelést megfizető adósokkal szemben.

Megjegyzem a Vht. 40. § - a alapján a végrehajtást kérő köteles a végrehajtandó követelés megszűnését és csökkenését haladéktalanul bejelenteni a végrehajtónak. A végrehajtást kérő felelős a bejelentés elmulasztásából eredő költségért és kárért, valamint a 34. § (5) bekezdésében említett összegek meg nem fizetéséért, azonban még nem volt precedens arra, hogy a Bíróság szankcionálta volna végrehajtást kérőt a bejelentése elmulasztásáért. Az eljárások hatékonyabb lefolytatása érdekében ez kívánatos volna, tekintettel arra, hogy végrehajtást kérő bejelentése hiányában az eljárások számtalanszor elhúzódnak, a letiltások módosítása nem lehetséges, mely számos esetben túlvonást is eredményez. Ebből adódóan a rendbíróság alkalmazása indokolt volna az eljárások során nemcsak adós, hanem jelen esetben végrehajtást kérő ellen is. A befolyó összeg bizonyos hányada növelhetné a szociális alap bevételét.

10.3. Munkabér letiltás közhiteles nyilvántartás fejlesztésével

Munkaviszony létesítése során a Kar által működtetett közhiteles nyilvántartásának kötelező lekérdezése díj ellenében (van-e esetleg tartozása, folyik-e ellene végrehajtás?). Gazdaság fehéredik, munkáltató felelőssége csökken, letiltás folyamatossá válik, NEAK, végrehajtók leterhelése csökken.

A munkáltatóknak minden munkaszerződés megkötését megelőzően le kellene kérnie (díj ellenében, mely a rendszer üzemeltetésével összhangban áll, és szintén a szociális alapba folyik be) a leendő munkavállalók adatait. Van-e tartozása, folyik-e ellene végrehajtás? Nagyobb biztonságot jelentene a munkáltatóknak, illetve a letiltások is gördülékenyebben mennének, hiszen nem kellene mindig új megkeresésekkel bombázni a NEAK rendszerét, továbbá a letiltás folyamatossá válhat, a végrehajtónak mindig csak az aktuális tartozás egyenlegét kellene a munkáltatókkal közölni.

10.4. Árverési regisztráció

13/2021. (X.29.) SZTFH rendelet az elektronikus árverési rendszer informatikai alkalmazásának működtetésére vonatkozó részletes szabályokról, illetve a 8/2021. (X.29.) SZTFH rendelet 26. §szabályozza az árverésen való regisztrációt.

Az árverési regisztráció díja 6.000 Ft, melyet a végrehajtó felé kell megfizetni a regisztrációval még nem rendelkező félnek, amennyiben licitálni szeretne valamely online árverésen a Kar által fejlesztett, már rendelkezésre álló rendszerben.

Amennyiben a már regisztrált fél adataiban változás következik be, a regisztrációkor kapott szerződések adatait módosítani lehet, de nem kötelező jelleggel – hiányzó szankció -, mely módosítást 3 000 Ft ellenében, szintén a végrehajtónál lehet kezdeményezni.

A „korlátlan regisztráció” fenntartása indokolatlan. Adatkezelési, adatvédelmi problémák, „alvó” regisztráltak, felesleges adatmennyiség tárolása, tekintve, hogy a regisztrációt követően számos esetben akár hosszú éveken keresztül nem vesznek részt árverésen a regisztrált felek. Gyakorlati problémát jelent továbbá az is, ha megváltozik a regisztrált fél e-mailcíme, vagy a regisztrációkor megadott telefonszáma, esetleg mindkettő. Ebből adódóan a nyertes árverési értesítőt a licitnapló lezárásakor a rendszer kiküldi ugyan, de a nyertes licitet tevő nem kapja meg, az árverési jegyzőkönyv aláírására nyitva álló határidőn túli megjelenés pedig jogvesztő, sikertelen árverést és a licitáló előlege elvesztését eredményezi.⁵¹⁷ A regisztrált fél lakcímének megváltozása is bonyodalmat okozhat, különösen abban az esetben, ha az esetleg abban az időintervallumban történik, amikor még az árverési jegyzőkönyv nem emelkedik jogerőre, és egy elbírált kifogást követően az árverési vevőt értesíteni kell.

Adatváltozás esetén, vagy 1 év elteltével kötelező megújítás lenne szükséges! Tekintve, hogy a díjat a Végrehajtók kapják, annak bizonyos százalékát, esetleg a teljes összegét fel lehetne ajánlani a szociális alapba.

10.5. Kifogás díja

A kifogás díja 15.000 Ft, a fellebbezés díja: 7.000 Ft. Mindez méltatlan ahhoz képest, hogy kifogás esetén bírósági titkárok, illetve fellebbezés során 3 bíróból álló tanács foglalkozik a beadványokkal. A kifogás díját a pertárgy értékében lehetne a végrehajtási eljárás során is megállapítani (hasonlóan az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 39. § (1)

⁵¹⁷Vht. 155. § (3) b); Vht. 152. § (2)

bekezdésében foglaltakhoz), csökkentve ezzel az alaptalan, számos esetben az eljárás „megakasztását” célzó, a bíróságot feleslegesen leterhelő beadványok számát. A megfizetett illeték bizonyos %-át szintén a szociális alapba lehetne visszaforgatni. Költségmentesség az arra rászorultak számára továbbra is biztosított.

10.6. Nemzeti Adó-és Vámhivatal

Árverési vétel jogcímen történő vagyonszerzési illeték emelése, beszedése és elosztása. Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 19.§. (1) bekezdésében foglalt 4%-os illeték 0,5%-al való emelése (tekintettel arra, hogy árverésen az ingatlanok a piaci áron, vagy az alatt kelnek el a legtöbb vidéki településen) azon ingatlanok vonatkozásában, melyeket árverésen vásároltak, az így keletkező 0,5% többlet szintén a szociális alap részét képezhetné.

10.7. Önkormányzatok a Keresztény Karitással, illetve a Máltai Szeretetszolgálattal együttműködve

Tekintettel arra, hogy az Önkormányzatok az árverések során előárverezési joggal rendelkeznek⁵¹⁸, lehetőségük nyílna adósok ingatlanát árverés keretében megvásárolniuk, mely ingatlan szociális hálózatba való bevonásával a rászorulókat elhelyezése biztosított lenne. Ezen felül a szociális munkások bevonásával az ingatlankezelés, illetve bizonyos fajta tanácsadás is működhetne, különös figyelemmel az újonnan kiadott jogszabályra, mely az Önkormányzatok kezelésébe adja a Nemzeti Maradványvagyon Hasznosító Zrt. kezelésében álló, azonban az értéke miatt kivezetésre szánt állami vagyont.

A humanitárius szervezetekkel való együttműködés, végrehajtók közreműködésével, egyensúlyt teremthet az eljárások során a Felek között. A tapasztalatok sajnálatos módon azt mutatják, hogy adósok sokkal inkább hisznek más személyeknek, – legyen az végrehajtást kérő, bíróság, vagy akár egy harmadik fél – mint a végrehajtónak.

⁵¹⁸A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 143. §. (1) h).

A rendszerek összekapcsolása, a megfelelő tájékoztatás, lelki segítségnyújtás a közbizalom erősödését is szolgálhatja. A hálózat kiépítése összhangban állhat a Kormányzati politika célkitűzésével, hiszen Magyarországon a központi kérdés a családtámogatás, sőt az egyedülálló szülő tartásdíj behajtására irányuló végrehajtási eljárások megreformálása, hatékonyabbá tétele is aktuális téma.

10.8. Karnak járó költségátalány

A Vht. 34/A (3) bekezdésében foglaltak alapján a Karnak (közvetve az SZTFH - nak⁵¹⁹) járó költségátalány⁵²⁰ összege meghatározott %-át a szociális alapba lehetne utalni.

10.9. Végrehajtó

Személyes kapcsolat az érintettekkel (legjobban ismeri a rászorulókat és a lehetőségeket). A végrehajtót érintő szankció létezik (Vht. 217/B. §), így annak egy része is szociális alapba volna tehető. Az arányosság és egyenlőség jegyében a végrehajtást kérői, munkáltatói mulasztást is szankcionálni lehetne, továbbá a kiszabott rendbírság, valamint a fegyelmi eljárás során kiszabott pénzbírság meghatározott %-a is részét képezhetné a szociális alapnak.

10.10. Szerződések tárának létrehozása

Álláspontom szerint, az esetleges visszaélések elkerülése érdekében szükség lenne egy új szabályozás bevezetésére. Célszerű lehet egy olyan – online - rendszert létrehozni, amelyben a Magyarországon kötött szerződések tárolhatóak és lekérdezhetőek volnának. Csakúgy,

⁵¹⁹ 2021. évi XXXII. tv. 20. § (2) d)

⁵²⁰ 2/2022(I.20.) SZTFH rendelet 1. §-a értelmében: „Az önálló bírósági végrehajtó (a továbbiakban: végrehajtó) hatáskörébe tartozó és általa lefolytatott eredményes végrehajtási eljárásban a Magyar Bírósági Végrehajtói Kart (a továbbiakban: Kar) és a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságát a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 34/A. §-a alapján általános költségátalány illeti meg.

(2) Az általános költségátalány mértéke 500 000 forintot meg nem haladó végrehajtási ügyérték esetén ügynként 5000 forint, 500 000 forint feletti végrehajtási ügyérték esetén az ügyérték 1%-a.”

mint a közjegyzők zálogjogi és hitelbiztosítéki nyilvántartása. A „Szerződések Tára” - ba, a szerződések megkötésekor, a szerződést készítő feleknek (ügyvédek, közjegyzők, magánszemélyek) - kötelező jelleggel - a szerződés megkötése napján, be kellene jelentkezniük és a megszerkesztett okiratot kötelezően fel kellene tölteniük.

A tárhelyen - hasonlóan a NAV számlázási rendszeréhez – minden szerződés megtalálható volna, így nem fordulhatna elő akár olyan eset, hogy egy szerződés dátum nélkül készüljön el és a dátummal aktualizálni lehessen bármilyen napra. A feltöltést indokolt volna regisztrációhoz kötni, mely díjköteles, illetve a - szerződést kötő felek - szerződésenként is további meghatározott díj megfizetésére lennének kötelezve. A díjak megfizetésével a rendszer működtetése megvalósítható volna, bizonyos százalékát pedig, vissza lehetne fordítani a szolidaritási alapba. A díj mértékét a szerződésbe foglalt összeghez lehetne igazítani, csakúgy, mint peres eljárások esetén az illeték megfizetését, a pertárgy értékéhez. A szerződésbe foglalt összeg értéke alapján tehát, a díj, azaz a számlázott összeg „valódisága” megállapítható.

Lehetőség volna az adattárban való keresésre, mely ingatlanok esetében helyrajzi számra való kereséssel, gépjárműveknél a rendszám, vagy akár az alvázszámra való kereséssel lenne megvalósítható. Egyéb ingóra, gondolok itt például egy értékes, törzskönyvel rendelkező tenyész ebre, vagy egyéb haszonállatra (marha, ló, stb.) az egyedi azonosítójuk, vagy chipszámuk alapján lenne lehetőség rákeresni. A rendszer kidolgozásával és bevezetésével, elkerülhetőek volnának a végrehajtási eljárás során a „hamis” szerződések okozta károk, a fedezetelvonások nyomon követhetővé válnának. Nem utolsó sorban, tovább fehéredne a gazdaság.

Arra való tekintettel, hogy a szerződések, anonimizált módon, hasonlóan a föld adás-vételi szerződésekhez– nyilvánossá válnának, bizonyosan a szerződést készítők számlakibocsátása is megnőne. Hiszen a szerződések megírása eddig sem volt ingyen, néhol azonban csak „méltányos módon kiállított” számlákról beszélhettünk. A megfelelő összegre kiállított számlák növelik az állam bevételét.

XI. Következtetések, javaslatok:

Dolgozatom alapvető célkitűzése az volt, hogy a végrehajtási eljárásokat egy szociális rendszerrel összekapcsoljam, illetve megteremtsem annak a lehetőségét, hogy a nehéz helyzetbe került adósok némiképp esélyt kapva az újrakezdésre, valamilyen formában támogatást kapjanak. A dolgozatban felvázolt koncepció célja egy olyan hálózat megvalósítása mely állandó bevételi forrással rendelkezik, így a segítségnyújtás alapjául szolgáló pénzügyi eszköz biztosított.

A téma kidolgozása során alapvetően arra törekedtem, hogy a végrehajtási eljárást, mint kényszerintézkedést a lehető legtöbb oldalról vizsgáljam meg, mivel hajlamosak vagyunk kizárólag az adós szemszögéből a végrehajtást megítélni, más megvilágítás alá helyezve ezzel a végrehajtók eljárásjogi pozícióját.

A dolgozat az arányosságra épül, melyet alapvető fontosságúnak tartok az eljárások lefolytatása során, hiszen mind adóst, mind végrehajtást kérőt jogok illethetik, kötelezettségeikről azonban hajlamosak néha megfeledkezni. Ahogyan a jogainkkal, úgy a kötelezettségeinkkel is tisztában kell lennünk ahhoz, hogy jogkövető magatartást tanúsíthassunk.

A történelem során a kilakoltatásokkal kapcsolatban elmondható, hogy a kilakoltatásokra vonatkozó rendelkezések, a törvényi szabályozások az adósok számára egyre több kedvező lehetőséget biztosítanak, sőt bizonyos esetekben az egyensúly el is tolódik az adósok irányába. A megfelelő eljárások lefolytatása érdekében szükségesnek vélem a jogszabály korrekcióját, vagy legalábbis a differenciálás bevezetését a követelések jogcímére való tekintettel. A lefoglalt ingatlan értékesítése iránti intézkedés, valamint az ötszázezer forintos tőketartozás bevezetése, súlyosan sértheti a követelés jogosultjának érdekeit, de adósok sem lehet célja a végeláthatatlan eljárás. Ilyen esetekre a Vht. nem tartalmaz rendelkezéseket, miként is kell eljárni, illetve meddig kell az eljárásokat fenntartani. Úgy vélem a jogalkotói beavatkozás elkerülhetetlen, máskülönben a tőkekövetelés sokszorosára nőhetnek a kamatok és lényegi megoldást sem adósok sem, végrehajtást kérőnek a jelenlegi szabályozás nem biztosít. Álláspontom alapján az előzőeket támaszthatja alá az a konkrét példa, hogy a jelenlegi szabályozás, ötszázezer forint tőkekövetelés alatti eljárásokban, minden ingatlant mentesít az árverés alól. Azaz még a lakó és nem lakóingatlan tekintetében

sem történik meg a differenciálás, így ez nyilvánvaló példája annak is, hogy a követelések bírósági úton történő érvényesíthetősége adott, ugyanakkor jogerős döntések végrehajtásának - jogerős végrehajtható okirat mellett, álláspontom alapján alaptörvényellenes módon - jogszabályi akadálya van. Némely esetben az adós, bár szabadulna a tartozásától, de mégsem tud, mert ő nem jogosult a saját ingatlana árverését kérni, tehát jogszabály megfelelő módosítása e tekintetben is szükséges lehet.

A kommunikáció, a célzott, megfelelő tájékoztatás alapvető, és kötelező feladat is egy végrehajtói iroda részére. Ugyanakkor a tapasztalat azt mutatja, hogy a bizalom megrendült, mely a végrehajtói társadalom negatív megítélésének, az általánosításoknak a következménye. A közbizalmat vissza kell állítani, melynek alapköve lehetne az a végrehajtói oldalról indult kezdeményezés, melyet a koncepciómmal megvalósítani kívánok, számos egyéb szerv bevonásával.

Szakszerű, jogszerű, empatikus végrehajtás, olvasható az SZTFH honlapján, melyet a végrehajtónak az eljárása során meg kell valósítania. Az empátia, avagy beleérző képesség nem más, mint amikor egy ember egy másik ember helyzetébe beleképze magát. Figyelemmel arra, hogy egy végrehajtási eljárás során a végrehajtót számos határidő köti, az SZTFH által felállított hármas megfelelés nehezen értelmezhető együtt. A végrehajtó az eljárás során empatikusan kell, hogy viselkedjen, mely fogalom eleve megnehezíti a jogszerű, szakszerű eljárás lefolytatását, hiszen mégiscsak egy végrehajtási eljárásról van szó, melyre szigorú eljárási határidők vonatkoznak. Az empátia a végrehajtók részéről a segítségnyújtás terén ugyanakkor megvalósulhatna, melyet a szociális ellátó rendszer fejlesztésével, a szociális alap megteremtésével prezentálni is lehetne.

Az embereknek el kell azonban fogadniuk, hogy a segítség nem jár alanyi jogon mindenkinek, hasonlóan a Skandináv szociális rendszer működéséhez, az aktív közreműködő tevékenysége szükségeltetik. A szociális juttatások rászorultsági alapon történő kiosztása mellett, úgy vélem szükség van egy pozitív hozzáállásra is, amely némely esettől eltekintve, elenyészően van jelen az eljárások folyamán. A fejlődés, alkalmazkodás elengedhetetlen.

A dolgozat nyolcadik fejezete külön foglalkozik az adósok irodánkenti koreloszlásával, évekre lebontva. A tendencia egyértelműen azt mutatja, hogy az eljárások során az egyre

fiatalabb korosztály is megjelenik, mely korosztály egy évtizede még alig – alig képviseltette magát, mint kötelezett. Szükség van tehát a tudatos nevelésre, a pénzügyi oktatásra, azonban nem lehet elfelejtkezni arról, hogy a nem megfelelő pénzkezelés hosszú távon hova vezethet.

A megfelelő kommunikáció, a végrehajtási eljárás folyamatának megismerése még az eljárás megindulása előtt meg kellene, hogy történjen, de legalábbis az eljárás megindulását követő korai szakaszban, hogy a kellemetlen következmények elkerülhetőek legyenek. Sajnálatos tapasztalat, hogy az Önkormányzatok kellő forrással nem rendelkeznek a megfelelő segítségnyújtáshoz, amikor egy kilakoltatás megvalósulásakor felkeressük őket. Az egyelőre elméleti koncepció tényleges megvalósításával nemcsak a pénzügyi háttér, hanem egy egész szociális hálózat is a rendelkezésre állhat, (amelynek bizonyos részei már rendelkezésre állnak, ellenben az egyes részek közötti kapcsolat hiányzik) hogy az arra rászorulóknak egy új élet kezdésére esélyt kaphassanak.

XII. Összefoglalás

Dolgozatom megírása során olyan kutatási témát választottam, amely rendkívüli társadalmi jelentőséggel bír, különös tekintettel arra, hogy a COVID-19-nek köszönhetően a gazdasági válság a 2008-as válságot is felülmúlta, a válság pedig tetőzni, vélhetően csak ezután fog. A járvány miatti távolságtartó intézkedések sok munkahelyet veszélybe sodortak. Ebből adódóan sok ember veszítette el a munkáját, került olyan helyzetbe, melyből kilábalni nem, vagy csak nehezen lehet. A törlesztő-részletek fizetésének késleltetése, rövid távon ugyan megoldást jelenthettek, hosszú távon azonban sokkal nagyobb eladósodáshoz vezethet, hiszen a kamatok a törlesztési moratórium ideje alatt sem álltak meg, az eladósodottság tovább növekszik. Egyre több ember kerülhet abba a helyzetbe, hogy a megélhetését szem előtt tartva még több hitelt halmoz fel. Végso állomásként az adósságok végrehajtási eljárásokká alakulhatnak, mely eljárások záróköve – a fizetéseképtelenség esetén – az adósok lakóingatlanainak akár az árverezése is lehet.

Tekintve, hogy Magyarországon a végrehajtási eljárások nincsenek egy szociális hálózattal összekapcsolva, számos ember élete ellehetetlenülhet, kilátástalanná válhat.

A végrehajtás sosem örvendett népszerűségnek, azonban mára már nemcsak a végrehajtók, hanem a bíróságok, ügyvédek, közjegyzők tisztelete, tekintélye is hanyatlóban van. Úgy tűnik tehát, hiába tűzte ki célul a Kormányzat és a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar a „tiszteletes eljáráshoz való jog érvényre juttatása útján az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom erősítését és megóvását”. Úgy vélem a koncepcióban felvázolt intézkedések megvalósításával nemcsak a végrehajtók, hanem a bírók, közjegyzők, ügyvédek megítélése is változhatna, a kívánt közbizalom valóban megerősödne, új alapokra támaszkodva talán kellő mértékben megszilárdulhatna.

A dolgozat megírása során különös hangsúlyt fektettem arra, hogy az arányosság fogalmát szem előtt tartva egy olyan szolidaritás elvén működő rendszert körvonalazzak, mely nemcsak az adósok, hanem a végrehajtást kérők, a közjegyzők, a bíróság, sőt a végrehajtók érdekeit is szem előtt tartja.

A gazdasági helyzetnek, az emberek tájékozatlanságának, a háborús helyzetnek köszönhetően a végrehajtási eljárások egyre nagyobb tömegeket érintenek. A végrehajtások terén megjelenik a fiatalabb korosztály is, számuk évről-évre növekszik. A végrehajtási

eljárás összetett, sok lépcsőből álló folyamat, mely azonban bármelyik szakaszában megállítható, egyensúlyban tartható, de az egyensúly fenntartásához kompromisszumokra van szükség. A végrehajtási eljárás záróköve, az árverés, és annak sikeressége esetén az adósok kilakoltatása elkerülhető, azonban ehhez kompromisszum szükséges.

Globális szinten a társadalmi egyenlőtlenségek egyre inkább előtérbe kerülnek, mely problémákért vélhetően mindenki felelős. Nem szabad, de nem is lehet bűnbakot keresni. Nem arra kell a hangsúlyt helyezni, hogy a társadalom hogyan jutott el erre a szintre, hanem hogy miként képes ebből kilábalni. Véleményem alapján rendkívüli jelentőséggel bír e téren, hogy a társadalom tagjai együtt, közös erővel keressenek kiutat. Felejtünk el végre azzal foglalkozni, hogy a másik embernek miért megy jobban, és törődünk azzal, hogy saját maguk mit tehetünk annak érdekében, hogy nekünk is és másoknak is jó legyen! A változás lehetőségét az emberek alapvető szemléletváltásában látom. Amint a társadalom tagjai eljutnak arra a szintre, hogy mások szemével megtanulják magukat kívülről látni és értékelni, képesek lehetnek arra, hogy kellő önkritikát gyakorolva a környezetük, egyben a társadalom hasznosabb tagjaivá váljanak.⁷

Úgy vélem, hogy a szolidaritás rendkívüli jelentőséggel bír akkor, ha azt a megfelelő társadalmi réteggel szemben, a megfelelő arányban tanúsítjuk. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a hosszú távú hatását annak, ha mindennemű kötelezettség nélkül, huzamosabb ideig kedvezünk valakinek. A pozitív diszkriminációnak is megvan az a hátulütője, hogy bizonyos csoportokkal szemben csupán a bejutást, nem pedig a felkészült, alkalmas bekerülést biztosítja az egyes rendszerekbe (munka, iskola). Úgy gondolom a túlzott, egyoldalú segítségnyújtás is ide sorolható, mely a társadalmat aligha viszi előre. Ezért tartom fontosnak a „valamit-valamiért” elv alkalmazását a végrehajtási eljárások terén is, azaz a szociális támogatást csak bizonyos feltételek mellett szabad nyújtani.

Ahogy Selye János⁵²¹ fogalmazott:

⁵²¹ Osztrák – magyar származású vegyész és belgyógyász

„Az emberek nem születtek egyformának, de természetes joguk, hogy egyenlő lehetőségekkel rendelkezzenek. A szabad társadalomban a teljesítmény legyen az előrehaladás mércéje.”⁵²²

⁵²²Selye János: Stressz distressz nélkül, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983. 127-128. o.

Summary

The topic I have chosen nowadays has an extraordinary social significance. Especially when the economic crisis – caused by COVID-19 - has surpassed the crisis of 2008, moreover it seems, that the crisis will reach its climax later. As a result of the virus, a lot of adversaries put several workplaces in danger, so many people have lost their jobs and found themselves in a situation from which it is impossible or extremely difficult to recover. Delaying the payment of instalments may have been a solution in the short term, but in the long term it can lead to much higher indebtedness, since interests of the debt have not stopped during the moratorium on repayments, and indebtedness continues to increase. More and more people may find themselves in a situation where they are accumulating even more credit with their livelihoods in mind. As a final step, debts can turn into enforcement proceedings, the keystone of which, in the event of insolvency, can even be the auctioning of debtors' residential properties.

Given that the enforcement procedures in Hungary are not connected to a social network, in many cases the life situation of people can become impossible and hopeless.

Enforcement has never been popular, but today the respect and authority not only of bailiffs, but also of courts, lawyers and notaries are in decline. The Hungarian Judicial Executive Faculty has tried – in vain - to strengthen and safeguard public confidence in the judiciary by 'enforcing the right to a fair trial'. I do believe, with the implementation of the measures outlined in the concept, the perception not only of bailiffs, but also of judges, notaries and lawyers could change, the desired public confidence would really be strengthened, perhaps it could be sufficiently consolidated on the basis of the new foundations.

During the writing of the thesis, I placed particular emphasis on developing a system based on the principle of solidarity, bearing in mind the concept of proportionality, which takes into account not only the interests of debtors, but also of the enforcers, notaries, the court and even bailiffs.

Due to the economic situation, the ununiformedness of the people, the war situation, the enforcement procedures are affecting an increasing number of people. In terms of

executions, the younger age group also appears, each year their number is increasing. The enforcement procedure is a complex, multi-step process that can be stopped at any stage, kept in balance, but compromises are needed to maintain that balance. The action is the keystone of the enforcement procedure. Even if the auction is successful, the eviction of debtors can be avoided, but their willing cooperation is needed.

Worldwide, social inequalities are increasingly coming to the fore, for which everyone can be responsible. There is no need to find a scapegoat. The emphasis should not be on how society has got into this grave situation, but on how it can recover from it. In my opinion, it is extremely important that the members of society should find a way out together. Let's forget about taking care of why the other person is doing better. Take care of what we can do on our own to make it equally good for either of us! In my opinion, the solution to the problem is to achieve fundamental change in the people's mindset. As soon as people learn to see and evaluate themselves from the outside through the eyes of others, they will be able to become more useful members of their community, and at the same time, society, by practicing sufficient self-criticism.

I believe that solidarity has the utmost importance if it is shown to the right social stratum in the right proportions. However, the long-term impact of benefiting someone for an extended period of time without any obligation should not be overlooked. Just as positive discrimination has its drawbacks, namely that it only provides the access to certain groups and not the prepared, and suitable access to certain systems (work, school). The negative effects of excessive and one-sided assistance hardly advances society. That is why I consider it important to apply the 'something-for-something' principle also to enforcement procedures, i.e. social assistance should only be provided under certain conditions.

As János Selye put it:

„People were not born equal, but they have a natural right to have equal opportunities. In a free society, performance should be the measure of progress.”

Rövidítések jegyzéke

AIR: az adóigazgatási rendtartásról szóló 2017. évi CLI. törvény

ÁKR: az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény

Aktv.: az adó – és egyéb közterhekkel kapcsolatos nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes szabályairól szóló 2013. évi XXXVII. törvény

Btk.: büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

EVÜR: Egységes Ügyviteli Rendszer

GVGA.: Geschäftsanweisung für Gerichtsvollzieher (a német végrehajtókra vonatkozó törvény)

MBVK: Magyar Bírósági Végrehajtói Kar

NAV: Nemzeti Adó- és Vámhivatal

NET Zrt.: Nemzeti Eszközkezelő Zrt.

MNV Zrt.: Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt

MVH Zrt.: Maradványvagyon – hasznosító Zrt.

MRG.: Mietrechtsgesetz (osztrák bérleti törvény)

Pp.: a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény

Ptk.: A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

Rtv.: a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

RNY: rendelkezési nyilvántartás

SZTFH: Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága

Vht.: A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény

ZPO.: Zivilprozessordnung (német Polgári perrendtartás)

ZVG.:Zwangsversteigerungsgesetz (német árverésekre vonatkozó törvény)

Irodalomjegyzék:

Alexander Bernát és Bánóczy József: Platon válogatott művei, II. kötet Euthypron. Sokrates védekezése. Kriton. Phaidon, Franklin - Társulat, Budapest, 1893. 172. o.

Alpert Harry: Emile Dürkheim and his sociology, Columbia University Press, London, 1939., 181. o.

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Budapest, Osiris Kiadó, 2006.

André Sapir (2006): Globalization and the Reform of European Social Models. In: Journal of Common Market Studies, Vol. 44, No. 2. 369–390. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00627.x>

Anzenbacher Arno: Bevezetés a filozófiába, Budapest, Carthapilus Kiadó, 2001. 296. o.

Anzenbacher Arno: Keresztény társadalometika, Budapest, Szent István Társulat, 2001. 187.o.

Aquinói Szent Tamás: A teológia foglalata, (Summa Theologie), I–II, 2. rész, Telosz Kiadó, 1995., 267. o.

Arisztotelész: Politika, Budapest, Gondolat Kiadó, 1984. 2. o.

Aszódi – Nagy - Pribula – Somogyi - Szabó- Udvary-Vitvindic – Wallacher – Wopera – Zsitva: A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata, Budapest, Wolters Kluwer Kiadó, 2017. 19. o.

Ágoston Péter: A tulajdonjog aaptanai, Politzer Zsigmond és fia Kiadó, Budapest, 1903. 48. o.

Babajanian Babken V.: A jóléti állam leépítése a posztoszocialista Örményországban, Esély Társadalom –és szociálpolitikai folyóirat, 6. szám, 2007., 50. o.

Baecker Dirk: Miért kellenének érzelmek? Lucius & Lucius, Stuttgart, 2004., 7. o.

Bakács András – Borkó Tamás: Az állami szerepvállalás európai modelljei: A mediterrán, a skandináv, valamint a német – francia kontinentális modell – tanulságok Magyarország számára, International Centre for Economic Growth Európai Központ, 2006, 7. o.

Balogh Olga – B. Korek Ilona – Császi Ferenc – Juhász Edit: A bírósági végrehajtás, Budapest, HvgOrac Kiadó, 2009. 15. o.

Béli Gábor: Magyar jogtörténet: A tradicionális jog, Budapest-Pécs, Dialóg Kiadó, 1999, 67.o.

Bentham J., "Anarchical Fallacies" In: The Works of Jeremy Bentham 2. kötet, 501. o.
Bergson Henri, Az erkölcs és a vallás két forrása Szent István Társulat, Budapest, 2002. 9-32. o.

Bihari Mihály - Pokol Béla: Politológia, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998, 9. o.

Birher Nándor – Boros István: Döntéshozatal-elemzés, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2013. 260. o.

Birher Nándor – Homicskó Árpád Olivér: A munka becsületétől a médiumon keresztül zajló cserefolyamaton át a hivatáserkölcsi kódexig. In: Jogelméleti Szemle, 4. szám, 2015.

Birher Nándor – Homicskó Árpád: Szabályozáskomplexitás, KRE-ÁJK, Patrocinium Kiadó Budapest, 2021. 49. o.

Birher Nándor: Az ember filozófiája, Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Kiadó, Veszprém, 1998. 57. o.

Birher Nándor: Kézikönyv az egyházi fenntartású intézmények számára, Jog, erkölcs, vallás 2020. 50. o.

Birher Nándor-Abonyi János: Normák, kapcsolatok, igazságok, Polgári Szemle, 11. évfolyam, 4-6. szám, 2015.

Bodzasi Balázs: Zálogjog a feudális magyar jogban, In: Jog Állam Politika: Jog-és Politikatudományi folyóirat, 5. évfolyam 1. szám, 146. o.

Boncz Imre: Kutatásmódszertani alapismeretek, Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs, 2015.

Bónis Péter: A magyar zálogjogi rendszer történeti elemei In: Studia in honorem István Stipta, KGRE, Budapest, 2017.

Chestermann Simon: "Artificial Intelligence and the Problem of Autonomy" In: 1 Notre Dame J Emerging Technologies, 2020. 51. o.

Chronowski – Drinóczi – Petrétei – Tilk – Zeller: Magyar alkotmányjog III. Alapvető jogok, Dialóg Campus Kiadó, Budapest - Pécs, 2006. 539. o.

Condiates Xenophon - Alkeme Fotiadou: Szociális jogok az arányosság korában: A globális gazdasági válság és az alkotmányos jogviták, Oxford University Press, New York University School of Law, 2012., 671. o.

Czine Ágnes – Domokos Andrea: Felkészítő a büntetőjogi záróvizsgára, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2017. 1. o.

Cservák Csaba: Mérlegen az alkotmánybírói reformok, In: Magyar Közigazgatás, 3. évfolyam, 2013., 4-21. o.

Deli Gergely: A jó erkölcsről, Médium Kiadó, Budapest, 2013. 8. o.

Dennett Daniel C.: Brainchildren, Essays on designing minds, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press, 1998.

Di Nucci Ezio: Mind of Action, The internaionality of Automatic Action, AV Akademikerverlag Gmbh & Co. KG., 2008.,

Domjáné Fehérvári Diána: A bírósági végrehajtási jog fejlődése Magyarországon 1954-ig, In: Jogi Fórum, Győr 2017.

Domokos Andrea: Erdélyi református egyházjog és a realiztikus történeti – jogi iskola Jogtörténeti Szemle, 4. szám, 2017., 20. o.

Dürkheim Émile: Nevelés és szociológia, Tankönyvkiadó, Budapest, 1980. 20-21. o.

Dürkheim Émile: A társadalmi tények magyarázatához, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978. 28. o.

Dürkheim Émile: A szociológia módszere, második kiadás, Franklin - Társulat Kiadó, Budapest, 45. o.

Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog, különös rész, Budapest, Osiris Kiadó, 2007, 290-292. o.

Fejes Zsuzsanna – Kovács Endre Miklós – Paczolay Péter – Tóth J. Zoltán: Állam és jog – kodifikációs kihívások napjainkban, Magyar Jog – és Államtudományi Társaság – Gondolat Kiadó, Szeged – Budapest, 2013. 9. o.

Finánczy Ernő: A középkori nevelés története, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Kiadó, Budapest, 1926. 4. o.

Fleck Zoltán – Gadó Gábor – Halmai Gábor: Vélemény Magyarország Alaptörvényéről. In: Fundamentum, 1. szám, 2011 68. o.

Forgács D. Péter: A bürokrácia szociológiája, Kossuth Kiadó, Budapest, 2019.33. o.

Földvári Mónika: Gondolatok és adatok a vallásosság alakulásáról, In Hegedűs – Révay (szerk), Úton... Tanulmányok Tomka Miklós tiszteletére, Szeged, Szegedi Tudományegyetem BTK Vallástudományi Tanszék, 2007., 267–281. o.

Frank Ignác: A közigazság törvénye magyar honban, (3/2.), Magyar Királyi Egyetem, Buda 1846. 277. o.

Frivaldszy János: A jogfilozófia alapvető kérdései és elemei, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2019. 23. o.

Frivaldszy János: Természetjog Eszmetörténet, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2001. 116. o.

Gál István László: A büntetőjog szerepe a gazdaságban, avagy megelőzhetők-e a brókerbotrányok büntetőjogi eszközökkel? In: Büntetőjogi Szemle, 2017. 1. o.

Gécziné Bárdosi Eszter: A határokon átnyúló végrehajtási eljárások a magyar bírósági gyakorlatban - egy összehasonlító vizsgálat tanulságai, In: Európai Jog, 3. szám, 2010., 26. o.

Ginsburg, Norman: Class, Capital and Social Policy, Critical Text sin Social Work and the Welfare State, Macmillan, London, 1979.

H.L lebaux C.N Wilensky.: Industrial Society and Social Walfare . Free press, New York, 1965.

Habermas Jürgen: Faktizitat und Geltung. Beitrage zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechst, Suhrkamp Verlag, 8. kiadás, 1998.

Hacke Axel: A tisztességről nehéz időkben és arról hogyan bánunk egymással, Park Könyvkiadó, Budapest, 2019, 13. o.

Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: Bevezetés a társadalombiztosítási jogba, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2017., 23. o.

Hajdu József – Homicskó Árpád Olivér: Szociális jog II. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2010. 10. o.

Hankovszky Tamás: „A csillagos ég fölöttem és a morális törvény bennem” Kant antropológiai dualizmusáról, In: Pannonhalmi Szemle, 2016., 47. o.

Herczegh Mihály: Telekkönyvi Rendtartás Magyarországon és Erdélyben. Budapest, 1894. 17. o.

Hoffmann István: Bevezetés a szociális jogba, ELTE Eötvös kiadó, Budapest, 2015, 11. o.

Homicskó Árpád Olivér: A munkaerőpiac szerepe a szociális gondoskodás nézőpontjából, In: Polgári Szemle, 11. évfolyam, 4-6. szám, 2015. december

Horváth Sándor OP.: Tulajdonjog Aquinói Szent Tamás Szerint, Jel Könyvkiadó, Budapest 2022. 113.o.

Horváth Tibor - Kereszty Béla - Maráz Vilmosné - Nagy Ferenc - Vida Mihály: A magyar büntetőjog különös része, Korona, Budapest, 2000, 340. o.

Hubai László: Szolidaritás gyerekcipőben I. In: Esély Társadalom –és szociálpolitikai folyóirat, 5. szám, 2007., 44. o.

Huszár Ákos: A társadalmi rétegződés és az egyenlőtlenségek igazolása, Sérülékeny csoportok a magyar társadalomban, In: Szociológiai Szemle, 3. szám, 2011., 108. o.

Iványi Gábor: Hajléktalanok, Sík Kiadó Kft., Budapest, 1997.

Jakab Éva: Állam és demokrácia. Törvényhozás és törvénykezés az ókori Athénban, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2021. 7. o.

Jakab Éva: Gondolatok Pólay Elemér korai tanulmányaihoz: a nemzeti szocializmus és a római jog. In: Juridpol Fórum, 143.o.

Jakab Éva: Premodern állam: polisz és birodalom Az államelméleti gondolkodás kezdete a görög filozófiában Szókratész, Platon, Arisztotelész, Docplayer 26. o.

Jehlicska Ferenc: Erkölcs és vallás, Stephaneum Nyomda R.T. Kiadó, Budapest, 1912, 15 o.
Kaliczka Alexandra: A végrehajthatóvá nyilvánítás a német és az osztrák jogban, In: Magyar Jog, 60. évfolyam 5. szám, 2013., 313. o.

Kant Immanuel: A gyakorlati ész kritikája, Osiris Kiadó, 2020. 189. o.

Kant Immanuel: The metaphysical elements of ethics, A&D Publishing, Radford 2008., 11. o.

Kapa Mátyás: A kényszerértékesítések jellemző sajátosságai, In Polgári Szemle, 11. évfolyam, 1-3. szám, 2015. június, 223. o

Kapa Mátyás: A közjegyző szerepe a bírósági végrehajtásban. In Közjegyzők közlönye, 4. szám, 2010., 21. o.

Kecskés László: A polgári jog fejlődése a kontinentális Európa nagy jogrendszereiben. Budapest-Pécs, Dialóg Campus, 2004. 49. o.

Kelemen Roland: A XI.-XIII. század magyar-angol földtulajdonlás egyes intézményeinek összehasonlítása, Diskurzus, In: A Batthyány Lajos Szakkollégium Tudományos Folyóirata, 2. évfolyam 2012. különszám 2012. 5. o.

Keller Helen: Csöndes sötét világom, Pont Kiadó, Budapest, 1997.

Kengyel Miklós – Harsági Viktória: Európai polgári eljárásjog, Osiris Kiadó, Budapest, 2009. 263. o.

Kengyel Miklós: Magyar Polgári eljárásjog, Budapest, Osiris, 2013.

Kengyel Miklós: A határon átvélő jogviták és a nemzetközi jogfejlődés, In: Közjegyzők Közlönye 1. szám, 2008., 3. o.

Kenna Padraic – Sergio Nassare-Aznar – Peter Sparkes – Christoph U. Schmidt: Loss of Homes and Evictions across Europe, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2018., 118. o.

Kiss – Osztovics – Pomeisl – Villám: A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény nagykommentárja, Budapest, Opten Informatikai Kft. Kiadó, 2015. 838. o.

Kiss Marietta: Az európai jóléti államok krízisei és reformja: Újraklaszterezés, PhD értekezés, Debrecen, 2013. 15-16. o.

Kiss Nikolett - Osztovcics András – Pomeisl András - Villám Krisztián: A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény nagykommentárja, Budapest, Opten Informatikai Kft., 2015. 11. o.

Kiss Zoltán László: Bevezetés a szociológiába Budapest, Dialóg Campus, 2019., 13. o.
Klimászné Mikes Eszter, A végrehajtási eljárással kapcsolatban felmerülő büntetőjogi kérdések, In: Jogi Fórum, 2014,

Kmoskó Mihály: Hamurabi törvényei Kolozsvár, 1911. 33. o.

Kormos Erzsébet: Alapelvek a bírósági végrehajtásban, Miskolc, 2002. PhD értekezés, 22-156. o.

Kornai János: Útkeresés. Budapest, Századvég Kiadó, 1993.

Kozma Judit: A szociális munka professzionalizációja a jóléti államokban IV. – Németország és Svédország, In: Kapocs, 6. évfolyam, 5. szám, 2007., 15, 35. o.

Krémer Balázs: Bevezetés a szociálpolitikába. Napvilág Kiadó, Budapest, 2009. 123. o.
Lakner Zoltán: Szociálpolitika, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2012. 26. o.

Lorenz Walter: Európai szociális munka – univerzális alapelvek és kulturális érzékenység, Szociális Munka Napja Konferencia, Budapest, 2019.

Lunkán Katalin: Adósságkezelés – egy megszüntetett szociális szolgáltatás margójára, In: Ars Boni, 2015.

M. Titmuss Richard: Essays on the Welfare State. Briston University Press, Policy Press London, 2018.

Maczonkai Mihály: Jogszociológia, Budapest-Pécs, Dialóg Campus kiadó, 2005.

Magyar Fanni: A bíróság művészete, avagy a végrehajtási eljárás felfüggesztésének esetei, különös tekintettel a méltányolható körülményekre, In: Miskolci Jogi Szemle 15. szám, 2020. 142. o.

Magyary Géza: Magyar polgári perjog 1939, Budapest, Franklin Társulat, harmadik kiadás, 1940. 19. o.

Márkus Dezső: Magyar Törvények Grill-Féle Kiadása Végrehajtási eljárás, Grill Károly Kiadóvállalata, Budapest, 1906, 239.o.

Marx Karl: A Tőke III. köt. Budapest. 1951. 677—678. 1. o.

Matúz György: Telekkönyvi rendszerünk kialakulása és működése: 1840-1973. In: Acta Universitas Szegediensis: acta iuruduca et politica, 73. kötet, 2010. 514. o.

Mezey Barna: Jogalkotás a 16-19. századi Magyarországon In: Rubicon, 7. évfolyam, 1-2. szám, 1996.

Mezey Barna: Magyar jogtörténet, Osiris Kiadó, Budapest, 4. átdogozott kiadás, 2007. 83. o.

Michel, Vols, Marvin, Kiehl, Julian Sidoli del Ceno: 'Human rights and protection against eviction, in anti-social behavior casesin the Netherlands and Germany' In: European Journalof Comparative Law and Governance, 2015., 179. o.

Miklósné Zakar Andrea: Autonómia: elmélet és gyakorlat, In: Tér és Társadalom, XXIV. évf. 3. szám, 2020., 75-91.o.

Miskolczi Bodnár Péter: Az erkölcs és a jog szoros kapcsolata, In: Polgári Szemle, 11. évfolyam, 4-6. szám, 2015.

Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános részre, Budapest Korona, 2001, 21. o.

Németh György: Egészségbiztosítási alapmodellek, Bismarck és Beveridge, In: Esély Társadalom –és szociálpolitikai folyóirat, 5. szám, 2007,

Nyilas c Ádám: A kezesség egyes kérdései a római jogban. In: Állam - és Jogtudomány, 51. szám, 2010. 358. o.

Nyilas Mihály: A jóléti állam a 21. században, Hilsher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest, 2009. 21. o.

Nyilas Mihály: Ausztria szociális védelmi rendszere, In: Kapocs, 9. szám, 2010. 15. o.

Nyilas Mihály: A svéd jóléti állam válsága, In: Acta Bibl., 1. kötet, Szeged, 1985., 383. o.

Orosz Ágnes: A jóléti állam rezsimtípusai az Európai Unióban, In: Európai Tükör, 4. szám, 2019. 68. o.

Osztovcics András: Eu - jog. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2015. 373. o.

Pataki János István: A bírósági végrehajtási eljárás rendszere és a végrehajtó szervezet Magyarországon, Történeti előzmények, a szabályozás bemutatása, a főbb problémáinak bemutatása és értékelése Doktori értekezés, Budapest, 2020.

Platón: Az állam, Lazi Bt. könyvkiadó, Szeged, 2001.121. o.

Pokol Béla: Autentikus jogelmélet, Dialóg - Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2010.

Pólay Elemér: A kamat a római jogban. Miskolc, 1943., 112. o.

Pólay Elemér: Datio in solutum. Miskolc, 1938. 51. o.

Prohászka Lajos: A mai élet erkölcsse, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 2013. 141. o.

Rédey Ákos, Utasi Anett: Szociálisan érzékeny környezet fejlesztés, Pannon Egyetem, egyetemi tananyag, 2012.

Rixer Ádám: A magyar közigazgatási jogtudomány értékelésének szempontjai, Lőrinc Lajos Közjogi Kutatóműhely, Budapest, 2018. 66. o.

Rosta Gergely: (2008), Szekularizáció vagy privatizáció? – A vallásosság változása Magyarországon a rendszerváltás utáni másfél évtizedben, In Csiszár – Rosta (szerk.), Ami rejtve van s ami látható: Tanulmányok Gereben Ferenc 65. születésnapjára, Budapest – Piliscsaba, LOISIR Kft, 441–452; id. 443. o.

Sárffy Andor: A polgári peres eljárás zsebkönyve, Grill Károly könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1942 11. o.

Schaurek Ráfael: Az akarat értékelése magánjogi kodifikációkban, Pécs, 1930. 6. o.

Schmidt - Futterer, Lechmann Richter, Mietrecht: Gosskommentar des Wohn-und Gewerberaummietrechts, 12. Aufl, Beck, München 2015., ZPO § 765 a.23-24. o.

Schopenhauer Arthur: Életbölcesség Aforizmák, Kelen Ferenc fordításában, Pantheon Irodalmi Intézet R._T. Kiadása, Budapest, 1925. 209.o.

Selye János: Stressz distressz nélkül, Akadémiai Kiadó, Budapest,1983. 127-128. o.

Sik Domonkos: Szolidaritás a késő modernitásban, In: Szociológiai Szemle 28 (1) 4. o.

Sőréné Batka Eszter – Söre Zoltán: Etikus végrehajtás, XX. Jogász Doktoranduszok Konferenciája, Budapest, Károlyi Gáspár Református Egyetem, Állam – és Jogtudományi Kar, 2021., 91-104. o.

Sőréné Batka Eszter: Szolidaritás és végrehajtás, In: Humán Innovációs szemle 1. szám, 2020., 86-89. o.

Sőréné Batka Eszter: Végrehajtás, kilakoltatás. Lehet másképp? In: Studia Wesprimiensia Tanulmányok a teológia és szociális munka területeiről: A Veszprémi Érseki Főiskola folyóirata, 22 1 különszám, 2021. 264-275. o.

Stipta István: A magyar bírósági rendszer története, Multiplex Media – Debrecen U. P. Kiadó, Debrecen, 198. 13. o.

Szabó Ferenc: Társadalom művelődés Zsigmond törvényeiben. Körösvidék, Békéscsaba, 1927.

Szabó Imre: Ember és jog, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987., 22. o.

Szabó Zsolt Tibor: Gyorsaság, hatékonyság, pergazdaságosság, konszenzus kontra garanciák II. In: Eljárásjogi Szemle, 4. szám, 2018., 881. o.

Szalai Júlia: Nincs két ország...? Társadalmi küzdelmek az állami (túl) elosztásért a rendszerváltás utáni Magyarországon. Osiris, Budapest, 2007.

Szophoklész: Antigoné, Budapest, Akkord Kiadó, 2020. 10. o.

Takács Albert: A szociális jogok In: Halmai Gábor –Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 812. o.

Téglási András: A szociális jogok alkotmányos védelme – különös tekintettel a szociális biztonság alapjogi védelmére, Dialog Campus Kiadó, Budapest, 2019., 9. o.

Terták Elemér: Pénzügyi oktatás a világban, In: Gazdaság és pénzügy 9. évfolyam 1. szám, 2022. 2. o.

Tomka Miklós: Vallás és társadalom Magyarországon, Budapest – Piliscsaba, LOISIR Kft. 2006., 16.—17. o.

Tóth Barbara: A polgári perrendtartás, 1952-2016, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2017, 11-12. o.

Tóth J. Zoltán: A halálbüntetés az ókori államok jogában, In: Acta Universitatis Szegediensis, 70. szám, 2007., Szeged, 3. o.

Tóth J. Zoltán: A jogállamiság tartalma, In: Jogtudományi Közlöny, 5. szám, 2019. 197. o.

Tóth J. Zoltán: A tisztességes eljáráshoz való jog, Wolters Kluwer Hungary Kiadó, Budapest, 2021. 20. o.

Trunkos Anita Krisztina: Ismerkedés a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara Elektronikus Árverési Rendszerével, Miskolci Jogi szemle 8. évfolyam, 1. szám, 2013. 1. 121. o.

Udvary Sándor: A bírósági végrehajtási eljárás; In Wopera Zsuzsa (szerk.): Polgári eljárásjog II. HvgOrac Kiadó, Budapest, 2013. 218. o.25. o.

Varga János: A telektulajdon a feudalizmus utolsó századaiban, In: Történelmi Szemle, 7. évfolyam, 1964. 1. o.

Vincenti Gusztáv és Borsodi Miklós: Végrehajtási eljárás, Budapest, Magyar törvények Grill féle kiadása, 1935. 518. o.

Vókó György: Magyar büntetés – végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2009., 13. o.

Werbőczy István: Tripartium, Téka, Budapest, 1990. 165. o.

Wolf Erik: Rechtsphilosophische Studie, Frankfurt a. M., Klostermann, 1972., 83.

Zalán Kornél: A régi magyar zálogbirtok és mai jogunk. Pécs, Dunántúl Rt. Egyetemi nyomdája, 1931.

Zsigmond Diána: A végrehajtási eljárás alapelvei: arányosság és fokozatosság, Executio, VIII. évfolyam, 1.szám, 2019.

Zsilinszky János: A tizenkét táblás törvény töredékei, kézirat, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.

Zsilinszky János: Keresztény erkölcs és jogászai etika, Szent István Társulat Kiadó, Budapest, 2017, 16. o.

Linkjegyzék:

http://acta.bibl.u-szeged.hu/28591/1/modszertani_043_003_097-102.pdf letöltve: 2019.10.29.

http://acta.bibl.u-szeged.hu/7462/1/juridpol_073_511-536.pdf> letöltve: 2020. 10. 25.

<http://lexikon.katolikus.hu/K/Kant.html> letöltve: 2019.10.29.

http://www.ncsszi.hu/download.php?file_id=973 2020. 02.28.

http://www.romaikor.hu/romai_jog_es_jogrendszer/a_romai_jog_vilaga/adalekok_a_birosagi_vegrehajtashoz_a_romai_jogban/cikk/a_civiljogi_perrend letöltve:2020. 09. 26.

https://.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_654_warburton/ch04s04.html
2019.10.29.

<https://ado.hu/ado/a-joleti-rendszerek-kialakulasa-1-resz/>, letöltve: 2022. 08. 28.

<https://barankovics.hu/keresztendemokracia-adatbazis/a-keresztendemokracia-tortenete>
letöltve: 2020.04.25.

<https://birosag.hu/birosagi-vegrehajtás> letöltve: 2021. március 17

https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-299-at-hu.do?member=1, letöltve: 2021. 03. 15.

https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-52-de-hu.do?member=1, letöltve: 2021. 03. 17.

<https://idezetabc.hu/idezetek/arthur-schopenhauer>, letöltve: 2022. 08.31.

https://index.hu/kulfold/usa/feher_haz/2008/10/01/obama_a_kommunista/, letöltve: 2022. 08. 29.

<https://www.karitasz.hu/karitaszrol>, letöltve: 2022. 11. 20.

https://maltai.hu/efop-2_4_3-18-2018-00017, letöltve: 2022. 11. 20.

<https://mek.oszk.hu/00100/00176/html/zsid.htm> letöltve: 2019.10.28.

https://nepszava.hu/1014425_a-jog-fekete-baranya letöltve: 2021. 04. 17.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=50700001.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D6> letöltve: 2020. 09. 25.

<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=65900027.TV&targetdate=&printTitle=1659.+%C3%A9vi+XXVII.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev> letöltve: 2020. 11.01.

<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=65900044.TV&targetdate=&printTitle=1659.+%C3%A9vi+XLIV.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev>letöltve: 2020. 10. 31.

<https://polgariszemle.hu/archivum/99-2015-december-11-evfolyam-4-6-szam/a-karoli-gaspar-reformatus-egyetem-tudomanyos-muhelyebol/688-az-erkoelcs-es-a-jog-szoros-kapcsolata> 2019.10.29.

https://socio.hu/uploads/files/2019_2/32_takacs.pdf letöltve: 2020.04.26.

<https://sztfh.hu/az-sztfh-az-allam-gyorsreagulasu-egysege/>, letöltve: 2022. 08.07.

<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarorszag-varmegyei-es-varosai-1/nyitra-varmegye-FC87/nyitravarmegye-tortenete-irta-dedek-crescens-lajos-10E8E/iii-nyitravarmegye-legregibb-birtokviszonyai-10FA0/birtokviszonyok-10FA1/> letöltve: 2020. 10. 25.

<https://www.hitgyulekezete.hu/lexikon/vallas>, letöltve: 2022. 10. 31.

https://www.parlament.hu/naplo40/085/n085_0002.htm letöltve: 2022. május 23.

<https://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/117905/nepdal/igyuk-a-bort-jo-vastagon-zeneszoveg.html>. letöltve: 2022. 04. 20.

Jogszabályok jegyzéke:

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi. LIII. törvény 132/G. § (3).

10/2021(X.29.) SZTFH rendelet az önálló bírósági végrehajtó intézkedése ellen benyújtott panaszügyek intézéséről, a panaszügyek felügyeletéről és a fegyelmi ügyek nyilvántartásáról.

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

Magyarország Alaptörvénye VII. cikk

47/2020 (III.18.) Kormány Rendelet, illetve 62/2020. (III.24.) Kormány Rendelet

40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről

57/2020 (III.23.) Kormány Rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során a végrehajtással kapcsolatban teendő intézkedésekről

Az adó- és egyéb közterhekkel kapcsolatos nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes szabályairól szóló 2013. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Aktv.) 39. § (2)

Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és egyes szervek kijelöléséről szóló 273/2010. (XII.9.) Korm. rendelet 44. § (1)-(2)

A TANÁCS 2010/24/EU IRÁNYELVE (2010. március 16.)

Az adó és egyéb közterhekkel kapcsolatos nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes szabályairól szóló 2013. évi XXXVII törvény (továbbiakban: Aktv.)

9/1957. (XI.13.) IM rendelet a tartásdíj külföldön való behajtása tárgyában New Yorkban 1956. évi június hó 20. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1957. évi 53. törvényerejű rendelet végrehajtásáról

30/2011. (IX. 22.) BM rendelet

13/2001 (X.10) IM rendelet 1. § b) Az adós foglalkozásához nélkülözhetetlen gépjármű lefoglalás alóli mentességéről)

1507. évi. II. törvénycikk.

1635. évi LXV. törvénycikk

1659. évi XXXI. törvénycikk

Az 1848. évi XV. törvénycikk az ősiség eltörléséről

1874. évi XXXV. törvénycikk a királyi közjegyzőkről

1881. évi LX törvénycikk a végrehajtási eljárásról

1925 VIII. t. c. a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról

1955. évi 21. törvényerejű rendelet a végrehajtásról

A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény

1979. évi 18. törvényerejű rendelet a végrehajtásról

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 64-71. §.

2011. évi CLXX. törvény a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról

A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény

2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről

Az adózás rendjéről szóló 2013. évi XCII. törvény (rég. Akr.)

2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről

2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről

2015. évi CXLV. törvény egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintba átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről

Adóigazgatási rendtartásról szóló 2017. évi CLI. törvény

2018. évi CIII. törvény a Nemzeti Eszközkezelő Programban részt vevő természetes személyek otthonteremtésének biztosításáról.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény

2011. évi CLXXX törvény 45. §.

1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról 1994. IX.1.-1996. II.29.-ei állapot

2008. évi XXXIX. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról,
1404/2019 (VII.5.) Kor. határozat a „Felzárkóztató települések” hosszú távú programjának megalapozásáról

1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról 154. §. 1994. V. 1-től hatályos változata

2021. évi XXXII. tv. a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságáról

2/2022(I.20.) SZTFH rendelet a bírósági végrehajtási eljárásban felszámítandó általános költségátalány mértékéről és megfizetésének szabályairól

Bírósági, Alkotmánybírósági határozatok, bírósági végzések

1802-21.Kr.Vh.71/2020/5

184/2010. (X.28.) AB határozat

2/2014 PJE határozat

30/1992. (V. 26.) AB határozat

3225/2014. (IX. 22.) AB végzés

46/1991.(IX.10.) AB határozat

BH.2004.496

BH1987. 318

BH2004. 364.

BH2015.2.

EBH2010. 2142.

Pfv.III.23.162/1998/3

Pkf.20.178/2022/3.

Publikációk jegyzéke:

Studia Wesprimiensia 2019. december: A kilakoltatás etikai, szociológiai megközelítésben

XVIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója kötet 2020.:Az árverést követő birtokba adás kérésének időpontjához fűződő jogértelmezési kérdések

Az életminőség-fejlesztés új paradigmái a 21. században című kötet. 2020. Az erkölcs a jog és a vallás kapcsolata. Tanítható-e az erkölcsös magatartás?

Executio – Magyar Bírósági Végrehajtói Kar hivatalos szakmai lapja 2019. VIII. évfolyam 3. száma. A lakottan, illetve a beköltözhetően történő ingatlanok értékesítésének anomáliái

Cambridge Open Engage, 2020., Human Solidarity – The ultimate victory of good-will, understanding, knowledge and peace.

Humán Innovációs szemle 2020/1. Szolidaritás és végrehajtás

Cambridge Open Engage, 2020., What the world needs now is solidarity

Cambridge Open Engage, 2020., Control Complexity: Relationship instead of competitiveness.

Karoli Mundus, 2021. Human solidarity – the ultimate victory of good-will, understanding, knowledge and peace

Glossa Juridica különszám, 2021. A Covid-19 és az orvosi etikai elvek összeegyeztethetősége a különleges jogrend tükrében.

Studia Wesprimiensia különszám 2021. Végrehajtás, kilakoltatás. Lehet másképp?

Hátrányos helyzetek, devianciák és a társas segítség: a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola megbízásából című tanulmánykötet, 2021., Létezik-e társadalmi együttműködés? Meddig terjed a szolidaritás pozitív hatása?

XIX. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója kötet, 2021., Végrehajtás és kilakoltatás: Magyarország, Ausztria és Németország vonatkozásában.

XX. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója kötet, 2021., Etikus végrehajtás

KRE-DÖK Multidiszciplináris konferencia, 2021., A bírósági végrehajtás törvényes lefolyását célzó büntetőjogi eszközök. A bírósági végrehajtás akadályozása, mint büntetőjogi kategória.

Humán Innovációs szemle, 2021. XII. évf. 2021/1. szám., Végrehajtás és szolidaritás a végrehajtást kérő szemszögéből, az arányosság elve.

Vallás és biztonság kutatóműhely, “Szeretetből szolgálni” című kiadvány, 2021., Regulation of judicial enforcement while enforcing social aspects.

Cambridge Engage, 2022. Judicial enforcement by social aspects

Humán Innovációs Szemle, XII. évfolyam 2. szám december, 2021 A bírósági végrehajtás és a büntetőjog kapcsolata – az önálló bírósági végrehajtók tevékenysége során leggyakrabban előforduló büntetőjogi kategóriák, gyakorlati példák alapján

Gazdaságetika Társadalomtudományi Folyóirat 9. szám, 2022. Végrehajtás és szolidaritás a Katolikus Egyház együttműködésével

Jogelméleti Szemle 2022/2. szám, A Végrehajtó; régen és napjainkban, avagy az „arányos” végrehajtási eljárás

Mellékletek